Міністерство освіти і науки України
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (м. Київ), кафедра корпоративних фінансів і контролінгу;
Державний податковий університет (м. Ірпінь), факультет фінансів та цифрових технологій;
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (м. Харків), кафедра фінансів;
Одеський національний економічний університет (м. Одеса), фінансово-економічний факультет, кафедра фінансів, кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами

Збірник матеріалів

IX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених

м. Київ
17 листопада 2025 р.

УДК 658.14/.17:334.78]:005.334](06)
С 91

Оргкомітет конференції

Стеценко Б.С., декан факультету фінансів КНЕУ ім. В. Гетьмана, д.е.н., професор; **Терещенко О.О.,** завідувач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу КНЕУ ім. В. Гетьмана, д.е.н., професор; **Коцюрубенко Г.М.,** декан факультету фінансів та банківської справи ОНЕУ, к.е.н., доцент; **Давиденко Н.М.,** декан факультету фінансів та цифрових технологій ДПУ, д.е.н., професор; **Слатвінська М.О.,** завідувач кафедри фінансів ОНЕУ, д.е.н., професор**; Баранова В.Г.,** завідувач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку ОНЕУ, д.е.н., професор; **Журавльова І.В.,** завідувач кафедри фінансів ХНЕУ ім. С. Кузнеця, д.е.н., професор; **Бабяк Н.Д.,** заступник зав. кафедри, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу КНЕУ ім. В. Гетьмана, к.е.н., професор; **Свідерська І.М.,** заступник зав. кафедри, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу КНЕУ ім. В. Гетьмана, к.е.н., доцент; **Романишин В.О.,** заступник декана факультету фінансів, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу КНЕУ ім. В. Гетьмана, к.е.н., доцент; **Нагорний Є.О.** – ст. викладач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу КНЕУ ім. В. Гетьмана

Секретар: Мухомор Г.В – доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу КНЕУ ім. В. Гетьмана

Рекомендовано до друку Вченою Радою факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»,
Протокол № 3 від 28.11.2025

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за науковий рівень публікацій, обґрунтованість висновків, достовірність результатів, наявність плагіату несуть автори.

С 91 **Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами**: Зб. Матеріалів IX Всеукр. науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених [Електронний ресурс]. – К.: КНЕУ, 2025. – 514 с.
ISBN 978-966-926-571-5
DOI: https://doi.org/10.33111/978-966-926-571-5

Визначено ключові тренди та виклики, які постають перед корпоративними фінансами: діагностику фінансового дистресу підприємств в умовах загострення геополітичних ризиків; досліджено корпоративні фінанси в парадигмі сталого розвитку; обґрунтовано методики оцінки вартості бізнесу та моделі впровадження вартісно-орієнтованого управління; визначено основні методи та моделі антикризового управління корпоративними фінансами; обґрунтовано інноваційні форми та фінансові інструменти активізації інвестиційної діяльності корпоративного сектору; визначено роль і значення ефективної фінансової інфраструктури, оподаткування та цифрових технологій у фінансах.

УДК 658.14/.17:334.78]:005.334](06)

Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ заборонено

ISBN 978-966-926-571-5 © КНЕУ, 2025

Платформа І		
Новітні інструменти фінансування корпоративного сектору		
Терещенко О.О., Джунь А.О.	ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО ДИСТРЕСУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ РИЗИКІВ	15
Ходакевич С.І. Волинець О.В. Гладишенко М.О.	РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) В БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ	18
Череватий В.О.	ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 2010 – 2024 РОКІВ	22
Поліщук Н.В. Тарнаруцька В. В.	ФОНДОВИЙ РИНОК В УМОВАХ РОЗВИТКУ НОВІТНІХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	26
Шахова У.Р. Уманців Г.В	КРАУДФАНДИНГ ТА КРАУДЛЕНДІНГ ЯК СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВОМ	29
Бабяк Н.Д. Барсук Т.Ю.	ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В УМОВАХ МАСШТАБУВАННЯ МЕРЕЖЕВОЇ ТОРГІВЛІ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ	33
Без`язична А. С.	НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ	38
Білик А. В.	ФІНАНСОВИЙ ДЬЮ ДІЛІДЖЕНС ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АСИМЕТРІЇ В ОПЕРАЦІЯХ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ	41
Михайленко Н.О. Мякишевська О. М.	ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСУВАННІ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ	44
Снігаренко А. Ю.	РОЛЬ DUE DILIGENCE ТА ЙОГО ВИДИ У ПРОЦЕСАХ M&A	48
Євтєєв Л. О.	РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСОВИХ ПРОГРАМ У СИСТЕМІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ УКРАЇНИ	51
Обмок І.О. Уманців Г.В.	ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ: ВІД EXCEL ДО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	54
Андрусів У. Я. Бойчук О. І.	FINTECH-ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	58

Бігдан Я. І. Майорова Т.В.	ТРЕНДИ ПЕРВИННИХ РОЗМІЩЕНЬ (IPO) У 2020-2025 РОКАХ	61
Резніченко О.В. Мартиненко В.В.	ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ	66
Далічук М.І.	ІНСТИТУЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНТЕХУ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ	68
Ніколаєва Т. О.	ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ: РОЗВИТОК ФІНТЕХ-ПЛАТФОРМ ТА КРАУДФАНДИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ	71
Кокша Д. О., Урванцева С.В.	СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРА	74
Снігур А.Є. Синицький Р.К.	АВТОМАТИЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ PYTHON ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	78
Світлична О.О.	ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОКТРИНИ «ЗНЯТТЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЗАВІСИ» ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ	82
VYSOTSKA M.V.	PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF EMBEDDED BANKING SERVICES	85
Платформа ІІ		
Корпоративні фінанси в умовах сталого розвитку		
Коляденко Р.О. Мартиненко В.В.	ОРГАНІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	88
Тимошенко І.П.	ESG ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОРПОРАЦІЙ	91
Нагорний Б. П. Урванцева С. В.	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЄКТІВ ESG В УКРАЇНІ	94
Сергієнко Д. С. Уманців Г. В.	ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ	97
Ярошинська Г.Ю. Добриніна Л.В.	ПРОБЛЕМАТИКА РОЗДРІБНОГО БІЗНЕСУ БАНКУ	100

Соколик Є.В. Добриніна Л.В.	ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	102
Карпенко М.С.	ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УЧАСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	105
Малиновський О. М.	ВОЄННІ РИЗИКИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТ ЗРОСТАННЯ ВИТРАТ НА ПЕРСОНАЛ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ	109
Гурін Ю.І.	ESG-ФІНАНСУВАННЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: МЕХАНІЗМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ	112
Свідерська І.М. Підручняк Р.П.	ESG КРИТЕРІЇ У ФІНАНСОВОМУ ПРОГНОЗУВАННІ ТА ПЛАНУВАННІ	115
Сидоренко Я.Г. Кобеняк К.О.	ESG-ФАКТОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ	118
Саврей К.М.	УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	121
Стегайло В.А.	ESG-ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	124
Романишин В.О.	ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОГО АНАЛІТИКА: ІНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР ТА ВИКЛИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	130
Платформа ІІІ		
Оцінка вартості бізнесу та вартісно-орієнтоване управління		
Ходзицька В.В.	ВДОСКОНАЛЕННЯ МСФЗ 9 «ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ»: ЗАПИТИ СТЕЙКХОЛДЕРІВ	135
Витвицька У. Я. Медвідь В. О.	ВАРТІСТЬ БІЗНЕСУ В ЕПОХУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЯК ESG ЗМІНЮЄ ФІНАНСОВУ ПАРАДИГМУ	137
Туманов Р.О. Кудик Т.О.	ІНТЕГРАЦІЯ ESG-ФАКТОРІВ У МОДЕЛЬ ОЦІНКИ КАПІТАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ	140

Ющенко Д.А. Чепка В.В.	СИСТЕМА КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ У КОНТЕКСТІ ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	144
Гулик Т.В. Бодня Д.А.	ЯКІСНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОДНА З УМОВ СТІЙКОГО НАКОПИЧЕННЯ КЛІЄНТСЬКОГО КАПІТАЛУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	147
Кислий О.М.	КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	150
Kulish H.P., Nekhoroshev O.V.	IPO AS AN INDICATOR OF THE VALUE-BASED APPROACH IN CORPORATE FINANCIAL MANAGEMENT	153
Зінченко А.О.	РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ, ЯК ЧАСТИНА ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ	158
Кузьменко Р. М.	СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОЦІНКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	161
Біб В.В.	ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	165
Свечіхіна І.І.	ОБЛІК ВИТРАТ У ФІНАНСОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ: НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ	168
Платформа IV		
Фінансовий контролінг у бізнесі		
Федорченко В.С. Кудик Т.О.	ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ	171
Арефіна В.О. Лаврененко В.В.	МІСЦЕ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА	174
Сусукайло Д.В.	ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ	177
Онисько Н.І.	ОПЕРАЦІЙНИЙ КОНТРОЛІНГ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСАМИ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	181

Корягіна Д.О.	КОНТРОЛІНГ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ В ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЯХ	185
Мельник М.К.	СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	190
Новицька О. В. Петренко А. С.	ВИКОРИСТАННЯ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ (KPI) У ФІНАНСОВОМУ КОНТРОЛІНГУ БІЗНЕСУ	193
Стельмащук А.І.	ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ VS ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ У ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЯХ: ПОШУК ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ	196
Свідерська І.М. Рибарук А.П.	ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ У ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЯХ	201
Волох А.С.	ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЦИФРОВИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ДЕТІНІЗАЦІЇ КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ	205
Давиденко М.А. Гордей О.Д.	ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ІНФОРМЦІЙНОГО ЗАХИСТУ	208
Трунько В.С.	СТРАХОВІ РЕЗЕРВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	211
Яблонська А.О.	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	214
Нагорний Є. О.	ПОВЕДІНКОВІ РИЗИКИ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ КОНТРОЛІНГУ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	217
Ляхова О.О. Глущенко М.Я.	БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПРИКЛАДІ ЕНЕРГОГЕНЕРУЮЧОЇ КОМПАНІЇ	221

Шварцман І.С.	ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО КОНТРОЛІНГУ КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА РИЗИКІВ	223
Савощенко А.С. Ушеренко С.В.	УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА АТ «МХП»: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ	226
Омельчук А.М.	ВПЛИВ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ НА ФОРМУВАННЯ ТА ДИНАМІКУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	230
Платформа V		
Антикризове управління корпоративними фінансами в умовах військової агресії проти України		
Трейтьяк В.О. Чепка В.В.	АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ФІНАНСАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	234
Веремієць М.Д. Островська О.А.	СИСТЕМА РАННЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ГМК В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	236
Кравченко А. С. Повар В. С.	РОЗВИТОК АГРАРНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	239
Деньга А.Є. Стащук Д.М.	АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ФІНАНСАМИ ІТ-КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	243
Ігнатенко О.О.	РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ КРЕДИТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ	246
Тутов В. О. Баранова В.Г.	АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМУ СТРАХОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ	250
Рубель О. Ф.	ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВО-ЛОГІСТИЧНИХ ХАБІВ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ СТІЙКОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	253

Гайдай П.І.	ВІДНОВЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПОВОЄННОГО СТАНУ	257
Корягіна К.О.	ESG-РИЗИКИ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	260
Неплюєва Я. В.	ВПЛИВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ НА АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ	264
Павленко А.А. Островська О.А.	ЧИННИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВІЙНИ	268
Вареніченко М. О.	ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ В КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСАХ НА ПРИКЛАДІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «UNIQA»	271
Кононюк О.П.	БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ УНИКНЕННЯ	275
Войтович В. В.	ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	279
Бабич В. Д. Мартиненко В.В.	ПРОБЛЕМАТИКА БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	283
Платформа VI		
Інвестиційна діяльність підприємства в умовах підвищених ризиків		
Ніколаєва Т. О.	ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ	287
Львович М.І.	УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	289
Гулик Т.В. Нальотов А.Р.	ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЗА УМОВ ПІДВИЩЕНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ	292
Куліш Г.П Борей В.С.	БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ ЯК БАР'ЄР ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ	295
Веремієць М.Д., Павленко А. А.	ДЬЮ ДІЛІДЖЕНС – ЗАХИСТ ІНВЕСТОРА ТА ГАРАНТ ЕФЕКТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	299

Нагорний Є.О.		
Рогатюк К. С. Нагорна О.В.	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ	302
Шевчук Н. В. Гуляс Д. А.	БІЗНЕС-МОДЕЛЬ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ В КОНТЕКСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ	306
Кудименко Б. М.	ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ	309
Неня А.В.	ОПТИМІЗАЦІЯ ПОРТФЕЛЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ	313
Цюпа Л.Ю.	ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ	316
Мартиросян В.А.	УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА МАКСИМІЗАЦІЯ ВАРТОСТІ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	319
Падалка Є.О.	УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	322
Тюрдьо М.Ю.	ВЕНЧУР БІЛДЕРИ У СИСТЕМІ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ	326
Шуплат О.М.	ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТАЛИХ ПРОЄКТІВ ПІДПРИЄМСТВ: РИЗИКИ, БАР'ЄРИ ТА РОЛЬ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ	329
Мухомор Г. В. Пастушок А. О.	ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ МОНТЕ-КАРЛО ПРИ ОЦІНЦІ CASH – FLOW ПІДПРИЄМСТВА	336
Курсеітова А.О., Іващенко А. І.	ВИКОРИСТАННЯ BI-ІНСТРУМЕНТІВ У ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ ТА ПРИЙНЯТТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ	340
Воронін Б.Ю.	ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ	345

Левчук О.С.	ІНВЕСТИЦІЇ В ЕНЕРГЕТИЧНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВОЄННІ ВИКЛИКИ	348
Бабяк Н.Д. Туманов О.В.	ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ ДЛЯ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПОВЕДІНКОВИХ ДЕТЕРМІНАНТ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	351
Синицький Р.К., Маринич В.Ю.	ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	355
Ляхова О.О. Бабенко О.Д.	КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	358
Платформа VII		
Роль ефективної фінансової інфраструктури у повоєнному відновленні України		
Омеленчук В.А.	РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У ФІНАНСУВАННІ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	362
Назім А. Р.	ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОГО ВІНОВЛЕННЯ	366
Лукашук А. С. Урванцева С.В.	РОЛЬ ФІНТЕХУ ТА ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ У ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ДОСТУПУ ГРОМАДЯН ДО ІНСТРУМЕНТІВ ФОНДОВОГО РИНКУ	369
Дронова М.С.	СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ДІЯЛЬНОСТІ СВІТОВОГО БАНКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	373
Макутра С. Т.	УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ: НОВІ РЕАЛІЇ РЕФОРМУВАННЯ	376
Гончарук Ю. О. Урванцева С.В.	ФОНДОВИЙ РИНОК У СИСТЕМІ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ	378
Красовська А. О. Майорова Т.В.	ДІЯЛЬНІСТЬ ЄБРР ТА ЇЇ ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ ДЛЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	382
Суркова А.С.	СТРУКТУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	384

Чернуха Д. В.	РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	387
Данелюк І. Ю.	РОЛЬ ЕФЕКТИВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ	390
Глушко М.П.	ІНСТРУМЕНТИ ФОНДОВОГО РИНКУ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ВІДБУДОВИ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	393
Гриненко А.О. Мартиненко В. В	ІНСТРУМЕНТИ ВІДНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	396
Липкань А. Ю.,	ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	400
Зелінська Г.О. Возборська А. П.	ІНФРАСТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО РИНКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	403
Алексін Г.О. Рибун Н.О.	ДЬЮ ДІЛІДЖЕНС ІНВЕСТИЦІЙ В ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ	407
Нагорна О.В.,	ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ОБ′ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	412
Сторожук Т. М. Купріянова А. О.	КОШТОРИС ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ	414
Ушеренко С.В. Алексін Г.О.	СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ФІНАНСАМИ	417
Платформа VIII		
Оподаткування підприємств та цифрові технології у фінансовому секторі економіки		
Ваховська А. А. Болдова А.А.	ESG-СТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ	424
Цапяк А.В.	ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОЦЕСИ ОБРОБКИ ФІНАНСОВИХ ДАНИХ ЗІ СТРУКТУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ	430

Павлюченко К.С.	ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ФІНТЕХ-ТЕХНОЛОГІЙ НА КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ	433
Десятко П.Р. Синицький Р.К.	ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ПІДПРИЄМСТВ	436
Крикунова А.К. Денісова О.О.	ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ	439
Осніговська Є.В, Прокопова О.М.	ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	442
Черненко В.В. Мартиненко В.В.	ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	445
Горбунова А.О. Мартиненко В.В.	ОСОБЛИВОСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	448
Коксюк О.В. Синицький Р.К.	ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ РОЗРОБКИ ТЕСТ-КЕЙСІВ ФІНАНСОВИХ МОДУЛІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЬКИМ ТРАНСПОРТОМ	451
Коломієць О.В.	ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТИГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ФІНАНСАМИ	457
Кузьмак А. В. Мартиненко В. В.,	ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	460
Малновецька Є. О. Мартиненко В.В.	КРАУДФАНДИНГ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННЮ БІЗНЕСУ	463
Охай В. В. Мартиненко В.В.	ВПРОВАДЖЕННЯ FINTECH РІШЕНЬ У НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ ГРОМАДИ	465
Петренко А. С. Козій Н.С.	ВПЛИВ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ ТА КЛІЄНТАМИ	468

Резнік А.П., Рудик Н.В.	ФІСКАЛЬНІ НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ ЗАНИЖЕННЮ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ІМПОРТНИХ ТА ЕКСПОРТНИХ ПРОЦЕДУР	471
Середюк В.Д.	ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ І ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ	475
Вакалюк А.М.	ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВОМУ ПРОГНОЗУВАННІ	478
Ольшанецький О. В. Крихівська Н. О.	РОЗВИТОК TAXTECH В УКРАЇНІ: ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	481
Тропініна Є.І.,	ЦИФРОВІЗАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ: INSURTECH, ОНЛАЙН-ПОЛІСИ ТА ІА-ВРЕГУЛЮВАННЯ	484
Мацедонський С. О.	ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК В УКРАЇНІ	487
Крук О.В. Нестерук Г.В.	ЦИФРОВІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	491
Штундер О.О.	ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМ МІЖНАРОДНИХ КОРПОРАТИВНИХ РОЗРАХУНКІВ ПІД ВПЛИВОМ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	494
Грищук А.С. Косько О.В.	ІННОВАЦІЇ КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ НА БАЗІ ФІНТЕХ В УМОВАХ ВОЄННОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ УКРАЇНИ	499
Садовий Д.Ю.	ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕНЦІЙНИХ НАПРЯМІВ АДАПТАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ У ВІТЧИЗНЯНУ СИСТЕМУ ОПОДАТКУВАННЯ	504
Сердовін К.О.	ВІД EXCEL ДО AI: ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ	507
Черненко В.С.	ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	510

ПЛАТФОРМА І

НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ

УДК 658.15:005.334(477)

Терещенко О.О.
д.е.н., професор, завідувач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Джунь А.О.
здобувачка освітнього ступеню магістр,
ОПП «Фінансовий менеджмент і контролінг»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО ДИСТРЕСУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ РИЗИКІВ

Повномасштабна військова агресія проти України спричинила безпрецедентний рівень невизначеності для бізнесу та суттєво збільшила ймовірність настання фінансового дистресу. Наслідком військової агресії рф проти України є загострення геополітичних ризиків як в Україні, так і за її межами. Типові наслідки прояву геополітичних криз: збої у системах зв'язку та телекомунікацій, збої у ланцюгах постачання, збої у електропостачанні (блекаути), ріст процентних ставок та інфляція. Порушення логістики, руйнування виробничих потужностей, релокація підприємств, зростання витрат і обмеження доступу до ринків збуту погіршили фінансові показники та стійкість вітчизняних підприємств. За даними Міністерства економіки України, понад 35 % підприємств зіткнулися з дефіцитом оборотного капіталу, а близько 25 % — з ризиком неплатоспроможності у короткостроковому періоді [1].

У цих умовах для прийняття ефективних фінансово-інвестиційних рішень необхідним є застосування сучасних методик діагностики фінансового дистресу. Під фінансовим дистресом розуміється ситуація, коли підприємство втрачає

здатність своєчасно виконувати свої поточні фінансові зобов’язання, але ще не перебуває у стані дефолту. У класичній роботі H. та M. Platt фінансовий дистрес визначається як момент, коли фірма «вперше стає нездатною здійснити заплановані виплати за боргом» (англ. first becomes unable to meet scheduled debt payments) [2, p. 142]. Різниця між фінансовою кризою та дефолтом полягає у рівні спроможності виконувати платежі за зобов'язаннями. Наслідком дистресу (фінансової кризи) є неспроможність виконувати поточні зобов’язання, настання гарантійних випадків та дефолт, а наслідком дефолту є банкрутство та ліквідація боржника. Хибне ототожнення дистресу та банкрутства є критичною методологічною помилкою, оскільки «misclassification may bias results», тобто неправильна класифікація станів підприємства спотворює висновки та управлінські рішення [2, p. 143]. Дефолт є результатом загострення фінансової кризи, якщо заходи із санації боржника виявилися безрезультативними.

Сучасні дослідження доводять, що найбільші втрати підприємства зазнають не в момент дефолту, а задовго до його настання. R. Elkamhi та M. Salerno встановили, що витрати, пов’язані з початковими проявами фінансового дистресу, pre-default costs, охоплюють широкий спектр непрямих збитків. До них належать втрата клієнтів і скорочення попиту, погіршення умов співпраці з постачальниками (зменшення відстрочок платежів, вимога авансів, підвищення закупівельних цін), відтік ключових працівників та зниження продуктивності, зростання вартості фінансування, падіння ринкової капіталізації та обмеження інвестиційної активності. Сукупний ефект цих витрат досягає у середньому близько 6,5 % вартості компанії щороку та формує приблизно 68,5 % загальних витрат дистресу. При цьому розмір таких втрат суттєво варіює між галузями — від 3,75 % до 8,75 %, а їх поява пов’язана зі втратою клієнтів, погіршенням репутації, зниженням продуктивності та зростанням ризиковості компанії для кредиторів. Отже, рання діагностика дистресу дозволяє не тільки виявити фінансові проблеми, а й мінімізувати значні приховані збитки, які накопичуються задовго до формального

дефолту [3]. Результати діагностики дистресу мають широкий спектр застосування: оцінка ризиків надання державних гарантій (позик), оцінювання фіскальних ризиків, пов’язаних з діяльністю підприємств державного сектору, перевірка антимонопольними органами допустимості державної допомоги суб’єктам господарювання, встановлення премії (маржі) за ризики надання ресурсів, оцінка ризиків кредитування корпоративних клієнтів банками, оцінка інвестиційної привабливості підприємств тощо [4].

Для урахування геополітичних ризиків, фінансова діагностика повинна враховувати не лише стандартні кількісні індикатори, але й специфічні ризики, які пов’язані із релокацією бізнесу, втратою активів, збільшенням витрат на безпеку, перебоями у постачанні та падінням попиту тощо. Це означає, що точність оцінок можна підвищитися, якщо до аналізу залучити якісні показники. Водночас, оцінка якісних критеріїв, які характеризують геополітичні ризики, містить значний потенціал суб’єктивізму. Вводячи якісну змінну в модель діагностики дистресу, ми стикаємося із дилемою ускладнення методики аналізу. Збільшення рівня складності моделей тягне за собою додаткові витрати, пов'язані з їх розробкою та застосуванням. Однак це не завжди гарантує підвищення їхньої класифікаційної здатності та точності.

Для підвищення ефективності системи раннього попередження та реагування, окрім діагностики дистресу, слід запровадити, сценарне бюджетування, стрес-тестування та оперативний моніторинг ліквідності. Комплексне застосування зазначених інструментів дозволяє не лише своєчасно виявити фінансовий дистрес, але й впровадити антикризові заходи, спрямовані на стабілізацію фінансового стану. Йдеться про зменшення витрат, реструктуризацію боргів, залучення зовнішнього фінансування.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економіки України. Оцінка стану бізнес-середовища під час війни. 2024. URL: https://www.me.gov.ua

2. Platt, H. D., & Platt, M. B. (2006). Understanding Differences Between Financial Distress and Bankruptcy. Review of Applied Economics, 2 (2), 1–17. Retrieved from https://econpapers.repec.org/article/agsreapec/50146.htm.
3. Elkamhi R., Salerno M. How Large are Pre-Default Costs of Financial Distress? Estimates from a Dynamic Model. September 2020. 55 p.
4. Терещенко, О. О. (2025). Емпіричні моделі прогнозування фінансового дистресу підприємств . Фінанси України, (9), 71-87. https://doi.org/10.33763/finukr2025.09.071

УДК 336.71

Ходакевич С.І.
к.е.н., доцент, професор кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Волинець О.В.
Заступник директора фахового економічного коледжу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Гладишенко М.О.
здобувач освітнього ступеня магістр
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) В БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ

У сучасних умовах глобальної цифровізації економіки фінансові технології на основі штучного інтелекту (ШІ/AI-технології) стають визначальним фактором конкурентоспроможності банківських установ та ключовим драйвером трансформації всієї фінансової індустрії. За даними досліджень McKinsey & Company, обсяг глобальних інвестицій у технології штучного інтелекту в банківському секторі досяг 85,2 млрд дол. США у 2024 році, продемонструвавши зростання на 23% порівняно з попереднім роком [2]. Штучний інтелект кардинально змінює традиційні підходи до здійснення банківських операцій,

створюючи безпрецедентні можливості для автоматизації процесів, персоналізації послуг, управління ризиками та підвищення операційної ефективності [3]. Фактично, сьогодні ШІ є однією з найбільш перспективних та революційних складових фінансових технологій.

Водночас, попри значні переваги використання AI-технологій у банківському бізнесі, їх впровадження супроводжується комплексом ризиків, що потребують системного аналізу та розробки ефективних механізмів управління. До ключових категорій ризиків банків традиційно відносять кредитний, операційний, репутаційний, комплаєнс- та регуляторний ризики, а також ризики фінансової стабільності. Важливо зазначити, що використання ШІ трансформує ці ризики та створює нові виміри їх прояву.

Крізь призму зазначених категорій можна виокремити такі основні ризики використання AI-технологій у банківському бізнесі:

- **Ризики конфіденційності та захисту даних**: витік персональних даних клієнтів та іншої конфіденційної інформації, що призводить до значних репутаційних, юридичних та фінансових втрат.
- **Кіберризики**: зростання загроз кібератак через нові вразливості ШІ-рішень, зокрема використання ШІ зловмисниками для фішингу, фінансових шахрайств, поширення дезінформації та маніпуляцій на фінансових ринках.
- **Алгоритмічна упередженість**: ризики дискримінації за віком, статтю, етнічним походженням чи іншими ознаками, що посилює соціальну нерівність і призводить до несправедливих рішень (насамперед у сфері кредитування), потенційних судових позовів і репутаційних втрат.
- **Залежність від постачальників технологій**: висока концентрація критично важливих сервісів у небагатьох провайдерів ШІ, що створює ризики операційної залежності, технологічної монополізації та вразливості ланцюгів постачання.

- **Модельний ризик і “чорний ящик”**: складність та непрозорість моделей ШІ («black box») у поєднанні з проблемами якості, повноти та структури вхідних даних ускладнюють оцінку ризиків, перевірку коректності рішень та дотримання регуляторних вимог, створюючи концентрацію ризиків у ключових процесах банків.
- **Регуляторні та комплаєнс-ризики**: швидкі темпи розвитку ШІ випереджають еволюцію законодавства та наглядових практик, що формує ризики невідповідності вимогам регуляторів, потенційно значні штрафи та обмеження діяльності.

З огляду на вище зазначені ризики, впровадження та використання AI-технологій у банківському бізнесі потребує превентивних та системних заходів управління. Серед пріоритетних напрямів можна виділити:

- **Посилення співпраці між регуляторами та банками** з метою формування єдиних принципів, стандартів і методологій використання ШІ в банківському секторі, включаючи вимоги до прозорості моделей та управління даними.
- **Запровадження цілісних рамок управління ризиками ШІ** у межах системи корпоративного управління та ризик-менеджменту банку (політики, процедури, відповідальність на рівні правління та наглядової ради).
- **Підвищення якості даних та регулярний аудит алгоритмів**: створення процесів валідації та верифікації моделей, моніторинг якості даних, контроль змін моделей і тестування їх на стійкість.
- **Регулярне тестування на упередження та стрес-тестування моделей** з метою виявлення і мінімізації дискримінаційних ефектів, а також оцінки впливу можливих відмов моделей на фінансову стійкість банку.
- **Розвиток компетенцій персоналу**: навчання працівників банку (в першу чергу ризик-менеджерів, комплаєнс-офіцерів, членів правління та наглядових рад) особливостям використання ШІ, його можливостям та ризикам.

Формування збалансованого підходу до впровадження ШІ в банківському секторі, який поєднує інноваційність з належним управлінням ризиками, стає однією з ключових передумов підтримання довіри клієнтів і забезпечення фінансової стабільності.

Список використаних джерел:

1. Пищуліна О. Штучний інтелект – можливості, небезпеки, фактори ризику. Центр Розумкова. URL: https://razumkov.org.ua/images/2025/10/10/2025-AI.pdf

2. McKinsey & Company. The State of AI in 2024: Generative AI's breakout year. 2024. URL: https://www.mckinsey.com/capabilities/quantumblack/our-insights/the-state-of-ai (дата звернення: 02.05.2025).

3. Davenport T. H., Ronanki R. Artificial intelligence for the real world. Harvard Business Review. 2018. Vol. 96. № 1. P. 108-116. URL: https://hbr.org/webinar/2018/02/artificial-intelligence-for-the-real-world (дата звернення: 02.05.2025).

4. Banks ought to be aware of the risks arising from ai adoption. April 30, 2025. URL: https://internationalbanker.com/technology/banks-ought-to-be-aware-of-the-risks-arising-from-ai-adoption/

5. OYEYEMI AKINRELE. Bias Mitigation in AI-Driven Banking: Legal, Ethical, and Regulatory Perspectives. International Journal of Science and Research Archive, 2025, 17(02), 373-379. Article DOI: https://doi.org/10.30574/ijsra.2025.17.2.3013

6. Siddquee, T. (2025). AI in Banking Risk Management and Fraud Detection in Preventing Financial Crimes and Optimizing Credit Decisions. *International Journal of Social Science Research and Review*, *8*(8), 391-404. https://doi.org/10.47814/ijssrr.v8i8.2889

УДК 330.322

Череватий В.О.
здобувач 2 курсу другого (магістерського) рівня
ОП «Інвестиційний менеджмент»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 2010 – 2024 РОКІВ

Актуальність дослідження ефективності публічних інвестицій зумовлена стійкою необхідністю раціонально розподіляти обмежений фіскальний ресурс держави та міжнародної допомоги у період війни. Головна мета публічних інвестицій – це забезпечити стале економічне зростання, без якого не можливо післявоєнне відновлення нашої країни, а отже вкрай важливим є проведення оцінки їх ефективності та корегування державної політики в залежності від отриманих результатів.

Одним із можливих методів дослідження ефективності публічних інвестицій є аналіз показника ICOR (Incremental Capital Output Ratio), який відображає, скільки одиниць інвестицій (I) необхідно для створення однієї додаткової одиниці Валового внутрішнього продукту (ΔGDP) [1]. Він розраховується за формулою:

$$\frac{I_{t-1}}{GDP_t - GDP_{t-1}}$$

де t – це рік, за який проводиться оцінка. ICOR відображає скільки одиниць інвестицій необхідно вкласти для отримання однієї додаткової одиниці приросту ВВП. Загальновизнаним у світовій практиці нормативним коридором для економік, що розвиваються, є діапазон від 3,0 до 4,0 [2]. Однак аналіз українських реалій демонструє відхилення від цієї норми, які мають нелінійний та часто парадоксальний характер.

Таблиця 1. Динаміка зміни показників номінального ВВП та загальних інвестицій в Україні за 2010-2024 р.р.

Рік	Номінальний ВВП, млн. грн.	Загальні інвестиції (всі джерела), млн. грн.	Зміна ВВП, млн. грн.	ICOR
2010	1 079 346	180 575,50	-	-
2011	1 299 991	241 286	220 645	0,8184
2012	1 404 669	273 256	104 678	2,305
2013	1 465 198	249 873,40	60 529	4,4155
2014	1 586 915	219 419,90	121 717	2,0529
2015	1 988 544	273 116,40	401 629	0,5463
2016	2 385 367	359 216,10	396 823	0,6883
2017	2 981 227	448 461,50	595 860	0,6029
2018	3 560 302	578 726,40	579 075	0,7744
2019	3 977 198	623 978,90	416 896	1,3882
2020	4 222 026	419 836,70	244 828	2,5486
2021	5 450 849	528 802	1 228 823	0,3417
2022	5 239 114	279 598,30	-211 735	відсутній
2023	6 627 961	395 450	1 388 847	0,2013
2024	7 658 659	534 417,10	1 030 698	0,3837

Джерело: складено автором на підставі [3 - 6]

Виходячи з даних таблиці, можна розділити аналіз на три умовних періоду: до 2014 року, з 2014 до 2022 роки та з 2022 по 2024 роки.

Період до 2014 року характеризувався класичними ознаками стагнації з елементами неефективного державного управління: зростання ICOR з 0,8 у 2011 році до критичних 4,4155 у 2013 році сигналізувало про різке падіння віддачі від інвестицій. Економіка споживала значні ресурси (інвестиції на рівні 250–270 млрд грн), але вони майже не генерували приросту реального продукту (приріст ВВП впав майже в 3,5 рази), що є типовою ознакою передкризового перегріву або корупційної неефективності великих інфраструктурних проєктів того часу. Натомість періоди 2014–2016 та 2021–2024 років демонструють зворотну картину — екстремально низькі значення коефіцієнта (0,5463 у 2015 році, 0,3417 у 2021 році та безпрецедентні 0,2013 і 0,3837 у 2023–2024 роках). Формальна інтерпретація цих цифр могла б вказувати на "економічне диво", нібито Україна навчилася генерувати гривню ВВП, вкладаючи лише 20 копійок інвестицій, проте економічна сутність цього феномену, на наш погляд, є іншою. Наднизькі показники є результатом

поєднанням високої інфляції, ефекту «низької бази» та розбудови системи публічних інвестицій. В умовах зростання інфляції номінальний ВВП (знаменник формули) зростає через зростання цін, тоді як інвестиційна діяльність (чисельник), яка є більш інертною, не встигає за цим темпом або фізично обмежується фіскальними можливостями. В той же час відбувається розбудова системи публічних інвестицій, децентралізується бюджет, що також вплинуло на результати в національній економіці.

Особливої уваги заслуговує розрив 2022 року, де показник ICOR технічно не розраховується через падіння ВВП. Фактично ця межа розділяє два періоди економіки де поступове зростання (з корекцією на пандемію SARS COVID-19) змінюється економікою війни.

Воєнна динаміка 2023–2024 років із значеннями 0,2–0,3 свідчить про модель відновлювального зростання, яка не спирається на створення нових основних фондів. Економіка зростає за рахунок завантаження вцілілих потужностей підприємств та споживчого попиту, підживленого бюджетними видатками, а не за рахунок модернізації. Це випливає з математичної природи показника ICOR та специфіці економіки, що виходить із глибокої кризи першого року повномасштабної війни. Різке падіння ВВП у 2022 році та майже нульові інвестиції, змінюються поступовим зростанням економіки у 2023 та 2024 роках, вказуючи, що оговтавшись від шоку війни, відбувається запуск економіки, знаходження нових логістичних маршрутів, відновлення виробництва (призупинених підприємств) яке до того ж стимулюється високим бюджетним імпульсом споживання. Якби ми бачили зростання частки інвестицій, то відбувалось тимчасове зростання ICOR до рівня 4–5 і вище, бо гроші витрачалися б на створення нових, довгострокових активів, які дадуть результат у майбутньому.

Подібна картина створює небезпечний стратегічний дисбаланс: низький ICOR у даному випадку є індикатором недоінвестування. Економіка виживає за рахунок свого амортизаційного ресурсу, генеруючи номінальний дохід без

створення фундаменту для майбутнього розвитку. Особливо гостро це відчувається під час аналізу залученої міжнародної допомоги, коли сумарна підтримка від основних донорів (ЄБРР, МБРР, ЄІБ) сягнула рекордних 5 мільярдів доларів США у 2023 [7]. Низький показник ICOR у 2023 році (0,2) на тлі гігантських вливань від Міжнародних фінансових організацій підтверджує, що ці кошти йдуть не стільки на створення нових продуктивних потужностей, скільки на підтримку споживчого попиту та відновлення базової життєдіяльності зруйнованої інфраструктури. Така модель, хоч і рятує від колапсу в короткостроковій перспективі, проте створює довгострокові ризики боргової пастки (попри пільгові умови такої допомоги) та вимагає негайного переходу до стратегії довгострокового інвестування, здатної у майбутньому генерувати ресурс для обслуговування боргів та забезпечення самодостатнього зростання.

Список використаних джерел:

1. Adam Hayes Understanding Incremental Capital Output Ratio (ICOR) and Its Impact, Investopedia, URL: https://www.investopedia.com/terms/i/icor.asp#ixzz3t8iCWzTH (дата звернення 10.11.2025)

2. International Monetary Fund. Asia and Pacific Dept. Investment «Efficiency and Capital Allocation: The Role of Financial Structure» URL:https://www.elibrary.imf.org/display/book/9798229025881/CH002.xml (дата звернення 10.11.2025)

3. Капітальні інвестиції. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ibd/iokjf/iokjf_u10-13_bez.htm (дата звернення 10.11.2025)

4. Капітальні інвестиції. Державна служба статистики України. URL:https://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення 10.11.2025)

5. Валовий внутрішній продукт Державна служба статистики України. URL:https://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення 10.11.2025)

6. Валовий внутрішній продукт Державна служба статистики України. URL:https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/vvp/vvp_rik/vvp_rik90-22_2021_100.xlsx (дата звернення 10.11.2025)
7. Портал реєстру проєктів МФО. URL: https://proifi.gov.ua/?p=analytics (дата звернення 10.11.2025)

УДК 336.7

Поліщук Н. В.
д.е.н., професор кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса
Тарнаруцька В. В.
здобувачка вищої освіти (магістерський рівень)
ОП «Фінанси, банківська справа, страхування і фондовий ринок»,
ДонНУ імені Василя Стуса

ФОНДОВИЙ РИНОК В УМОВАХ РОЗВИТКУ НОВІТНІХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Фінансові технології (FinTech) стали рушієм змін на фінансових ринках після кризи 2008 року, трансформуючи застарілі методи роботи та відкриваючи нові можливості для інвесторів. Використання штучного інтелекту (ШІ), аналітики великих даних та алгоритмічної торгівлі радикально змінило підхід до інвестування, зробивши його швидшим, точнішим і доступнішим [1].

Криптовалютні біржі стали ключовими учасниками ринку, спростивши торгівлю цифровими активами та розширивши можливості для інвесторів. Алгоритмічний трейдинг [2] здійснив революцію, використовуючи складні алгоритми для миттєвого аналізу великих обсягів даних і швидкого ухвалення рішень, що підвищило ефективність і ліквідність ринку, хоча й викликало занепокоєння щодо його стабільності. Соціальні торгові платформи демократизували інвестиції, дозволяючи повторювати угоди та обмінюватися

стратегіями. Розвиток ШІ та машинного навчання надав трейдерам інструменти для глибшого аналізу, точніших прогнозів, диверсифікації портфелів та кращого управління ризиками. Технологічні інновації змінюють взаємодію інвесторів із фінансовими ринками, і для успішної діяльності важливо залишатися поінформованими та використовувати професійні поради [3].

Водночас FinTech не позбавлений викликів. Висока вартість упровадження, потреба в захисті даних та ризики автоматизації - основні проблеми сучасної фінансової інфраструктури. Однак переваги, пов’язані зі швидкістю, прозорістю та доступністю, роблять FinTech важливим елементом розвитку фондового ринку. Використання великих даних, машинного навчання та блокчейну дало змогу інвесторам приймати обґрунтовані рішення, вдосконалювати управління портфелем і досліджувати альтернативні інвестиційні стратегії.

Алгоритмічна торгівля - це сучасний спосіб купівлі та продажу акцій за допомогою комп’ютерних програм, які обробляють великі обсяги даних і виконують операції швидше за людину. У США близько 70% біржових угод здійснюються алгоритмами, а в Європі більшість торгівлі автоматизована. Штучний інтелект і машинне навчання допомагають точніше прогнозувати ринкові зміни. Цей підхід базується на виконанні угод за заздалегідь визначеними критеріями, що забезпечує ефективність, мінімізацію помилок і можливість тестувати стратегії на історичних даних. Поєднання великих даних, машинного навчання та блокчейну створює нові можливості для обґрунтованих інвестиційних рішень і ефективного управління портфелем [4].

Розвиток FinTech докорінно трансформував фондову торгівлю, перевівши більшість операцій в онлайн-формат і підтвердивши свою роль у цифровізації фінансів. Завдяки цим технологіям та розвитку Інтернету стало можливим існування криптовалют як повністю цифрових активів. Банки активно впроваджують штучний інтелект та автоматизовані алгоритми для високочастотної торгівлі, що зменшує кількість помилок та підвищує продуктивність. Ключове

досягнення FinTech - розширення доступу до торгівлі, дозволяючи звичайним користувачам інвестувати, роблячи ринок динамічнішим. Алгоритмічна торгівля набула популярності серед приватних трейдерів, про що свідчить 92% угод на Форекс, що здійснюються ботами. Хоча існують ризики (витік даних, збої, коливання ринку), належний контроль їх мінімізує. Загалом, FinTech має потужний позитивний вплив на розвиток трейдингу і формуватиме його майбутнє [5].

Головний негативний аспект алгоритмічної торгівлі - програмні збої, які можуть спричинити фінансові втрати через придбання неправильних позицій. Крім того, поширеною помилкою є спрощене сприйняття автоматизованої торгівлі. Оскільки ринок постійно змінюється, трейдеру необхідно регулярно оновлювати та програмувати алгоритм, щоб залишатися ефективним та конкурентоспроможним, попри автоматизацію самих операцій купівлі/продажу.

Висновок. Розвиток FinTech радикально змінив фінансові ринки, зробивши торгівлю більш швидкою, ефективною та доступною завдяки алгоритмічній торгівлі, великим даним і штучному інтелекту. Одночасно технології несуть ризики, зокрема програмні збої та потребу постійного оновлення алгоритмів у відповідь на зміни ринку. Загалом, FinTech підвищує ефективність інвестування та формує майбутнє фондової торгівлі, хоча потребує уважного контролю та професійного підходу.

Список використаних джерел:

1. Андрушків І. П., Надієвець Л. М. Діджиталізація в банківському секторі: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми економіки.* 2018. №4. С. 195–200.

2. Cliff D., Brown D., Treleaven Ph. Technology Trends in the Financial Markets: A 2020 Vision.

3. Шевченко О. М., Рудич Л. В. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. *Ефективна економіка.* 2020. №7.

4. Глазова А. Б. Особливості віртуалізації світового фондового ринку. *Науковий вісник УжНУ.* Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 24 (1). С. 84–90.

5. Кухтин О. Б. Сучасні інноваційні технології як важливий чинник розвитку фондового ринку. *Науковий вісник УжНУ.* Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. №7. С. 51–54.

УДК 336.64:004.738.5

Шахова У.Р.,
здобувачка вищої освіти
Уманців Г.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

КРАУДФАНДИНГ ТА КРАУДЛЕНДІНГ ЯК СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВОМ

Актуальність. У сучасних умовах цифрової економіки підприємства все частіше стикаються з труднощами у залученні фінансових ресурсів для реалізації своїх проектів. Через обмеженість традиційних джерел зростає інтерес до альтернативних методів — краудфандингу та краудлендінгу. Перший забезпечує залучення коштів від широкого кола інвесторів без посередників, другий — надає можливість отримувати позики безпосередньо через онлайн-платформи. Використання цих інструментів підвищує фінансову стійкість бізнесу, стимулює інновації та зміцнює довіру між підприємцями й інвесторами, що визначає актуальність їх подальшого вивчення.

Результат досліджень. У сучасних умовах розвитку ринкової економіки та зростаючої конкуренції підприємства постійно стикаються з потребою залучення додаткових фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проектів, розширення діяльності чи виходу на нові ринки. Традиційні джерела фінансування, такі як

банківські кредити або випуск цінних паперів, часто є малодоступними для малого та середнього бізнесу через високі вимоги до застави, кредитної історії чи фінансових показників. У цьому контексті особливого значення набуває краудфандинг та краундлендінг — сучасні інструменти колективного залучення капіталу за допомогою онлайн-платформ.

В загальному розумінні, краудфандинг – це спосіб збору коштів, що дозволяє приватним особам та організаціям залучати грошові кошти для конкретного проекту або ініціативи через онлайн-платформу. Крауд-платформи, як Інтернет-майданчики, відіграють найважливішу роль у забезпеченні процесу крауд-фінансування. Вони служать для презентації проекту власниками та збору коштів на його реалізацію, а також для інвесторів, які мають намір вкласти свої кошти у різноманітні проекти [1].

Існують різноманітні види краудфандингу, серед яких:

– акціонерний краудфандинг, який базується на отриманні фінансування від онлайн-інвесторів в обмін на прості акції компанії, отримання дивідендів або права на участь у її управлінні;
– краудфандинг з нефінансовою винагородою, де учасники не отримують прямого грошового винагородження за використання своїх фінансових ресурсів;
– краудфандинг на умовах участі у прибутку, при якому інвестори надають кошти на реалізацію проекту з умовою отримання частини прибутку від його успіху у формі дивідендів, роялті тощо;
– краудфандинг з відсутністю винагороди, при якому ініціатори проекту отримують фінансування на безоплатній та безповоротній основі. У цьому випадку особи, які надають фінансову підтримку (спонсори), не мають жодних вимог до отримувачів коштів [2].

Краудфандинг виступає сучасним механізмом залучення капіталу для реалізації підприємницьких ініціатив і стартапів, пропонуючи альтернативу традиційним фінансовим інструментам. Головною функцією краудфандингових платформ є

ретельний відбір, перевірка та оцінювання як потенційних інвесторів, так і ініціаторів проектів, а також забезпечення дотримання чинного законодавства і нормативних стандартів. Завдяки цьому формується прозора та безпечна інфраструктура, яка сприяє ефективному розвитку краудфандингової діяльності та підвищенню довіри учасників фінансового ринку.

Проте краудфандинг має і ризики: якщо проект не набере необхідної суми у визначений термін, він може бути видалений із платформи. Додатковими проблемами є можливе шахрайство або копіювання ідей, адже ринок ще перебуває на стадії розвитку. Для успіху кампанії потрібно ретельно підготувати презентацію, активно просувати її в мережі та враховувати витрати на рекламу, комісії та податки. Найшвидшим способом краудфандингу є краудлендінг. Краудлендінг – це процес онлайн-кредитування, під час якого фізичні особи або організації надають кредити іншим фізичним особам через спеціальний Інтернет-ресурс [3].

Метод краудлендінгу полягає у фінансуванні, коли багато людей, вкладають гроші в проекти, зазвичай стартапи чи невеликі підприємства. Краудлендінг може бути як борговим (інвестори очікують на повернення з відсотками), так і акціонерним (інвестори отримують частку в компанії). Головною рисою краудлендінгу є масова участь інвесторів, що дозволяє залучати порівняно невеликі суми від багатьох людей для фінансування проектів [4].

Краудлендінг виступає сучасною та перспективною формою залучення капіталу, що поєднує інтереси інвесторів і позичальників. Для інвесторів цей механізм є можливістю отримати прибуток, вищий за банківські депозити, без обмежень щодо початкової суми інвестицій і без додаткових комісій. Для позичальників краудлендінг є зручним інструментом швидкого доступу до фінансування без складних бюрократичних процедур. Ефективність залежить від усвідомленого підходу та оцінки ризиків, адже інвестування передбачає фінансову невизначеність.

Попри очевидні переваги краудфандингу та краудлендінгу, їх використання пов'язане з певними ризиками. Серед основних проблем варто відзначити можливість шахрайських дій, недостатню законодавчу урегульованість цього виду фінансування, а також потребу у забезпеченні високого рівня прозорості фінансових операцій. Для ефективної роботи платформ необхідні нормативна база, контроль і підвищення фінансової грамотності. За таких умов краудфандинг і краудлендінг можуть стати потужними інструментами підтримки стартапів, інновацій та сталого розвитку підприємств

Висновок. У результаті проведеного дослідження встановлено, що краудфандинг і краудлендінг є ефективними сучасними інструментами фінансування підприємницької діяльності в умовах розвитку цифрової економіки. Вони відкривають нові можливості для залучення капіталу, особливо для малого та середнього бізнесу, який часто має обмежений доступ до традиційних джерел фінансування.

Список використаних джерел:

1. Тягунова, З.О., & Бондаренко, В.М. (2015). Краудфандинг: світовий досвід та практика. *Інноваційна економіка*, (3(58)), 25–32.
2. Тищенко, В.В. (2019). Краудфандінг як фінансовий інструмент реалізації інвестиційних проектів. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*, 130–138. URL: https://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_4/30_69_4_2/24.pdf
3. Андреєв, В.О., & Жукова, В.Є. (2016). P2B краудлендінг як механізм кредитування малого бізнесу. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*, (26), 8–12. URL: http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v26/4.pdf
4. Створення краудлендингової платформи. (2024). *YB Case*. URL: https://ybcase.com/ua/companyservices/invest/sozdanie-kraudlendingovoj-platformy

УДК 657.478:339.37

Бабяк Н.Д,
к.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Барсук Т. Ю.
здобувач вищої освіти факультету фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В УМОВАХ МАСШТАБУВАННЯ МЕРЕЖЕВОЇ ТОРГІВЛІ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Сучасний етап розвитку роздрібної торгівлі в Україні характеризується інтенсивним нарощуванням мережевого формату ведення бізнесу. За даними Української ради торгових центрів, станом на кінець 2024 р. в країні функціонує понад 2 100 роздрібних мереж, які оперують 74 923 філіями [1]. Лише за 10 місяців 2024 р. українські ритейлери відкрили 2 279 нових магазинів, що свідчить про стійкість галузі навіть в умовах воєнного стану [2]. Провідні оператори – АТБ (1 207 магазинів), Fozzy Group (768 точок), VolWest Group (252 магазини) – демонструють послідовне розширення присутності в регіонах [3].

Водночас оборот роздрібної торгівлі в Україні у 2024 р. прогнозується на рівні 2,184 трлн грн (+18% до 2023 р.), що відбувається на тлі 12% інфляції та значних валютних коливань [4]. Такі умови формують запит на якісно нову систему фінансового управління, здатну забезпечити координацію між сотнями торгових одиниць, уніфікувати бюджетні процеси, контролювати рух фінансових потоків і дозволяти приймати обґрунтовані рішення на основі достовірних даних в режимі реального часу.

Однак, як показує практика, більшість вітчизняних торговельних мереж стикаються з системними проблемами організації фінансового контролінгу: відсутністю єдиних стандартів управлінського обліку між підрозділами, низьким

рівнем інтеграції операційних систем (POS, ERP, WMS), фрагментацією даних про запаси та продажі, а також браком кваліфікованих фахівців із контролінгу. Це унеможливлює ефективне управління оборотністю товарних запасів, контроль маржинальності на рівні SKU×магазин, своєчасне виявлення відхилень та прийняття коригувальних рішень.

Проведене нами дослідження показало, що в науковій літературі недостатньо висвітлено практичні аспекти побудови систем фінансового контролінгу саме для багатоточкових торговельних структур, зокрема питання формування центрів відповідальності, розробки KPI-дерев для різних форматів магазинів, інтеграції управлінського обліку з операційними IT-системами та автоматизації процесів rolling-forecast. Також бракує комплексних досліджень щодо адаптації міжнародних практик контролінгу до специфіки українського ринку.

Мета статті – виявити ключові проблеми організації фінансового контролінгу на підприємствах мережевої торгівлі України та обґрунтувати напрями їх вирішення через призму міжнародного досвіду та сучасних цифрових технологій.

Фінансовий контролінг у підприємствах мережевої торгівлі являє собою інтегровану систему планування, аналізу та моніторингу фінансових результатів, що забезпечує координацію між численними торговими одиницями та підтримку прийняття управлінських рішень. На відміну від одноточкового ритейлу, мережевий формат потребує централізованих правил, єдиних довідників, стандартизованої аналітики на рівні SKU/магазин/категорія та інтеграції управлінського обліку з операційними IT-системами.

Проблема 1: Фрагментація управлінської інформації та відсутність єдиних стандартів обліку.

Базовою проблемою вітчизняних торговельних мереж є відсутність єдиного інформаційного простору, що охоплює всі рівні управління. Кожна торгова точка може використовувати власні підходи до обліку товарних операцій, уцінок, списань, що унеможливлює консолідацію даних та порівняльний аналіз

ефективності. На практиці дані про запаси, продажі, уцінки зберігаються в різних непов'язаних системах, що призводить до затримок у звітності та неможливості оперативного контролю відхилень.

Проблема 2: Низький рівень автоматизації процесів контролінгу.

Критичною проблемою є недостатня автоматизація процесів збору та аналізу управлінської інформації. Тоді як світовий ринок програмного забезпечення для управління запасами у 2024 р. перевищив 2,5 млрд дол. США, багато вітчизняних мереж покладаються на ручну обробку даних в Excel [5]. Міжнародні дослідження показують, що провідні ритейлери використовують AI для прогнозування попиту, підвищуючи точність до 85–90% і знижуючи stockout rate на 25–30% [6]. Українські мережі ж часто приймають рішення про поповнення запасів на основі застарілих даних.

Проблема 3: Відсутність комплексної системи KPI для оцінки ефективності.

Третя проблема пов'язана з недостатньою розробленістю системи KPI. Міжнародна практика свідчить, що ефективне відстеження KPI дозволяє підвищити прибутковість на 10–15%, а 85% світових рітейлерів систематично відстежують інвентарну оборотність, GMROI, sell-through rate та shrinkage rate [11]. Для українських мереж характерне відстеження лише фінансових показників верхнього рівня, тоді як операційні KPI для окремих магазинів або не розраховуються, або не використовуються для управлінських рішень.

Згідно з дослідженнями, для мережевої торгівлі критично важливими є такі групи KPI:

1) Показники управління запасами: оборотність запасів (Inventory Turnover), середній строк зберігання (DOH), рівень обслуговування (Service Level), частка відмов через відсутність товару (Stock Out Rate), втрати від крадіжок та списань (Shrinkage Rate);

2) Показники ефективності торгових точок: динаміка продажів порівняльних магазинів (LFL-Sales Growth), валова маржа на запаси (GMROI), операційні витрати

на одиницю обороту (OPEX/store), товарообіг на 1 м² (Sales per Square Meter), продуктивність персоналу;

3) Показники якості обслуговування: індекс задоволення клієнтів (CSI), схильність до рекомендації (NPS).

Вирішення виявлених проблем потребує комплексного підходу, що включає організаційні, технологічні та методичні заходи.

По-перше, необхідне впровадження єдиних стандартів управлінського обліку для всіх підрозділів мережі, що передбачає розробку корпоративної облікової політики з регламентацією процедур обліку товарних операцій, формування собівартості, розподілу витрат між центрами відповідальності.

По-друге, критично важливим є інвестування в цифрові платформи класу EPM або BI, що дозволяють інтегрувати дані з POS-систем, ERP, WMS та e-commerce платформ, автоматизувати бюджетування, rolling-forecast та забезпечити візуалізацію показників через інтерактивні дашборди.

По-третє, необхідна розробка комплексної системи KPI, узгодженої з мотивацією персоналу, з встановленням цільових діапазонів та механізму раннього попередження при виході показників за допустимі межі. В умовах воєнного стану доцільно впровадити «war-adj» KPI – показники енерговитрат, стабільності логістики та географічної диверсифікації постачальників.

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

1. Основними проблемами організації фінансового контролінгу в українських мережевих торговельних підприємствах є фрагментація управлінської інформації, низький рівень автоматизації процесів та недостатня розробленість системи KPI для оцінки ефективності торгових точок і управління запасами.

2. Вирішення виявлених проблем потребує впровадження єдиних корпоративних стандартів обліку, інвестування в цифрові платформи класу EPM/BI та розробки комплексної системи KPI, узгодженої з мотивацією персоналу.

3. Перспективами подальших досліджень є розробка методики оцінки ефективності систем контролінгу в мережевій торгівлі та вивчення можливостей використання технологій штучного інтелекту для автоматизації аналітичних процесів.

Список використаних джерел:

1. В Україні працює понад 2 100 роздрібних мереж – нове дослідження УРТЦ / Українська Рада Торгових Центрів. 2024. URL: https://www.ucsc.org.ua/v-ukrayini-praczyuye-ponad-2-100-rozdribnyh-merezh-nove-doslidzhennya-urtcz/ (дата звернення: 14.11.2025).

2. Географія ритейлу-2024: в яких регіонах та як представлені гравці основних галузей торгівлі України / RAU Analytics. 2024. URL: https://rau.ua/novyni/geografija-ritejlu-2024-10/ (дата звернення: 14.11.2025).

3. Топ-10 українських продуктових мереж за кількістю магазинів і темпами відкриттів у 2023 році / RAU. 2024. URL: https://rau.ua/novyni/top-10-merezh-kilkistju-2023/ (дата звернення: 14.11.2025).

4. Оборот роздрібної торгівлі в Україні: зростання на 18% у 2024 / Finway. 2025. URL: https://finway.com.ua/oborot-rozdribnoyi-torgivli-ukrayini-zris/ (дата звернення: 14.11.2025).

5. Inventory Management Software Market Size, 2025-2034 Report / GM Insights. 2024. URL: https://www.gminsights.com/industry-analysis/inventory-management-software-market (дата звернення: 14.11.2025).

6. Top 10 Inventory Management KPIs Every Retailer Must Track / Algonomy. 2025. URL: https://algonomy.com/blogs/top-10-inventory-management-kpis-every-retailer-must-track/ (дата звернення: 14.11.2025).

7. Key Retail KPIs: 27 Essential Metrics to Track in 2024 / Finale Inventory. 2024. URL: https://www.finaleinventory.com/inventory-management/key-retail-kpis-27-essential-metrics-to-track-in-2024-ecommerce (дата звернення: 14.11.2025).

УДК 336.64:004

Без`язична А. С.
студентка 3 курсу ЦЗФН
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник: к.е.н., ст.викладач ***Домбровська С.О.***

НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ

Корпоративні фінанси – це самостійна складова фінансової системи, яка охоплює сукупність грошових відносин, пов’язаних із формуванням, розподілом і використанням капіталу, доходів та грошових фондів у процесі руху фінансових ресурсів підприємств. Саме в цій сфері створюється основна частина фінансових ресурсів суб’єктів господарювання, що є фундаментом економічного зростання та соціального розвитку суспільства [3, с. 8].

Корпоративні фінанси вивчають питання фінансування, структури капіталу та прийняття ефективних управлінських рішень. Їхня основна мета – максимізація вартості компанії та добробуту акціонерів через ефективне фінансове планування і реалізацію стратегій, що забезпечують баланс між прибутковістю та ризиками.

До сучасних інструментів управління корпоративними фінансами належать фінансовий аутсорсинг, контролінг і фінансове прогнозування. Фінансовий аутсорсинг охоплює управлінські, податкові, бухгалтерські, інвестиційно-аналітичні та банківські послуги.

У діяльності кожного підприємства перетинаються інтереси власників, менеджменту, партнерів, працівників і суспільства. Головною метою управління корпоративними фінансами є підвищення економічного добробуту власників. Цього досягають через ефективну дивідендну, інвестиційну, кредитну та податкову політику, а також завдяки оптимізації оборотного капіталу й підтриманню достатньої ліквідності [4, с. 37–38].

Інновації у фінансовій сфері та швидке зростання фінтех-індустрії мають різноспрямований вплив на економічні системи та діяльність банків у світі. З одного боку, фінтех-компанії сприяють підвищенню фінансової інклюзії, забезпечуючи гнучкість, швидкість, доступність і якість фінансових послуг, що стимулює розвиток електронної комерції та криптовалютних операцій. З іншого – традиційні банки втрачають частину клієнтів через жорстке державне регулювання та меншу здатність до оперативної адаптації, що послаблює їхні конкурентні позиції.

У цих умовах формується тенденція до співпраці банків і фінтех-компаній, спрямована на розширення спектра послуг, збільшення прибутковості та підвищення ефективності обслуговування клієнтів. Це потребує створення інтегрованих моделей, що поєднують досягнення фінтеху з розвитком цифрових банківських екосистем. Розробка нових форм і технологій, які забезпечують якісні, швидкі та безпечні послуги при мінімальних трансакційних витратах, набуває особливої актуальності в Україні.

Важливою перевагою FinTech є підтримка малого бізнесу й посилення фінансової інклюзії. Такі інструменти, як краудфандинг і P2P-кредитування, відкривають нові можливості фінансування. Це водночас стимулює банки впроваджувати цифрові технології, підвищуючи ефективність своїх операцій.

Краудфандинг є потужним механізмом колективного фінансування, що дозволяє залучати кошти великої кількості людей для реалізації інноваційних або соціально важливих проєктів [2, с. 120].

Фінтех-компанії вирізняються меншою бюрократизацією процесів, що дає змогу швидше обробляти клієнтські запити, особливо у сферах онлайн-кредитування та мобільних платежів. Завдяки автоматизації та гнучким бізнес-моделям вони можуть знижувати собівартість послуг, роблячи їх привабливішими для споживачів.

Партнерства між фінтех-компаніями та спеціалізованими банками дозволяють ефективно обслуговувати клієнтів із різним рівнем ризику, розширюючи доступ до

фінансування. Так формується інтегрована фінтех-екосистема, яка враховує потреби споживачів, корпорацій і держави.

Таким чином, цифровізація фінансових операцій стала ключовою рисою сучасного ринку фінансових послуг. Інноваційні технології забезпечують підвищення ефективності, зручності та доступності фінансових продуктів. Науковці та експерти прогнозують, що FinTech має потенціал істотно трансформувати або навіть частково замінити традиційні банківські послуги [5, с. 705–708].

Список використаних джерел

1. Блакита Г. Корпоративні фінанси: детермінанти успішного управління. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2019. № 4. С. 16-30.

2. Гребенюк Н. О. Роль краудфандингу у майбутньому України: проблеми та перспективи. *Соціальна економіка*. 2023. Вип. 66. С. 120-130.

3. Захаркін О. О. Корпоративні фінанси : конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2018. 299 с.

4. Панченко І. В. Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами: *зб. Матеріалів VI Всеукр. науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених.* Київ: КНЕУ, 2022. 547 с.

5. Ушеренко С. В. Новітні інструменти фінансування корпоративного сектору підприємництва. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами* : зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, 15 листоп. 2024 р. Київ : КНЕУ, 2024. С. 705–709.

УДК 336.64:658.14

Білик А. В.,
здобувач освітнього ступеню магістр,
ОПП «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Алексін Г. О.,
к. е. н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ФІНАНСОВИЙ ДЬЮ ДІЛІДЖЕНС ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АСИМЕТРІЇ В ОПЕРАЦІЯХ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ

Незважаючи на макроекономічну невизначеність та геополітичні ризики, світовий ринок злиттів і поглинань (M&A) демонструє ознаки стабілізації та відновлення. За даними S&P Global Inc., у 2025 році загальна вартість угод M&A зросла на 22,3% порівняно з 2024 роком, хоча їх кількість зменшилася на 8,4% (рис.1) [1]. Ця тенденція відображається і в Україні: за даними KPMG in Ukraine, протягом дев'яти місяців 2025 року було зафіксовано 45 угод із загальною розголошеною вартістю 806 млн доларів США [2], що свідчить про збереження інтересу внутрішніх та зовнішніх інвесторів до українського бізнесу, особливо в галузях, стійких до воєнних ризиків.

Попри переваги в рамках теоретичних міркувань, особливості практики показують, що значна частина M&A-угод не досягає очікуваних результатів. Дослідження KPMG, у якому взяли участь понад 150 провідних керівників та консультантів з M&A в Ірландії показує, що 41% респондентів вважають головною причиною провалу M&A-угод різницю в оцінці компанії-цілі між сторонами угоди [3]. У науковій літературі це явище визначається як інформаційна асиметрія, концептуально вперше розкрита у праці Дж. Акерлофа «The Market for Lemons» [4].

Рис. 1 – Динаміка угод за кількістю та вартістю на світовому ринку M&A, 2015-2025 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [1]

Основним інструментом подолання інформаційної асиметрії при укладанні M&A-угод є процедура Дью Діліджснс, а саме всебічне дослідження діяльності компанії-цілі перед укладенням угоди з метою виявлення ризиків, перевірки достовірності наданої інформації та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Компанії, що проводять Дью Діліджснс, мають у 2,8 рази більше шансів на успішне завершення угоди, за даними McKinsey & Company [5].

Дью Діліджснс охоплює перевірку юридичних, фінансових, фіскальних, облікових та інших аспектів діяльності підприємства. У цьому комплексі перевірок фінансовий Дью Діліджснс є наріжним, адже дозволяє отримати поглиблене розуміння реального фінансового стану компанії і як наслідок ухвалювати обґрунтовані інвестиційні рішення та мінімізувати ризики. За даними дослідження

KPMG, 73% респондентів вважають фінансовий Дью Діліджанс основним типом перевірки перед укладанням угод M&A[3].

Відповідно, фінансовий Дью Діліджанс є ключовим інструментом для забезпечення прозорості та достовірності фінансової інформації в M&A, скорочення інформаційної асиметрії, виявлення ризиків і оцінки потенціалу створення доданої вартості після угоди. На відміну від аудиту, Дью Діліджанс оцінює не лише минулі результати, а й стратегічні перспективи компанії. Проведення процедури підвищує шанси на успішне завершення операцій, робить інвестиційні рішення більш обґрунтованими та дозволяє сторонам діяти на основі перевіреної інформації, що особливо важливо в умовах економічної та геополітичної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. M&A Statistics: Transactions and Activity by year. M&A Trends | IMAA. *IMAA – Institute for Mergers, Acquisitions, and Alliances*. URL: https://imaa-institute.org/mergers-and-acquisitions-statistics (дата звернення: 11.11.2025).

2. Ринок угод злиття і поглинаня (M&A) в Україні за 9 місяців 2025 року. *Інвестиції в Україні InVenture*. URL: https://inventure.com.ua/uk/analytics/investments/ukrayinskij-rinok-ugod-zlittya-i-poglinanya-manda-za-9-misyaciv-2025-roku (дата звернення: 11.11.2025).

3. M&A outlook 2024. *KPMG*. URL: https://kpmg.com/ie/en/insights/deal-advisory/ma-outlook-2024-deal-adv.html .

4. Akerlof G. A. The market for "lemons": quality uncertainty and the market mechanism. *The quarterly journal of economics*. 1970. Vol. 84, no. 3. P. 488. URL: https://doi.org/10.2307/1879431 .

5. Щербакова Н. В. Впровадження Due Diligence як ефективного інструменту в процедурі реорганізації господарських організацій шляхом злиття/приєднання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 10. С. 170–177. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-10/39 .

УДК .336.1/.5 : 004.75

Михайленко Н.О.
факультет фінансів, здобувач магістерського рівня
ОПП «Інвестиційний менеджмент»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Мякишевська О. М.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСУВАННІ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ

У контексті прискореної цифровізації фінансових систем господарюючі суб'єкти корпоративного сектору інтенсифікують пошук інноваційних підходів до акумуляції капіталу, оптимізації операційної діяльності та управління фінансовими ризиками. Серед найбільш перспективних технологій, що демонструють суттєвий вплив на процеси фінансування підприємств, виокремлюється блокчейн. Ця технологія розподіленого реєстру функціонально забезпечує підвищення прозорості, безпеки та незмінності ведення облікових записів, водночас нівелюючи необхідність залучення численних проміжних інституцій (посередників).

Блокчейн має потенціал радикально трансформувати бізнес-моделі, зокрема у фінансовій сфері, завдяки своїй здатності підвищувати рівень довіри, автоматизувати операції та зменшувати фінансові витрати. З огляду на це, набуває особливої значущості вивчення перспектив використання блокчейну для фінансування корпоративного сектору: необхідно проаналізувати конкретні механізми, які він уможливлює, оцінити переваги, які при цьому виникають, а також ідентифікувати потенційні ризики та існуючі обмеження, що можуть супроводжувати процес його інтеграції.

Технологія блокчейн у фінансуванні корпоративного сектору реалізує низку ключових функцій.

По-перше, вона створює умови для автоматизації фінансових угод через «розумні контракти» (smart contracts), які виконуються за попередньо визначеними умовами без участі чи мінімальною участю посередника. Це дозволяє скоротити часові затрати, адміністративні витрати та ризик людської помилки[1]. Блокчейн може бути впроваджений в такі процеси, як порядок «order-to-cash», фінансування торгівлі, трансконтинентальні платежі та інтеркомпанійські розрахунки [2].

По-друге, блокчейн підвищує прозорість та контроль: кожна транзакція записується в незмінному вигляді, що полегшує аудит, знижує ризик шахрайства чи подвійних платежів, а також підвищує довіру зі сторони кредиторів чи інвесторів. Дослідження в корпоративній фінансовій сфері підтверджують, що технологія покращує показники прозорості, ефективності та відповідності нормативам.

По-третє, можливості блокчейну охоплюють і сфери токенізації активів, що означає перетворення прав власності на активи (наприклад, нерухомість, корпоративні облігації, частки) в цифрові токени, які можуть обертатися на блокчейн-платформах. Така токенізація відкриває доступ до нових каналів фінансування, дозволяє залучати інвесторів по всьому світу, підвищує ліквідність активів і створює гнучкіші моделі капіталізації [1].

Поняття «tokenized real-world asset», токени можуть представляти права на реальні активи та слугувати мостом між традиційними фінансовими інструментами і цифровими структурами. Прикладом реального використання блокчейн-технологій у великій фінансовій інфраструктурі є впровадження блокчейн-системи для фондового лістингу або випуску цифрових активів. Ці практики демонструють, що технологія вже виходить за рамки концептів і переходить у практичну площину. Разом з тим слід зазначити, що впровадження блокчейну у корпоративному фінансуванні супроводжується певними викликами. Регуляторна невизначеність залишається істотним бар’єром: правове регулювання смарт-контрактів, токенізованих активів, перетворення прав власності на цифрову форму поки що не має у багатьох юрисдикціях чіткої бази. Водночас технічна інтеграція технології у

існуючі IT-системи корпорацій, яка часто побудована на старих архітектурах, потребує значних витрат і ресурсів. Крім того, відзначається проблема кадрового дефіциту - недостатня кількість фахівців із блокчейну і цифрових фінансів у корпораціях гальмує впровадження [3]. Також існує питання масштабованості технології: корпоративні фінансові потоки мають значні обсяги, і не всі блокчейн-мережі здатні швидко обробляти великі навантаження. Деякі дослідження підкреслюють екологічні та енергетичні аспекти технологій, що використовують механізм Proof of Work, хоча сучасні рішення переходять на менш енерговитратні моделі. Попри ці виклики, академічні дослідження та ринкові огляди підтверджують, що перспективи блокчейну у корпоративному фінансуванні великі [1].

Отже, розвиток фінансових технологій актуалізує проблему інтеграції технології розподіленого реєстру (блокчейн) у механізми корпоративного фінансування. Зазначена технологічна інновація не лише розширює горизонти для залучення та управління фінансовими ресурсами підприємств, але й створює імператив для цифрової адаптації, оскільки ігнорування цих трансформаційних процесів може призвести до ерозії конкурентоспроможності. Ключові переваги впровадження блокчейну в корпоративний сектор полягають у радикальному підвищенні ефективності та надійності фінансових операцій, що досягається за рахунок автоматизації укладення та виконання угод через механізм смарт-контрактів, підвищення рівня прозорості та формування недовіреного середовища (trustless environment), а також оптимізації операційних витрат і скорочення часових лагів при транзакціях. Окрім того, блокчейн надає інструмент для диверсифікації джерел капіталу через токенізацію корпоративних активів. Водночас, ефективна імплементація цієї технології вимагає комплексного стратегічного підходу, що охоплює формування регуляторно-правової бази, забезпечення інтероперабельності з наявними корпоративними інформаційними системами, розвиток кадрового потенціалу, проведення систематичної оцінки економічної та

стратегічної доцільності інвестицій, а також розробку проактивних механізмів управління потенційними технологічними та фінансовими ризиками.

Якщо корпорації зможуть подолати ці виклики, блокчейн може стати фундаментальною частиною фінансової екосистеми корпоративного сектору, сприяючи більш ефективному залученню капіталу, покращеному управлінню ліквідністю і зміцненню взаємної довіри між усіма учасниками ринку[3]. У майбутньому поєднання блокчейну з такими технологіями як штучний інтелект і великі дані може створити нову фінансову архітектуру корпоративного світу, де швидкість, прозорість і надійність стануть стандартом.

Таким чином, блокчейн для корпоративного фінансування не є просто модним трендом, а має потенціал стати новою архітектурою фінансової взаємодії між компаніями, інвесторами, фінансовими установами та регуляторами.

Список використаних джерел

1. Когут Ю. І. Технології блокчейн та криптовалюта: ризики та кібербезпека / Ю. І. Когут. - Київ: Дакор ; Консалтингова компанія Сідкон, 2022. – 316 с.URL: https://jurkniga.ua/tekhnolohiyi-blokchejn-ta-kriptovalyuta-ryzyky-ta-kiberbezpeka.pdf

2. Бойчук С. О. Роль блокчейн в системі фінансових інновацій / С. О. Бойчук // Ефективна економіка. - 2023. - № 12. - С. 70-89 URL: https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2744/2780?

3. Мутерко Г. М., Кучерівська С. С., Яцко М. В., Малець В. В. Впровадження блокчейн-технологій в економіці України: переваги та виклики / Г. М. Мутерко, С. С. Кучерівська, М. В. Яцко, В. В. Малець // Академічні візії. - 2023. - Вип. 26. - С. 1-13. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/798?

УДК 658.14/.17:005.591.6

Снігаренко А. Ю.
студентка 41 гр .ФФБС
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник**: **Домбровська С. О.
к.е.н., старший викладач
Одеський національний економічний університет

РОЛЬ DUE DILIGENCE ТА ЙОГО ВИДИ У ПРОЦЕСАХ M&A

У сучасних умовах глобалізації бізнесу та активного розвитку ринку злиттів і поглинань (Mergers and Acquisitions, M&A) особливого значення набуває процедура незалежної перевірки компанії, тобто due diligence [1]. Саме результати due diligence формують об'єктивну інформаційну базу для прийняття інвестиційних рішень, оцінки потенційних ризиків. Ефективне проведення due diligence забезпечує інвесторам можливість виявити приховані зобов'язання, фінансові порушення, невідповідності у звітності, а також оцінити перспективи розвитку бізнесу після угоди. Водночас класифікація видів due diligence має ключове значення для формування системного підходу до аналізу об'єкта інвестування, адже кожен різновид перевірки виконує окрему функцію в процесі оцінки ризиків і прийняття рішень.

Як зазначають Лоскоріх Г.Л., Перчі О.Ф. у сучасній практиці M&A due diligence виступає як ключовий елемент управління ризиками. Він дозволяє виявити приховані боргові зобов'язання, невідповідності у бухгалтерській та фінансовій звітності, проблеми з ліцензіями та договорами, а також оцінити перспективи розвитку підприємства. При цьому due diligence відрізняється від традиційного аудиту, оскільки охоплює не лише оцінку фінансових показників, а й комплексний аналіз усіх аспектів діяльності компанії, що впливають на інвестиційне рішення [2].

Для системного підходу до проведення due diligence надзвичайно важливим є класифікаційний підхід, оскільки він дозволяє не лише структурувати процес

перевірки, а й виділити основні види due diligence та визначити їхні цільові функції. Така систематизація чітке розмежування обов`язків між спеціалістами, які беруть участь у перевірці, і дозволяє ефективо розподілити ресурси.

Слід зазначити, що на сьогодні немає єдиної загальноприйнятої класифікації видів due diligence. У своєму дослідженні О. О. Терещенко, Ю. О. Гернего, І. В. Іванець виділяють наступні основін види due diligence. Фінансовий due diligence – це перевірка фінансової діяльності компанії, спрямована на оцінку достовірності бухгалтерського обліку, фінансової звітності, систем планування та внутрішнього контролю; передбачає аналіз ключових статей звітності, планових і бюджетних показників, а також факторів, що визначають вартість підприємства, таких як ставка дисконтування, прогнози реалізації продукції, виручка та чистий прибуток. Юридичний due diligence спрямований на аналіз найважливіших правових аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства. У процесі юридичного due diligence оцінюється відповідність діяльності компанії чинному законодавству, включно з антимонопольними нормами, вимогами щодо ліцензування окремих видів діяльності, перевіряється виконання договірних зобов’язань, а також виявляються потенційні ризики юридичної відповідальності. Основна мета податкового due diligence полягає у виявленні та оцінці всіх податкових ризиків, пов’язаних із можливим вкладенням коштів у підприємство, що дозволяє мінімізувати потенційні фінансові втрати і забезпечити безпеку інвестицій. Під час податкового due diligence оцінюється вплив майбутньої операції M&A або реорганізації на податкове навантаження інвестора. Комерційний due diligence – це перевірка, спрямована на оцінку комерційного потенціалу та конкурентоспроможності підприємства. В процесі такого due diligence аналізуються сильні та слабкі сторони бізнес-моделі компанії, а також ринкові та технологічні фактори її діяльності. Результати комерційного due diligence дозволяють оцінити перспективи розвитку бізнесу та ризики пов’язані з його ринковою діяльністю. Організаційний due diligence спрямований на оцінку

ефективності управлінської команди та персоналу підприємства. В рамках такого due diligence аналізуються структура організації, управлінська культура, якість бізнес-процесів та їх відповідність стратегічним цілям компанії. При проведенні екологічного due diligence досліджується вплив діяльності компанії на навколишнє середовище та дотримання стандартів сталого розвитку. Особлива увага приділяється ініціативам щодо енергозбереження, використанню відновлюваних джерел енергії, а також стратегіям зменшення вуглецевого сліду та адаптації до кліматичних змін [3].

Due diligence є важливим інструментом оцінки компанії перед здійсненням угод M&A. Класифікація видів due diligence дозволяє системно оцінювати різні аспекти діяльності підприємства, визначати пріоритетні ризики та підвищувати ефективність проведення трансакцій. У сучасних умовах активного розвитку ринку злиттів і поглинань застосування комплексного підходу до проведення due diligence виступає ключовим фактором успішності угод та мінімізації потенційних ризиків для інвестора.

Список використаних джерел:

1. BDO в Україні: експерти в Due Diligence та бізнес-аналізі. Міжнародна аудиторська компанія BDO. URL: https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/corporate-finance/due-diligence (дата звернення: 08.11.2025).

2. Лоскоріх Г.Л., Перчі О.Ф. Податковий due diligence в системі бюджетно-податкового регулювання. *Економіка і суспільство*. 2024. №64. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4290/4215 (дата звернення: 08.11.2025).

3. Терещенко О. О., Гернего Ю. О., Іванець І. В.. Фінансовий контролінг і дью діліджене в інформаційно-аналітичному забезпеченні операцій злиття та поглинання підприємства. *Фінанси України.* 2024. №4 (341). С. 89-108.

УДК . 336.58 : 351.778.5

Євтєєв Л. О.
факультет фінансів, здобувач магістерського рівня
ОПП «Інвестиційний менеджмент»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Мякишевська О. М.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСОВИХ ПРОГРАМ У СИСТЕМІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Повномасштабна військова агресія Російської Федерації проти України завдала безпрецедентних руйнувань житловому фонду країни. За даними експертних оцінок, станом на початок 2025 року загальні збитки житлового сектору перевищили 50 мільярдів доларів США, а мільйони громадян втратили свої домівки або потребують їх капітального ремонту [4]. Така ситуація створює не лише гостру соціальну кризу, але й фундаментальний виклик для економічної стабільності та майбутнього розвитку держави. В цих умовах формування дієвої та прозорої фінансової інфраструктури для відбудови стає завданням найвищого державного пріоритету [6]. Ключову та системоутворюючу роль у цій інфраструктурі відіграють цільові державні фінансові програми.

Першим і найбільш масштабним інструментом прямої фінансової підтримки громадян стала програма "єВідновлення", запущена у 2023 році. Вона реалізує механізм надання державної допомоги на поточний та капітальний ремонт пошкодженого житла. Особливістю програми є її реалізація на базі цифрової екосистеми "Дія", що забезпечує високий рівень автоматизації процесів, прозорість нарахувань та мінімізує корупційні ризики на етапі розподілу коштів [1]. Цей механізм не лише надає фінансову підтримку постраждалим, але й стимулює локальні ринки будівельних матеріалів та послуг.

Паралельно держава запровадила механізм компенсації за повністю знищені об’єкти нерухомості через видачу житлових сертифікатів. Цей інструмент регулюється Законом України № 2923-IX [5]. Він дозволяє громадянам, які втратили житло, самостійно обирати нову нерухомість для придбання на первинному або вторинному ринках. Таким чином, програма сприяє не лише вирішенню житлового питання, але й пожвавленню ринку нерухомості та підтримує мобільність населення.

Аналіз практичної реалізації державних фінансових інструментів демонструє чітку регіональну концентрацію капіталу, що корелює з безпековою ситуацією та міграційними трендами. За даними "Укрфінжитла", станом на початок 2025 року загальний портфель виданих іпотек через програму "єОселя" перевищив 18 млрд грн, охопивши понад 11 тисяч домогосподарств [7]. У географічному розрізі спостерігається суттєва диспропорція: на Київську область та місто Київ припадає сумарно близько 46% від загального обсягу виданих коштів. Серед інших лідерів — Львівська (6,4%), Вінницька (4,9%) та Одеська (4,2%) області, що підтверджує зміщення інвестиційного попиту в західні та центральні регіони. Важливо також відзначити структурні зміни у профілі бенефіціарів: якщо на старті програми понад 75% позичальників складали військовослужбовці та правоохоронці, то у 2024–2025 роках частка інших категорій (педагогів, медиків, науковців та ВПО) зросла до 40%, що свідчить про розширення соціального ефекту державної підтримки [7].

Окрім прямих компенсаційних механізмів, важливою складовою державної політики є стимулювання нового житлового будівництва та ринку іпотеки через програму пільгового кредитування "єОселя". Програма орієнтована насамперед на ключові категорії населення, такі як військовослужбовці, медичні працівники, освітяни та науковці, пропонуючи їм фіксовану пільгову ставку [3]. Таким чином, держава не лише допомагає вирішити житлове питання для пріоритетних категорій, але й виконує важливу соціальну функцію та підтримує банківський сектор.

Банківська система, в свою чергу, виступає ключовим елементом фінансової інфраструктури, забезпечуючи кредитний важіль для відбудови [2].

Головним викликом для вище зазначених програм залишається масштабне та стабільне фінансування. Поточні потреби у відновленні житла значно перевищують можливості державного бюджету, що актуалізує питання залучення коштів з інших джерел. У цьому контексті державні програми мають виконувати не лише функцію прямого фінансування, але й роль каталізатора для залучення міжнародної донорської допомоги, приватних інвестицій та, у довгостроковій перспективі, репарацій [6]. Вони створюють прозору та підзвітну інфраструктуру, через яку ці кошти можуть бути ефективно та справедливо розподілені серед постраждалих.

Отже, державні фінансові програми ("єВідновлення", житлові сертифікати, "єОселя") є фундаментом усієї системи повоєнного відновлення житлового фонду України. Вони виконують комплексну роль: надають пряму фінансову допомогу громадянам, стимулюють суміжні галузі економіки (будівництво, банківський сектор), а також формують прозору фінансову інфраструктуру для адміністрування коштів з усіх можливих джерел. Подальший розвиток, масштабування та належне фінансове наповнення цих програм є критичною передумовою успішної відбудови України.

Список використаних джерел:

1. Іваненко О. С. Цифровізація як інструмент прозорості у програмах відбудови: досвід "єВідновлення". Економіка та суспільство. 2024. № 58. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3459 (дата звернення: 14.11.2025).
2. Ковальчук В. П. Роль банківської системи у фінансуванні повоєнного відновлення України. Фінанси України. 2023. № 9. С. 45–58.
3. Петренко Л. М. Державні іпотечні програми як драйвер розвитку житлового будівництва в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми економіки. 2024. № 3. С. 78–85.

4. KSE Institute. Аналітичний звіт про збитки житлової та цивільної інфраструктури України внаслідок війни (станом на вересень 2025). Київ: KSE, 2025. 34 с.
5. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об’єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України...: Закон України від 23.02.2023 № 2923-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 18. Ст. 102.
6. Центр економічної стратегії. Фінансування відбудови: джерела, механізми, виклики. Аналітичний звіт. 2024. 45 с. URL: https://ces.org.ua/analytics/sources-of-financing-recovery (дата звернення: 14.11.2025).
7. Статистика реалізації програми єОселя: регіональний розріз та категорії позичальників. ПрАТ "Укрфінжитло". 2025. URL: https://ukrfinzhytlo.in.ua/e-oselya-stats (дата звернення: 17.11.2025).

УДК 336.64:004.738.5

Обмок І.О.,
здобувачка вищої освіти
Державний торговельно-економічний університет
Уманців Г.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ: ВІД EXCEL ДО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Автоматизація фінансового обліку - це процес впровадження цифрових технологій і програмних продуктів для виконання облікових операцій із мінімальним втручанням людини, для того, щоб прискорити виконання рутинних завдань та підвищити точність розрахунків.

Одним із ключових аспектів цифрової трансформації облікових процесів є виділення трьох основних направлень автоматизації: поширені електронні облікові системи, хмарні рішення; застосування штучного інтелекту.

У межах першого напряму автоматизації йдеться про впровадження корпоративних систем класу ERP, інтегрованих з CRM і спеціалізованими бухгалтерськими платформами. Такі системи дозволяють звести до мінімуму ручне введення, підвищити швидкість закриття місяця та покращити узгодженість між підрозділами [1].

Другим важливим напрямом є перехід до хмарних облікових сервісів. Хмарні платформи дозволяють доступ до облікової інформації «з будь-якого місця», спільну роботу в реальному часі, автоматичне оновлення даних і зменшення потреби в локальних IT-ресурсах. Цей напрям робить облік більш гнучким, доступним і здатним реагувати на сучасні виклики [2].

Нарешті, третій напрям - застосування ШІ та машинного навчання. За допомогою таких технологій можна автоматично виявляти аномалії, прогнозувати фінансові результати та генерувати аналітичні звіти.

Як зазначає М. Сороколіт, впровадження автоматизованих систем обліку дозволяє значно скоротити час на виконання рутинних операцій, зменшити обсяг ручної праці та підвищити точність обробки даних у режимі реального часу [3].

Наприклад, навіть без застосування складних ERP-систем або спеціалізованих програм штучного інтелекту, можливості автоматизації фінансового обліку можна реалізувати за допомогою звичайних хмарних інструментів, зокрема Google Sheets. У цій платформі вже інтегровані елементи штучного інтелекту, які суттєво спрощують обробку та аналіз даних [4]. А до Microsoft Excel можна приєднувати додаткові модулі-доповнення, які суттєво розширюють функціонал і допомагають автоматизувати процеси.

Окрім хмарних сервісів та інтелектуальних функцій електронних таблиць є важливим аналіз інструментів, що дозволяють працювати з великими масивами

фінансових даних - зокрема, мов запитів. Однією з найпоширеніших і найефективніших технологій у цьому напрямі є SQL.

Мова SQL відіграє ключову роль у формуванні звітності та аналітиці фінансових даних, оскільки дає змогу не просто зберігати таблиці, а задавати гнучкі запити на вибірку, агрегування та трансформацію інформації. Наприклад, у базі даних можна вибрати всі операції за певний період, згрупувати їх за статтями витрат, обчислити підсумки та сформувати агреговану таблицю [5].

Окрім SQL, значну роль у сучасній автоматизації фінансового обліку відіграють сервіси візуалізації та автоматизації. Інструменти на кшталт Power BI, Tableau або Google Data Studio дають змогу інтегрувати дані з різних джерел, створювати дашборди та відстежувати показники в режимі реального часу [6].

Впровадження систем автоматизації фінансового обліку стикається з низкою суттєвих бар'єрів, які можуть гальмувати перехід до цифрових облікових процесів.

По-перше, це висока вартість впровадження програмних рішень. Бюджетні установи і підприємства малого та середнього бізнесу вказують, що навіть базові системи автоматизації потребують значних коштів на ліцензії, налаштування, інтеграцію й супровід.

По-друге, суттєвою перешкодою є недостатня цифрова грамотність працівників. Впровадження нових інформаційних систем передбачає не лише технічну установку, але й підготовку персоналу, адаптацію робочих процесів.

По-третє, одним із ризиків є інформаційна безпека. Автоматизація означає, що фінансові дані зберігаються, обробляються й передаються через мережу. Недостатній контроль, слабкі паролі чи неправильні налаштування доступу можуть призводити до витоків, маніпуляцій або втрати даних.

Автоматизація фінансового обліку продовжить розвиватися, роблячи рутину автоматизованою. По-перше, ШІ стане доступніш для малого бізнесу. По-друге, інтеграція різних систем через API дозволить автоматично обмінюватися даними в реальному часі, скорочуючи помилки та економлячи час. Також перспективним є

розвиток цифрової грамотності працівників: навіть базові навички роботи з Google Sheets, SQL або Power BI дають конкурентну перевагу. А безпека даних буде вдосконалюватися разом із автоматизацією. Загалом автоматизація змінює підхід до обліку - від рутинного процесу до аналітичної, стратегічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. І. О. Дмитрик, О. В. Загороднюк. Роль BPM, CRM та ERP-систем у цифровій трансформації українського бізнесу. 2024. № 104. DOI 10.32782/2415-8240-2024-104-2-191-201. С. 191-201.

2. Хмарні сервіси 2025: ТОП-3 рішення, які піднімуть ваш бізнес на новий рівень. Режим доступу: https://ucloud.ua/shho-take-hmarni-servisy/ (дата звернення 09.11.2025)

3. Сороколіт М. Автоматизація обліку в умовах цифровізації економіки: загальнотеоретичні підходи й окремі практичні питання. *Галицький економічний вісник*. 2022. №89. С. 55-62.

4. Кравченко А. Автоматизація рутини в PPC: створюємо скрипти в Google Sheets за допомогою ШІ. Режим доступу: https://netpeak.net/uk/blog/avtomatizatsiya-rutini-v-ppc-stvoryuemo-skripti-v-google-sheets-za-dopomogoyu-shi/ (дата звернення 09.11.2025)

5. Сухорукова Г. Як SQL допомагає керувати бізнес-даними? Режим доступу: https://hub.kyivstar.ua/articles/yak-sql-dopomagaye-keruvaty-biznes-danymy (дата звернення 09.11.2025)

6. Автоматизація бізнес-аналізу: детальний огляд популярних BI-інструментів. Режим доступу: https://e5.ua/uk/blogpost-2/avtomatyzatsiya-biznes-analizu-detalnyj-oglyad-populyarnyh-bi-instrumentiv/ (дата звернення 09.11.2025)

УДК 336.76:004.738.5:338.24

Андрусів У. Я.
к.е.н., доцент, завідувачка кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Бойчук О. І.
магістр ОПП «Фінансові технології та інвестиційний консалтинг»
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

FINTECH-ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Трансформація вітчизняного фінансового ринку в умовах глобалізації економічних процесів та прискореної цифровізації суспільних відносин зумовлює необхідність комплексного наукового осмислення ролі фінансово-технологічних інновацій у забезпеченні сталого розвитку системи торгівлі цінними паперами, що набуває особливої значущості в контексті євроінтеграційних прагнень України та потреби адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу, зокрема директив MiFID II та регламенту EMIR, які визначають параметри функціонування організованих торговельних майданчиків та вимоги до захисту прав інвесторів.

Аналіз впливу FinTech-інновацій базується на синтезі неоінституціональної економічної теорії, теорії фінансового посередництва та концепції сталого розвитку, в рамках якої технологічна модернізація фінансових послуг розглядається як інструмент досягнення цілей соціально-економічної інклюзивності та корпоративного управління відповідно до принципів ESG [1]. Сучасна екосистема фінансово-технологічних інновацій включає технології розподіленого реєстру (blockchain), які забезпечують децентралізоване зберігання інформації про транзакції, системи алгоритмічної та високочастотної торгівлі, які підвищують ліквідність ринку, платформи краудфандингу, що демократизують доступ до

капіталу, а також робо-едвайзери для автоматизації управління інвестиційними портфелями.

Формування ефективної регуляторної архітектури потребує збалансованого підходу, який забезпечує захист прав інвесторів та фінансову стабільність через впровадження систем KYC та AML, водночас не створюючи надмірних обмежень для інноваційного розвитку, що вимагає від регуляторів впровадження принципів пропорційного регулювання та створення регуляторних пісочниць для тестування інновацій [2]. Впровадження технології розподіленого реєстру створює передумови для скорочення циклу розрахунків до моделі майже миттєвих розрахунків, що знижує контрагентський ризик, водночас смарт-контракти дозволяють автоматизувати виконання корпоративних дій без участі централізованих посередників, що знижує операційні витрати. Демократизація доступу до інвестиційних інструментів через мобільні додатки для торгівлі цінними паперами, які пропонують можливість здійснення операцій з мінімальними комісіями, фракційне володіння акціями (fractional shares), що дозволяє інвестувати навіть незначні суми коштів у високовартісні цінні папери провідних корпорацій, та інтегровані освітні модулі для підвищення рівня фінансової грамотності населення, сприяє залученню широких верств населення до процесів формування довгострокових заощаджень та інвестування в реальний сектор економіки, що особливо актуально для України в контексті необхідності диверсифікації джерел фінансування національної економіки та зменшення традиційної залежності від банківського кредитування, однак водночас актуалізує проблематику захисту недостатньо обізнаних інвесторів від надмірних ризиків та необхідність посилення вимог щодо розкриття інформації про характеристики фінансових інструментів у зрозумілій та доступній формі.

Діджиталізація супроводжується виникненням кіберризиків, пов’язаних з атаками на торговельні платформи, технологічних ризиків внаслідок збоїв алгоритмічних систем, а також системних ризиків через високу взаємопов’язаність

цифрових платформ, що вимагає розробки планів операційної безперервності та макропруденційного нагляду.

Стратегічні перспективи подальшого розвитку FinTech-екосистеми у сфері торгівлі цінними паперами в Україні тісно пов'язані з процесами гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами регулювання фінансових ринків, що передбачає імплементацію положень Директиви про ринки фінансових інструментів (MiFID II), яка встановлює вимоги до організації торгівлі, найкращого виконання доручень клієнтів та прозорості ціноутворення, впровадження вимог щодо звітності про операції з похідними фінансовими інструментами відповідно до регламенту EMIR (European Market Infrastructure Regulation), а також адаптація практик корпоративного управління до принципів сталого фінансування, закріплених у Таксономії ЄС та Регламенті про розкриття інформації щодо сталого фінансування (SFDR), що створить передумови для інтеграції українського фінансового ринку в єдиний європейський фінансовий простір, залучення іноземних інституційних інвесторів та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності вітчизняних FinTech-компаній на глобальному ринку фінансових технологій [1, 3].

Отже, FinTech-інновації виступають ключовим драйвером трансформації фінансового ринку, забезпечуючи підвищення ефективності та демократизацію доступу до інвестиційних інструментів, водночас реалізація їх потенціалу потребує формування збалансованої регуляторної архітектури, розбудови цифрової інфраструктури та гармонізації національних стандартів з європейськими практиками.

Список використаних джерел:

1. Андрусів У.Я. Інтеграція ESG-критеріїв в інвестиційні стратегії на фондовому ринку України. Фінансові механізми та обліково-аналітичний інструментарій забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем:

колективна монографія за заг. ред. Андрусів У. Я. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2025. 343-385 с. 21,81 др.арк. (особисто автора 2,69 др. арк.). ISBN 978-966-694-493-4.

2. Андрусів У. Я., Чучук Ю. В. ESG-принципи у формуванні стратегій розвитку підприємств альтернативної енергетики України. *Національні інтереси України.* 2025. № 8(13). С. 550-562. https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-8(13)-550-562.

3. Андрусів У. Я., Баланда Я. Р. Трансформація ринку цінних паперів: ESG-аспекти інвестування. Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів і молодих вчених «Адаптація до глобальних змін та викликів в економіці, туризмі, рекреації та захисті довкілля» (Івано-Франківськ, 8-9 травня 2025 року), Івано-Франківськ, 2025. С. 22-25. https://surl.li/ysppog

УДК 336.761

Бігдан Я. І.
здобувач 2 курсу другого (магістерського) рівня
ОП «Інвестиційний менеджмент»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Майорова Т.В.
д. е. н., професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ТРЕНДИ ПЕРВИННИХ РОЗМІЩЕНЬ (IPO) У 2020-2025 РОКАХ

Первинні розміщення є надзвичайно важливою частиною фондового ринку та ринку капіталів в цілому. Вони є фундаментом розвитку фондового ринку як елементу економіки, і є дзеркалом поточного фінансового стану держави, підприємств і населення. Динаміка проведення первинних розміщень цінних паперів завжди залежала від загальної динаміки фондового ринку. Періоди спаду, нестабільності, стагнації чи фінансової кризи історично відзначалися спадом

активності проведення IPO, і навпаки, активність зростала разом з періодами економічного піднесення. Події 2020-2025 року суттєво змінили усталені за півтора десятиліття тренди, і ознаменували нову парадигму первинних розміщень, з новими підходами та правилами. «Стара» модель циклічності економіки зазнала суттєвих змін, і це напряму відобразилося на динаміці, кількості та якості первинних розмущень у цей період. У цій публікації буде розглянуто ключові події 2020-2025 років, які сформували поточні тренди ринку IPO в США, Європі та країнах Азії.

2020–2021: «дешеві гроші», ковідний перегрів і вибухове зростання.

Початок другого десятиліття ознаменувався парадоксом: пандемічний шок і локдауни не придушили публічні розміщення, а навіть навпаки, на хвилі нижчих чи навіть нульових облікових ставок, надлишкової ліквідності та ФРС/ЄЦБ-стимулів розпочався найпотужніший за десятиліття цикл IPO. За підсумками 2020 року глобальна активність сягнула 1 363 IPO із залученням близько $268 млрд (на +29% до 2019 р.), а за оцінкою Refinitiv $331 млрд на 1 591 лістинг, що стало максимумом за 10 років. Це був класичний «ринок дешевих грошей», схожий на той, що мав місце під час «буму Доткомів»: інвестори шукали дохідність у зростаючих акціях, а компанії – капітал за історично низької вартості [1].

У 2021-му хвиля перетворилася на цунамі: за оцінкою PwC, глобально відбулося 2 682 IPO із залученням $608 млрд, що є абсолютним рекордом ери нульових ставок. У I півріччі 2021 року лише було 1 070 IPO на $222 млрд (+150% за кількістю і +215% за виручкою р/р). Лідерами за кількістю стали технологічний сектор та сектор охорони здоров’я; у США цей сплеск дав найвищий за 20+ років квартальний показник.

Окремим «бумом у бумі» стали первинні розміщення через злиття зі SPAC. У 2020 році публічно розмістилися 248 SPAC на $83+ млрд, а у 2021-му – вже 613 SPAC на $160+ млрд, що становило понад половину всього американського IPO-потоку. Це спростило вихід десятків «pre-profit» компаній, але заклало проблеми якості й подальшої дохідності. Після 2021-го SPAC-активність різко стислась, а

регуляторний маятник у США розвернувся: фінальні правила SEC (чинні з 1 липня 2024) фактично прирівняли SPAC до звичайного IPO за стандартами розкриття, відповідальності сторін, обмеження «вільних прогнозів» і співреєстрації цілі. [2]

2022–2023: агресивне підвищення ставок, волатильність і «замерзання» ринку.

Інфляційний сплеск після COVID-стимулів, перебої у ланцюгах постачання й енергетичний шок змусили центробанки різко підняти ставки. ФРС з березня 2022 року здійснила 11 підвищень до липня 2023-го (сукупно +525 б.п.), довівши діапазон до 5,25–5,50%, максимуму за 22 роки. ЄЦБ вийшов із негативних ставок у липні 2022-го й підняв депозитну ставку до 4,00% у вересні 2023-го. Дорожчий капітал і падіння мультиплікаторів миттєво вдарили по апетиту до ризику і по IPO. [3]

Як результат 2022 рік став найслабшим із 2016-го: глобальні залучення впали більш ніж на 70% до 2021-го. США опинилися на рівні мінімумів 2008 року, тоді як світова кількість IPO майже вдвічі скоротилася (1 671 проти 3 260 у 2021-му). Єдиними «острівцями сили» були материковий Китай і Близький Схід (ОАЕ, Саудівська Аравія), де місцеві фактори підтримували розміщення попри глобальну волатильність.

2024: перші ознаки «відтавання» і регіональні розбіжності.

У 2024-му глобальний ринок IPO загалом не мав суттєвих приростів чи падінь проти 2023-го за кількістю угод (≈1 215) і залученням ($121 млрд), але із сильним Q4, що перевищив попередні квартали. За структурою спостерігалося повернення великих емітентів у США, тоді як Азія-Тихоокеанський регіон слабшав у першій половині, але підтягувався наприкінці року. У Європі відновлення було нерівномірним: континентальна Європа трималася краще Лондона, де обсяги IPO у 1-му півріччі 2025-го опустився до мінімумів за 30 років [4].

Близький Схід зберіг високу активність: Саудівська Аравія й ОАЕ залишалися локомотивами регіону, тоді як окремі угоди (наприклад, державні й

квазідержавні активи або інфраструктура) збирали великі книги заявок завдяки локальним інвесторам та суверенним фондам.

2025: стабілізація на фоні пом'якшення монетарної політики; США й Індія у фокусі.

На 2025 рік припала зміна тональності: волатильність знижувалася, прибутковості облігацій відкотилися, а центробанки почали обережно зменшувати ставки. ФРС у вересні та жовтні 2025-го двічі знизила цільовий діапазон (до 3,75-4,00%), що збіглося з прискоренням глобальної IPO-активності у III кварталі: кількість угод +19% р/р, залучення +89% р/р. За дев'ять місяців 2025 року у світі відбулося 914 IPO з $110,1 млрд залучення, менше за «пікові» роки, але з помітним приростом середнього чеку. США знову очолили залучення капіталу, тоді як Індія вийшла у світові лідери за кількістю угод; Китай демонстрував кращі середні пост-IPO-результати [5].

Власне американський ринок у 2025-му показав чіткий розгін: за підрахунками Renaissance Capital, у США відбулося вже ~189 IPO (станом на осінь), індекс IPO обіграв S&P 500 за III квартал, а частина новачків, насамперед «AI-екосистема», інфраструктура даних та біотех торгувалися з ціною вдвічі вищою до ціни розміщення.

Індійський ринок – окрема історія 2025 року. Локальна ліквідність, приплив роздрібних інвесторів і структурні реформи забезпечили багатий пайплайн і рекордні обсяги фінансування в IV кварталі (очікування >$8 млрд лише за жовтень–грудень), з великими кейсами на кшталт Tata Capital.

Європа продовжує «ремонтувати інфраструктуру капіталу». Euronext запустила стандартний «Європейський спільний проспект» (ECP), а ЄС готує Listing Act для спрощення лістингів, аби зменшити фрагментацію правил та підвищити привабливість регіону для емісій (очікувана повна імплементація у 2026-му). Водночас Лондон, попри окремі успіхи, за підсумками H1-2025 зібрав

лише ≈£160 млн у межах IPO – мінімум за три десятиліття, і значна частина потенційних емітентів дивиться на США.

На Близькому Сході – стійка динаміка 2024–2025 років: від інфраструктури до авіаперевезень. Пропозиції капіталу знаходять попит завдяки реформам, ролі суверенних інвесторів та демографіці.

Сектори-бенефіціари та географічна мапа 2020–2025.

- **Технології/AI-інфраструктура, напівпровідники та «хмари»**: драйвери 2021-го повернулися в 2025-му, підживлені попитом на обчислювальні потужності й кібербезпеку. У США саме цей сегмент забезпечив перевагу за розміром залучення.
- **Охорона здоров'я/біотех**: волатильність вартості капіталу в 2022-2023 роках ускладнила великі виходи, але відновлення апетиту у 2025-му стало помітнішим завдяки поліпшенню ринку другинного обігу.
- **Енергетика/перехідна енергетика та інфраструктура**: стійкі теми в EMEA та GCC – приватизація, «зелені» проєкти, логістичні/портові активи. Державні програми стимулювали пайплайни 2022-2025 років.
- **Індія та Південно-Східна Азія**: структурне зростання внутрішніх ринків, роздрібна база й регуляторні удосконалення вивели біржі Індії в топ-4 світу за залученням у 2025-му та підготували «бліц» кінця року.
- **Європа**: континент поступово відновлюється завдяки реформам ринкової інфраструктури (ECP, майбутній Listing Act), але зберігається «перетік» емітентів до США у пошуках глибшої ліквідності та вищих мультиплікаторів.

Список використаних джерел:

1. Global IPO market summary - Q4 2020. URL: https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/insights/ipo/documents/ey-global-ipo-trends-2020-q4.pdf

2. The Evolution of SPACs: From Blank Check Frauds to a Regulated Financial Tool. URL: https://arc-group.com/evolution-of-spacs

3. A timeline of the Fed's '22–'23 rate hikes & what caused them. URL: https://www.thestreet.com/fed/fed-rate-hikes-2022-2023-timeline-discussion

4. EY Global IPO Trends 2024. URL: https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/insights/ipo/documents/ey-gl-ipo-trends-v1-12-2024.pdf

5. 2025 IPO Market Stats. URL: https://www.renaissancecapital.com/IPO-Center/Stats

УДК 336.71:004.9

Резніченко О.В.,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальність D2 «Фінанси, банківська справа,страхування та фондовий ринок»,
Державний податковий університет
Мартиненко В.В.,
д.е.н., професор, професор кафедри публічних фінансів
Державний податковий університет

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ

Активний розвиток фінтех-індустрії та цифрових технологій суттєво змінює механізми фінансування підприємств. В умовах глобалізації та цифровізації економіки особливо важливим стає впровадження інноваційних фінансових інструментів, що підвищують ефективність корпоративного сектору. Для України ця тема є актуальною, оскільки сприяє залученню інвестицій, підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств.

Проблему розвитку інноваційних фінансових механізмів вивчали Жердецька Л. В., Ткач В. С., Мещеряков, А., Боденчук, Л., Ліганенко, І., Рибак, О., Лобунець, Т., Ушеренко С.В., Хатнюк Т.О. та інші науковці. Вони досліджували роль фінтеху,

цифрових технологій і банківських інновацій у трансформації фінансової системи. Однак питання впровадження цих механізмів саме у корпоративному секторі потребує подальших наукових розвідок.

Інноваційні зміни у фінансовій сфері та швидкий розвиток фінтех-індустрії суттєво впливають на світову економіку й банківський сектор. Фінтех-компанії підвищують рівень фінансової інклюзії, забезпечуючи швидкість, зручність і доступність послуг, що сприяє розвитку електронної комерції та криптовалютних операцій. Водночас традиційні банки, попри свій досвід і ресурси, втрачають частину клієнтів через жорстке регулювання, що знижує їх конкурентоспроможність [2].

У таких умовах формується тенденція до співпраці між банками та фінансовими компаніями задля підвищення прибутковості, розширення послуг і створення інтегрованих цифрових екосистем. Сучасна банківська система переходить від традиційних моделей до інноваційних форматів — директбанків, необанків і віртуальних банків, які відрізняються за підходами до клієнтів і бізнес-моделями [3].

Фінансові технології (FinTech) охоплюють широкий спектр послуг, що базуються на цифрових рішеннях: блокчейн, біометрія, електронні платежі, краудфандинг, хмарні сервіси, штучний інтелект і технології Big Data. Якщо у 2005 році обсяг світових даних становив близько 5 млрд гігабайтів, то у 2020 році він зріс до понад 50 зеттабайтів, що підтверджує масштаб цифрової трансформації фінансової системи.

Однією з головних переваг FinTech є розширення фінансової інклюзії та підтримка малого підприємництва. Завдяки таким цифровим інструментам, як краудфандинг або P2P-кредитування, користувачі отримують додаткові можливості фінансування. Паралельно фінтех-технології стимулюють банки до впровадження нових підходів, інтеграції цифрових сервісів і оптимізації діяльності.

Фінтех-компанії характеризуються нижчим рівнем бюрократизації, що забезпечує швидше обслуговування клієнтів, особливо в галузях онлайн-кредитування та мобільних платежів. Їхні послуги відзначаються високою доступністю, адже вони орієнтовані на споживачів, які не відповідають суворим критеріям банків.

Партнерські проєкти між фінтех-компаніями та спеціалізованими банками спрямовані на обслуговування клієнтів із різними рівнями ризику, включно з високоризиковими групами, що розширює можливості кредитування та підвищує конкуренцію на фінансових ринках [1].

Таким чином, зміни у поведінці клієнтів і трансформація банківських моделей ведуть до формування єдиної фінтех-екосистеми, яка враховує інтереси держави, корпорацій і споживачів. інноваційні продукти, а експерти вважають, що FinTech має потенціал суттєво трансформувати або навіть замінити низку традиційних банківських послуг.

Список використаних джерел:

1. Жердецька Л. В., Ткач В. С. Банківська система у забезпеченні економічного зростання: теорія та емпіричний взаємозв'язок. Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць. Одеса: Одеський національний економічний університет. № 7–8 (284–285). 2021 р., с. 33–46. (дата звернення: 21.10.2025)

2. Мещеряков, А., Боденчук, Л., Ліганенко, І., Рибак, О., Лобунець, Т. Тенденції розвитку банківської системи України в умовах воєнних дій та глобалізаційних впливів. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 3(50), 2023 р., с. 8–22. https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.3993 (дата звернення: 21.10.2025)

3. Ушеренко С.В., Хатнюк Т.О. Новітні інструменти фінансування корпоративного сектору підприємництва. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7bc0d9db-29de-4a0b-b367-87ae86658a62/content (дата звернення: 21.10.2025).

УДК 336.76

Далічук М.І.,
здобувачка 2 курсу магістерського рівня
ОПП «Інвестиційний менеджмент»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Ляхова О.О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНСТИТУЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНТЕХУ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Стрімкий розвиток фінансових технологій та цифровізації фінансового сектору зумовлює формування нової інституційної архітектури управління активами, у якій ключову роль починають відігравати цифрові інвестиційні платформи, алгоритмічні системи аналізу даних та інноваційні фінансові рішення, що змінюють саму концепцію взаємодії між інвесторами, фінансовими установами та ринком капіталу. Ця трансформація відображає глобальні тенденції структурної модернізації фінансових систем, які відповідають на виклики цифрової економіки, підвищення конкуренції та зміни очікувань користувачів щодо швидкості, прозорості й доступності фінансових послуг. Фінтех виник як результат інтеграції фінансових послуг, цифрових технологій і даних, що уможливило створення принципово нової екосистеми, в якій автоматизація процесів поєднується з аналітикою великих даних та алгоритмами штучного інтелекту [1]. Саме ця інтеграція забезпечила здатність фінансових інновацій розширити можливості ринку, зменшити трансакційні витрати та надати інвесторам інструменти, що раніше були доступні переважно великим фінансовим установам.

Управління активами, яке традиційно ґрунтувалося на експертному аналізі, консультаційній підтримці та взаємодії між інвестором і фінансовим посередником, сьогодні зазнає докорінної зміни, оскільки цифрові платформи забезпечують безпосередній доступ до інвестиційних ринків і створюють умови для

персоналізованого досвіду користувача. Завдяки впровадженню автоматизованих алгоритмів оцінки ризику, моделюванню інвестиційних стратегій та прогнозуванню ринкових тенденцій цифрові сервіси спрощують процес формування портфелю, дозволяючи інвесторам з різним рівнем фінансової грамотності приймати більш зважені рішення. На відміну від традиційних фінансових інститутів, які опираються на складні бюрократичні процедури, цифрові інвестиційні платформи працюють у режимі реального часу, що забезпечує швидкість реакції на зміни ринку, оперативність виконання операцій та підвищення загальної ефективності управління активами [2]. Така трансформація сприяє також подоланню інформаційної асиметрії, оскільки користувач отримує доступ до структурованих даних, аналітики та візуалізованих показників, що робить інвестиційний процес більш зрозумілим і передбачуваним.

Особливе значення у розвитку цифрового управління активами відіграють моделі, засновані на алгоритмічних рішеннях, серед яких найбільш поширеним є robo-advisors — цифрові радники, що автоматизують аналіз фінансових ринків, оптимізацію портфелів та періодичну їх ребалансування. Завдяки використанню математичних моделей, машинного навчання та оцінки ризик-профілю інвестора такі системи дозволяють уникнути упередженості, зменшити вплив емоційного фактора та забезпечити більш системний підхід до формування портфелю. Іншою важливою формою є соціальні інвестиційні мережі, які створюють механізм колективної взаємодії між інвесторами та забезпечують можливість копіювання стратегій досвідчених учасників ринку, що підвищує рівень доступності до професійного досвіду та розширює горизонти фінансової участі. P2P-платформи, у свою чергу, формують альтернативну фінансову екосистему, в якій інвестор може напряму взаємодіяти з позичальником, минаючи традиційних посередників, що сприяє розвитку конкурентних каналів фінансування та підвищує диверсифікацію інвестиційних портфелів. Усі ці моделі відображають тенденцію до децентралізації фінансових процесів, що характерно для сучасної цифрової економіки, де технологічні інновації формують нові механізми перерозподілу ресурсів [3].

Отже, трансформація управління активами під впливом фінтеху є системним і невідворотним процесом, що охоплює всі рівні фінансової екосистеми - від технологічної інфраструктури до поведінкових моделей учасників ринку. У результаті відбувається формування нової парадигми фінансового менеджменту, у якій ключовими стають швидкість обробки даних, автоматизація процесів, персоналізація фінансових рішень та інтеграція інноваційних технологій, що забезпечують підвищення ефективності, зниження витрат і збільшення доступності інвестиційних можливостей для широкого кола користувачів.

Список використаних джерел:

1. Діджиталізація у фінансах: навчальний посібник / Н.С. Ситник, І.Б. Назаркевич, О.Я. Мищишин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 287 с.

2. Arner, D. W., Barberis, J., & Buckley, R. P. The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm? Georgetown Journal of International Law, 47(4), 2016.

3. OECD. Digitalisation and Finance: Opportunities and Challenges, 2023.

УДК 336.717 : 004

Ніколаєва Т. О.
студентка 5 курсу, спеціальності D2
«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник**: **Добриніна Л. В.
к. е. н., ст. викладач. кафедри ФМФР
Одеський національний економічний університет

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ: РОЗВИТОК ФІНТЕХ-ПЛАТФОРМ ТА КРАУДФАНДИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Диджиталізація інвестиційного процесу сприяє прискоренню трансформації фінансового ринку в Україні. Створення цифрових платформ може бути шляхом

спрощення таких процесів як, доступ інвесторів до різних активів, зниження бар'єрів входу для малого та середнього бізнесу та поява альтернативних каналів фінансування. Внаслідок воєнного шоку, після 2022 року тренд на цифровізацію в Україні пришвидшився [1].

НБУ та інші регуляторні органи активно сприяють формуванню середовища для розвитку фінтеху: впровадження суптех/регтех інструментів та стратегія НБУ зі сприяння фінтех-екосистеми створюють основу для цифровізації фінансових послуг та підвищення прозорості ринку. З новими цифровими продуктами також пов'язані регуляторні заходи, що спрямовані на контроль ризиків [2].

Серед ключових чинників розвитку диджиталізації інвестиційного ринку України варто виокремити кілька напрямів. По-перше, це поширення хмарних сервісів, API-інтеграцій та відкритих інтерфейсів, що створюють єдину екосистему та дають змогу різним суб'єктам фінансового ринку вільно обмінюватися данимим. По-друге, автоматизація KYC/AML через цифрову ідентифікацію. По-третє, на ринку з'являються універсальні фінтех-платформи, які поєднують брокерські сервіси, соціальний трейдинг і можливості P2P- або краудінвестингу, надаючи користувачам комплексний набір інструментів для інвестування в одному цифровому середовищі. Крім того зростає споживчий попит на цифрові інвестиції внаслідок підвищення фінансової грамотності та доступності сервісів. Також практичні дослідження вказують на значне збільшення фінтех-компаній в Україні у 2023-2023 роках.

Також досить великий потенціал має саме краудфандинг, що дозволяє швидко залучати фінанси для стартапів , креативних проектів і локальних бізнесів, особливо в умовах воєнного стану та необхідності гнучкого фінансування. Але низька проінформованість потенційних інвесторів щодо прав та ризиків та відсутність чіткого регулювання, це інструмент інвестиційного процесу досі не широко поширений в Україні.

Неезважаючи на привабливість диджиталізації інвестиційного процесу є ризики пов'язані з відсутністю необхідного рівню контролю та регулювання, що сповільнюють цифровізацію нее лише інвестиційного ринку, а й інших.

Диджиталізація дозволяє малим інвесторам брати участь у процесах, що були доступні лише крупним гравцям та стимулює акумуляцію коштів у проекти відновлення та інновацій, що так важливі на сьогоднішні день та у майбутньому [3].

Для пришвидшення цих процесів, необхідно впровадити стандарти звітності та механізму захисту для дрібних інвесторів, підвищення прозорості, створення більш доступних для користувачів умов отримання необхідної інформації.

Диджиталізація інвестиційної діяльності в Україні є стійким та значним трендом, що необхідно підтримувати та розвивати, адже це сприятиме фінансуванню проектів, що безпосередньо будуть направленні на відновлення економіки країни після закінчення воєнних дій.

Список використаних джерел:

1. Поліщук Є., Гернего Ю., Горбов В., Алексін Г., Лавренюк В. Потенціал краудфандингу для фінансування релокованого бізнесу в Україні URL: https://econom.bulletin.knu.ua/uk/article/view/3621/3574
2. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025?utm_source
3. Посібник «Диджиталізація у фінансах» ЛНУ ім. І. Франка, 2025. URL: http://financial.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2025/06/Posibnyk_Didzhytalizatsiia-u-finansakh.pdf?utm_source

УДК 336.6:336.7

Кокша Д. О.,
здобувач магістерського рівня вищої освіти
освітня програма «Інвестиційний менеджмент»
Урванцева С. В.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінку
Київський національний університет імені В. Гетьмана

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРА

Корпоративний сектор розвивається в умовах високої конкуренції та динамічних ринкових змін, що зумовлює необхідність використання різноманітних інструментів фінансування з різними параметри вартості, регуляторних і часових обмежень.

У минулому банківські кредити були одним із найпоширеніших способів отримання зовнішнього фінансування для бізнесу. Однак доступ до таких кредитів може бути обмеженим, особливо для мікро- та малого бізнесу з недостатньою кредитною історією та високим кредитним ризиком. Крім того, кредитні установи висувають вимоги до застави, коефіцієнтів платоспроможності та фінансової стійкості, що робить отримання кредитів залежним від внутрішньої структури капіталу компанії. Зростаюча потреба у ринковому фінансуванні призвели до появи нових альтернатив фінансування для бізнесу, покликаних задовольнити специфічні потреби компаній на різних етапах їхнього життєвого циклу.

Одним із популярних інструментів фінансування є краудфандинг (фінансування на основі участі). Він дає змогу підприємцям залучати кошти збираючи невеликі фінансові внески від великої кількості людей, як правило, онлайн. Цей інструмент функціонує на основі цифрових платформ, де кожна інвестиція фіксується через спеціалізовані механізми, що забезпечують прозорість і захист прав учасників. Середній рівень успішності краудфандингових кампаній

залишається відносно невисоким: лише близько 22,4% проєктів досягають своїх цілей, залежно від платформи та сегмента. При цьому успішні кампанії в середньому залучають близько $8 150, а використання відеопрезентації підвищує ймовірність успіху більш ніж на 105%, що підкреслює важливість грамотного маркетингового супроводу. Зазначимо, що основними учасниками краудфандингу залишаються мілленіали (≈42%), тоді як роль покоління Z продовжує зростати, досягнувши 20% від кількості інвесторів. Прогнозується, що ринок краудфандингу зросте з $17,72 млрд у 2024 р. до $38,7 млрд до 2029 р. [1].

Наступним інструментом колективного фінансування є краудлендинг. На відміну від краудфандингу, де вкладники надають свої кошти без очікування фінансового повернення, краудлендинг дозволяє кредиторам підтримувати проєкти, отримуючи при цьому дохід від своїх інвестицій. Це досягається завдяки заздалегідь укладеним кредитним договорам між позичальником і кредиторами, які визначають умови погашення та процентну ставку. Важливим елементом є наявність платформи-посередника, яка проводить оцінку кредитоспроможності, забезпечує контроль за виконанням зобов’язань і знижує ризик неплатежів. До кінця 2025 р. прогнозується збільшення глобального ринку краудлендингу до $20,46 млрд із прогнозованим середньорічним приростом близько 15,5%. При цьому середня річна дохідність для інвесторів на краудлендингових платформах коливається від 5% до 12%, а середній рівень дефолтів утримується на рівні 4–6% у світі [2].

Інструментом, що полягає у самофінансуванні діяльності компанії за рахунок особистих заощаджень власників і внутрішньо генерованих грошових потоків, є бутстреппінг. Він дозволяє підприємцю запускати та розвивати свій бізнес за рахунок власних фінансових ресурсів, без залучення зовнішніх інвесторів. Такий підхід забезпечує більшу незалежність, збереження повного контролю над бізнесом та ефективне управління ризиками. Статистика показує, що бутстреппінг є найбільш поширеною формою фінансування нового бізнесу (в т.ч. стартапів):

близько 77% малих підприємств у США запускаються за рахунок особистих заощаджень засновників або коштів сім'ї. Аналогічна тенденція спостерігається і в Європі — наприклад, у Німеччині майже 75% стартапів фінансуються без участі венчурного капіталу, що підкреслює значущість самофінансування в підприємницькій екосистемі [3].

Традиційним інструментом, який удосконалюється й набуває популярності останніми роками, є фінансування засноване на виручці. Ця модель фінансування базується не на активах або заставі, а на майбутніх доходах компаній. Кредитори аналізують грошові потоки компанії та пропонують фінансування, виходячи з її здатності генерувати дохід. Такий тип фінансування часто використовують компанії, що зростають і потребують ресурсів для розвитку діяльності без розмивання частки в капіталі. Фінансування, засноване на виручці, потребує високої прозорості бухгалтерського обліку, прогнозованості виручки та розвиненої аналітичної інфраструктури. Ринок фінансування, заснованого на виручці, демонструє стрімке зростання: прогнозується збільшення обсягу з $5,77 млрд у 2024 р. до $9,77 млрд у 2025 р. За прогнозами, до 2029 р. цей сегмент досягне $67,73 млрд завдяки зростанню інтересу інвесторів, розвитку аналітичних інструментів оцінки ризиків та впровадженню гнучких цифрових моделей контрактів [4].

Слід також розглянути напрям, пов'язаний із використанням smart-контрактів та технології блокчейн у корпоративних фінансах. Блокчейн, відомий своєю прозорістю та безпекою, забезпечує ефективне та захищене від несанкціонованого доступу ведення обліку. Smart-контракти автоматизують складні фінансові угоди, скорочуючи потребу в посередниках і забезпечують беззаперечне виконання контрактів. Такі контракти реалізуються на основі заздалегідь запрограмованих умов, що усуває людський фактор і знижує ймовірність спорів між сторонами. Зазначені технології знаходять застосування в транскордонному торговельному фінансуванні, управлінні ланцюгами постачання, підтвердженні прав власності та цифровій ідентифікації. У результаті компанії

отримують більш надійну інфраструктуру для проведення операцій та обміну даними, що підвищує довіру між учасниками фінансових процесів [5].

Отже, поточні тенденції у сфері корпоративних фінансів відображають постійну зміну ситуації. Традиційні методи фінансування бізнесу, такі як банківське кредитування та акціонування, доповнюються новими методами й інструментами. Краудфандинг, краудлендинг, фінансування за рахунок виручки, бутстреппінг, smart-контракти та технологія блокчейн — лише деякі з цих нових інструментів, які формують диверсифіковану екосистему та дозволяють компаніям обирати оптимальні інструменти залежно від масштабів діяльності, галузі, стадії розвитку, стратегічних і операційних цілей та допустимого рівня ризику.

Список використаних джерел:

1. Steven Burnett. Crowdfunding Statistics 2025: Key Insights and Global Market Trends. CoinLaw. 16.07.2025. URL: https://coinlaw.io/crowdfunding-statistics/#:~:text=Demographics%20of%20the%20Crowd,the%20technology%20and%20gaming%20sectors

2. Steven Burnett. Crowdlending Statistics 2025: Market Growth, Demographics, and Innovations. CoinLaw. 26.09.2025. URL: https://coinlaw.io/crowdlending-statistics/

3. Désirée Cornet. 10 Benefits of Bootstrapping Financing. Silvr. URL: https://www.silvr.co/blog/10-benefits-of-bootstrapping-financing#once-self-financed-always-self-financed-

4. Revenue-Based Financing Market Report 2025. Researchandmarkets. Finance. URL: https://www.researchandmarkets.com/reports/5896195/revenue-based-financing-market-report#:~:text=The%20revenue%2Dbased%20financing%20market,the%20US%20and%20other%20countries.

5. New Blockchain Initiative Bitland is Putting Land on the Ledger in Ghana. Finyear. 18.05.2016. URL: https://finyear.com/New-Blockchain-Initiative-Bitland-is-Putting-Land-on-the-Ledger-in-Ghana_a36141.html

УДК 336.7

Снігур А.Є.
студентка групи ІН-401, спеціальність «Комп'ютерні науки»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Синицький Р.К.
асистент кафедри інформаційних систем в економіці,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

АВТОМАТИЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ PYTHON ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Фінансова індустрія сучасних реалій зазнає значної трансформації під впливом цифрових технологій, а саме: алгоритмів машинного навчання, роботизованої автоматизації процесів та інтелектуальних аналітичних систем. Внаслідок численного зростання фінансових даних та ускладнення регуляторних вимог, завдання оперативно приймати рішення робить автоматизацію одним із ключових факторів підвищення ефективності фінансових установ. У контексті таких умов Python слугує основною технологічною платформою для створення оптимізованих фінансових рішень завдяки зручності у використанні, універсальності, широкій екосистемі бібліотек та здатності інтеграції алгоритмів штучного інтелекту практично в усі етапи фінансових процесів [1; 2].

Базовою вимогою у фінансовому менеджменті є здатність до забезпечення структурованих та неструктурованих даних, що властиво Python. Такі бібліотеки як Pandas, NumPy та SciPy дозволяють формувати повномасштабні дата-пайплайни, які є послідовностями етапів, що автоматично збирають, обробляють та передають дані з одного джерела в інше. У випадку створення їх бібліотеками, вони беруть початок від очищення та трансформації даних та завершують створенням складних фінансових моделей. Такі технології широко використовуються під час побудови систем оцінювання ризиків, бюджетування, аналізу ліквідності та оптимізації капіталу. Інтеграція Python із зовнішніми даними через API, таких як Bloomberg,

Yahoo Finance, Alpha Vantage, дозволяє безперервне оновлення інформації та підтримує оперативність прийняття рішень у фінансових організаціях. До прикладу, за допомогою цього API великі інвестиційні фірми скорочують ручні кроки: замість введення параметрів угод вручну через Bloomberg Terminal, трейдери можуть програмно формувати і надсилати заявки [3].

Використання штучного інтелекту суттєво доповнює можливості Python у сфері автоматизації фінансів. До прикладу, алгоритми машинного навчання дозволяють будувати адаптивні моделі кредитного скорингу (системи оцінки ризику), які враховують багатовимірні поведінкові та транзакційні характеристики клієнтів. Застосування таких методів градієнтного бустингу (пришвидшення) та нейронних мереж значно підвищує точність прогнозування ймовірності дефолту, що підтверджено практикою провідних фінансових компаній [4]. Крім того, методи аналізу аномалій та кластеризації дають змогу автоматично виявляти нетипові транзакції. Ця здатність є критично важливою у контексті боротьби з фінансовим шахрайством і забезпечення AML (Anti-Money Laundering) та KYC (Know Your Customer) процедур [5].

Окрему сферу становить автоматизація документообігу та аналізу текстової інформації за допомогою NLP (Natural Language Processing**)** моделей. Технології Python у поєднанні з трансформерними моделями (GPT-архітектури) автоматично обробляють договори, фінансову звітність, юридичні документи та новинні текстові потоки. Така здатність дозволяє формувати бізнес-висновки в режимі реального часу та будувати системи раннього попередження щодо ринкових ризиків, зменшуючи навантаження на аналітиків [6].

Роботизована автоматизація фінансових операцій (Robotic Process Automation + Python/AI) є одним із найбільш затребуваних напрямів на ринку. Автоматизація процесів погодження платежів, звірки транзакцій, формування звітності, комплаєнс-перевірок (перевірок згоди) і моніторингу операційних показників значно зменшує людський фактор і скорочує час на рутинні операції. Аналітика

McKinsey показує, що автоматизація здатна скоротити до 30–40% операційних витрат у банківській сфері та до 70% часу, витраченого на ручну перевірку фінансових даних [7].

Застосування Python/AI у фінансах також охоплює прогнозування трендів і динаміки фінансових показників. Моделі часових рядів, включаючи ARIMA, Prophet та LSTM-мережі, надають можливість точного прогнозування обмінних курсів, руху грошових потоків, значень індексів фондового ринку та зміни макроекономічних параметрів. Завдяки використанню історичних даних у поєднанні з методами глибинного навчання, фінансові установи отримують потужний інструментарій для стратегічного планування та адаптивного управління активами [8].

Важливим аспектом автоматизації є розвиток систем оптимізації інвестиційних портфелів. Python-бібліотеки PyPortfolioOpt і CVXPY мають можливість будувати математично оптимальні портфелі не лише враховуючи ризик, а ще й кореляцію активів та очікувану дохідність. Моделі такого типу забезпечують інвестиційним компаніям справжню конкурентну перевагу завдяки можливості швидко реагувати на зміни ринку та перераховувати оптимальні параметри портфеля в реальному часі [9].

Попри значні переваги, автоматизація фінансів стикається з низкою викликів. Серед ключових — вимоги до якості даних, потреба у високій кваліфікації персоналу та відповідність стандартам регуляторів. НБУ, Basel Committee та FATF (Financial Action Task Force) вимагають прозорості та інтерпретованості фінансових моделей, зумовлюючи необхідність розвитку Explainable AI (XAI), який забезпечує зрозумілість рішень алгоритмів машинного навчання [10]. Іншим важливим аспектом є безпека даних, зокрема захист персональних даних відповідно до міжнародного стандарту GDPR [11].

У перспективі на майбутнє автоматизація фінансових процесів за допомогою Python/AI забезпечить формування адаптивних, гнучких та масштабованих систем, здатних аналізувати історичні дані та працювати у прогностичному режимі з

використанням генеративних моделей. Хоч і прогнозування не є найкращим способом передбачити «чорного лебедя», однак є стійким варіантом щодо оптимізації процесів. Інтеграція штучного інтелекту в регуляторну звітність, ризик-менеджмент, управління активами та операційну діяльність фінансових організацій сприятиме підвищенню стабільності та технологічної зрілості фінансового сектору України.

Список використаних джерел:

1. Python Software Foundation. *Python Documentation*. https://docs.python.org
2. Wes McKinney. *Pandas Library Official Documentation*. https://pandas.pydata.org/docs/
3. Bloomberg Professional Services. *Modernizing how traders enhance their workflows with Python API.* https://www.bloomberg.com/professional/insights/trading/modernizing-how-traders-enhance-their-workflows-with-python-api/?utm_source=chatgpt.com
4. XGBoost Documentation. https://xgboost.readthedocs.io
5. Scikit-learn. *Anomaly Detection Guide*. https://scikit-learn.org/stable/modules/outlier_detection.html
6. Google AI. *BERT: Pre-training of Deep Bidirectional Transformers*. https://github.com/google-research/bert
7. McKinsey & Company. *AI in Banking: Global Research*. https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/extracting-value-from-ai-in-banking-rewiring-the-enterprise
8. Facebook Research. *Prophet Forecasting Model*. https://facebook.github.io/prophet
9. PyPortfolioOpt Documentation. https://pyportfolioopt.readthedocs.io
10. Basel Committee on Banking Supervision. *Regulatory Guidelines for Model Risk Management*. https://www.bis.org
11. European Commission. *General Data Protection Regulation (GDPR)*. https://gdpr.eu

УДК 347.7

Світлична О.О.
студентка 4 курсу,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Мацелик Т. О.
к.ю.н., професор публічного права
Державний податковий університет

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОКТРИНИ «ЗНЯТТЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЗАВІСИ» ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ

Під корпоративним контролем слід розуміти фактичну або юридичну можливість особи визначати волевиявлення товариства відповідно до волі та інтересів такої особи, при цьому волевиявлення самого товариства перестає бути самостійним, а звичайний процес формування волі та волевиявлення у товаристві порушується, відбувається втручання у повноваження органів управління юридичної особи. Юридичний корпоративний контроль здійснюється через прямі корпоративні правовідносини (наприклад, володіння акціями чи частками), що надає контролюючій особі законну можливість впливати на рішення організації, натомість, фактичний контроль реалізується без такої прямої юридичної участі. При цьому, фактичний контроль - це нібито прихована можливість впливати на корпорацію, що не зафіксована жодними офіційними документами. [1] Водночас, як тільки цей вплив отримує формальну юридичну основу, наприклад, внаслідок купівлі контрольного пакета акцій, такий корпоративний контроль набуває законного статусу і стає юридичним.

Слід зауважити, що норма п. 2 ч. 3 ст. 99^1 ЦК України про необхідність вказаних осіб діяти добросовісно та розумно носить скоріше декларативний характер, оскільки навіть якщо припустити, що фактично контролююча особа якимось чином заявить про свій статус, подібна заява не матиме юридичної сили. Адже якби контролююча особа справді хотіла офіційно впливати на компанію, вона

б оформила свій статус, використовуючи законні корпоративні інструменти, наприклад, придбавши частку товариства.

Слід зауважити, що у статті 96 ЦК України вказано, що юридична особа самостійно відповідає за своїми зобов`язаннями усім належним їй майном. Учасник (засновник) юридичної особи не відповідає за зобов`язаннями юридичної особи, а юридична особа не відповідає за зобов`язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законом [2].

Насамперед, з аналізу судової практики вбачається застосування такого механізму, як «зняття корпоративної завіси» у випадках, коли юридичну особу використовують неналежним чином, зокрема, для створення видимості господарської діяльності, маскування кінцевих правовласників, побудови фіктивних корпоративних схем, а також для введення в оману контрагентів чи отримання неправомірних податкових преференцій. Усі ці дії кваліфікуються як зловживання правом, і суд, ігноруючи самостійність окремої юридичної особи, притягує до майнової відповідальності фактичного бенефіціарного власника, який стоїть за цими неправомірними діями.

Підтвердженням вищенаведеного є практика Європейського суду з прав людини, відповідно до якої підняття корпоративної завіси може відбуватися у випадках, коли учасник юридичної особи володіє значною часткою у статутному капіталі (зачиним пакетом акцій), що дозволяє йому одноосібно формувати волю юридичної особи, коли такий учасник є активним, впливає на справи компанії, бере участь в оперативному управлінні (на відміну від того учасника, який не бере участі в управлінні компанією і лише очікує на дивіденди). Тобто в усіх тих випадках, коли компанія та акціонер нерозривно пов’язані між собою (ідентифікуються як одне ціле) і було б їх штучним відокремлення (рішення ЄСПЛ у справі "Альберт і інші проти Угорщини" (ALBERT AND OTHERS v. HUNGARY від 07.07.2020, пункти 138-157, заява №5294/14), у справі "Лекіч проти Словенії" (LEKIC v. SLOVENIA від 11.12.2018, заява №36480/07) [3; 4].

До недобросовісної поведінки контролюючої особи може бути віднесено також і обрання учасником таких моделей ведення господарської діяльності в рамках групи осіб та (або) способів розпорядження майном юридичної особи, які призводять до зменшення її активів та не враховують власних інтересів юридичної особи, пов'язаних зі збереженням здатності виконувати зобов'язання перед незалежними учасниками обороту.

Таким чином, метою зняття корпоративної завіси (притягнення учасника юридичної особи до відповідальності за її боргами) є врегулювання дисбалансу інтересів, що виникає між учасниками правовідносин внаслідок зловживання обмеженою відповідальністю або автономністю корпорації. Аналогічний висновок викладений Верховним Судом у своїй постанові від 20.07.2022 року у справі № 910/4210/20 [5].

Список використаних джерел:

1. https://medoc.ua/blog/hto-zdijsnju-faktichnij-kontrol-nad-jurosoboju

2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44, ст.356 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text

3. ALBERT AND OTHERS v. HUNGARY, Application no. №5294/14, Judgment of 07.07.2020 URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-203850%22]};

4. LEKIC v. SLOVENIA, Application no. №36480/07, Judgment of 11.12.2018 URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-188268%22]};

5. Постанова Верховного Суду від 20.07.2022 року у справі № 910/4210/20.

UDC 336.71:004.738.5

VYSOTSKA M.V.
Master's Degree Student (Second Level of Higher Education)
***Scientific advisor**: **NETREBCHUK L.O.**,*
Senior Lecturer
State University of Trade and Economics

PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF EMBEDDED BANKING SERVICES

In today's context of banking system transformation, the concept of embedded banking is rapidly evolving. It involves the integration of banking services into non-financial digital platforms — such as marketplaces, e-commerce, logistics, or mobility. This approach enables users to carry out financial operations directly within the service environment. Banks can expand their client base and develop new business models.

The purpose of this study is to explore the prospects for implementing embedded banking services in Ukrainian banks and marketplaces, as well as the features of regulatory alignment with the European financial environment. Analyzing global trends in the development of embedded banking allows us to draw the following conclusions.

Embedded banking is based on the Banking-as-a-Service (BaaS) model — a business approach in which licensed banks and fintech companies provide their banking infrastructure, products, and services to other companies, allowing the latter to integrate banking functions into their own digital platforms under their own brand. The BaaS provider acts as a back end, ensuring regulatory compliance, security, and risk management, and providing partners with access to deposit, card, payment, and lending services through APIs. This approach reduces entry barriers for financial start-ups, shortens the time to market, and enables traditional banks to monetize their infrastructure and licenses by expanding partner distribution channels [1].

Regarding the European experience, it should be noted that the EU has developed a package of regulations — PSD3 (Payment Services Directive 3) and PSR (Payment

Services Regulation) — which define the conditions for access to payment accounts, user identification, and SCA (Strong Customer Authentication) security requirements, creating a foundation for the widespread development of embedded financial services. The new EU legislative acts — PSD3 and PSR — expand the scope of open banking by establishing unified standards for APIs, SCA, and AML/CFT (Anti-Money Laundering / Countering the Financing of Terrorism) requirements [4; 5].

In the Ukrainian context, since 2023, the provisions of the EU Directive PSD2 (Payment Services Directive 2) have been implemented in accordance with the Law of Ukraine dated 30.06.2021 No. 1591-IX "On Payment Services" [2; 6]. In 2023, the NBU launched a regulatory sandbox to test innovative financial products, allowing banks and fintech companies to experiment with new partnership models [3].

As of 2025, the Ukrainian market already features examples of embedded banking—such as installment payment services on Prom.ua and Rozetka, implemented in cooperation with leading banks. Other examples of integration between banks and marketplaces in Ukraine include: Universal Bank (Monobank) — launched its own marketplace Mono Market with integrated financial services; PrivatBank — API partnership with Rozetka Pay for online payments and installment options; Oschadbank — collaboration with Prom.ua for the "installment payment" service.

The key advantages of this model for banks include: reduced customer acquisition costs through integration into high-traffic platforms; increased personalization of financial products due to access to behavioral user data; and diversification of income sources through licensed provision of API services.

However, any innovation also generates risks, the main ones in this context being: a) regulatory risks — lack of clear responsibility for data storage and payment risks; b) technological risks — the need for unification of API protocols; c) cyber risks — the need for stronger data protection and AML/CFT control.

Summarizing the above, we can formulate the main implications of active embedded banking implementation for the banking system and the economy, namely:

- harmonization of Ukrainian legislation with EU standards under PSD3 and PSR;

- development of standardized API modules for integrating banks with e-commerce platforms;

- promoting banks' participation in the NBU regulatory sandbox for testing embedded services;

- strengthening cybersecurity and establishing clear mechanisms for responsibility distribution among participants;

- encouraging the creation of national BaaS platforms based on large banks and fintech companies.

All these measures will help form a competitive banking ecosystem; enhance financial inclusion and economic digitalization; stimulate innovation in the banking sector; and contribute to Ukraine's integration into the European financial area through the standards of the open banking.

References

1. Tech Translated: Banking as a Service (BaaS). PwC Global, 2025. https://www.pwc.com/gx/en/issues/technology/baas-banking-as-a-service.html

2. On Payment Services: Law of Ukraine dated 30.06.2021 No. 1591-IX. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text

3. Regulatory sandbox for testing innovative and payment products. NBU, 2023. https://bank.gov.ua/ua/supervision/sandbox-nbu

4. Issam Hallak. Payment services framework. Brussels: EPRS, 2025. https://surl.li/zdivwx

5. EU payments legislation in transition: where PSD3 and PSR stand now. Tallinn: Ellex Legal, 2025. https://ellex.legal/eu-payments-legislation-in-transition-psd3-psr/

6. PSD2 in Ukraine: what it is and how it affects banks and IT. UA.Software. https://surl.li/uagmdn

ПЛАТФОРМА ІІ

КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 336

Коляденко Р.О,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальність D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
Державний податковий університет
Мартиненко В.В.,
д.е.н., професор, професор кафедри публічних фінансів
Державний податковий університет

ОРГАНІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В умовах економічної нестабільності та посилення вимог до соціальної відповідальності бізнесу ефективне управління корпоративними фінансами набуває особливої важливості. Підприємства повинні забезпечувати прибутковість одночасно з дотриманням принципів сталого розвитку, що визначає актуальність вивчення цих аспектів для сучасної фінансової науки та практики.

Питання сутності, ролі та принципів формування стратегії, зокрема фінансової, досліджували у своїх працях такі науковці, як Білоцька І. А., Козій Н.С., Небесенко А.О., Терещенко О. О., Бабяк Н. Д та інші. Однак на сьогодні, наразі залишається невирішеним питання впровадження компаніями власних стратегій сталого розвитку, зокрема визначення ефективних показників оцінки їх впливу на результати діяльності.

У розвинених країнах корпоративні фінанси становлять високорозвинену галузь знань із потужним аналітичним інструментарієм, розвиненою фінансовою математикою та сучасними реінжиніринговими технологіями [2].

В Україні ж корпоративний сектор виступає ключовим джерелом фінансових ресурсів для розвитку приватних і державних фінансів, що підкреслює важливість наукового обґрунтування його функціонування та подальшого вдосконалення системи корпоративних фінансів [1].

Корпоративні фінанси відіграють визначальну роль у стратегічному управлінні підприємством, сприяючи формуванню оптимальної структури капіталу, вибору ефективних інвестиційних проєктів та мінімізації фінансових ризиків. Головною метою корпоративних фінансів у сучасній науці є створення доданої вартості для власників капіталу через оптимізацію інвестиційних і фінансових рішень [3].

На рис. 1 представлено динаміку темпів зростання або зниження прибутків і збитків великих та середніх підприємств у відсотках щодо відповідного періоду попереднього року.

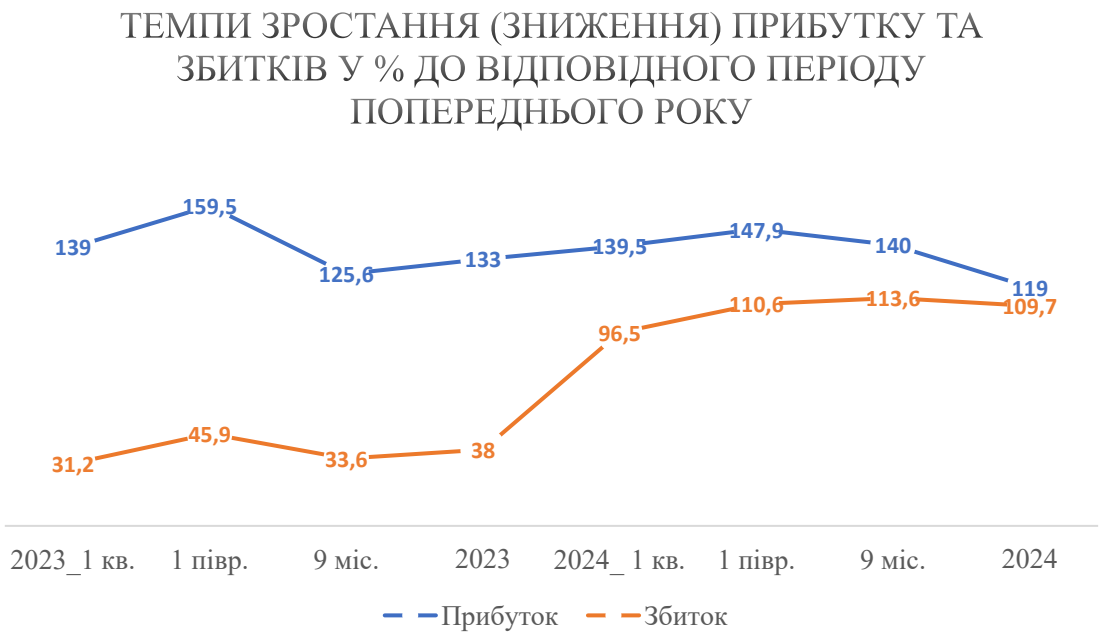

Джерело: дані сформовано з [4]

Як видно з графіка, у 2023–2024 роках спостерігалася нестабільність фінансових результатів: прибутковість підприємств помітно зросла на початку 2023

року, проте у 2024 році темпи приросту сповільнилися, а рівень збитків дещо підвищився, що вказує на ускладнення фінансового становища окремих суб'єктів господарювання.

За попередніми даними, у 2024 році фінансовий результат до оподаткування великих і середніх підприємств склав 947,3 млрд грн прибутку, перевищивши показник 2023 року (776,4 млрд грн). Загальний обсяг прибутку зріс до 1220,6 млрд грн, або 119,0% порівняно з минулим роком, тоді як сума збитків досягла 273,3 млрд грн (або 109,7% від рівня 2023 року). Частка збиткових підприємств у 2024 році становила 22,1%, майже не змінившись у порівнянні з попереднім роком (22,0%) [4].

Отже, корпоративні фінанси мають вирішальне значення для забезпечення стабільності та розвитку компаній, оскільки формують основу для реалізації стратегічних і інвестиційних цілей, підвищують ефективність використання ресурсів і знижують фінансові ризики.

Список використаних джерел:

1. Білоцька І. А. Транспарентність корпоративного сектору як передумова результативності бізнесу в Україні. *Інвестиції: практика та досвід.* 2020. Вип. 5–6. С. 54–58. URL : http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7069&i=7 (дата звернення: 19.10.2025).

2. Козій Н.С., Небесенко А.О. Роль корпоративних фінансів у забезпеченні сталого розвитку підприємства. *Державний податковий університет | Міністерство фінансів України.* URL: https://dpu.edu.ua/images/2025/Postijni%20photo%20dla%20storinok%202025/Kafedra%20publicnih%20finansiv/Konferencii/Zbirnik_finansovi_mehanizmi.pdf#page=347 (дата звернення: 19.10.2025).

3. Терещенко О. О., Бабяк Н. Д. Інноваційний розвиток корпоративних фінансів: тенденції та перспективи. 2020. URL : https://kneu.edu.ua/userfiles/

Financial_economical_department/kkorp%20fin/Monograph_corfin_pdf (дата звернення: 19.10.2025).

4. Фінансові результати діяльності великих та середніх підприємств за 2024 рік (експрес-випуск) | Державна служба статистики України. *Головна сторінка Держстат | Державна служба статистики України*. URL: https://stat.gov.ua/uk/publications/finansovi-rezultaty-diyalnosti-velykykh-ta-serednikh-pidpryyemstv-za-2024-rik-ekspres (дата звернення: 19.10.2025).

УДК 338.124:658.15:502/504

Тимошенко І.П.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана

ESG ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОРПОРАЦІЙ

У сучасному корпоративному середовищі принципи сталого розвитку, інтегровані у систему ESG (Environmental, Social, Governance), дедалі активніше розглядаються як стратегічний інструмент підвищення фінансової стійкості підприємств. Зростання уваги інвесторів до екологічних, соціальних і управлінських аспектів діяльності зумовлює нові вимоги до фінансової політики бізнесу, адже ESG-рейтинг стає індикатором надійності та довгострокової вартості компанії.

Проведене у 2024 р. фахівцями MSCI Я. Малих та А. Гусі аналітичне дослідження показало, що серед 4319 компаній, проаналізованих у період з 2015 до 2024 рр., існує статистично значуща залежність між високими ESG-рейтингами та

нижчою вартістю капіталу. Компанії з вищими ESG-показниками продемонстрували меншу премію за ризик і нижчу волатильність прибутків. Це пояснюється зменшенням нефінансових ризиків (екологічних, регуляторних та репутаційних), які не завжди враховуються у традиційних фінансових моделях. Таким чином, такі компанії мають більшу довіру інвесторів, кращі умови залучення капіталу та стабільніші фінансові результати. У цьому контексті ESG-фактори перетворюються на своєрідний «фінансовий буфер», який знижує ймовірність кризи ліквідності або дефолту в умовах макроекономічної нестабільності [1].

Представлені результати у статті Д. Ву, Ч. Сун та С. Цзінь також доводить, що ESG-показники позитивно корелюють із фінансовою стабільністю компаній: чим вищий рівень екологічної та соціальної відповідальності, тим нижчий ризик дефолту та коливання прибутковості [2]. Також ми апелюємо до роботи К. Ф. Алвеш та Л. Л. Менесеш, яка показала, що вищі ESG-рейтинґи асоціюються з нижчими витратами на боргове фінансування, особливо для компаній із високим рівнем заборгованості чи агентських витрат [3].

Для України впровадження ESG-підходів має стратегічне значення в контексті післявоєнного відновлення економіки та інтеграції до європейського ринку. По-перше, ESG-звітність підвищує інвестиційну привабливість українських корпорацій для міжнародних фондів, які фінансують лише компанії зі сталими практиками. По-друге, прозоре управління екологічними та соціальними ризиками може зміцнити репутацію українського бізнесу в очах іноземних партнерів. По-третє, інтеграція ESG у корпоративні фінансові стратегії допоможе мінімізувати вплив кліматичних, енергетичних і соціальних викликів на бізнес-моделі підприємств.

У цьому контексті ми рекомендуємо вітчизняним компаніям:

- інституціоналізувати ESG-менеджмент, створивши окремі підрозділи або посади, відповідальні за збір даних, моніторинг та звітність у сфері ESG;

- уніфікувати ESG-звітність згідно з міжнародними стандартами (GRI, SASB, ISSB) для забезпечення прозорості та порівнюваності даних;

- включати ESG-фактори у процеси фінансового планування, зокрема оцінювати екологічні, соціальні та управлінські ризики при прийнятті інвестиційних рішень;

- розвивати ринок «зеленого» фінансування, у тому числі шляхом стимулювання випуску «зелених» облігацій і кредитів на пільгових умовах;

- підвищувати компетентність фінансових менеджерів у сфері сталого розвитку через професійні програми, сертифікації та партнерства з європейськими інституціями.

Таким чином, ESG-фактори стають не лише етичним стандартом, а й дієвим фінансовим механізмом, що підвищує стійкість і конкурентоспроможність корпорацій. Для України це не просто тренд, а стратегічний шлях до залучення капіталу, зміцнення репутації та інтеграції у світову економіку сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Malich J., Husi A. MSCI ESG Ratings and Cost of Capital. *MSCI*. 22.07.2024. URL: https://www.msci.com/research-and-insights/paper/msci-esg-ratings-and-cost-of-capital?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.10.2025).

2. Wu D., Song Z., Jin S. ESG performance and financial Stability: The moderating effect of CEO characteristics. *J Environ Manage.* 2025. № 393. С. 127049. URL: https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2025.127049.

3. Alves C. F., Meneses L. L. ESG scores and debt costs: Exploring indebtedness, agency costs, and financial system impact. *International Review of Financial Analysis.* 2024. № 94. С. 103240. URL: https://doi.org/10.1016/j.irfa.2024.103240

УДК 336.77

Нагорний Б. П.,
здобувач магістерського рівня вищої освіти
ОП «Інвестиційний менеджмент»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Урванцева С. В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЄКТІВ ESG В УКРАЇН

У контексті глобальної трансформації економіки концепція ESG («environmental, social, governance») стала одним із ключових чинників інвестиційної та фінансової політики. Аналіз фінансування проєктів ESG дозволяє визначити нові джерела капіталу, механізми залучення, бар'єри та можливості для країн з перехідною економікою, зокрема України.

Концепція ESG виникла як доповнення до традиційного фінансового аналізу, коли інвестори почали враховувати нефінансові чинники — екологічні (E), соціальні (S) і управлінські (G) — поряд із фінансовими показниками. У сучасному контексті вона означає інтеграцію нефінансових ризиків і можливостей у процес прийняття фінансових рішень. Фінансування проєктів ESG передбачає не просто надання капіталу, а залучення його на умовах, які сприяють зменшенню екологічного навантаження, покращенню соціальної інфраструктури, підвищенню якості корпоративного управління. У зв'язку з цим окрім традиційної дохідності інвестицій нові підходи оцінювання ефективності враховується соціальний вплив, екологічну віддачу й ризики управління. Для країн із перехідною економікою при фінансуванні ESG-проєктів важливим є врахування специфіки регулювання, якості інституційної інфраструктури, ризиків інвестування, рівня адаптації міжнародних стандартів.

В Україні фінансування проєктів ESG знаходиться на етапі формування й може бути охарактеризований наступними особливостями:

—відбувається поступова імплементація європейських стандартів нефінансової звітності та підвищується увага до інтеграції ESG-факторів у бізнес-моделі корпорацій [1];

—однією з нових ініціатив є створення рамкової політики сталого фінансування у банківському секторі, яка передбачає оцінку екологічних і соціальних ризиків, трансформацію критеріїв відбору проєктів для фінансування з огляду їх значення для сталого розвитку [2];

—міжнародні фінансові установи (наприклад, Європейський банк реконструкції та розвитку, Міжнародна фінансова корпорація) вже мають програми, які підтримують проєкти «зеленої» енергетики, енергоефективності, модернізації інфраструктури;

—у контексті післявоєнного відновлення України з’являється можливість для залучення ESG-інвестицій — зокрема, через «зелений» відбудовчий цикл та інтеграцію з європейськими екосистемами фінансування.

Для українських суб’єктів бізнесу важливим є відповідність міжнародним ESG-критеріям, доступ до міжнародного ринку капіталів, розуміння нефінансових ризиків, водночас при цьому існує низка суттєвих перешкод для розвитку фінансування проєктів ESG, як от:

- відсутність єдиного національного стандарту ESG-оцінки, що ускладнює порівняння, знижує довіру інвесторів;
- недостатня інституційна зрілість, а саме низький рівень компетенцій у сфері управління екологічними ризиками, ESG-звітності, культури корпоративного управління;
- обмежений доступ малого та середнього бізнесу до міжнародних програм — великі компанії й проєкти мають переваги, тоді як МСБ часто не мають ресурсів для відповідності ESG-вимогам;

- ризики, пов’язані з геополітикою та військовим конфліктом, що є особливо актуальним для України: інвестори потребують стабільних умов, правового захисту й прозорості;
- низький рівень довіри інвесторів через випадки «greenwashing», недостатній моніторинг та відсутність підтвердження заявлених ESG-ефектів.

Країна, яка зможе подолати перераховані бар’єри, отримає конкурентну перевагу на ринку сталого фінансування. Отже, фінансування проєктів ESG — це не просто модний тренд, а потужний інструмент трансформації економіки, який поєднує фінансову ефективність із екологічною відповідальністю та соціальною справедливістю. Для України, яка перебуває у фазі інтеграції до європейської екосистеми й післявоєнного відновлення, відкривається унікальна можливість стати регіональним центром сталого інвестування. Однак реалізація цього потенціалу потребує гармонізації регуляторної політики, розвитку фінансових інновацій, підвищення інституційної спроможності бізнесу та держави, створення прозорої системи звітності та контролю. Формування ефективної системи ESG-фінансування сприятиме побудові нової моделі економічного зростання — відповідальної, інноваційної, орієнтованої на захист навколишнього середовища й довгострокове благополуччя суспільства.

Список використаних джерел:

1. Ганечко І., Афанасьєв Г., Стратегії ESG-інвестування *Scientia fructuosa.* 160, 2 (Квіт 2025), 44–59. DOI: https://doi.org/10.31617/1.2025(160)03

2. Національний банк України. Політика щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025.pdf

УДК 658.14:005.342

Сергієнко Д. С.
здобувачка освітнього ступеня «бакалавр»
Державний торговельно-економічний університет

Уманців Г. В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах динамічного розвитку економіки фінансова стійкість підприємства набуває особливого значення як фундаментальна основа його конкурентоспроможності та довгострокового функціонування. Дослідження показують, що фінансова стійкість безпосередньо пов'язана зі здатністю підприємства забезпечувати фінансову стабільність роботи навіть за несприятливих умов, що досягається через оптимальне співвідношення власних і позикових коштів, ефективне управління активами та пасивами, а також своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами [4].

Суттєвим аспектом розвитку підприємства у довгостроковій перспективі стає інтеграція принципів сталого розвитку у фінансову політику. Суб’єкти господарювання дедалі активніше впроваджують екологічні, соціальні та управлінські стандарти , що сприяє зміцненню репутаційного капіталу, підвищує інвестиційну привабливість та забезпечує доступ до дешевших фінансових ресурсів. Практика свідчить, що підприємства, які інтегрують екологічну модернізацію, енергоефективні технології та соціально відповідальні програми, демонструють вищу операційну результативність і стійкішу динаміку грошових потоків, що прямо впливає на їх фінансову стійкість. У глобальних рейтингах компанії з високими показниками у сфері сталого розвитку отримують нижчі ризикові премії, що формує додаткові конкурентні переваги на фінансових ринках.

Забезпечення сталого розвитку підприємства неможливе без стратегічного планування, орієнтованого на збалансування економічних, екологічних і соціальних цілей. Підприємства, які впроваджують систему нефінансового звітування відповідно до стандартів GRI або інтегрованої звітності, отримують можливість прозоро оцінювати вплив своєї діяльності на зовнішнє середовище та ухвалювати ефективні управлінські рішення. Наприклад, промислові компанії, що інвестують у зниження викидів, повторне використання ресурсів і соціальні програми підтримки персоналу, демонструють нижчі операційні витрати в довгостроковому періоді та формують стабільні відносини з інвесторами, постачальниками й споживачами.

Для оцінки фінансової стійкості використовується система коефіцієнтів, які дозволяють кількісно виміряти стан підприємства. До основних показників належать: коефіцієнт автономії (Ка), що розраховується за формулою $К_а = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$, нормативне значення якого становить не менше 0,5; коефіцієнт фінансової залежності ($К_{фз} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Валюта балансу}}$); коефіцієнт маневреності власного капіталу ($К_м = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}}$), оптимальне значення 0,2-0,5; коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами ($К_з = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Оборотні активи}}$), нормативне значення більше 0,1[1].

Розглянемо практичний приклад оцінки фінансової стійкості на прикладі торговельної мережі АТБ, яка є одним із найбільших ритейлерів України. За даними фінансової звітності ТОВ "АТБ-Маркет" за 2024 рік, валюта балансу становила 54,5 млрд грн, власний капітал – 14,4 млрд грн (розрахований як різниця між активами та зобов'язаннями: 54,5 – 40,2), позиковий капітал (зобов'язання) – 40,2 млрд грн. Дохід підприємства за 2024 рік склав 208,9 млрд грн, що на 15% перевищило показник попереднього року, чистий прибуток становив 3,1 млрд грн. Розрахуємо основні показники фінансової стійкості: коефіцієнт автономії $К_а = 14,4 / 54,5 = 0,26$, що є значно нижчим за нормативне значення 0,5 і свідчить про високу залежність

від зовнішніх джерел фінансування; коефіцієнт фінансової залежності $К_{фз}$ = 40,2 / 54,5 = 0,74, що підтверджує значну частку позикового капіталу у структурі джерел фінансування. Така структура капіталу є характерною для торговельних підприємств з високою оборотністю товарних запасів. Компанія все ще зберігає високі показники обороту товарних запасів – у 2024 році цей показник АТБ-Маркет становив 23-24 доби, що є дуже високим показником навіть порівняно з провідними світовими рітейлерами. За оцінками аналітиків, показник EBITDA АТБ у 2024 році становив близько 14-15 млрд грн, що значно перевищило показник попереднього року.

Аналіз фінансової стійкості підприємства як елементу забезпечення фінансової стабільності роботи передбачає також оцінку динаміки показників у часі [3]. Наприклад, аналіз фінансової звітності ПАТ "Укрнафта" за період 2021-2024 років показує позитивну динаміку: коефіцієнт автономії зріс з 0,58 до 0,64, що свідчить про зміцнення фінансової незалежності; коефіцієнт маневреності збільшився з 0,18 до 0,28, що вказує на покращення структури капіталу та підвищення частки мобільних власних коштів. Водночас рентабельність активів підприємства зросла з 4,2% до 7,8%, що підтверджує ефективність обраної стратегії фінансування та управління ресурсами.

Забезпечення фінансової стійкості вимагає розробки та реалізації комплексної системи заходів, спрямованих на оптимізацію фінансових потоків, раціоналізацію структури активів і пасивів, підвищення ефективності використання ресурсів та мінімізацію фінансових ризиків. Практика показує, що успішні українські підприємства використовують диверсифікований підхід до формування джерел фінансування, комбінуючи банківські кредити, облігаційні позики, лізинг та власні кошти [2].

Таким чином, фінансова стійкість підприємства є ключовим чинником його сталого розвитку та визначається комплексом взаємопов'язаних факторів, серед яких провідну роль відіграє ефективне управління структурою капіталу. Аналіз

показників фінансової стійкості провідних українських підприємств показує, що оптимальна структура капіталу залежить від галузевої специфіки, масштабів діяльності та стратегічних цілей.

Список використаних джерел:

1. Вдовенко Л.О. Ефективне управління структурою капіталу – основа стабільності розвитку підприємства. II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Розвиток національних фінансово-економічних систем в умовах глобальних викликів» (м. Київ 5 жовтня 2018 року). С. 275-278.

2. Ларіонова К., Капінос Г. Механізм управління капіталом підприємства. Modeling the development of the economic systems. 2023. No 3. С. 147–154. URL: https://doi.org/10.31891/mdes/2023-9-20.

3. Смирна О. В., Ізмайлова Н. В. Сучасний стан та проблеми формування капіталу українських підприємств в умовах кризових явищ. Ефективна економіка. 2022. No 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/94.pdf.

4. Лишенко М.О. Аналіз фінансової стійкості підприємства як елементу забезпечення фінансової стабільності роботи підприємства. Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки», 2018, No 2, С. 49–57.

УДК 334.722 : 336.71

Ярошинська Г.Ю.
студентка 6 курсу, ЦЗФН
Добриніна Л.В.
к.е.н., ст. викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку
Одеський національний економічний університет

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗДРІБНОГО БІЗНЕСУ БАНКУ

Роздрібний банківський сектор демонструє стійкість в умовах турбулентності. Згідно з даними, банки не тільки зберегли операційну стійкість та платоспроможність, але й продовжують надавати необхідні ресурси економіці.

Прикладом є ПриватБанк, який у 2024 році досяг рекордного чистого прибутку у 40,1 млрд грн, що на 6% перевищує показники попереднього року[1]. Основу цього фінансового результату становили чисті процентні та комісійні доходи, що підкреслює ефективність стратегії та стабільність, незважаючи на зовнішні виклики.

Однією з ключових проблем, яка впливає на фінансову безпеку населення, є недостатній рівень фінансової грамотності. За даними дослідження НБУ, проведеного у 2024 році, рівень фінансових знань українських підлітків є «критично низьким». Хоча загальний індекс фінансової грамотності дорослого населення покращився, він все ще становить лише 58% від максимального значення за міжнародною методологією. Цей низький рівень обізнаності робить клієнтів більш вразливими до шахрайства. Для вирішення цієї проблеми уряд та НБУ з 2025 року вводять обов'язковий предмет "Підприємництво і фінансова грамотність" для учнів 8-х класів, що є стратегічною інвестицією в майбутнє України[2].

Значна частка коштів, залучених у формі вкладів фізичних осіб, припадає на так звані «депозити на вимогу» або кошти на поточних рахунках. Ця структура створює певні виклики для банків, оскільки такі кошти є менш стабільними і можуть бути вилучені клієнтами в будь-який момент. Хоча частка строкових коштів у загальному обсязі клієнтських коштів зросла, вона все ще становить лише 34,3%, що свідчить про перевагу короткострокових зобов'язань [1].

Недосконала законодавча база та наявність інституційних прогалин є ще однією проблемою, яка впливає на банківський сектор. Ці недоліки в минулому створювали можливості для фінансових маніпуляцій. Хоча Національний банк отримав нові повноваження у сфері нагляду за небанківським фінансовим ринком, все ще існують проблеми у сфері захисту прав споживачів. Зокрема, клієнти стикаються з такими порушеннями, як нав'язування додаткових послуг (наприклад, обов'язкове страхування) або автоматичне продовження терміну депозитів без їхньої згоди. Однак, новий закон про захист прав споживачів, що набере чинності

після завершення воєнного стану, має на меті усунути ці недоліки та посилити захист клієнтів.

Таким чином, акцент банків на розвитку роздрібного бізнесу зумовлений трьома ключовими факторами: по-перше, необхідністю диверсифікації джерел доходів в умовах посиленої конкуренції; по-друге, потребою адаптації до змін у споживчих вподобаннях та поведінці клієнтів, що вимагає гнучкості у наданні послуг; по-третє, наявністю незаповнених ринкових ніш у населених пунктах без банківських відділень.

Список використаних джерел:

1. Гаркуша Ю.О. Розвиток роздрібного банківського бізнесу в Україні *Науковий вісник* ОНЕУ №5-6 (294-295), 2022
2. Скоропад І.С., Заверуха І.М. Сучасний стан банківської сфери роздрібного бізнесу в Україні та перспективи розвитку. Ек*ономіка та суспільство* Випуск 65. 2024 URL: file:///C:/Users/aleks/Downloads/4478-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-4394-1-10-20240918.pdf

УДК 336.71 : 336.225.67

Соколик Є.В.
Студентка 6 курсу, ЦЗФН
Добриніна Л.В.
к.е.н., ст. викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку
Одеського національного економічного університету

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Фінансовий моніторинг є ключовою функцією для забезпечення стабільності та безпеки банківської системи. Це не просто формальна процедура, а життєво важливий механізм, спрямований на запобігання та протидію легалізації

(відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення. Його головне завдання полягає у захисті фінансової системи від використання у протиправних цілях, що є критично важливим для репутації банку та довіри клієнтів.

Суть фінансового моніторингу полягає у постійному нагляді за фінансовими операціями клієнтів, щоб виявити та запобігти незаконній діяльності. Цей процес починається з найважливішого завдання — ідентифікації клієнтів, відомої як «Знай свого клієнта» (Know Your Customer, KYC). Банк зобов'язаний не лише встановити особу клієнта, а й зібрати та проаналізувати інформацію про його джерела коштів, мету співпраці з банком та характер бізнесу. Ця інформація є основою для подальшого аналізу та оцінки ризику.

Наступним кроком є моніторинг операцій. Банк аналізує транзакції клієнтів на предмет відповідності їхній звичній діяльності. Виявлення підозрілих операцій є критично важливим, оскільки саме вони можуть бути пов’язані з незаконними схемами. Якщо операція не відповідає нормальній поведінці клієнта (наприклад, незвичайно велика сума, перекази в офшорні зони, часте «дроблення» платежів), вона може бути визнана підозрілою.

У разі виявлення таких операцій, банк зобов’язаний надати інформацію про них до Державної служби фінансового моніторингу України. Це центральний орган, що координує всі зусилля на державному рівні. Крім того, банк повинен зберігати всі дані про фінансові операції та ідентифікаційні дані клієнтів протягом встановленого законом терміну, щоб забезпечити можливість подальшого розслідування.

Система фінансового моніторингу в комерційному банку є багатогранною і включає кілька ключових елементів. Відповідальність за її ефективність несе керівництво банку, однак безпосередня реалізація покладена на спеціально створені підрозділи та уповноважених осіб.

- Служба фінансового моніторингу — це окремий структурний підрозділ, що відповідає за розробку внутрішніх правил, навчання персоналу, аналіз підозрілих операцій та взаємодію з державними органами.
- Уповноважений працівник — це особа, що координує роботу всієї системи та несе персональну відповідальність за дотримання законодавства у цій сфері.
- Автоматизовані системи — сучасні банки використовують спеціалізоване програмне забезпечення, що дозволяє автоматично відстежувати великі обсяги транзакцій та виявляти «тригери» підозрілої активності.

Процес фінансового моніторингу є багаторівневим і починається з ідентифікації та верифікації клієнта (KYC). Залежно від рівня ризику, клієнтам присвоюється відповідна категорія:

- Низький ризик — для таких клієнтів застосовуються спрощені процедури.
- Середній ризик — стандартні процедури.
- Високий ризик — вимагає посиленого моніторингу, що включає ретельний аналіз кожної операції, періодичне оновлення даних та перевірку джерел походження коштів.

Після відкриття рахунку банк здійснює постійний моніторинг операцій з використанням ризик-орієнтованого підходу. Якщо система виявляє невідповідності, вона подає сигнал, який потребує подальшого аналізу підозрілих операцій. Уповноважений працівник може запросити додаткові документи від клієнта для з'ясування мети операції. Якщо пояснення відсутні або є недостатніми, банк має право тимчасово зупинити транзакцію.

Кінцевим етапом є звітування до Держфінмоніторингу. Якщо аналіз підтвердив, що операція має ознаки, визначені законодавством як підозрілі, банк зобов’язаний повідомити про це через захищений канал зв'язку.

Ефективна система фінансового моніторингу захищає банк від залучення до незаконних схем, зберігає його репутацію та забезпечує стабільність всієї

фінансової системи країни. Це не просто перевірка, а запорука безпеки та довіри у фінансовому світі.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX.
2. Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020 № 65 «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу».
3. Гавриленко О. В. Фінансовий моніторинг: Навч. посіб. К.: Видавництво Європейського університету, 2020.
4. Коваленко В. М. Проблеми та перспективи розвитку системи фінансового моніторингу в банківській системі. *Фінанси України*. 2022. № 1. С. 78–85.
5. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: https://fiu.gov.ua/

УДК 336.77:658.16

Карпенко М.С.
здобувачка вищої освіти, факультет фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник**: **Круш В.В.
старший викладач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УЧАСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Фінансова реструктуризація підприємств сьогодні є не просто економічним інструментом, а способом виживання бізнесу в умовах нестабільності. Коли підприємства стикаються з борговим навантаженням чи втратою ліквідності, саме банки стають ключовими партнерами у відновленні їхньої фінансової стійкості.

Процедура дозволяє не лише відтермінувати зобов'язання, а й переосмислити модель співпраці між позичальником і кредитором. Згідно законодавства: реструктуризація – це здійснення комплексу організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на зростання обсягів випуску конкурентоспроможної продукції та підвищення ефективності виробництва [1].

Економічна нестабільність, наслідки воєнних дій, зростання боргового навантаження та втрата ліквідності призводять до накопичення проблемної заборгованості й зниження платоспроможності корпоративного сектору [2]. Для банківської системи це означає підвищення ризику формування непрацюючих кредитів (NPL), що негативно впливає на якість кредитного портфеля та фінансову стабільність банків. У таких умовах фінансова реструктуризація стає ефективним механізмом подолання кризових явищ: вона передбачає комплексний аналіз фінансового стану підприємства, оцінку його спроможності виконувати зобов'язання та розроблення нової стратегії відновлення платоспроможності. У межах реструктуризаційних заходів банки можуть застосовувати різні інструменти — зміну графіка платежів, пролонгацію боргу, коригування процентних ставок або часткове списання зобов'язань, що сприяє відновленню фінансової стійкості підприємств і зменшенню ризиковості банківських активів [3].

Повномасштабна війна стала фактором, який різко змінив динаміку банківського кредитного ринку та вплинув на якість кредитних портфелів. Якщо до 2021 року спостерігалася стійка тенденція до скорочення частки непрацюючих кредитів, то після початку збройної агресії банки зазнали значних збитків через знецінення активів і дефолти позичальників, особливо тих, чиї підприємства опинилися в зонах бойових дій. Найбільше зростання обсягів проблемних кредитів відбулося протягом першого року вторгнення, коли фінансова система пережила шок від втрати активів і зупинки бізнес-процесів. Водночас із 2023 року, на тлі

поступової стабілізації економічної ситуації, спостерігається позитивна тенденція — якість кредитного портфеля покращується, а обсяги нових позик зростають.

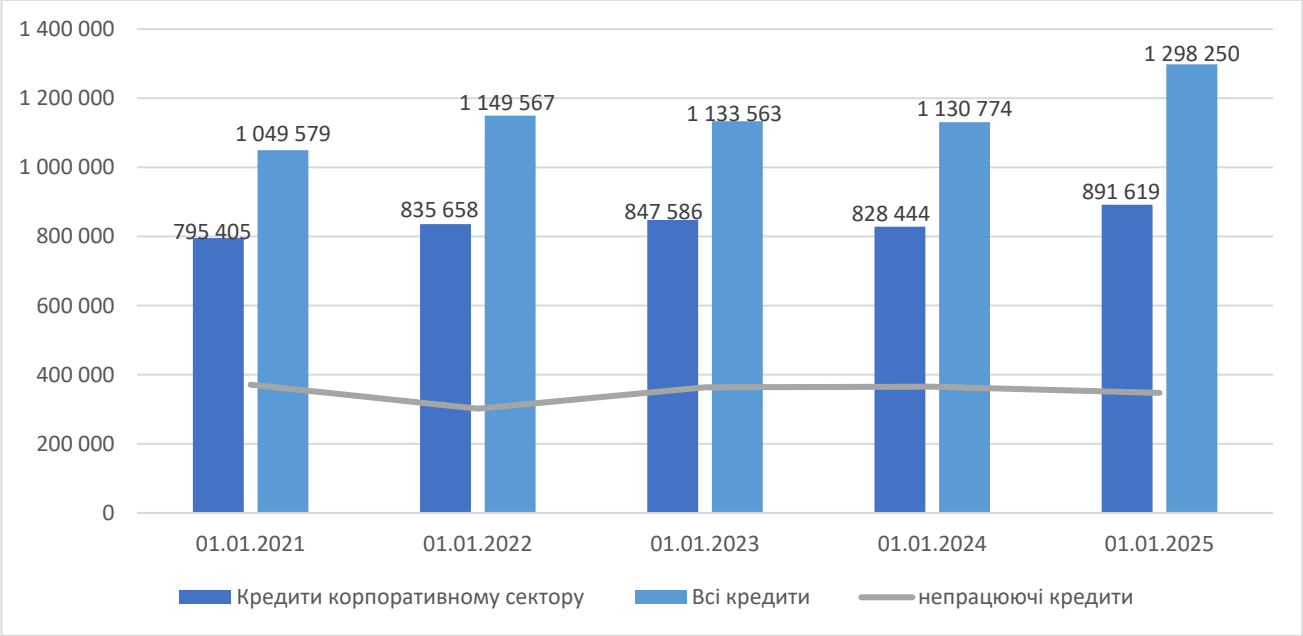

Рис. 1 – Обсяги кредитів корпоративного сектору та рівень непрацюючих кредитів у 2021–2025 рр.

Джерело: складено автором на базі[5]

Динаміка, що простежується у проведеному дослідженні, свідчить про активізацію банківського кредитування попри воєнні та економічні ризики: загальний обсяг кредитів зріс із 1 049,6 млрд грн у 2021 році до 1 298,3 млрд грн на початок 2025 року, а корпоративний сектор показав приріст майже на 100 млрд грн. Водночас рівень непрацюючих кредитів залишався відносно стабільним, що відображає підвищення якості кредитного портфеля, виважену політику ризик-менеджменту банків і зростання ефективності програм фінансової реструктуризації, які сприяють відновленню довіри між банками та позичальниками.

Як наслідок, аналіз динаміки кредитування та тенденцій у сфері фінансової реструктуризації свідчить, що банківські установи відіграють ключову роль у

забезпеченні стабільності корпоративного сектору та підтримці економічного зростання. Збереження стабільного рівня непрацюючих кредитів на тлі зростання обсягів кредитування вказує на ефективність застосування реструктуризаційних механізмів, удосконалення системи управління ризиками та посилення контролю за якістю активів. Фінансова реструктуризація, реалізована за активної участі банків, не лише сприяє відновленню платоспроможності підприємств, а й виступає дієвим інструментом підвищення стійкості банківської системи. У перспективі розвиток реструктуризаційних механізмів, їх нормативне удосконалення та інтеграція з європейськими стандартами управління кредитними ризиками стануть запорукою довгострокової фінансової стабільності та поступового відновлення економіки України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про фінансову реструктуризацію» від 12.08.2008 № 718-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0718-08/ed20080812

2. Клименко, С., Рябенко, Г., & Верланов, О. (2024). Менеджмент фінансової реструктуризації капіталу підприємств. *Економіка та суспільство*, (60). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-106

3. Буряк, А., & Заяць, М. (2024, квітень 29). *Фінансова реструктуризація як спосіб антикризового управління*. Економіка та суспільство, (62). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-131

4. Національний банк України. Частка непрацюючих кредитів у банках скоротилася за перше півріччя 2024 року до 34,6 %. Новина від 1 серпня 2024. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-skorotilasya-za-pershe-pivrichchya-2024-roku-do-346

5. Національний банк України. Наглядова статистика. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist

УДК 664:331.2

Малиновський О. М.,
здобувач магістерського рівня освіти,
ОПП «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Алексін Г. О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВОЄННІ РИЗИКИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТ ЗРОСТАННЯ ВИТРАТ НА ПЕРСОНАЛ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Актуальність дослідження воєнних ризиків як детермінанта зростання витрат на персонал у харчовій промисловості зумовлена безпрецедентним впливом повномасштабної збройної агресії на економічні процеси, трудові ресурси та функціонування виробничих систем. Харчова промисловість, будучи однією з ключових ланок продовольчої безпеки, зазнала значних структурних трансформацій, пов’язаних із релокацією підприємств, зміною логістичних маршрутів, нестачею робочої сили, коливаннями обсягів виробництва та необхідністю адаптації до нових умов ризикового середовища.

Харчова промисловість у воєнний час переживає глибоку трансформацію, що включає релокацію підприємств, зміну логістики, скорочення кадрів через міграцію та мобілізацію, зростання конкуренції за фахівців і витрат на оплату праці та безпеку. Аналіз статистики демонструє неоднозначні тенденції у кадровому забезпеченні харчової промисловості. Чисельність персоналу невпинно скорочувалася протягом досліджуваного періоду. Якщо у 2020 році в галузі було зайнято 366 тис. осіб, то у 2021 році цей показник знизився до 359 тис. осіб. У 2022 році, в перший рік повномасштабної війни, відбулося різке падіння до 308 тис. осіб. У 2023 році скорочення продовжилося, і чисельність становила 303 тис., а у 2024 році досягла 301 тис. осіб [1]. Загалом за п’ять років кількість персоналу зменшилася майже на 18%, що є суттєвим скороченням для стабільності

виробничих процесів. Основними причинами такого спаду стали міграція населення, мобілізаційні процеси, тимчасова непрацездатність окремих територій та перехід до інших сфер.

Попри зменшення кількості зайнятих, загальні витрати на персонал за цей же період демонстрували протилежну тенденцію. У 2020 році вони становили 51959 млн. грн, тоді як у 2021 році зросли до 57878 млн. грн. У 2022 році відбулося певне зниження до 54194 млн. грн через часткову зупинку виробництва, але вже у 2023 році витрати зросли до 65520 млн. грн, а у 2024 році досягли 80575 млн. грн, що є найвищим показником за весь період [2]. Таким чином, навіть за умов скорочення трудових ресурсів підприємства харчової промисловості змушені були витрачати на персонал більше. Це свідчить про підвищення середнього рівня оплати праці, зумовлене необхідністю утримання кадрів, зростанням конкуренції за кваліфікованих працівників та адаптацією до нових соціально економічних реалій. Важливим чинником стало й прискорення інфляційних процесів, яке суттєво вплинуло на формування витрат на персонал.

Показник витрат на персонал у розрахунку на одну особу підтверджує цей висновок. У 2020 році він становив 142,1 тис. грн/особу, у 2021 році зріс до 161,2 тис. грн/особу, у 2022 році досяг 176,2 тис. грн/особу, у 2023 році підвищився до 216,5 тис. грн/особу, а у 2024 році сягнув 267,8 тис. грн/особу [1; 2]. Зростання цього показника більш ніж на 88% за п’ять років свідчить про суттєве подорожчання утримання робочої сили. Підприємства вимушено інвестують у персонал значно більше ресурсів, що пов’язано не лише з рівнем зарплат, а й з додатковими витратами на забезпечення безпеки та психологічної підтримки.

Основними проблемами, що постали перед харчовою промисловістю в умовах воєнних ризиків, є дефіцит кваліфікованих кадрів, відтік робочої сили за кордон, підвищення конкурентного тиску на ринку праці, зростання витрат на персонал за умов зменшення обсягів виробництва, складність планування трудових ресурсів через невизначеність та постійні зміни у виробничих ланцюгах.

Додатковою проблемою є зниження продуктивності праці, спричинене психологічною напругою, стресом та нестабільністю. Також спостерігається нерівномірний розподіл трудових ресурсів між регіонами та сегментами галузі, що ускладнює оперативне реагування на виробничі потреби.

Шляхи вирішення означених проблем передбачають комплекс заходів, спрямованих на стабілізацію кадрової ситуації та зниження ризиків. Важливим напрямом є посилення системи мотивації персоналу, що включає не лише матеріальне стимулювання, але й забезпечення комфортних та безпечних умов праці. Доцільним є розширення програм професійної підготовки та перепідготовки кадрів, упровадження технологічних рішень для підвищення продуктивності, а також удосконалення механізмів релокації та адаптації працівників у нових регіонах. Державна підтримка має бути спрямована на стимулювання підприємств до збереження робочих місць, компенсацію частини витрат на персонал та сприяння розвитку інфраструктури, що забезпечує стійкість виробничих процесів навіть у зоні підвищених ризиків.

Таким чином, воєнні ризики стали ключовим чинником трансформації ринку праці у харчовій промисловості, спричинивши одночасне скорочення чисельності персоналу та значне зростання витрат на нього. Підприємства вимушені шукати нові підходи до управління людськими ресурсами, узгоджуючи виробничі потреби зі збереженням кадрового потенціалу. Подальша стійкість галузі залежить від ефективності впровадження адаптаційних стратегій, здатності залучати та утримувати працівників, а також від загального рівня економічної стабільності країни в умовах продовження воєнних загроз.

Список використаних джерел:

1. Кількість зайнятих працівників у суб’єктів господарювання за видами економічної діяльності (2010-2024). URL:

https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/pssg/kzpsg_ek_2010_2021.xlsx (дата звернення 14.11.2025).

2. Витрати на персонал суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2024). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/pssg/vpsg_ek_2013_2021_u.xlsx (дата звернення 14.11.2025).

УДК 658.15:336.71:504.06(477)

Гурін Ю.І.
здобувачка 4 курсу, «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
***Науковий керівник**: **Кудик Т.О**.*
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ESG-ФІНАНСУВАННЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: МЕХАНІЗМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Концепція ESG об'єднує три основні складові сталого розвитку – екологічність (Environmental), соціальна відповідальність (Social) та належне корпоративне управління (Governance). Цей підхід дозволяє оцінювати нефінансові фактори ризику, які здатні суттєво вплинути на стратегічну успішність бізнесу в довгостроковій перспективі.

Найбільш актуальними сьогодні є виклики, пов'язані зі зміною клімату, що вимагають активного впровадження інструментів декарбонізації економіки. Зелені облігації, ESG-кредити, фонди сталого розвитку перетворюють ідею декарбонізації на фінансовані проєкти: будівництво сонячних електростанцій, модернізацію сталеливарних заводів, впровадження водневих технологій [2]. Процес

декарбонізації передбачає досягнення вуглецево-нейтрального розвитку та потребує значних інвестицій у низьковуглецеві технології.

Серед механізмів ESG-фінансування особливою ефективністю у мобілізації капіталу виділяються зелені облігації [1]. Показовим є факт, що значна частина їх емісій у 2023 році була спрямована на заходи для збереження біорізноманіття, лісового господарства та екологічного сільського господарства [2]. Паралельно розвиваються соціальні облігації для фінансування проєктів, що стосуються вразливих верств населення. Інтегроване використання цих інструментів створює синергетичний ефект, підвищуючи стійкість національних економік та полегшуючи доступ до міжнародного капіталу.

Для України впровадження ESG-фінансування є стратегічною необхідністю, що визначає спроможність залучати зовнішні інвестиції та інтегруватися в європейський економічний простір. У післявоєнний період потреба у відновлювальних інвестиціях буде величезною, і переважна частина цього фінансування надаватиметься з дотриманням ESG-критеріїв. Програма Ukraine Facility демонструє практичний вимір євроінтеграційних прагнень у сфері сталого фінансування. Ця ініціатива ЄС визначає пріоритетами енергетичну незалежність та трансформацію енергетичної системи на користь низьковуглецевих джерел [3]. Глобальні активи з ESG-орієнтацією оцінюються у 50 трильйонів доларів США на період 2024-2027 років

Український ринок ESG-фінансування перебуває на початковій стадії, але вже має позитивні приклади. Державні банки, зокрема Ощадбанк та Укргазбанк, пропонують кредитні продукти з екологічним фокусом. Провідні компанії, такі як Kernel, інтегрують принципи сталого розвитку у свої моделі. Міжнародні організації – ЄБРР, Світовий банк, USAID – надають цільову підтримку підприємствам з високими стандартами відповідальності. Компанії, що впроваджують ESG-практики, характеризуються підвищеною стійкістю до ризиків та міцнішими зв'язками з партнерами. Найбільший потенціал трансформації мають

енергетичний, промисловий та фінансовий сектори. Перехід на відновлювані джерела енергії зменшує екологічний вплив і підвищує енергетичну автономію. Промисловий сектор отримав стимул через Програму зеленого відновлення промисловості з UNIDO до 2028 року [3]. Національний банк України активно просуває сталі фінансові практики, супроводжуючи банки в інтеграції ESG-параметрів.

Однак ключовою перешкодою залишається брак уніфікованої системи оцінювання ESG-параметрів. Критично важливим є формування нормативної інфраструктури, гармонізованої з європейськими стандартами, та створення інституцій для незалежного аудиту ESG-діяльності. У найближчій перспективі необхідно запровадити обов'язкову нефінансову звітність для великих корпорацій та розробити національну класифікацію сталих інвестицій. Комплексні програми підтримки через позики та гранти активізують ESG-інвестиції, тоді як спеціалізовані фінансові установи та стандартизована звітність наблизять українську практику до європейських норм. Таким чином до 2030 року Україна може стати регіональним центром зеленої енергетики та циркулярної економіки, інтегруватися в європейську систему торгівлі вуглецевими квотами та продемонструвати модель економічного зростання без збільшення екологічного тиску.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко, Л., Скоропад, І. Сучасні тенденції ESG-активностей компаній в Україні та світі. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 66. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4589/4532 (дата звернення: 08.11.2025)

2. Горбач, В. Фінансові інструменти декарбонізації: механізми зелених облігацій та ESG-інвестицій. Економіка та суспільство. 2025. Вип. 75. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-33 (дата звернення: 08.11.2025).

3. Програма зеленого відновлення промисловості України 2024–2028. URL: https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-08/UKR_Green%20industrial%20recovery%20programme%20for%20Ukraine%202024-2028_external_online%20%281%29.pdf (дата звернення: 08.11.2025).

4. Ukraine Facility. Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу. URL: https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/ (дата звернення: 08.11.2025).

УДК: 338.43

Свідерська І.М.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Підручняк Р.П.
аспірант PhD, ОНП 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ESG КРИТЕРІЇ У ФІНАНСОВОМУ ПРОГНОЗУВАННІ ТА ПЛАНУВАННІ

В умовах високої волатильності ринків, посилення конкуренції та регуляторних вимог, а також зростання ролі соціально-екологічних чинників ключового значення набуває здатність підприємств бачити й моделювати майбутнє в контексті сталого розвитку. Фінансове прогнозування та планування є елементом стратегічного та операційного фінансового управління, адже забезпечує узгодження цілей, ресурсів і ризиків у довгостроковому горизонті, підвищує дисципліну бюджетування, ефективність інвестиційних рішень та зменшує інформаційну асиметрію між власниками та стейкхолдерами.

Парадигма сталого розвитку розширює зміст прогнозування: до класичних фінансових метрик додаються ESG-показники (екологічні, соціальні, управлінські),

що впливає на грошові потоки, капітальні витрати, вартість капіталу та ризиковий профіль компанії (через ціноутворення на вуглець, витрати на відповідність регулюванню, репутаційні ефекти та доступ до «зеленого» фінансування).

За визначенням авторів фінансове прогнозування — це процес формування кількісних та якісних оцінок майбутніх фінансових показників підприємства, які основані на аналізі історичних даних, поточних трендів, очікуваних змін зовнішнього середовища, альтернативних сценаріїв, кількісного моделювання та інтеграції ESG-факторів і кліматичних, соціальних, регуляторних ризиків.

При прогнозуванні фінансових результатів варто визначати не лише поточний прибуток, а й вплив діяльності на екологію і суспільство. Фінансове прогнозування має включати:

- ESG-фактори: екологічні, соціальні і фактори управління, які впливають на довгострокову стійкість бізнесу;
- Довгострокову перспективу: вибудовувати прогнози з урахуванням потенційних змін у технологічному, нормативному, соціальному середовищі;
- Оцінку екологічних і соціальних ризиків, які можуть безпосередньо або опосередковано впливають на фінансові результати (наприклад, штрафи, втрата репутації, зміна споживчого попиту). Враховувати вимоги регуляторної звітності та інвесторів до прозорості припущень, чутливості та сценаріїв (IFRS S1/S2, CSRD/ESRS, GRI).

Таким чином, фінансове прогнозування в парадигмі сталого розвитку стає інтегрованим: класичні фінансові показники поєднуються з критеріями сталого розвитку, кліматичними, соціальними та екологічними ризиками, що підвищує якість управлінських фінансових рішень і надійність планів у довгостроковій перспективі.

Парадигма сталого розвитку принципово змінює зміст і методологію фінансового прогнозування. Від традиційного зосередження на економічних моделях відбувається поступовий перехід до комплексних, мультидисциплінарних

підходів, що інтегрують соціальні й екологічні чинники. Міждисциплінарний підхід дозволяє комплексно оцінити чинники впливу, забезпечити більшу точність і глибину аналізу, підвищити роль корпоративного управління у формуванні прозорості і відповідальності [1-3]. Зростає необхідність інтеграції ESG-даних у ERP/BI та узгодження із структурами розкриття інформації, інтеграції із провідними аналітичними платформами для підтримки прогнозування і прийняття рішень. Big Data/ML допомагають працювати з високочастотними кліматичними/операційними даними, будувати нелінійні залежності та покращувати точність прогнозів за нестабільності. Також здійснюється перегляд критеріїв оцінки ефективності інвестицій з урахуванням сталого розвитку. Так, враховують не лише фінансову дохідність, а й довгостроковий соціально-екологічний вплив.

Перехід від короткотермінового планування до багаторічного з урахуванням сталих трендів, регуляторних очікувань, кліматичних змін сприяє формуванню стійких, конкурентоздатних і соціально відповідальних бізнесів, здатних адаптуватися до викликів сучасної глобалізованої економіки.

Список використаних джерел:

1. IPCC. AR6 Synthesis Report: Summary for Policymakers. — Geneva: IPCC, 2023: SPM B.3, C.3.
2. World Economic Forum. Global Risks Report 2024. — Geneva: WEF, 2024: Executive Summary; «Technological & Environmental Risks».
3. World Bank. State and Trends of Carbon Pricing 2023. — Washington, DC: World Bank, 2023: Chapter 1–2.

УДК 658.15:336.77:504

Сидоренко Я.Г.,
Кобеняк К.О.
здобувачі 4 курсу, «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник**: **Кудик Т.О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ESG-ФАКТОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

Сучасні глобальні виклики в економічній і соціальній сферах вимагають від бізнесу зміщення акцентів на корпоративну відповідальність перед суспільством та довкіллям. У відповідь на це, ESG (Environmental, Social, Governance) став загальновизнаним управлінським підходом. Він інтегрує у стратегію розвитку компанії три ключові складові: екологію, соціальну відповідальність та управління, кожна з яких відіграє критично важливу роль [1].

Інтеграція критеріїв сталого розвитку — Екологічних, Соціальних та Управлінських (ESG) — є ключовим імперативом у сучасному фінансовому та корпоративному середовищі. ESG-фактори перетворилися з добровільних етичних норм на стратегічний інструмент, який безпосередньо впливає на оцінку ризиків, операційну ефективність та, як наслідок, на інвестиційну привабливість підприємств. Кожен із компонентів ESG відіграє критичну роль у формуванні довгострокової стійкості компанії.

Екологічний (E) компонент зосереджений на управлінні впливом на навколишнє середовище, що включає мінімізацію викидів, оптимізацію ресурсів і впровадження екологічно безпечних технологій. Інновації, як-от перехід на відновлювані джерела енергії, не лише покращують екологічний імідж, але й сприяють зниженню операційних витрат, що є вагомим чинником для інвесторів. Соціальний (S) компонент є основою відповідального ставлення до

працівників, клієнтів і місцевих громад; інноваційні проекти, спрямовані на створення сприятливих умов праці та розвиток кваліфікації співробітників, підвищують репутацію та соціальну відповідальність компанії. Корпоративне управління (G) вимагає ефективного керівництва, прозорості та підзвітності. Використання діджиталізованих систем для контролю за виконанням етичних норм і процедур підвищує рівень корпоративного управління, що зміцнює довіру інвесторів [2, с. 33].

Інтеграція принципів соціально-екологічного та корпоративного управління (ESG) є фундаментальним чинником зростання інвестиційної привабливості та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності сучасних підприємств. Так, переважна більшість інвесторів (близько 75%) визнають вдосконалення практик управління стійким розвитком та підвищення операційної ефективності вагомими критеріями для інвестування. Це підтверджується тим, що у 63% випадків спостерігається позитивна кореляція між інтеграцією ESG-факторів та фінансовою результативністю, що чітко вказує на прямий зв'язок між відповідальною діяльністю та економічною ефективністю. Більшість керівників компаній (60%) також визнає, що розкриття ESG-показників є ефективним механізмом підвищення інвестиційної привабливості, оскільки ці фактори позитивно впливають на корпоративну репутацію, залучення кваліфікованих кадрів та загальне вдосконалення якості управління. Ця глобальна тенденція засвідчує суттєве зміщення пріоритетів на світових фінансових ринках, оскільки значущість стійкого інвестування значно зросла для майже чотирьох п'ятих інвесторів (78%) за останні п'ять років. Як результат, підприємства, що ефективно інтегрують ESG-стратегії, зазвичай досягають зростання ринкової капіталізації та зміцнення конкурентних переваг на міжнародних ринках [3, с. 25].

Незважаючи на очевидні економічні переваги, повне вбудовування ESG-факторів у бізнес-моделі та фінансову звітність стикається з низкою суттєвих перешкод. Ключовою проблемою залишається відсутність універсальних

міжнародних стандартів для ESG-звітування. Це змушує компанії орієнтуватися на різноманітні регіональні регуляторні вимоги, що спричиняє фрагментацію даних і гальмує процес інтеграції.

До інших значних труднощів належать: складність отримання та аналізу достовірних даних про ESG-показники; значні витрати на впровадження відповідних систем; недостатній рівень компетентності персоналу; а також спротив змінам у корпоративній культурі. Для подолання цих викликів необхідна активна уніфікація стандартів на міжнародному рівні для забезпечення узгодженості та прозорості.

Критично важливим є автоматизація процесів збору та аналізу даних за допомогою сучасних цифрових платформ, а також інвестування у навчання співробітників для поглиблення їхнього розуміння та ефективної імплементації ESG-принципів. Лише завдяки довгостроковому стратегічному плануванню та використанню інноваційних підходів підприємства зможуть перетворити ці виклики на нові можливості для бізнесу, зміцнюючи інвестиційну привабливість.

Таким чином, інновації виступають ключовим каталізатором успішної реалізації ESG-стратегій, дозволяючи компаніям досягати вищої операційної ефективності та мінімізувати негативний вплив на довкілля. Цифровізація управлінських процесів підвищує рівень прозорості та відповідності стандартам ESG. На світовому рівні, дотримання ESG-принципів перетворилося з тренду на необхідну умову для компаній, які прагнуть зберегти свою конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі, трансформуючи соціально-екологічну відповідальність у потужний інструмент для формування стабільного та інноваційного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. ESG: Створювати майбутнє https://biz.nv.ua/ukr/markets/esg-oleksiyfilatov-providpovidalniy-biznes-ta-investiciji-50205373.html

2. Ковалевська Н.С., Нестеренко І.В., Янчева І.В., Лопін А.О. Диджиталізація обліковоаналітичного забезпечення природоохоронної діяльності підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2021. Вип. 1 (33). С. 32–43. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/3302/1/%2b%d1%80%d0%b5%d0%bf.3.pdf

3. Педро Матос ESG-принципи та відповідальне інституційне інвестування у світі : Критичний огляд досліджень ; пер. з англ. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2020. 88 с.

УДК 368.03:336.01

Саврей К.М.
здобувачка 5 курсу магістратури спеціальності D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник: ***Баранова В.Г.***
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку,
Одеський національний економічний університет

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Фінансова стійкість страхової компанії є визначальним показником її надійності, конкурентоспроможності та здатності забезпечувати безперервне виконання зобов’язань перед страхувальниками. Вона відображає потенціал страховика ефективно управляти фінансовими потоками, своєчасно здійснювати страхові виплати, підтримувати оптимальне співвідношення між активами, зобов’язаннями та страховими резервами навіть у нестабільних економічних умовах. Підтримання фінансової стійкості дозволяє страховим організаціям зберігати довіру клієнтів і партнерів, а також забезпечує стабільність національного

страхового ринку в цілому. Стабільна діяльність страхових компаній сприяє зростанню інвестиційного потенціалу держави та створює джерела бюджетних надходжень через податкові платежі та інвестиції у державні облігації. Ефективне управління фінансовою стійкістю страховика можна розглядати як один із ключових чинників економічної безпеки країни.

З початком повномасштабної війни в Україні страховий сектор зазнав суттєвого впливу зовнішніх чинників і був вимушений швидко адаптувався до нових умов функціонування. У 2022 році загальний обсяг валових страхових премій зменшився до 39,6 млрд грн, з яких 24,6 млрд грн отримано від фізичних осіб. При цьому премії зі страхування життя скоротилися на 17%, а ризикового страхування – на 21%, що у цілому мало негативний вплив на фінансову стійкість страховиків [4].

Важливим чинником забезпечення фінансової стійкості страховика є ефективне нормативно-правове регулювання. З 1 січня 2024 року набула чинності оновлена редакція Закону України «Про страхування», яка суттєво змінила вимоги до діяльності страхових компаній. Основні зміни стосуються ліцензування, оцінки платоспроможності, ліквідності, корпоративного управління та системи управління ризиками. Також закон запровадив диференційований підхід до формування мінімального статутного капіталу: для компаній, що здійснюють страхування non-life, – 32 млн грн, а для страховиків життя, відповідальності, кредитів та перестрахування – 48 млн грн. Також передбачено два рівні вимог до платоспроможності – базовий і спрощений.

Національний банк України, у межах реалізації цих положень, ухвалив низку постанов (№201 від 29.12.2023, №71 від 21.06.2024, №74 від 07.07.2025), якими оновлено стандарти платоспроможності, порядок формування технічних резервів і вимоги до обліку та інформаційної безпеки. Нові норми узгоджені з принципами Директиви ЄС 2009/138/ЄС (Solvency II) та МСФЗ 17. До 1 січня 2027 року більшості страховиків дозволено застосовувати спрощену методику

розрахунку капіталу платоспроможності з урахуванням обсягів премій, виплат і технічних резервів. [3] Для страховиків life або страховиків з великим страховим портфелем, мінімальні вимоги до капіталу також визначатимуться за цим підходом.

У контексті оновленого нормативного середовища ключовим завданням фінансового менеджменту стає формування оптимальної структури капіталу та ефективне управління ризиками. Ефективна політика перестрахування, диверсифікація інвестиційного портфеля та контроль за ліквідністю активів відіграють визначальну роль у мінімізації фінансових ризиків. Таким чином, стратегічне управління фінансовою стійкістю має базуватися на принципах збалансованості прибутковості та ризику, гнучкості у прийнятті управлінських рішень і прозорості фінансової звітності.

Крім того, важливим напрямом є впровадження сучасних цифрових технологій і систем аналітичного моніторингу. Використання фінансових моделей прогнозування, big data та ШІ дозволяє своєчасно виявляти тенденції ринку, оцінювати вплив макроекономічних факторів та формувати ефективні антикризові стратегії. Саме цифровізація управлінських процесів та автоматизація фінансової звітності стають необхідною умовою стабільності та конкурентоспроможності страхових компаній в умовах сучасних викликів.

Отже, управління фінансовою стійкістю страховика передбачає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення його стабільного розвитку, виконання фінансових зобов’язань та збереження довіри клієнтів навіть у кризових ситуаціях. Ефективне поєднання державного регулювання, внутрішнього фінансового контролю, інноваційних технологій та стратегічного планування дозволяє страховим компаніям адаптуватися до динамічних умов ринку. У результаті підвищується їхня роль у зміцненні фінансової системи країни, розвитку інвестиційного потенціалу та формуванні стійкої економіки.

Список використаних джерел:

1. Про страхування: Закон України від ід 18.11.2021 № 1909-IX – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/1909-20 (дата звернення 25.10.2025)
2. Оновлено вимоги до платоспроможності, обліку договорів та захисту інформації страховиків. Новини НБУ. 2023. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-vimogi-do-platospromojnosti-obliku-dogovoriv-ta-zahistu-informatsiyi-strahovikiv (дата звернення: 25.10.2025).
3. Малащук, О. В. Фінансова стійкість страхової компанії в умовах сучасних викликів. *Управління змінами та інновації* №14 (2025): С. 104-107.
4. Електронний портал Forinsurer. URL : https://forinsurer.com/news/23/04/03/42517 (дата звернення 25.10.2025)

УДК: 338.43

Стегайло В.А.
аспірант PhD, ОНП 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ESG-ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Трансформація глобальної економіки у напрямі сталого розвитку зумовлює необхідність переосмислення традиційних підходів до фінансового контролінгу підприємств. ESG-критерії (Environmental, Social, Governance) перетворилися з добровільних ініціатив на обов'язкові вимоги міжнародних інвесторів та регуляторів, що визначає конкурентоспроможність бізнесу на глобальних ринках.

Для українських підприємств ESG-трансформація фінансового контролінгу набуває особливого значення в контексті євроінтеграційних процесів та майбутньої

повоєнної відбудови економіки. Відповідність ESG-стандартам стає критичною умовою доступу до міжнародного фінансування, участі у глобальних ланцюгах поставок та залучення інвестицій для відновлення інфраструктури. Водночас українські компанії стикаються з викликами адаптації систем фінансового контролінгу до ESG-вимог: відсутністю уніфікованих методик оцінки, дефіцитом кваліфікованих фахівців та обмеженістю фінансових ресурсів.

Інтеграція ESG-критеріїв у стратегічний фінансовий контролінг дозволяє не лише забезпечити відповідність міжнародним стандартам, але й виявити нові джерела вартості, оптимізувати ризики та підвищити інвестиційну привабливість підприємств.

Мета даного дослідження полягає в аналізі ступеня розробленості проблематики ESG-інтеграції у фінансовий контролінг, ідентифікації невирішених методологічних та практичних проблем впровадження ESG-критеріїв у контролінгові системи підприємств та окресленні шляхів їх вирішення в українському бізнес-контексті.

Аналіз фундаментальних досліджень у сфері ESG-інтеграції (Friede et al., 2015; Gillan et al., 2021; Pástor et al., 2021) свідчить про значний прогрес у розумінні взаємозв'язку між ESG-критеріями та фінансовою результативністю компаній, проте виявляє суттєві прогалини у практичних аспектах впровадження ESG у операційні системи управління.

Мета-аналіз понад 2000 емпіричних досліджень, проведений Friede та співавторами, переконливо демонструє, що приблизно 90% досліджень фіксують нейтральний або позитивний вплив ESG-показників на корпоративну фінансову результативність. Це створює міцний емпіричний фундамент для обґрунтування доцільності ESG-інтеграції. Gillan, Koch та Starks у своєму комплексному огляді підтверджують, що ESG-профіль компанії тісно пов'язаний з її ринковими характеристиками, ризиками та вартістю, хоча дослідники підкреслюють наявність суперечливих результатів, що потребують подальшого вивчення. Теоретична

модель Pástor, Stambaugh та Taylor пояснює механізми ціноутворення "зелених" активів в умовах ринкової рівноваги, демонструючи, що ESG-критерії функціонують як хедж проти кліматичних ризиків та впливають на вартість капіталу компаній.

Водночас критичний аналіз виявляє, що наявні дослідження концентруються переважно на макрорівні – взаємозв'язках між ESG та фінансовими показниками, інвестиційних стратегіях, ринкових оцінках. Практично відсутні дослідження, присвячені конкретним механізмам операційної інтеграції ESG-критеріїв у системи фінансового контролінгу. Не розроблено методологій включення ESG-метрик у процеси бюджетування, стратегічного планування, моніторингу та контролю. Проблематичними залишаються питання вибору релевантних ESG-показників для конкретних галузей, інтеграції різнорідних ESG-даних у системи управлінського обліку, а також забезпечення якості та верифікації нефінансової інформації в контексті контролінгу.

Особливо гострою є прогалина в дослідженнях, орієнтованих на emerging markets та країни з перехідною економікою. Існуючі розробки базуються переважно на даних розвинених ринків США та Західної Європи, де компанії мають доступ до значних ресурсів та розвинутої інфраструктури ESG-даних. Специфіка впровадження ESG-контролінгу в умовах обмежених ресурсів, слабкої інституційної інфраструктури та, зокрема, повоєнної відбудови залишається практично не дослідженою.

Для українських підприємств актуальність ESG-трансформації фінансового контролінгу посилюється євроінтеграційними процесами та необхідністю відповідати міжнародним стандартам для залучення інвестицій у відбудову. Проте відсутність адаптованих методик та практичних рекомендацій створює бар'єри для ефективного впровадження. Перспективними напрямами досліджень є розробка концептуальних моделей ESG-орієнтованого стратегічного фінансового контролінгу, методик визначення матеріальних ESG-

факторів з урахуванням галузевої специфіки, а також механізмів інтеграції ESG-показників у системи KPI та збалансовану систему показників підприємств. Актуальним залишається питання балансування довгострокових ESG-інвестицій з короткостроковими фінансовими цілями в умовах ресурсних обмежень, типових для українського бізнес-середовища.

Вирішення виявлених проблем ESG-інтеграції у фінансовий контролінг потребує комплексного підходу, що охоплює методологічні, організаційні та технологічні аспекти трансформації систем управління українських підприємств.

На методологічному рівні доцільним є розробка триступеневої моделі інтеграції ESG-критеріїв у стратегічний фінансовий контролінг. Перший етап передбачає проведення materiality assessment – визначення найбільш релевантних ESG-факторів для конкретного підприємства з урахуванням галузевої специфіки, стратегічних цілей та очікувань ключових стейкхолдерів. Це дозволить уникнути розпорошення ресурсів на несуттєві показники. Другий етап включає розробку системи ESG-KPI, інтегрованих у збалансовану систему показників підприємства, де кожен ESG-показник пов'язується з конкретними фінансовими метриками через cause-and-effect relationships. Третій етап передбачає впровадження механізмів моніторингу та контролю, що забезпечують регулярне відстеження ESG-показників та їх вплив на фінансову результативність.

Для вирішення проблеми якості та стандартизації ESG-даних пропонується адаптація міжнародних frameworks (GRI, SASB, TCFD) до українського контексту через створення галузевих методичних рекомендацій. Це дозволить підприємствам, особливо малим та середнім, мати чіткі орієнтири щодо переліку критичних ESG-метрик для їхньої галузі, методів збору та верифікації даних. Важливим елементом є розробка спрощених версій ESG-звітності для SME, що знижує бар'єри входу та витрати на впровадження.

На організаційному рівні рекомендується створення cross-functional ESG-комітетів за участю представників служби контролінгу, фінансового департаменту,

відділу сталого розвитку та операційних підрозділів. Така структура забезпечує ефективну комунікацію та координацію ESG-ініціатив. Служба контролінгу має виконувати роль інтегратора, що трансформує ESG-дані у управлінську інформацію для прийняття рішень. Це потребує розвитку нових компетенцій контролерів – від базового розуміння ESG-концепції до навичок роботи з нефінансовими метриками та сценарного аналізу ESG-ризиків.

Технологічний аспект трансформації передбачає поетапну цифровізацію процесів ESG-контролінгу. На початковому етапі можливе використання наявних ERP-систем з додаванням модулів для збору ESG-даних. Для підприємств з обмеженими ресурсами доцільним є застосування cloud-based рішень та open-source інструментів аналітики, що знижує капітальні витрати. Перспективним напрямом є впровадження автоматизованих систем збору даних через IoT-сенсори (для екологічних метрик) та інтеграцію з HR-системами (для соціальних показників).

В українському контексті повоєнної відбудови ESG-трансформація фінансового контролінгу може бути імплементована через pilot projects у секторах, критичних для залучення міжнародного фінансування – енергетика, інфраструктура, агросектор. Це дозволить напрацювати best practices та створити демонстраційний ефект. Державна підтримка може включати податкові стимули для підприємств, що впроваджують ESG-контролінг, субсидування консалтингових послуг для SME, а також створення національної платформи обміну ESG-даними.

Критичним фактором успіху є зміна організаційної культури та mindset менеджменту – від сприйняття ESG як compliance burden до розуміння його як інструменту створення довгострокової вартості. Це досягається через систему винагороди топ-менеджменту, що включає ESG-KPI, та регулярну комунікацію успішних кейсів ESG-трансформації.

Проведений аналіз засвідчує, що попри значний прогрес у дослідженні взаємозв'язку ESG-критеріїв та фінансової результативності на макрорівні, існує

критична прогалина у розробці практичних механізмів інтеграції ESG у системи фінансового контролінгу, особливо в контексті emerging markets. Для українських підприємств ESG-трансформація фінансового контролінгу є не лише відповіддю на глобальні тренди, але й стратегічною необхідністю для забезпечення доступу до міжнародного фінансування в період повоєнної відбудови. Запропонований триступеневий підхід до інтеграції ESG-критеріїв – від materiality assessment через розробку ESG-KPI до впровадження систем моніторингу – створює методологічну основу для практичної імплементації. Однак успішність трансформації залежить від комплексного вирішення методологічних, організаційних та технологічних викликів, а також від зміни парадигми сприйняття ESG менеджментом – від додаткового compliance тягаря до інструменту створення довгострокової вартості та конкурентних переваг. Подальші дослідження мають зосередитися на розробці галузево-специфічних методик ESG-контролінгу та емпіричній верифікації запропонованих підходів на практиці українських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Friede G., Busch T., Bassen A. ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. Journal of Sustainable Finance & Investment. 2015. Vol. 5, No. 4. P. 210-233. DOI: 10.1080/20430795.2015.1118917

2. Gillan S. L., Koch A., Starks L. T. Firms and social responsibility: A review of ESG and CSR research in corporate finance. Journal of Corporate Finance. 2021. Vol. 66. Article 101889. DOI: 10.1016/j.jcorpfin.2021.101889

3. Pástor Ľ., Stambaugh R. F., Taylor L. A. Sustainable investing in equilibrium. Journal of Financial Economics. 2021. Vol. 142, No. 2. P. 550-571. DOI: 10.1016/j.jfineco.2020.12.011

УДК: 330.16:336.71

Романишин В.О.
к. е. н, доцент, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОГО АНАЛІТИКА: ІНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР ТА ВИКЛИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сучасний фінансовий ринок характеризується високою динамікою, глобалізацією та постійним інноваційним розвитком. За цих умов роль фінансового аналітика як ключового посередника між емітентами та інвесторами набуває стратегічного значення. Об'єктивність та достовірність їхніх висновків безпосередньо впливають на розподіл капіталу, інвестиційні рішення та загальну довіру до фінансової системи. Актуальність дослідження посилюється наявністю історичних прикладів масштабних фінансових криз і скандалів (як-от Enron, WorldCom), де порушення етичних норм відіграло вирішальну роль [1,2].

Метою дослідження є систематизація та аналіз фундаментальних етичних принципів, які мають формувати професійну поведінку фінансового аналітика, а також визначення шляхів адаптації цих засад до сучасних викликів.

Питання професійної етики у фінансах є предметом уваги як регуляторів, так і науковців. Теоретичні основи фінансової етики розкриваються у працях Дж. Стіґліца, М. Фрідмана, а також у дослідженнях, присвячених інституціоналізації професійних стандартів (наприклад, роботи, що аналізують Кодекс етики CFA Institute) [3]. Проте недостатньо вивченим залишається питання синергії традиційних етичних викликів та ризиків, породжених цифровізацією фінансових послуг.

Діяльність фінансового аналітика ґрунтується на наборі універсальних етичних принципів, закріплених у світових професійних стандартах. Ключовими серед них є:

професіоналізм, що передбачає дотримання законів, правил та уникнення дій, що дискредитують професію;

доброчесність, що означає вимогу діяти чесно і правдиво, ставлячи інтереси клієнтів вище власних;

об'єктивність, що вимагає забезпечення неупередженості та незалежності при підготовці аналітичних звітів.

Кодекс етики та Стандарти професійної поведінки CFA Institute є де-факто глобальним стандартом, який детально регламентує поведінку аналітиків [4]. Цей Кодекс вимагає не лише дотримання законодавства, а й дієвого захисту цілісності ринку капіталу, зокрема через заборону використання інсайдерської інформації та чітке регулювання конфлікту інтересів.

Найгострішою етичною дилемою у роботі фінансового аналітика є конфлікт інтересів, тобто, ситуація, коли особисті інтереси аналітика або його роботодавця можуть вплинути на об'єктивність його рекомендацій. Найпоширенішими формами такого конфлікту інтересів можна вважати такі:

тиск з боку інвестиційного банкінгу – аналітики, які працюють у комплексних фінансових установах, можуть піддаватися тиску опублікувати позитивні звіти щодо компаній-клієнтів банку;

особисті операції – торгівля цінними паперами, які є об'єктом власного аналізу.

Задля мінімізації таких ризиків можна застосовувати ряд інституційних заходів, зокрема:

створення "китайських стін" (*Chinese Walls* – information barriers) між відділами інвестиційного банкінгу та аналітичним відділом. Цей механізм є ключовим інструментом для запобігання незаконному обміну непублічною інформацією між підрозділами фінансової установи, що захищає інтереси клієнтів та цілісність ринку;

регламентація розкриття всіх потенційних конфліктів у звітах (*Disclosure*);

запровадження політик мінімального терміну володіння цінними паперами (*Blackout Periods*).

Отже, етичні засади є не просто додатковим елементом регулювання, а фундаментальною передумовою функціонування фінансового аналізу як суспільно важливої діяльності. Дотримання принципів доброчесності, об'єктивності та належної ретельності створює довіру – найцінніший, але невідчутний актив ринку. Інституціоналізація цих засад через міжнародні професійні кодекси є ефективним механізмом саморегуляції, що доповнює державне законодавство.

Подальші наукові розвідки мають бути зосереджені на розробці методологій оцінки етичних ризиків у контексті впровадження високошвидкісних фінансових технологій. Актуальним є дослідження впливу етичних рейтингів компаній (ESG-чинники) на рішення фінансових аналітиків та їхньої відповідальності за інтеграцію цих факторів в інвестиційний аналіз.

Розвиток фінансових технологій (FinTech) та впровадження високошвидкісних систем на основі використання великих даних (Big Data), алгоритмічний трейдинг створюють новий пласт етичних дилем, що вимагають переосмислення традиційних стандартів професійної поведінки. Основними з таких дилем є:

по-перше, *прозорість та пояснюваність алгоритмів*. Алгоритми машинного навчання та штучного інтелекту (ШІ), які використовуються для генерації інвестиційних рекомендацій чи оцінки ризиків, часто функціонують як "чорні скриньки". Однак, власне фінансовий аналітик несе відповідальність за надані рекомендації. Якщо він не може пояснити інвестору логіку чи причину, за якою ШІ видав той чи інший прогноз, порушується принцип об'єктивності та належної ретельності. Це вимагає розробки нових стандартів для "Пояснюваного ШІ" (*Explainable AI – XAI*) у фінансовому секторі;

по-друге, (*упередженість даних та справедливість*. ШІ навчається на історичних даних. Якщо ці дані відображають минулі дискримінаційні практики чи

упередження (наприклад, щодо кредитування певних соціальних груп), алгоритми неминуче тиражуватимуть і посилюватимуть ці упередження. Фінансовий аналітик, який використовує такий інструмент, етично відповідальний за забезпечення справедливості та рівності рекомендацій. Це вимагає проведення етичного аудиту вхідних даних та регулярного тестування моделей на наявність упередженості;

по-третє, *кібербезпека та конфіденційність*. Збільшення обсягів даних, які обробляються (Big Data), зокрема персональної інформації та інвестиційних стратегій клієнтів, суттєво підвищує ризик кібератак. Оскільки конфіденційність є ключовим етичним принципом, то фінансовий аналітик зобов'язаний вживати всіх необхідних заходів для захисту даних клієнтів, інакше порушується не лише правовий, але й етичний обов'язок перед інвестором;

по-четверте, *використання соціальних медіа та інформаційна маніпуляція*. Соціальні мережі та форуми стали джерелами швидкого поширення інформації, часто неперевіреної, що призводить до волатильності та Pump-and-Dump схем. Фінансовий аналітик повинен чітко розмежовувати професійну думку, засновану на ретельній перевірці, та суб'єктивні коментарі у соціальних мережах, уникаючи маніпуляцій та підриву довіри до професії.

Таким чином, епоха цифровізації вимагає від фінансового аналітика не пасивного дотримання наявних правил, а формування проактивної етичної позиції щодо нових технологій та інформаційних потоків.

Отже, етичні засади є не додатковим елементом регулювання, а фундаментальною передумовою функціонування фінансового аналізу як суспільно важливої діяльності. Дотримання принципів доброчесності, об'єктивності та належної ретельності створює довіру – найцінніший, але невідчутний актив ринку. Інституціоналізація цих засад через міжнародні професійні кодекси є ефективним механізмом саморегуляції, що доповнює державне законодавство. Особливої уваги потребують етичні виклики цифровізації, особливо щодо прозорості алгоритмів та

упередженості даних. Це вимагає розробки методологій оцінки етичних ризиків у контексті впровадження високошвидкісних фінансових технологій.

Список використаних джерел:

1. Beresford, Dennis, Nicholas Katzenbach, and C. B. Rogers Jr. “Report of Investigation by the Special Investigative Committee of the Board of Directors of WorldCom, Inc.” US Securities and Exchange Commission. US SEC, 31 Mar. 2003, Available at https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/723527/000093176303001862/dex991.htm (англ. мовою)

2. RASHID, M. M. (2020). Case analysis: Enron; Ethics, social responsibility, and ethical accounting as inferior goods?. *Journal of Economics Library*, 7(2), 97–105. https://doi.org/10.1453/jel.v7i2.2072 (англ. мовою)

3. Jennings, Marianne M., Ethics and Financial Markets: The Role of the Analyst (September 1, 2013). CFA Institute Research Foundation L2013-2, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2574744 (англ. мовою)

2. CFA Institute. Code of Ethics and Standards of Professional Conduct. Charlottesville: CFA Institute, 2024. 84 p. (англ. мовою).

ПЛАТФОРМА ІІІ
ОЦІНКА ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ ТА ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ

УДК 657

Ходзицька В.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьм**ана***

ВДОСКОНАЛЕННЯ МСФЗ 9 «ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ»: ЗАПИТИ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

Оцінки за амортизованою вартістю завжди вимагають більш детального практичного опрацювання задля уникнення проблемних аспектів в обліку.

Метою проєкту з удосконалення оцінки за амортизованою собівартістю за МСФЗ 9 "Фінансові інструменти" є забезпечення більш точного, послідовного та релевантного відображення фінансових активів та зобов'язань, що обліковуються за цією моделлю, у фінансовій звітності підприємств. Це має на меті підвищити якість фінансової інформації для користувачів та сприяти прийняттю більш обґрунтованих економічних рішень.

Покращення достовірності та об'єктивності оцінки за амортизованою вартістю усунене або мінімізує неоднозначності у застосуванні критеріїв амортизованої собівартості, удосконалить методології розрахунку ефективної ставки відсотка, яка є ключовою для цієї моделі обліку.

При визначенні ефективної ставки відсотка виникають незрозумілості, пов'язані з контрактною процентною ставкою. Тому питання використання середньозважених значень та статистичних медіан стають все більше актуальними.

МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» залишає питання щодо концепцій «плаваючої ставки» та «зміни ринкових ставок» та її вплив на контрактну процентну ставку.

На ефективну ставку відсотку суттєво впливають зміни в умовах договорів. Необхідним є чітке розуміння терміну « модифікація, оскільки він може включати як зміни у договірних відносинах так і впливати на майбутні грошові потоки.

Окремим важливим аспектом є правильний розподіл отриманих прибутків та збитків від модифікації, коректно розподілення частини витрат на знецінення.

Таким чином, поточні вимоги МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» залишають багато моментів для професійного судження, тому уточнення є актуальними. Усі питання є вкрай необхідними для компаній та інвесторів. Удосконалення МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» дозволить зменшити рівень невизначеності та підвищити правдивість фінансової звітності, що напряму вплине на адаптацію компаній до змін в глобальному економічному середовищі.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 "Фінансові інструменти: розкриття інформації". URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS%2007_ukr.pdf
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 "Фінансові інструменти". URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf

УДК 338.001.36

Витвицька У. Я.
к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Медвідь В. О.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ВАРТІСТЬ БІЗНЕСУ В ЕПОХУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЯК ESG ЗМІНЮЄ ФІНАНСОВУ ПАРАДИГМУ

Досягнення цілей сталого розвитку нині є пріоритетним у сучасному бізнес-середовищі. У цьому контексті все більшої значущості набуває ESG – концепція, базисом якої є набір вимірюваних екологічних, соціальних та управлінських критеріїв, які виходять за межі традиційного фінансового аналізу і дають змогу оцінити довгострокові ризики та можливості компанії.

Інвестори зрозуміли: компанія з поганими ESG-показниками може генерувати високі прибутки сьогодні, але завтра зіткнеться з мільярдними позовами, втратою персоналу або регуляторним тиском, що зруйнує всю її вартість. По суті, зараз відбулася переорієнтація з питання «Скільки компанія заробляє?» на більш комплексне – «Якою ціною вона цього досягає і наскільки стійкими є її результати?».

Десятиліттями домінувала «Теорія акціонерів», яку найяскравіше сформулював нобелівський лауреат Мілтон Фрідман [1]. Її суть проста: єдина відповідальність бізнесу – це максимізувати прибуток для своїх власників (акціонерів). Якщо компанія забруднювала довкілля, але це було законно і приносило прибуток – це вважалося ефективним менеджментом. Соціальні та екологічні наслідки називалися «екстерналіями» – тобто проблемами, за які має платити хтось інший, наприклад, держава чи місцева громада.

Проте фінансові кризи, екологічні катастрофи та соціальні скандали останніх років довели хибність цього підходу.

Результатом еволюційного процесу у менеджменті та бізнес-стратегіях став перехід до «Теорії стейкхолдерів», або зацікавлених сторін [2]. Ця парадигма стверджує, що компанія не існує у вакуумі. Для того, щоб бути успішною в довгостроковій перспективі, вона мусить враховувати інтереси всіх, на кого впливає її діяльність. Ключова зміна полягає в тому, що ESG переводить, здавалося б, «нефінансові» аспекти у площину конкретних фінансових розрахунків.

Сьогодні інвестори готові платити «премію» за акції компаній з сильним та прозорим управлінням, оскільки це зменшує їхні ризики. Більше того, банки охочіше надають таким компаніям кредити за нижчою ставкою, оскільки вважають їх надійними. Це безпосередньо знижує вартість залучення капіталу і, відповідно, підвищує загальну вартість бізнесу.

Яким чином ESG інтегрують в оцінку вартості бізнесу? По-перше, це скринінг за ESG-рейтингами. Існують спеціалізовані агентства, такі як MSCI або Sustainalytics, які, подібно до кредитних агентств Moody's чи S&P, присвоюють компаніям ESG-рейтинги (наприклад, від AAA до CCC) [3]. Інвестори можуть просто виключати зі свого портфеля компанії з найгіршими рейтингами – наприклад, виробників тютюну чи зброї.

По-друге, і це значно складніше, – це пряма інтеграція у фінансові моделі. Візьмемо класичну модель дисконтування грошових потоків (DCF), яка є золотим стандартом оцінки бізнесу:

- як ESG впливає на прогноз доходів? Якщо компанія випускає інноваційний «зелений» продукт, аналітик може закласти у модель вищі темпи зростання продажів;
- як це впливає на витрати? Якщо компанія має високі викиди CO_2, аналітик повинен передбачити у моделі майбутні витрати на «вуглецевий податок» або штрафи, що призведе до зменшення прибутку.

Але найважливіший вплив ESG має на вартість капіталу, або WACC. WACC – це, по суті, ставка дисконту, яка відображає ризикованість бізнесу. Чим вищий ризик – тим вища ставка, і відповідно тим нижчою є теперішня вартість майбутніх грошових потоків.

Компанія з поганими ESG-показниками (наприклад, із застарілим енергомістким обладнанням, шкідливими викидами та постійними страйками) сприймається як високоризикова. Інвестори вимагатимуть за цей ризик вищу дохідність, а банки надаватимуть кредити під вищий відсоток. Це збільшує WACC і, як наслідок, знижує розрахункову вартість бізнесу.

Отже, період, коли єдиним індикатором успіху бізнесу був прибуток, завершується. Сьогоднішня фінансова парадигма вимагає відповіді не лише на питання «Скільки компанія заробила?», але й «Як вона це зробила і які ризики створила для майбутнього?». Фактори ESG перестали бути другорядними нефінансовими показниками і перетворилися на фундаментальні драйвери вартості.

Інтеграція ESG в оцінку бізнесу – через коригування грошових потоків та ставки дисконту (WACC) – стає стандартом. Компанії, які ігнорують цю нову реальність, сприймаються інвесторами як високоризикові, що неминуче призводить до втрати їхньої капіталізації та конкурентоспроможності. Таким чином, сталий розвиток перестав бути питанням репутації і став синонімом довгострокової фінансової вартості.

Список використаних джерел:

1. Фрідман М. Капіталізм і свобода. Київ: Наш Формат, 2017. 216 с.

2. Краснокутська Н. С., Ришкова Я. С. Теорія зацікавлених сторін: основні положення та сфери дослідження. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг.* 2014. Вип. 1. С. 96-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2014_1_11.

3. Бабій О. М., Котець К. Г. Теоретичні засади впливу ESG-факторів на вартість компаній. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* 2024. № 9 (322). С. 63-70. DOI: https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-9-322-63-70

УДК 336.717.6:005.35

Туманов Р.О.,
здобувач 6 курсу факультету фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Кудик Т.О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНТЕГРАЦІЯ ESG-ФАКТОРІВ У МОДЕЛЬ ОЦІНКИ КАПІТАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

З поступом суспільного розвитку все більше уваги приділяється майбутньому та наступним поколінням. Дедалі більше фактори сталого розвитку переходять зі статусу другорядних у категорію важливих питань для менеджменту. Звіт про глобальні ризики 2025 Світового економічного форуму засвідчив сприйняття цієї нової реальності: у довгостроковій перспективі саме екологічні ризики становлять найбільшу загрозу для суспільства та бізнесу [1]. Сьогодні очевидно, що компанії, які ігноруватимуть екологічні, соціальні та управлінські аспекти (ESG), зазнаватимуть зростаючих втрат і обмежень. Разом все це підкреслює важливість питань сталого розвитку для майбутнього і актуальність досліджень, які могли б надати надійну методологічну основу для ефективної інтеграції принципів сталого розвитку в діяльність корпорацій.

Віддзеркаленням нового сприйняття реальності у практичній площині є інвестори. Останні, насамперед інституційні, все частіше враховують ESG-критерії в ухваленні інвестиційних рішень. У 2019 р. у світі в цілому обсяг активів під управлінням, інвестованих на засадах сталого розвитку, становив майже 30 трлн. дол. [2]. Водночас висловлюється багато сумніві стосовно впливу ESG ініціатив на цінність (value) і на дохідність активів та вартість власного капіталу. Неоднозначні погляди та відсутність відповідей на багато питань також підкреслюють актуальність цього дослідницького напрямку.

Теоретичні та емпіричні дослідження підтвердили тезу про існування позитивного взаємозв'язку між ініціативами зі сталого розвитку та цінністю. Так, Rui Albuquerque та ін. (2018) розглянули модель рівноваги на ринку капітальних активів, у якій фірми обирають, чи впроваджувати CSR-ініціативи і теоретично довели: на ринках, де частка фірм із CSR-ініціативами ще невелика, у рівновазі гранична фірма з такими ініціативами має нижчу β, ніж фірма без них. Емпірично встановлено, що підвищення CSR-рейтингу на 1 стандартне відхилення зменшує β на 0,014, що становить 1% відхилення відносно середнього β у вибірці. Також виявлено, що CSR-рейтинг позитивно корелює з оцінкою компанії за коефіцієнтом Тобіна (Tobin's Q). Дослідники дійшли висновку, що за певних обставин компанії з вищими CSR рейтингами мають нижчу вартість власного капіталу, а включення в портфель акцій компаній з вищим рейтингами CSR має ефект, співставний зі зниженням загальної ризикованості портфеля [3].

Інші науковці у масштабному метааналізі довели, що інвестування з урахуванням ESG є емпірично обґрунтованим і фінансово доцільним. Також доведено, що позитивний вплив ESG на корпоративні фінансові показники (CFP) є стабільним у часі, а зважена частка позитивних результатів становить 48,2%; у 23% досліджень отримано нейтральні висновки, у 18,0% — змішані; лише 10,7% робіт фіксують негативний зв'язок ESG–CFP. Отже, більшість досліджень засвідчують «ненегативний», а часто й позитивний зв'язок між ESG та

CFP; ефект посилюється, якщо виключити портфельні дослідження (portfolio-related) [4].

Разом із тим провідні фахівці з оцінки бізнесу Асват Дамодаран і Бредфорд Корнел наголошують на кількох проблемах. По-перше, відсутнє уніфіковане, стандартизоване визначення «ESG-інформації», на якій базуються дослідження: провайдери даних та їх методології істотно різняться. По-друге, теоретичні рамки впливу ESG/CSR на вартість компанії не дозволяють однозначно визнати цей вплив «позитивним» завжди й для всіх: комплексність ринків унеможливлює чисте відокремлення комплементарних і негативних ефектів. По-третє, навіть якщо й існує зв'язок між ESG/CSR-рейтинґами та спроможністю генерувати грошові потоки, це ще не доводить каузальності: чи то успішні, менш ризикові й ліквідні компанії можуть собі дозволити більше інвестувати в ESG, чи навпаки — саме продумані ESG-інвестиції зменшують ризик і підвищують успішність? Це питання залишається відкритим. За словами науковців, досліджуючи вплив ESG факторів, слід аналізувати саме канали їх впливу й зосереджуватись на інформації, що стосується конкретної компанії, адже сила і напрям такого впливу є специфічними і залежать від конкретної компанії. Варто не забувати, що фундаментальна основа «цінності» (value) та оцінки — грошові потоки та здатність бізнесу їх генерувати, і саме через цю призму необхідно досліджувати вплив ESG та CSR факторів, підсумовують дослідники [2].

Аналогічні висновки відображені і в рекомендаціях CFA. ESG-фактори слід враховувати лише на стільки, на скільки вони впливають на грошові потоки компанії чи на сприйняття її ризику інвесторами. ESG не замінює класичний фінансовий аналіз, а доповнює його через коригування прогнозів, мультиплікаторів, параметрів моделей оцінки, сценарного аналізу й аналізу чутливості. Універсального стандарту не існує, значну роль відіграє професійне судження аналітика [5].

Отже, більшість дослідників сходиться на тому, що компанії з вищими ESG/CSR рейтингами мають менший ризик. Це підтверджується теоретичними міркуваннями, різноманітними кейсами та має, хоча і неоднозначне, емпіричне підґрунтя. Водночас існують сумніви стосовно казуальності такого зв'язку. Тож в підсумку, спираючись на численні теоретичні та емпіричні дослідження, беручи до уваги застереження фахівців з корпоративної оцінки, можна зробити висновок, що сьогодні досі не існує однозначних і незаперечних доказів позитивного впливу ініціатив зі сталого розвитку на вартість акціонерного капіталу: науковці не можуть піти далі й ствердно сказати більше, аніж те, що вплив ESG/CSR ініціатив на вартість акціонерного капіталу є «ненегативний».

Список використаних джерел:

1. World Economic Forum. Global Risk Report 2025. URL: https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2025/. (дата звернення: 20.10.2025).
2. Cornell B., Damodaran A. Valuing ESG: Doing Good or Sounding Good? URL: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3557432. (дата звернення: 09.10.2025).
3. Rui Albuquerque, Yrjö Koskinen, Chendi Zhang. Corporate Social Responsibility and Firm Risk: Theory and Empirical Evidence. Management URL: https://doi.org/10.1287/mnsc.2018.3043. (дата звернення: 09.10.2025).
4. Gunnar Friede, Timo Busch & Alexander Bassen. ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. URL: http://dx.doi.org/10.1080/20430795.2015.1118917. (дата звернення: 06.10.2025).
5. CFA Institute, Guidance for Integrating ESG Information into Equity Analysis and Research Reports. URL: https://rpc.cfainstitute.org/research/reports/2023/guidance-for-integrating-esg-information-into-equity-analysis-and-research-reports. (дата звернення: 09.10.2025).

УДК 336.6

Ющенко Д.А.
здобувач 6 курсу факультету фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Чепка В.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СИСТЕМА КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ У КОНТЕКСТІ ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах воєнного стану та нестабільності ринків особливої актуальності набувають питання забезпечення довгострокової стійкості та інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств. Підхід вартісно-орієнтованого управління (Value Based Management, VBM) ґрунтується на максимізації вартості підприємства для власників капіталу [1]. Ефективне впровадження цієї концепції можливе лише за наявності системи вимірювання результатів, що дозволяє оцінити ступінь досягнення стратегічних цілей [2].

Традиційні системи ключових показників ефективності (Key Performance Indicators, KPI) зазвичай орієнтовані на короткострокові показники фінансової результативності – такі як операційний прибуток або рівень рентабельності підприємства. Це викривлює прийняття управлінських рішень та віддаляє підприємство від підвищення його вартості. Тому, актуальним є питання інтеграції системи KPI у загальну архітектуру VBM, що забезпечує узгодженість між стратегічними та операційними рівнями управління [3].

Сутність VBM полягає у тому, що всі управлінські рішення мають бути спрямовані на збільшення теперішньої вартості майбутніх грошових потоків підприємства [1]. Щоб ця мета реалізувалася на практиці необхідно перенести стратегічні цілі на рівень операційного управління, де система KPI набуватиме вирішального значення.

KPI виступають інструментом стратегічної комунікації: вони трансформують загальну фінансову мету компанії у вимірюванні та досягненні завдання для підрозділів і персоналу [3]. Також KPI виконують роль механізму зворотного зв'язку, що дозволяє менеджменту своєчасно виявляти відхилення від цільової траєкторії створення вартості та зосереджувати ресурси на ключових факторах її формування [4].

Існує суттєвий управлінський конфлікт суть якого полягає в тому, що більшість традиційних KPI є ретроспективними показниками (lagging indicators), які базуються на даних фінансового обліку. Вони не завжди точно відображають економічну додану вартість підприємства. Наприклад, компанія може демонструвати зростання прибутку, але водночас зменшувати свою реальну вартість через неефективне використання інвестованого капіталу [5].

Для усунення цього дисбалансу доцільно застосовувати "збалансовану систему показників" (Balanced Scorecard, BSC), яка структурує KPI за чотирма перспективами: фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси, навчання та розвиток. Цей підхід дозволяє поєднати фінансові індикатори результативності із нефінансовими показниками, які є драйверами майбутнього зростання вартості[6].

Побудова системи KPI у рамках VBM має ґрунтуватися на трьох принципах [4]:

1. стратегічна узгодженість – кожен KPI повинен бути пов'язаний із ключовим фактором створення вартості (наприклад, зростання операційної маржі або підвищення ефективності використання активів);

2. збалансованість – система має містити як показники фінансової результативності, так і прогнозні нефінансові індикатори, що зображують майбутні фінансові результати (наприклад, індекс задоволеності клієнтів);

3. орієнтація на створення вартості – обов'язковим є включення показників економічної доданої вартості (EVA), ринкової доданої вартості (MVA) або грошового потоку на інвестований капітал (CFROI).

Щоб вдало здійснити перехід до VBM потрібно змінити підхід від облікового контролю до проактивного управління. Наприклад, замість використання показника “обсяг реалізації” доцільніше застосовувати “обсяг реалізації, що генерує позитивну EVA” [3]. Це мотивує менеджмент аналізувати не лише доходи, а й структуру витрат, собівартість капіталу та рентабельність інвестицій за окремими продуктами чи сегментами клієнтів [6].

Узагальнюючи відмітимо, що система KPI у контексті вартісно-орієнтованого управління виступає важливим елементом механізму реалізації стратегії зростання вартості бізнесу. Ефективність впровадження VBM залежить, в тому числі, і від якості інтегрованої системи KPI. Зосередження виключно на короткострокових фінансових показниках є недостатнім і може суперечити максимізації вартості бізнесу. Розробка збалансованої системи KPI, що охоплює всі рівні управління, забезпечує узгодженість дій підрозділів із загальною стратегією створення вартості.

Список використаних джерел:

1. Крейдич І.М., Гагарін А.О. Проблеми вартісно-орієнтованого управління розвитком підприємства. *Економіка та підприємництво.* URL: https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/80123
2. Захаркіна Л.С., Салтикова Г.В., Новіков В.М. Теоретико-методологічні засади вартісно-орієнтованого підходу до управління бізнесом. *Бізнес Інформ, № 7 (2021).* URL: https://mail.business-inform.net/article/?abstract=2021_7_0_169_177&year=2021
3. Завалій Т.О. KPI для потреб вартісно-орієнтованого управління клієнтським капіталом підприємства. *Конференція ЖДТУ.* URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/219.pdf
4. Воськало Н.М., Пунько А.В., Яцук Т.Ю. Використання обліково-аналітичної інформації для вартісно-орієнтованої концепції управління підприємством. *Економіка та суспільство*, Вип. 62 (2024).

URL:https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3953/3877

5. The Complete Guide to Key Performance Indicators. URL: https://www.spiderstrategies.com/blog/what-is-a-kpi/?utm
6. Таранич О.В., Якимова Н.С., Лігус Г.М. Ключові показники ефективності як інструмент удосконалення менеджменту організацій. *Економічний журнал Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. URL: https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/16970

УДК 368.1:004.6:005.8

Гулик Т.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня

ННІ «ДМетІ» Український державний університет науки і технологій

Бодня Д.А.

аспірант кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня

ННІ «ДМетІ» Український державний університет науки і технологій

ЯКІСНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОДНА З УМОВ СТІЙКОГО НАКОПИЧЕННЯ КЛІЄНТСЬКОГО КАПІТАЛУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

На сучасному етапі ефективна діяльність страхової компанії на ринку вимагає впровадження різноманітних управлінських методів і інструментів, серед яких важливе місце посідає системний менеджмент. Цей підхід охоплює фінансове, стратегічне, операційне, маркетингове та соціальне управління. Його суть полягає в безперервному пошуку, впорядкуванні, аналізі та застосуванні великих обсягів інформації. Стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовлює потребу у

кваліфікованих фахівцях і менеджерах, здатних впроваджувати сучасне програмне забезпечення для ефективної обробки даних.

Ефективне функціонування страхової компанії забезпечується комплексним використанням матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів. Особливу роль серед них відіграє інформаційний ресурс, який, хоча й не є безпосередньою метою діяльності страховика, виступає критично важливим чинником для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Постійна потреба в достовірній, актуальній інформації зумовлює необхідність її систематичного збору, обробки та аналізу. Відсутність такої інформації призводить до зростання рівня невизначеності в управлінні, що може негативно вплинути на результативність функціонування суб'єкта страхового ринку.

У зв'язку з цим виникає об'єктивна потреба у всебічному дослідженні зовнішніх і внутрішніх факторів, здатних впливати на діяльність страхової організації. Для забезпечення стратегічного та оперативного управління страховик повинен мати у своєму розпорядженні релевантні бази даних, що містять інформацію про поточну діяльність, перспективні напрями розвитку, а також тенденції трансформації страхового ринку [1].

У контексті управлінської діяльності особливої ваги набуває інформаційне забезпечення, яке виступає фундаментом для прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень. Його структура охоплює такі складові, як інформаційні ресурси, програмно-технічні засоби обробки даних, а також інформаційно-аналітичну діяльність, що забезпечує глибоке розуміння внутрішніх і зовнішніх процесів, які впливають на функціонування страхової компанії [2].

Інформаційне забезпечення в системі управління страховою компанією охоплює комплекс процесів, що включають надходження, трансформацію, кодування, збереження та передачу інформації. Його ефективне функціонування є необхідною умовою для реалізації управлінських рішень, оскільки забезпечує своєчасне та достовірне інформування відповідних управлінських структур.

Розробка та впровадження інформаційного забезпечення повинні орієнтуватися на інтеграцію сучасних технічних засобів, що дозволяють автоматизувати процеси збору та обробки даних, підвищуючи тим самим оперативність і точність управлінських дій у страховій сфері.

В умовах цифрової трансформації економіки одним із ключових чинників забезпечення стійкого розвитку страхової компанії виступає реалізація страхових послуг через мережу Інтернет. Інтернет-технології виконують функцію інформаційного забезпечення, що охоплює процеси збору, обробки, зберігання та передачі даних, необхідних для ефективного управління та взаємодії з клієнтами. Страхові продукти, що пропонуються в онлайн-середовищі, мають бути максимально стандартизованими, що дозволяє мінімізувати потребу в індивідуальній оцінці з боку страховика та спрощує процес їх реалізації. Такий канал збуту характеризується низькими витратами, високою доступністю та функцією постійного рекламного впливу, що сприяє підвищенню пізнаваності бренду та розширенню клієнтської бази. Сучасні інтернет-інструменти створюють сприятливі умови для залучення нових споживачів страхових послуг, підтримання лояльності існуючих клієнтів, а також для нарощування обсягів реалізації страхових продуктів, що в сукупності забезпечує стабільність і конкурентоспроможність страхової компанії на ринку.

Отже, розвиток страхування в Україні неможливий без застосування належного інформаційного забезпечення в страховій діяльності, а це потребує від страховика проведення комплексного аналізу усіх інформаційних ресурсів, впровадженню нового програмного забезпечення та здійснення результативної інформаційно-аналітичної роботи. Для стійкого розвитку страхової компанії та якісного використання інформації менеджери компанії мають забезпечити: створення єдиної інформаційної бази даних (щодо клієнтів, страхових продуктів тощо); технічну підтримку для обробки та аналізу отриманої інформації (новітнє

програмне забезпечення); відповідний рівень безпеки та захисту інформаційних ресурсів компанії.

Список використаних джерел:

1. Гулик Т.В., Бодня Д.А. Особливості та значення клієнтського капіталу в організаційно-економічному управлінні підприємством. Молодий вчений. 2024. № 5(129). С. 123-127. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6218/6082

2. Гулик Т.В., Бодня Д.А. Клієнтський капітал підприємства як важлива складова створення доданої вартості. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 березня 2024 р.), Полтава. 2024. С. 606-609.

УДК 331.108.26:005.936.3-021.58(043.2)

Кислий О.М.,
аспірант
ПАТ «Міжрегіональна академія управління персоналом»
Науковий керівник: Червінська Л. П.,
д.е.н., професор
ПАТ «Міжрегіональна академія управління персоналом»

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Для підвищення результативності системи управління персоналом промислового підприємства необхідно використовувати різні методи впливу на працівників, які охоплюють як організаційно-економічні, так і соціально-психологічні аспекти. Методи управління персоналом поділяються на кілька

основних груп, що відрізняються за змістом, способами впливу та очікуваними результатами. Характеристику цих груп методів подано в таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні групи методів управління персоналом промислового підприємства

Ознака	Адміністративні методи	Економічні методи	Соціально-психологічні методи
Сутність	Базуються на наказах, розпорядженнях, регламентах і дисципліні	Ґрунтуються на використанні економічних стимулів та матеріальної зацікавленості	Спрямовані на вплив через мотивацію, переконання та соціальні чинники
Мета застосування	Забезпечення трудової дисципліни та організованості	Підвищення продуктивності праці та ефективності діяльності	Формування позитивного психологічного клімату й консолідованого колективу
Основні інструменти	Накази, інструкції, контроль, адміністративна відповідальність	Оплата праці, преміювання, матеріальне стимулювання	Корпоративна культура, нематеріальна мотивація, участь у прийнятті рішень
Стиль керівництва	Авторитарний	Змішаний	Демократичний
Напрям впливу	Вертикальний	Вертикальний і частково горизонтальний	Горизонтальний і вертикальний
Результат	Підтримання порядку і дисципліни	Ефективне використання трудового потенціалу	Підвищення задоволеності працею та лояльності персоналу
Основні вимоги до керівника	Організованість, відповідальність, рішучість	Професіоналізм, стратегічне мислення, ініціативність	Емпатія, психологічна стійкість, комунікабельність

Джерело: сформовано автором на основі [1, 2]

Представлена таблиця демонструє основні групи методів управління персоналом промислового підприємства та їхні ключові характеристики. Кожна група характеризується стилем керівництва, напрямами впливу й очікуваними результатами.

Адміністративні методи передбачають регулювання діяльності працівників за допомогою нормативних актів, наказів, посадових інструкцій та контролю за дисципліною. Вони забезпечують чітку організацію роботи, дотримання технологічної дисципліни й відповідальність за результати праці.

Економічні методи ґрунтуються на створенні матеріальної зацікавленості працівників у досягненні цілей підприємства. Основними інструментами виступають: система оплати праці, преміювання, економічне планування, фінансування соціальних програм.

Соціально-психологічні методи орієнтовані на формування позитивної атмосфери в колективі, розвиток корпоративних цінностей, підвищення мотивації та їх залучення до процесів управління. Їхня особливість полягає у впливі не через примус чи матеріальні стимули, а через соціальні потреби, переконання та цінності особистості. На практиці ці методи застосовуються комплексно: ефективна кадрова політика промислового підприємства передбачає їх збалансоване поєднання [2, с. 49-50].

Отже, адміністративні методи гарантують організованість виробничих процесів, економічні сприяють підвищенню ефективності діяльності, а соціально-психологічні формують довіру та стабільний внутрішній клімат. Раціональне поєднання цих підходів забезпечує зростання продуктивності праці, професійне вдосконалення працівників і підсилення конкурентних переваг промислового підприємства.

Список використаних джерел

1. Шубалий О. М., Рудь Н.Т., Гордійчук А. І., Шубала І.В., Дзямулич М. І., Хілуша О. А., Косінський П. М. Управління персоналом: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. за заг. ред. О. М. Шубалого. – Луцьк: ЛНТУ, 2023. 414 с.

2. Кириченко О. Зростання ефективності управління персоналом як основа платоспроможності та якості діякьності організації, її функціональних підрозділів.

Вчені записки Університету «КРОК»/ № 3 (71), 2023. DOI:10.31732/2663-2209-2022-71-46-53. URL: https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/609/642

УДК 338.43

Kulish H.P.,
PhD in Economics, Associate Professor, Professor at the Department of Corporate Finance and Controlling,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
Nekhoroshev O.V.
Master's student (6th year), Educational and Professional Program "Financial Management and Controlling",
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

IPO AS AN INDICATOR OF THE VALUE-BASED APPROACH IN CORPORATE FINANCIAL MANAGEMENT

In modern business conditions, creating value for shareholders is a priority objective of corporate financial management. Value-Based Management (VBM) is a system of managerial decisions aimed at maximizing the company's market value while taking into account the interests of all stakeholders. This approach ensures efficient resource allocation, enhances shareholder wealth, and aligns with contemporary standards of corporate governance.

An initial public offering (IPO) can be viewed as an indicator of a company's maturity and of the development level of a country's capital market. An active stock market with regular IPOs signifies a well-established financial infrastructure and a high degree of investor confidence. In contrast, the weak culture of VBM in Ukraine is reflected in the near absence of IPOs on the domestic market over the past decade.

The purpose of this study is to demonstrate the relationship between the implementation of VBM principles and the development of the capital market through the

dynamics of IPO activity. Establishing a value-oriented management culture within the corporate sector is a prerequisite for increasing investment attractiveness and revitalising the stock market.

During 2014–2024, only one IPO took place in Ukraine—by Enzym in 2021 on the Polish NewConnect market—raising approximately USD 2 million, which confirms the structural stagnation of the domestic capital market [1].

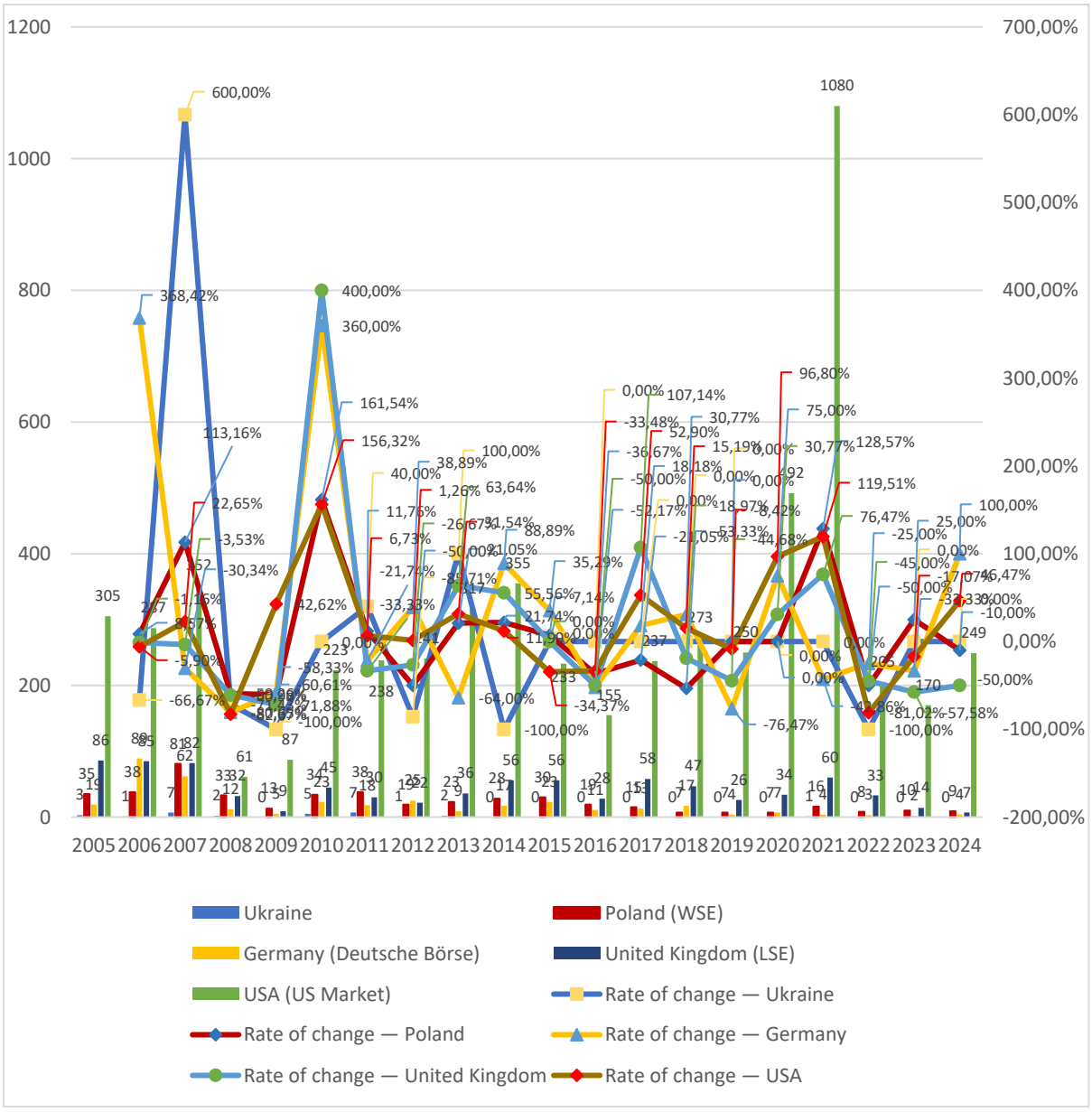

Figure 1. Dynamics of the number of IPOs conducted in Ukraine, Poland, Germany, the United Kingdom, and the United States

Compiled by the author based on sources [2, 3, 4, 5, 6]

In developed countries, IPO dynamics display a pronounced cyclical pattern that correlates with global economic cycles. In the United States, the number of public offerings rises sharply during periods of economic expansion (2007, 2010–2011, 2021) and declines during crises (2008, 2020–2022). Similar trends are observed in the United Kingdom and Germany, where IPO activity reflects the level of macroeconomic stability, access to capital, and the innovative performance of companies.

Poland, the country most comparable to Ukraine in terms of economic structure, has demonstrated a successful integration into the European capital market. Owing to transparent regulations, deregulation efforts, and the development of institutional infrastructure, the Warsaw Stock Exchange recorded up to 80 IPOs annually in 2007–2012, ensuring a stable inflow of investment and growth in market capitalization.

Against this background, the Ukrainian market appears isolated and highly illiquid. Equity trading accounts for less than 0.01% of GDP, while more than 98% of total exchange turnover is concentrated in government bonds [7]. This indicates elevated investor interest in debt instruments and the absence of an effective mechanism for raising capital in the corporate sector.

A clear causal relationship can be traced between the management approach and capital-market activity. The Polish case demonstrates that when corporate management is oriented toward increasing market value and is willing to maintain transparency and accountability, both investor confidence and the number of public offerings rise.

In contrast, the Ukrainian reality shows that the slow adoption of VBM principles leads to market stagnation. At the same time, several Ukrainian companies that listed on foreign exchanges (including agricultural holdings *Astarta* and *Kernel*, as well as the food producer MHP) succeeded in raising significant capital and increasing their market

capitalization [8, 9]. This confirms that value orientation, transparency, and high-quality corporate governance enhance a company's investment attractiveness.

However, even these successful cases have faced the limitations of a weak institutional environment. For example, *Kernel* has recently announced a share buyback aimed at returning the company to private ownership [9]. This decision reflects the broader investment climate — high risks, insufficient protection of property rights, and the absence of stable "long-term money".

Thus, the number of IPOs serves as an indicator of corporate maturity, financial transparency, and the overall investment attractiveness of a country.
In economies with developed capital markets, IPOs are the result of the systematic implementation of VBM principles, where the strategic objective of companies is to create long-term shareholder value.

For Ukraine, overcoming stagnation in public offerings is possible only through the development of a culture of corporate openness, adherence to ESG principles, and consistent implementation of value-based financial management practices.

List of References:

1. OECD (2025). *Mapping Ukraine's Financial Markets and Corporate Governance Framework for a Sustainable Recovery*. Paris: OECD Publishing. URL: https://doi.org/10.1787/866c5c44-en

2. Варшавська фондова біржа (Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.). (2025). *Основні статистичні показники GPW: кількість дебютів*. Отримано 12 листопада 2025 р. URL: https://www.gpw.pl/podstawowe-statystyki-gpw

3. Німецька біржа (Deutsche Börse AG). (2006). *Річний звіт за 2005 рік („Geschäftsbericht 2005")*. Франкфурт-на-Майні: Deutsche Börse Group.

URL: https://www.deutsche-boerse.com/resource/blob/33728/2c09151c2683c6c30c1e1b1c386c842f/data/gb-komplett-2005_de.pdf?

4. PwC. (2007-2024). *IPO Watch Europe (Annual review of public equity offerings in Europe)*. London / Warsaw: PricewaterhouseCoopers URL: https://www.pwc.pl/en/ipo-watch-europe/2007_summary.pdf

5. London Stock Exchange. (2025). *New Issues & IPO Summary*. Отримано 12 листопада 2025 р. URL: https://www.londonstockexchange.com/reports?tab=new-issues-and-ipos

6. U.S. Securities and Exchange Commission. (2025). *Initial public offerings (IPOs) — Number & Proceeds*. Отримано 12 листопада 2025 р. URL: https://www.sec.gov/data-research/statistics-data-visualizations/initial-public-offerings-ipos/ipos-number-proceeds

7. Y. Gorodnichenko, A. Rodnyansky. Ukraine's capital market: A brief history. URL: https://cepr.org/voxeu/columns/ukraines-capital-market-brief-history

8. *Чому Польща змогла побудувати фондовий ринок, а Україна – ні? Пояснює екс-директор із розвитку Варшавської біржі.* Forbes Україна. Опубліковано 21 березня 2021 р. URL: https://forbes.ua/money/pochemu-polsha-smogla-postroit-fondovyy-rynok-a-ukraina-net-obyasnyaet-eks-direktor-po-razvitiyu-varshavskoy-birzhi-21032021-916

9. *Що «вбило» фондовий ринок України та чому бізнесу може бути цікавіше в Європі.* RBC-Україна. Опубліковано 17 березня 2025 р. URL: https://www.rbc.ua/rus/news/shcho-vbilo-fondoviy-rinok-ukrayini-ta-chomu-1742334499.html

УДК 330.131.7:658

Зінченко А.О.
здобувачка магістерського рівня вищої освіти
освітня програма «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Стащук Д. М.
к.е.н, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ, ЯК ЧАСТИНА ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

Ризики є невід'ємною частиною кожної з дій у бізнесі. Вміння правильно побудувати систему управління ризиками є вирішальною в багатьох ситуаціях. Вона мусить включати виявлення ризиків, вміння їх аналізувати та керувати ними. Водночас, ненадання уваги цьому етапу менеджменту може стати причиною вирішальних подій, які можуть погіршити стан бізнесу до неможливості майбутньої діяльності.

Поняття ризику та управління ним розкрите в багатьох наукових виданнях, професійній літературі та інших джерелах. Це дослідження покликане подати короткий висновок, що підкреслить важливість теми та наведе ключові інструменти.

VBM має забезпечити досягнення довгострокових цілей, збільшення вартості компанії. Ризики мають вагоме значення як при забезпеченні короткострокових KPI, так і довгострокових показників.

Ризик-менеджмент передбачає аналіз ризиків. Аналіз ризиків – це процедури виявлення факторів ризиків і оцінки їх значимості, включаючи оцінку ризиків і методи зниження ризиків або пов'язаних несприятливих наслідків.

Аналіз ризиків можна поділити на два види, що взаємно доповнюють один одного: якісний і кількісний. Якісний аналіз має на меті ідентифікувати чинники, області та види ризиків. Висновки якісного аналізу ризику в подальшому можна

використати, як вихідну інформацію для проведення кількісного аналізу. Останній дає можливість чисельно визначити розміри окремих ризиків і ризику підприємства в цілому. Після передбачення можливості втрати певних сум за умов, що можуть мати місце за результатами аналізу, можна створити план щодо запобігання або мінімізації таких збитків.

Тільки 10-15% підприємств виживають після закінчення 2-річного періоду з моменту виходу на ринок. Ключовими ризиками і помилками молодого бізнесу є переоцінка попиту і недооцінка величини стартових витрат, неправильна бізнес-модель, прорахунки у маркетинговій стратегії [1]. Тому варто відповідально підходити до ризик-менеджменту навіть до початку професійної діяльності, якщо на меті є довгострокове функціонування зі збільшенням вартості компанії.

Інтеграція управління ризиками у стратегічне планування є важливою для узгодження ризикових аспектів з цілями організації. Управління потенційними ризиками, які можуть вплинути на організацію, розпочинається з їх визначення. Це включає ретельний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища. Потім вони оцінюються на основі їхньої ймовірності та потенційного впливу. Це допомагає визначити пріоритети та ефективно розподілити ресурси [2].

Для подолання цих ризиків використовуються чотири основні підходи:

- уникнення (зміну напрямку дій, щоб уникнути дії, що містять ризик);
- зменшення (управління ризиком одночасно з впровадженням заходів для мінімізації його наслідків);
- передача відповідальності (розподіл або перенесення частини ризику з іншими сторонами, такими як ділові партнери або страхові агентства);
- прийняття (свідоме рішення продовжувати, визнаючи потенційні наслідки ризику без вжиття прямих дій для його пом'якшення або усунення) [3].

Для зменшення ризиків можна застосовувати різні методи: зменшення прямого впливу (зміни на організаційному рівні чи методів роботи), диверсифікацію (розподіл ризику між різними сферами), хеджування (захист від

коливань цін), страхування (передання ризику третій стороні), інші. Їх провадження може допомогти зменшити потенційний негативний вплив ризиків.

Ефективне управління ризиками призводить до кількох кількісно вимірних переваг. Наприклад, завдяки зм'якшенню фінансових ризиків організації можуть досягти економії коштів та захистити свій прибуток. Операційні ризики, за умови ефективного управління, можуть призвести до підвищення ефективності та продуктивності. Крім того, управління репутаційними ризиками може підвищити цінність бренду організації та довіру зацікавлених сторін [2].

Отже, управління ризиками є важливою складовою діяльності компанії, яка націлена на довгостроковий розвиток та збільшення ринкової вартості. Застосування її має декілька етапів. Перше, що потрібно зробити це ідентифікувати й оцінити ризики. Далі варто відповідально підійти до вибору підходу та методів управління. Це дозволить отримати позитивні фінансові результати як у поточному періоді, так і у майбутньому, що потенційно збільшить вартість компанії.

Список використаних джерел:

1. Ризик-менеджмент і оцінка ризиків. На сторожі захисту вашого бізнесу. Ощадбанк. 18.12.2019. URL: https://www.oschadbank.ua/blog/ryzyk-menedzhment-i-ocinka-ryzykiv-na-storozhi-zahystu-vashogo-biznesu;

2. Risk management: a strategic path to quantifiable value creation. Metyis Partners for Impact. May 5, 2025. URL: https://metyis.com/impact/our-insights/risk-management; Financial Risk Management: 15 Strategies to Minimize Risk. Citrin Cooperman. May 10, 2024. URL: https://www.citrincooperman.com/In-Focus-Resource-Center/Financial-Risk-Management-15-Strategies-to-Minimize-Risk

УДК 330.131.7

Кузьменко Р. М.,
здобувач магістерського рівня вищої освіти
ОП "Фінансовий менеджмент і контролінг"
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – Ушеренко С.В.,
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОЦІНКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Повномасштабна війна в Україні створила безпрецедентні виклики для національної економіки та суттєво трансформувала підходи до оцінки вартості бізнесу. За даними Світового банку, у 2022-2023 роках ВВП України скоротився більш ніж на 30%, понад 40% підприємств зазнали прямих чи опосередкованих збитків від військових дій, а близько 15% повністю припинили діяльність [3]. У таких умовах традиційні методи оцінки вартості підприємств виявилися недостатніми, що актуалізує необхідність розробки нових підходів, які враховують специфіку функціонування бізнесу в умовах воєнного стану та економічної турбулентності.

Оцінка бізнесу в сучасних умовах виходить за межі традиційних завдань купівлі-продажу чи залучення інвестицій. Вона стає ключовим інструментом стратегічного управління, який дозволяє визначити реальний фінансовий стан підприємства, оцінити його адаптаційні можливості та спрогнозувати потенціал розвитку в умовах невизначеності. Водночас, відсутність усталених методологічних підходів до оцінки вартості бізнесу в екстремальних умовах створює значні труднощі для власників, інвесторів та оцінювачів.

До 2022 року більшість українських компаній оцінювалися переважно за класичними фінансовими показниками: чистий прибуток, EBITDA, обсяг продажів, балансова вартість активів. Використовувалися три традиційні підходи: дохідний (метод дисконтованих грошових потоків), порівняльний (метод мультиплікаторів) та витратний (метод чистих активів). Однак повномасштабне вторгнення кардинально змінило економічний ландшафт, зробивши історичні фінансові дані малоінформативними, а прогнози майбутніх грошових потоків – надзвичайно ненадійними [1].

Аналіз сучасної практики оцінки бізнесу в Україні дозволяє виокремити кілька ключових тенденцій, які суттєво відрізняють поточний підхід від довоєнного періоду.

По-перше, критично зросло значення факторів операційної стійкості та життєздатності підприємства. Оцінювачі та інвестори приділяють першочергову увагу здатності компанії продовжувати діяльність за екстремальних обставин. До ключових індикаторів належать: географічна диверсифікація виробничих потужностей та ринків збуту, наявність альтернативних джерел енергопостачання (власні генератори, можливість перемикання на різні види палива), гнучкість логістичних ланцюгів та наявність запасних маршрутів постачання, рівень автономності виробництва та можливість тимчасової релокації, кваліфікація персоналу та його здатність працювати дистанційно [2].

По-друге, трансформувалася методологія визначення ставки дисконтування. Традиційна модель CAPM (Capital Asset Pricing Model) була доповнена додатковими преміями за специфічні ризики воєнного часу: ризик фізичного знищення або пошкодження активів (географічна складова), ризик втрати персоналу (мобілізація, міграція), ризик порушення логістичних ланцюгів та контрактних зобов'язань, валютні та інфляційні ризики, регуляторні зміни в умовах воєнного стану. За оцінками експертів, загальна премія за ризик для українських

підприємств у 2023-2024 роках зросла до 15-25%, залежно від галузі та географічного розташування [1].

По-третє, значно зросла роль нефінансових ESG-факторів (Environmental, Social, Governance) в оцінці вартості. Інвестори все більше уваги приділяють соціальній відповідальності бізнесу: підтримці працівників та їхніх сімей, участі в гуманітарних ініціативах, збереженню робочих місць. Компанії, які демонструють високі стандарти корпоративної етики та соціальної відповідальності, отримують так звану "премію довіри", яка може підвищувати їхню оціночну вартість на 10-15% порівняно з аналогічними бізнесами без чіткої соціальної позиції.

По-четверте, набула критичного значення оцінка потенціалу післявоєнного відновлення. При визначенні вартості бізнесу експерти враховують: доступ до міжнародних програм відновлення (World Bank, EBRD, EU), потенціал модернізації та впровадження інновацій, можливість диверсифікації в перспективні галузі (енергетика, будівництво, IT), здатність інтегруватися в європейські виробничі ланцюги. Згідно з дослідженням OECD, підприємства з чітким планом післявоєнної трансформації оцінюються на 20-30% вище за аналогів без такої стратегії [1].

По-п'яте, підвищилася значущість нематеріальних активів та інтелектуального капіталу. В умовах, коли матеріальні активи можуть бути знищені, ключовою цінністю стають: кваліфікація та лояльність персоналу, технологічна експертиза та ноу-хау, бренд та репутація, база клієнтів та довгострокові контракти, цифрові активи та дані. Компанії з високим рівнем інтелектуального капіталу демонструють кращу адаптивність та швидше відновлюються після кризових подій [4].

Нарешті, спостерігається зростання значення показників фінансової автономності та ліквідності. Підприємства з низьким рівнем боргового навантаження, достатніми запасами оборотного капіталу та диверсифікованими джерелами фінансування отримують вищі оцінки. Інвестори віддають перевагу бізнесам, які можуть самостійно забезпечувати свою діяльність без критичної залежності від зовнішнього фінансування [2].

Отже, оцінка бізнесу в умовах воєнного стану та економічної нестабільності вимагає комплексного міждисциплінарного підходу, який поєднує класичні фінансові методи з аналізом операційних, стратегічних та репутаційних факторів. Ключовими критеріями вартості стають стійкість, адаптивність, соціальна відповідальність та потенціал післявоєнного розвитку. Підприємства, які демонструють здатність ефективно функціонувати в екстремальних умовах, підтримувати персонал та розвивати інноваційний потенціал, отримують значну премію при оцінці вартості.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розробку уніфікованої методології оцінки бізнесу в умовах військових конфліктів, формування системи індикаторів операційної стійкості та життєздатності підприємств, обґрунтування моделей визначення премій за специфічні ризики воєнного часу, вивчення впливу факторів ESG на вартість бізнесу в кризових умовах, дослідження процесів релокації підприємств та їхнього впливу на оцінку вартості.

Список використаних джерел:

1. OECD Economic Outlook, Volume 2024 Issue 2: Ukraine. Paris: OECD Publishing, 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-outlook-volume-2024-issue-2_839ef1cf-en/ukraine_f33c279e-en.html (дата звернення: 10.11.2025).

2. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024 року / Національний банк України. Київ, 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf (дата звернення: 11.11.2025).

3. Ukraine Economic Update, Spring 2024 / The World Bank. Washington, 2024. URL: https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview (дата звернення: 09.11.2025).

4. Дамодаран А. Інвестиційна оцінка: інструменти та методи визначення вартості будь-яких активів / пер. з англ. Київ : Вільямс, 2018. 1340 с.

5. Ковальчук Н., Сергеєва В. Оцінка вартості підприємства в умовах невизначеності. Економічний простір. 2023. № 181. С. 61–68. URL: https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/633

УДК 658.15:339.137.2

Біб В.В.
здобувач вищої освіти 6 курсу ФФБС
Науковий керівник**: **Домбровська С.О.
к.е.н., ст. викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку
Одеський національний економічний університет

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються високим рівнем конкуренції, динамічністю ринкового середовища та необхідністю швидкої адаптації до змін зовнішніх і внутрішніх чинників. У цих умовах конкурентоспроможність підприємства стає визначальним фактором його виживання та сталого розвитку. Важливу роль у забезпеченні конкурентоспроможності відіграють фінансові інструменти, які дозволяють ефективно управляти ресурсами, мінімізувати ризики та підвищувати прибутковість діяльності.

Конкурентоспроможність підприємства визначається як його здатність ефективно функціонувати на ринку, забезпечуючи стабільне зростання фінансових результатів, задоволення потреб споживачів та утримання конкурентних позицій [1, с. 67]. Вона залежить від рівня інноваційності, ефективності використання ресурсів, фінансової стабільності, а також якості управлінських рішень.

Фінансові ресурси є одним з основних факторів, що визначають можливості підприємства щодо реалізації інноваційних проектів, розширення ринків збуту, модернізації виробництва та підвищення ефективності діяльності. Отже, фінансові

інструменти виступають ключовими важелями впливу на конкурентоспроможність підприємства. Під фінансовими інструментами розуміють сукупність механізмів, способів і засобів управління фінансовими потоками підприємства, спрямованих на досягнення стратегічних цілей. До основних фінансових інструментів, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, належать [2, с. 107]:

- кредитні ресурси (банківські позики, овердрафти, комерційні кредити);
- лізинг та факторинг як форми фінансування;
- інвестиційні інструменти (акції, облігації, деривативи);
- фінансове планування, бюджетування та контролінг;
- хеджування ризиків за допомогою фінансових контрактів;
- державні фінансові стимули (податкові пільги, субсидії, гранти).

Фінансові інструменти сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємства через:

1. Забезпечення фінансової стійкості**,** використання оптимальної структури капіталу дозволяє знизити вартість фінансування та підвищити прибутковість.

2. Інвестиційну активність**,** застосування інструментів інвестування сприяє оновленню основних засобів, підвищенню продуктивності та якості продукції.

3. Управління ризиками**,** використання деривативів, страхових механізмів і диверсифікації фінансових потоків мінімізує втрати від коливань ринку.

4. Інноваційний розвиток**,** залучення венчурного капіталу або державних грантів забезпечує фінансування НДДКР.

5. Зростання вартості підприємства**,** ефективне використання фінансових інструментів підвищує капіталізацію компанії, її інвестиційну привабливість і репутацію на ринку.

Таким чином, фінансові інструменти виступають не лише засобом забезпечення ліквідності, а й стратегічним інструментом управління конкурентними перевагами. У сучасних умовах розвитку економіки України простежується тенденція до цифровізації фінансового менеджменту**,** що сприяє

більш ефективному використанню фінансових інструментів. Зокрема, активно впроваджуються [3, с. 113]:

- електронні платформи фінансування (краудфандинг, фінтех-рішення)**;**
- корпоративні фінансові інформаційні системи (ERP, BI, Big Data)**;**
- зелені фінансові інструменти (зелені облігації, ESG-інвестування), які посилюють соціальну та екологічну відповідальність бізнесу.

Використання цих інноваційних підходів дозволяє підприємствам не лише підвищувати ефективність управління фінансами, а й зміцнювати свої позиції на міжнародному ринку. Отже, фінансові інструменти є важливим елементом системи стратегічного управління підприємством, який забезпечує формування конкурентних переваг, підвищення ефективності діяльності та стійкість до ризиків. Їх раціональне використання сприяє досягненню фінансової стабільності, інноваційному розвитку та зростанню ринкової вартості підприємства. В умовах сучасної економіки підприємствам доцільно застосовувати комплексний підхід до управління фінансовими інструментами, інтегруючи їх у загальну стратегію розвитку, з урахуванням специфіки галузі, фінансового потенціалу та макроекономічних тенденцій.

Список використаних джерел:

1. Головчук Ю.О., Пчелянська Г.О. Особливості формування стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства на основі парадигми інноваційного розвитку. *Економіка та держава.* 2020. № 3. С. 66-70.
2. Тищенко О.С., Бугай В.З. Вплив фінансових чинників на підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2020. № 1. С. 106-109.
3. Шухманн В.А., Счастний В.О. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах глобалізації. *Журнал стратегічних економічних досліджень.* 2023. № 5. С. 110-117.

УДК 657.471:658.15+339.9

Свечіхіна І.І.
здобувачка 5зф8 групи ЦЗФН
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник**: **Лапіна І.С.
к.е.н., доцент кафедри ФМФР
Одеський національний економічний університет

ОБЛІК ВИТРАТ У ФІНАНСОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ: НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ

Ефективний фінансовий менеджмент будується на чіткому механізмі визнання доходів і витрат, що дозволяє точно оцінювати рентабельність, контролювати витрати та оптимізувати оподаткування. В умовах економічної кризи система обліку доходів і витрат перетворюється на ключовий інструмент фінансового менеджменту, забезпечуючи оперативне виявлення ризиків та обґрунтування антикризових заходів. Якість управлінських рішень знаходиться в прямій залежності від точності та об'єктивності фінансової звітності, що, в свою чергу, обумовлено правильністю оцінки операцій на всіх етапах облікового процесу.

Використання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) як інструменту фінансового менеджменту дозволяє підприємствам отримувати більш об'єктивну інформацію для прийняття рішень та забезпечує порівнянність фінансових показників на міжнародному рівні. Оскільки витрати безпосередньо впливають на фінансовий результат, їх облік відіграє вирішальну роль. На відміну від МСФЗ, що регулюють лише загальні принципи подання інформації, в Україні облік витрат детально регламентований НП(С)БО 16 «Витрати» [1] та Податковим кодексом України [2], що формує специфіку управління прибутком.

Відмінності в обліку витрат між НП(С)БО та МСФЗ створюють складнощі в управлінні собівартістю та аналізі рентабельності, незважаючи на ключову роль витрат у формуванні фінансового результату.

Для цілей фінансового менеджменту принципова різниця між системами обліку полягає в тому, що НП(С)БО пропонує детальну класифікацію витрат за видами діяльності, а МСФЗ – згрупований підхід за функціями та характером витрат.

Фундаментальна відмінність між підходами полягає в застосуванні принципу відповідності: МСФЗ вимагає прямого зіставлення витрат з доходами, тоді як НП(С)БО акцентує на момент вибуття активів та систематичному розподілі витрат протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди.

Для цілей управління вартістю важливо розуміти, що оцінка витрат визначається не окремими правилами, а загальними принципами оцінки активів та зобов'язань, встановлених у стандартах МСФЗ та НП(С)БО.

Таким чином, системи звітності за національними та міжнародними стандартами мають спільну методологічну основу, оскільки НП(С)БО розроблялись ґрунтуючись на євроінтеграцію з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності. Стратегічними напрямами удосконалення національних стандартів є: формалізація термінології, узгодження обліку витрат з податковими нормами та впровадження уніфікованої методології їх оцінки та відображення. Застосування МСФЗ забезпечує високу якість фінансової інформації через чітку методологію та детальні роз'яснення, що створює надійну основу для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Список використаних лдерел:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text (дата звернення: 27.10.2025 р.)

2. Податковий кодекс України: Верховна Рада України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17 (дата звернення 26.10.2025 р.)

3. Шушкова Ю.В., Шутко А.М., Баськова Ю.С. Аналіз стану та структури активів вітчизняних підприємств. Молодий вчений. № 11 (99), 2021. с. 416-421.

4. Далик В.П., Чорній Б.І. Інноваційні стратегії підприємств. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2023. № 11. URL: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-11-9188 (дата звернення: 26.10.2025)

ПЛАТФОРМА IV
ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ У БІЗНЕСІ

УДК 658.15:004

Федорченко В.С.
здобувачка 6 курсу факультету фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Кудик Т.О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ

Фінансовий контролінг — цілеспрямована система управління, що охоплює процеси планування, аналізу та спостереження за фінансовими результатами діяльності підприємства. Її ефективність залежить від використання спеціалізованих інструментів, які забезпечують всебічне дослідження фінансових показників, остаточне виявлення відхилень та підтримку затвердження обґрунтованих управлінських рішень. Практичне наповнення системи контролінгу ввести її методи та інструменти, які допомагають узгоджувати стратегічні й поточні цілі організації, раціонально розподіляти ресурси та зміцнювати фінанси.

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки трансформуються традиційні підходи до фінансового контролю — їх дедалі частіше доповнюють або замінюють інформаційні технології, що забезпечують більшу швидкість, точність та ефективність управління.

Одним із ключових напрямів цифровізації контролінгу є використання ERP-систем (Enterprise Resource Planning), які інтегрують фінансові, виробничі та логістичні процеси підприємства в єдину інформаційну базу. Це дає змогу здійснювати комплексний моніторинг грошових потоків, витрат, прибутку, а також

забезпечує точність і своєчасність фінансової звітності. Дослідження показують, що впровадження ERP-рішень, таких як SAP, Oracle чи BAS ERP, сприяє підвищенню прозорості фінансової інформації та зменшенню розривів між плановими і фактичними показниками діяльності підприємства [1].

На нашу думку, цифровізація контролінгу через ERP-системи створює основу для підвищення фінансової дисципліни підприємства, мінімізації помилок ручного обліку та забезпечення оперативного доступу до достовірних даних для прийняття управлінських рішень.

Іншим важливим компонентом сучасного фінансового контролінгу є використання систем бізнес-аналітики (BI), які дозволяють здійснювати глибокий аналіз фінансових даних і формувати інтерактивні аналітичні панелі управління. Завдяки інструментам на зразок Power BI чи Tableau керівники можуть оперативно оцінювати ключові показники ефективності, виявляти відхилення та приймати обґрунтовані рішення. Сучасні BI-системи поєднуються з технологіями великих даних і штучного інтелекту, що відкриває можливості прогнозування фінансових результатів, моделювання ризиків та автоматичного виявлення аномалій у фінансових потоках [2].

Тобто застосування BI-систем робить фінансовий контролінг більш гнучким і стратегічно орієнтованим, адже дозволяє не лише фіксувати минулі результати, а й прогнозувати майбутні тенденції, що особливо важливо в умовах високої ринкової конкуренції.

Значний потенціал має також використання хмарних технологій, які забезпечують централізований доступ до фінансових даних у режимі реального часу. Це особливо актуально для компаній із розгалуженою структурою, коли підрозділи розташовані в різних регіонах або працюють дистанційно. Хмарні сервіси сприяють підвищенню гнучкості управління та прискорюють процес звітності, проте водночас посилюють потребу в надійному захисті інформації та дотриманні норм кібербезпеки [3].

Впровадження хмарних сервісів у контролінг є логічним кроком до побудови сучасної фінансової інфраструктури, адже воно дозволяє швидко реагувати на зміни середовища, але потребує паралельного розвитку систем захисту даних.

Безмовно, використання штучного інтелекту у фінансовому контролінгу розширює аналітичні можливості системи, дозволяючи здійснювати прогнозування фінансових показників, оцінювати ризики, визначати ключові індикатори ефективності та виявляти неефективні напрями використання ресурсів. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що інтеграція AI-технологій у фінансовий менеджмент сприяє підвищенню рівня економічної безпеки підприємства та зменшенню впливу людського фактора [4].

У наші дні штучний інтелект стає не просто інструментом, а невід'ємним елементом системи контролінгу майбутнього, адже він дає змогу перейти від реактивного аналізу до проактивного управління, де рішення приймаються на основі прогнозів, а не лише фактів. Тож його застосування значно розширює властивості фінансового контролю.

Отже, сучасні інформаційні технології відіграють ключову роль у підвищенні ефективності системи фінансового контролінгу. Вони сприяють автоматизації процесів, скороченню часу на підготовку звітності, покращенню якості фінансового аналізу та управлінських рішень. Однак успішне впровадження таких технологій потребує не лише інвестицій у цифрову інфраструктуру, а й належної підготовки персоналу, адаптації бізнес-процесів та дотримання вимог інформаційної безпеки. Подальший розвиток фінансового контролінгу буде безпосередньо пов'язаний із використанням штучного інтелекту, автоматизованих аналітичних платформ і хмарних систем, що визначатиме конкурентоспроможність підприємств у цифровій економіці.

Список використаних джерел:

1. Маркуц В. І. *ERP-ситема як інструмент забезпечення раціонального використання ресурсів компанії.* КНЕУ. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e4ccd8ab-f444-4130-9f97-23b40859a2ae/content.

2. The Impact of Business Intelligence Systems on Management Accounting in Companies: *Literature Review | Revue du contrôle, de la comptabilité et de l'audit.* URL:https://www.revuecca.com/index.php/home/article/view/792

3. Possibilities of integrating artificial intelligence technologies into the system of accounting and analytical support to public sector entitie | *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. Наукова періодика України.* URL: https://journals.uran.ua/eejet/article/view/319051

4. Штучний інтелект у фінансах: революція у фінансових послугах за допомогою інтелекту. *Emagia.* URL: https://www.emagia.com/uk/resources/glossary/ai-in-finance/

УДК 658

Арефіна В.О.,
студентка факультету ФЕтаУ, 5 курсу,
спец. D3 «Менеджмент» та D7 «Торгівля»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Лаврененко В.В.
к.е.н., професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

МІСЦЕ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання, які характеризуються високим рівнем невизначеності, динамічністю ринкової ситуації та посиленою конкуренцією, підприємства потребують впровадження ефективних систем фінансового управління. Однією із ключових складових такої системи є фінансовий контролінг. Це ефективний інструмент підтримки управлінських рішень, що займає важливе місце в управлінській структурі підприємства, об'єднуючи стратегічне планування, оперативне управління та контроль за використанням фінансових ресурсів [1].

Залежно від цільових орієнтирів компанії, її організаційної структури та поточного етапу розвитку, функції створення підрозділу фінансового контролінгу можуть суттєво варіюватися. Вони охоплюють широкий спектр завдань: від управління фінансовими операціями до забезпечення необхідної інформації для планування, аналізу, моніторингу та координації діяльності підприємства. При цьому контролінг сприяє ухваленню як оперативних, так і стратегічних управлінських рішень, що дозволяє оптимізувати роботу організації в умовах мінливого ринкового середовища.

Фінансовий контролінг у системі управління виконує три ключові функції: інформаційну, управлінську та контрольну. Центральною є інформаційна функція, яка забезпечує підготовку релевантної інформації для ефективного прийняття рішень менеджерами різних рівнів. У рамках цієї функції формуються й розраховуються показники, які відображають усі аспекти діяльності підприємства через фінансову призму [2].

Управлінська функція спрямована на координацію роботи різних підрозділів і співробітників, забезпечуючи гармонізацію цілей окремих структур із загальною фінансовою стратегією компанії. У цьому контексті важливу роль відіграє бюджетування. Це ключовий інструмент контролінгу, який дозволяє формалізувати цілі підприємства у фінансових показниках, розподіляти ресурси між підрозділами та створювати базу для оцінювання їх ефективності. Контрольна функція є синтезом інформаційної та управлінської і передбачає порівняння фактичних результатів з плановими. Вона також полягає у виявленні причин відхилень для подальшого коригування діяльності.

В організаційній структурі менеджменту підприємства фінансовий контролінг займає особливе місце, яке визначається його міжфункціональним характером та стратегічною роллю в системі управління. Служба контролінгу не є суто виконавчим підрозділом, а виступає штабною функцією, що забезпечує методологічну та аналітичну підтримку вищого керівництва підприємства. Така

позиція дозволяє контролінгу зберігати об'єктивність в оцінці діяльності всіх функціональних підрозділів, включаючи фінансову службу [3].

Взаємодія фінансового контролінгу з іншими компонентами системи менеджменту відбувається шляхом формування єдиної інформаційної бази та впровадження системи ключових показників ефективності. Контролінг акумулює дані з усіх функціональних підрозділів, перетворюючи їх на фінансові метрики, що дозволяє надати керівництву цілісну картину стану підприємства. У взаємодії зі стратегічним менеджментом він виступає інструментом реалізації стратегії, забезпечуючи розробку системи збалансованих показників та механізмів моніторингу їх виконання.

Аналіз відхилень як фундаментальний інструмент контролінгу дозволяє виявляти розбіжності між плановими та фактичними показниками, визначати їх причини та розробляти коригувальні заходи. Цей інструмент передбачає не лише кількісну оцінку відхилень, але й якісний аналіз факторів, що їх спричинили, з метою підвищення точності майбутніх прогнозів та планів. Система збалансованих показників як інструмент стратегічного контролінгу здійснює всебічну оцінку діяльності підприємства з акцентом на фінансові і нефінансові метрики, що відображають різні аспекти створення вартості.

Отже, фінансовий контролінг займає центральне місце в системі менеджменту сучасного підприємства, виступаючи інтегруючим елементом, що забезпечує узгодженість стратегічного планування, оперативного управління та контролю за діяльністю організації. Його роль не обмежується суто фінансовими аспектами, а поширюється на координацію всіх функціональних підсистем менеджменту через створення єдиного інформаційного простору та системи показників ефективності. Реалізація функцій фінансового контролінгу створює основу для ухвалення виважених управлінських рішень, орієнтованих на підвищення прибутковості та нарощення ринкової вартості суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Терещенко О.О., Бабяк Н.Д. Фінансовий контролінг: навч.посібу.Київ: КНЕУ, 2013. 407 с.

2. Партин Г. О., Задерецька Р. І. Фінансовий контролінг: навч.посібн. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2013. 232 с.

3. Адонін С. В., Калашнікова Ю. М. Фінансовий контролінг у системі управління підприємством. Ефективна економіка. 2022. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10040

4. Ткаченко В. В., Дзядик Х. В. Контролінг фінансового циклу в системі антикризового фінансового управління підприємством. Modern Economics. 2020. № 20. С. 296-301. URL: https://mo decon.mnau.edu.ua/financial cycle-controling-in-the/ DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-46.

5. Пушкар М. С., Пушкар Р. М. Контролінг – інформаційна система стратегічного менеджменту: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 370 с.

УДК 657.471.2:658.15

Сусукайло Д.В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня ОП «Облік і аудит»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Круш В.В.,
ст. викладач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансовий контролінг є організованим процесом, що впроваджується керівництвом компанії для контролю виконання управлінських рішень у фінансовій сфері. У переважній більшості випадків, низький рівень розвитку менеджменту стає причиною виникнення кризових ситуацій на підприємствах, оскільки

некваліфіковані та помилкові дії керівництва можуть призвести до банкрутства. Контролінг є саме тим інструментом, що дозволяє передбачити всі можливі несприятливі економічні ситуації та уникнути їх.

Фінансовий контролінг надає суттєві переваги з точки зору оптимізації витрат. Він забезпечує виявлення відхилень між фактичними та плановими показниками, що дозволяє швидко ідентифікувати надмірні витрати. Система контролінгу підтримує прийняття обґрунтованих рішень через надання керівництву точної інформації щодо перерозподілу ресурсів, оцінює ефективність інвестицій та операційної діяльності, а також дозволяє прогнозувати майбутні витрати.

На практиці контролінг реалізується через операційний рівень (короткострокові цілі, аналіз витрат та руху коштів) та стратегічний рівень (довгострокові цілі, аналіз ризиків), що забезпечує комплексну оптимізацію витрат підприємства. Управління витратами відіграє ключову роль у підвищенні конкурентоспроможності підприємства, воно є динамічним і комплексним процесом, що охоплює сукупність управлінських дій, спрямованих на досягнення оптимального економічного результату діяльності підприємства. Воно не обмежується виключно скороченням витрат, а охоплює всі етапи управлінської діяльності, включаючи планування, облік, контроль та аналіз витрат. Завдяки постійному моніторингу фінансових показників та аналізу даних, підприємства можуть коригувати свою стратегію, знижувати витрати та підвищувати прибутковість своєї бізнес-діяльності.

На сьогодні використання контролінгу на підприємстві є тим засобом, який дозволяє керівництву й акціонерам отримати необхідну інформацію. Прийняття управлінських рішень користувачами фінансової інформації відбувається шляхом інтеграції процесів її збору, обробки, підготовки, аналізу та інтерпретації.

Метою здійснення фінансового контролінгу в діяльності суб’єктів господарювання можна вважати формування стратегій та пріоритетів розвитку, аналіз та контроль поточної діяльності, формування оперативних та перспективних

планів, прогнозів, кошторисів і бюджетів, аналітичне дослідження причин відхилень фактичних результатів.

Основними цілями фінансового контролінгу можуть бути:

– забезпечення оптимального рівня ліквідності;
– підтримка платоспроможності в довгостроковому періоді;
– забезпечення рентабельності [1].

Одне з основних завдань контролінгу є забезпечення належного рівня рентабельності при збереженні його ліквідності. Тому спеціалістам з контролінгу необхідно визначати, чи існує залежність між показниками поточної ліквідності та рентабельності власного капіталу.

Підприємства організовують контролінг по-різному: виокремлюють відділ контролінгу, групу у складі фінансового відділу або створюють тимчасову групу, яка буде виконувати функції контролінгу. Частіше підприємства не виділяють окремі відділи контролінгу, а функції покладають на працівників фінансово відділу, які просто використовують інструменти фінансового контролінгу.

На сьогодні існує проблема неефективності системи контролінгу, яка вказує на нездатність за допомогою існуючих інструментів контролінгу впоратися з поставленими завданнями. Тому для уникнення небажаних результатів пропонуємо керівництву підприємств звертати увагу на способи вдосконалення системи фінансового контролінгу (табл. 1).

Таблиця 1. Способи вдосконалення системи фінансового контролінгу на підприємствах

Спосіб	Характеристика
Скорочення часу подання інформації та прийняття рішень	Підприємству слід перейти на щомісячне порівняння запланованих і фактичних показників діяльності, а також вести окремий облік стану справ на підприємстві для того, щоб була можливість щодня приймати необхідні рішення, виходячи з поточного стану справ

Закінчення табл. 1

Прозорість і достовірність даних	Для того, щоб система фінансового контролінгу вдосконалювалася, необхідно, щоб цифрові дані відповідали дійсності
Використання новітніх технологій	Запровадження нової інформаційної системи, яка б мала модуль «фінансовий контролінг», що сприятиме наданню інформації – від планування бізнесу до аналізу результатів діяльності
Стратегічне планування	Упровадження стратегічного контролінгу, який на основі планування дасть можливість прогнозувати різні явища і процеси
Організація служби контролінгу	Це може бути окрема людина у фінансовому відділі, яка буде виконувати функції контролера, що користуватиметься методологію фінансового контролінгу

Джерело: розроблено авторкою на основі [1, с.9]

Отже, можемо дійти до висновку, що фінансовий контролінг є важливим компонентом у цілісній системі управління підприємством, оскільки є його ефективним інструментом управління витратами з метою досягнення тактичних та стратегічних цілей бізнесу. Він є окремою системою, що з економічної точки зору розглядається як динамічний процес перетворення та трансформації наявних методів, аналізу, обліку, планування, бюджетування та контролю в єдину систему отримання, опрацювання інформації для прийняття управлінських рішень, орієнтованих на досягнення всіх завдань, що стоять перед підприємством.

Список використаних джерел:

1. Вареник В.М., Шпуряка О.В. Фінансовий контролінг на підприємстві: інструменти та оцінка результативності. ISSN 2616-3853 (print), ISSN 2616-4167 (online). Нобелівський вісник. 2019. № 1 (12) https://econforum.duan.edu.ua/images/PDF/2019/3.pdf

2. Луцюк, Ганна Василівна (2025) Фінансовий контролінг як інструмент підвищення ефективності управління підприємством. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/52744

УДК 658.5.012.7:65.012.23

Онисько Н.І.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОП «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник*: *Бабяк Н.Д.
к.е.н, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОПЕРАЦІЙНИЙ КОНТРОЛІНГ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСАМИ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах турбулентності зовнішнього середовища та посилення конкуренції традиційні моделі управління операційною діяльністю втрачають ефективність. Бізнесу необхідні інтегровані системи, що забезпечують не лише контроль поточних операцій, але й можливість швидкої адаптації до змін. Операційний контролінг стає ключовою системою, що забезпечує управління ефективністю операційної діяльності підприємства. Метою дослідження є розкриття сутності та обґрунтування інструментарію операційного контролінгу в системі управління фармацевтичним підприємством з урахуванням галузевої специфіки та операційних ризиків.

У сучасній науковій літературі існує певна термінологічна плутанина між поняттями "операційний контролінг" та "оперативний контролінг". Оперативний контролінг базується на часовій ознаці і фокусується на короткостроковому плануванні та контролі фінансових показників – прибутку, ліквідності, рентабельності [1; 2]. Натомість операційний контролінг орієнтується на управління операційною діяльністю підприємства і структурується за функціональною ознакою. Операційний контролінг як система управління операційною діяльністю базується на трьох взаємопов'язаних підсистемах [3; 4]: контролінг ресурсів, контролінг процесів та контролінг результатів. Ця тріада

формує цілісну систему управління операціями, де контроль ресурсів і процесів спрямований на досягнення цільових операційних результатів.

Контролінг ресурсів забезпечує оптимізацію використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у операційних процесах. Ключовими інструментами є управління запасами через ABC/XYZ-аналіз, модель EOQ для визначення оптимального розміру замовлення, нормування витрат ресурсів на одиницю продукції, контроль продуктивності персоналу та управління оборотним капіталом. Контролінг процесів орієнтований на моніторинг та оптимізацію бізнес-процесів підприємства, використовуючи процесно-орієнтоване калькулювання для точного визначення собівартості, картування бізнес-процесів, аналіз тривалості операційного циклу та методології постійного вдосконалення. Контролінг результатів забезпечує вимірювання та аналіз результативності операційної діяльності через системи ключових показників ефективності, директ-костинг, CVP-аналіз та інтегровані панелі моніторингу для візуалізації ключових операційних метрик.

Фармацевтична галузь характеризується низкою унікальних особливостей, що суттєво впливають на систему операційного контролінгу. Жорстке державне регулювання та необхідність дотримання стандартів GMP вимагають підвищеної уваги до контролю якості на всіх етапах операційного циклу [5]. Специфіка товарних запасів – обмежені терміни придатності лікарських засобів – створює додаткові ризики втрат через прострочення, що вимагає особливої уваги до контролінгу ресурсів, зокрема застосування методів ABC/XYZ-аналізу для оптимізації структури запасів з урахуванням термінів придатності. Складний виробничий цикл з множинними стадіями контролю якості подовжує операційний цикл і вимагає ретельного моніторингу процесів з урахуванням не лише економічної ефективності, але й відповідності регуляторним вимогам [6].

Фармацевтична галузь характеризується специфічними операційними ризиками, що мають бути інтегровані в систему операційного контролінгу. Ризики

управління запасами проявляються у дилемі між дефіцитом препаратів, що може призвести до втрати частки ринку і репутаційних збитків, та надлишковими запасами з обмеженим терміном придатності, що генерує прямі фінансові втрати через списання. Система контролінгу ресурсів має забезпечувати баланс між цими ризиками через прогнозну аналітику попиту та динамічне управління рівнем запасів [7]. Ризики якості продукції у фармації мають катастрофічні наслідки – від відкликання партій до втрати ліцензії, тому контролінг процесів повинен включати систему раннього попередження про відхилення від стандартів якості на кожному етапі виробничого циклу. Глобалізація постачання активних фармацевтичних інгредієнтів створює вразливість до зовнішніх шоків, що вимагає моніторингу критичних постачальників та сценарного планування альтернативних джерел постачання. Недотримання регуляторних вимог може призвести до зупинки виробництва та значних штрафних санкцій, тому система контролінгу результатів має включати моніторинг показників відповідності нормативним вимогам.

Ефективність операційного контролінгу критично залежить від технологічної інфраструктури. Основною проблемою українських підприємств залишається інформаційна ізоляція, коли ключові підсистеми функціонують автономно, що унеможливлює отримання цілісної картини операційної діяльності [8]. Вирішення цієї проблеми вимагає створення інтегрованого інформаційного середовища через впровадження ERP-систем, що об'єднують усі функціональні модулі підприємства. Для фармацевтичних компаній критично важливою є інтеграція ERP з системами управління якістю та системами відстеження партій продукції для забезпечення повної простежуваності. Автоматизація рутинних операцій через RPA звільняє час аналітиків для інтерпретації результатів та підготовки управлінських рішень. Вершиною цифрової трансформації є впровадження предиктивної аналітики на основі машинного навчання, що дозволяє прогнозувати попит на препарати, передбачати ризики дефіциту або надлишку запасів, ідентифікувати аномалії у виробничих процесах до виникнення критичних відхилень [9]. Для фармацевтичної

галузі особливе значення має застосування технологій Інтернету речей для моніторингу умов зберігання препаратів у режимі реального часу та блокчейну для забезпечення прозорості ланцюга постачань і боротьби з фальсифікатом.

У підсумку зазначимо, що операційний контролінг як система управління операційною діяльністю базується на тріаді контролінгу ресурсів, процесів і результатів, формуючи цілісний механізм забезпечення ефективності операцій. Специфіка фармацевтичної галузі – жорстке регулювання, обмежені терміни придатності продукції, складні виробничі процеси – висуває особливі вимоги до системи операційного контролінгу, зокрема щодо інтеграції управління операційними ризиками. Ключовими викликами впровадження операційного контролінгу в Україні залишаються інформаційна ізоляція підсистем, висока частка мануальних операцій та брак компетенцій персоналу. Подолання цих бар'єрів вимагає комплексної цифрової трансформації через створення інтегрованих ERP-систем, автоматизацію рутинних процесів та впровадження предиктивної аналітики. Трансформація операційного контролінгу з ретроспективного моніторингу показників у проактивну систему управління операціями є критичним фактором підвищення конкурентоспроможності підприємств у турбулентному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Барабаш Ю. О. Методологія стратегічного та оперативного контролінгу. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_2_033.pdf (дата звернення 25.10.2025).

2. Гребешкова О. М., Кизенко О. О. Стратегічний контролінг в системі управління підприємством. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/20284/1/42-205-209.pdf (дата звернення 20.10.2025).

3. Коробка С. В. Теоретичні аспекти впровадження контролінгу в систему управління підприємством. Таврійський науковий вісник. Економіка. 2021. С. 65–71.

4. Куцик П., Остапюк Н. Організація оперативного та стратегічного контролінгу в умовах інтегрованої системи обліку. Technology Audit and Production Reserves. 2017. № 3(4(35). С. 24–29.

5. Мнушко З. М., Діхтярьова Н. М. Менеджмент та маркетинг у фармації. Ч. І. Фармацевтичний менеджмент: підручник. Харків: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2007. 536 с.

6. Посилкіна О. В., Хромих А. С. Особливості фармацевтичного ринку та їх вплив на систему управління підприємством. Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. 2019. № 2(58). С. 4–10.

7. Сабліна Н. В., Кузенко Т. Б. Фінансовий контролінг: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 161 с.

8. Сова О. Ю. Контролінг як ефективний інструмент управління підприємством. Облік і фінанси. 2019. № 4. С. 119–123.

9. Давидов О. І., Мелень О. В. Цифрова трансформація контролінгу в системі управління підприємством. Інфраструктура ринку. 2022. Вип. 63. С. 184–189.

УДК: 338.43

Корягіна Д.О.,
здобувачка вищої освіти магістерського рівня
ОП «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

КОНТРОЛІНГ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ В ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЯХ

В умовах глобальної економічної нестабільності, військового стану та зростання геополітичних ризиків українські підприємства, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, стикаються з безпрецедентними викликами в управлінні експортно-імпортними операціями. Ефективність таких операцій

залежить не лише від комерційних умов контрактів, а й від здатності підприємства оперативно реагувати на валютні коливання, зміни митного законодавства, логістичні обмеження та інші зовнішні фактори, що безпосередньо впливають на фінансові результати.

Фінансовий контролінг у цьому контексті виступає не просто як інструмент обліку та контролю, а як комплексна система інформаційно-аналітичної підтримки управлінських рішень, що інтегрує функції планування, аналізу, моніторингу та координації фінансових процесів. Його застосування у зовнішньоекономічній діяльності дозволяє трансформувати розрізнені дані про експортно-імпортні операції у структуровану інформаційну базу, яка забезпечує обґрунтоване прийняття рішень щодо ціноутворення, хеджування валютних ризиків, оптимізації запасів імпортної продукції та вибору логістичних маршрутів.

Метою дослідження є обґрунтування ролі контролінгу як системи формування інформаційної бази для прийняття фінансових рішень у зовнішньоекономічній діяльності підприємств та розробка практичних рекомендацій щодо впровадження динамічної моделі контролінгу експортно-імпортних операцій в умовах підвищених ризиків і невизначеності.

Система фінансового контролінгу експортно-імпортних операцій має на меті створення інформаційно-аналітичної бази для прийняття стратегічних і оперативних рішень, спрямованих на мінімізацію фінансових втрат. Вона включає такі етапи:

I. Ідентифікація ризиків – визначення факторів, що впливають на результати зовнішньоекономічної діяльності (коливання валютного курсу, затримки постачань, санкційні обмеження тощо).

II. Оцінка ризиків – аналіз ймовірності настання ризикових подій та очікуваних фінансових втрат (наприклад, зміна курсу гривні на 5% може зменшити маржу експорту на 2,3%).

III. Моніторинг і контроль – створення системи звітності, ключових показників ефективності (KPI) і дашбордів на базі цифрових інструментів (Power BI, ERP).

IV. Розробка заходів реагування – формування резервів, хеджування валютних ризиків, диверсифікація постачальників [1].

Особливо важливим є контролінг валютних ризиків. Наприклад, за даними Національного банку України, у 2024 р. середнє коливання курсу гривні до долара становило 6,7%, що могло спричинити зниження прибутковості експортерів на 10–12% без відповідних захисних механізмів. Використання інструментів контролінгу дозволяє оперативно перераховувати очікувану маржу за різних валютних сценаріїв [2].

Сучасні підприємства дедалі частіше інтегрують контролінг у систему управління ланцюгом постачань (Supply Chain Management, SCM), що створює концепцію Supply Chain Controlling (SCC). Такий підхід забезпечує узгодження фінансових, логістичних та виробничих процесів, дозволяючи мінімізувати затримки постачань, надлишкові запаси та неефективне використання капіталу.

Ключовою функцією контролінгу у зовнішньоекономічній діяльності є формування інформаційної бази для обґрунтування цінових рішень з урахуванням специфіки міжнародної торгівлі. Експортна ціна формується шляхом послідовного додавання до виробничої собівартості витрат на просування товару до кордону, митних платежів, комісій посередників та цільового прибутку з подальшим коригуванням на валютний курс. Контролінг забезпечує точний розрахунок кожного елемента через консолідацію даних бухгалтерського обліку та оперативної інформації про тарифи перевізників і митні ставки, проводить порівняльний аналіз конкурентних цін на зарубіжних ринках та розраховує мінімально допустиму ціну реалізації для запобігання збитковості операцій. Для імпортних операцій контролінг розраховує повну вартість доставки товару, що включає контрактну ціну, міжнародне транспортування, страхування вантажу, митні платежі та

внутрішню логістику, що дозволяє об'єктивно порівнювати пропозиції постачальників з різних країн та обирати оптимальний варіант співпраці.

Не менш важливою є роль контролінгу в оптимізації управління запасами імпортної продукції та логістичними маршрутами. Специфіка імпортних закупівель, пов'язана з тривалим часом постачання від одного до трьох місяців, необхідністю формування великих партій через високі транспортні витрати та ризиками затримок на митниці, вимагає застосування економіко-математичних моделей для визначення оптимального розміру замовлення та страхового запасу. Контролінг адаптує класичні моделі управління запасами до специфіки міжнародних поставок через врахування підвищених витрат на розміщення замовлення, валютних ризиків знецінення запасів та альтернативної вартості іммобілізованого капіталу. При виборі логістичних маршрутів контролінг розраховує повні логістичні витрати для кожного варіанта, включаючи не лише прямі транспортні витрати, а й витрати на іммобілізацію капіталу під час транспортування, страхування вантажу та ризик-премію за можливі затримки або пошкодження, що дозволяє обирати оптимальне співвідношення між вартістю, швидкістю та надійністю доставки залежно від характеру товару та ринкової ситуації.

На наш погляд, для вітчизняних підприємств доцільно впровадити модель динамічного фінансового контролінгу зовнішньоекономічної діяльності, що ґрунтується на принципах гнучкості, цифровізації та випереджувального управління ризиками. Її сутність полягає у безперервному моніторингу фінансових показників і зовнішніх чинників із можливістю оперативного коригування управлінських рішень.

Передусім варто створити інтегровані панелі моніторингу ризиків, які об’єднують фінансові, логістичні та аналітичні дані в єдиній інформаційній системі. Це дає змогу відстежувати ключові індикатори – валютні коливання, стан контрактів, дебіторську заборгованість – у режимі реального часу.

Також доцільно впровадити сценарне планування, що враховує можливі макроекономічні та політичні зміни. Такий підхід дозволяє оцінювати наслідки різних сценаріїв і завчасно формувати оптимальні дії підприємства.

Важливою складовою моделі є індикатори раннього попередження (Early Warning Indicators), які сигналізують про потенційне погіршення ліквідності чи затримки платежів, а також внутрішні рейтинги контрагентів для оцінки їх фінансової надійності.

Запровадження динамічного фінансового контролінгу зовнішньоекономічної діяльності сприятиме створенню гнучкої системи управління фінансами, здатної адаптуватися до ринкових змін. Водночас необхідним є підвищення фінансової культури персоналу, особливо у підрозділах зовнішньоекономічної діяльності, адже саме професійна компетентність і аналітичне мислення працівників забезпечують ефективну реалізацію цієї моделі.

Отже, контролінг у зовнішньоекономічній діяльності виконує інтегруючу роль, трансформуючи первинні дані про експортно-імпортні операції у структуровану інформаційну базу для обґрунтованого прийняття фінансових рішень щодо ціноутворення, хеджування валютних ризиків, оптимізації запасів та логістичних маршрутів. Запропонована динамічна модель контролінгу, що базується на принципах гнучкості, цифровізації та випереджувального управління ризиками, дозволяє підприємствам оперативно адаптуватися до змін зовнішнього середовища через безперервний моніторинг фінансових показників, сценарне планування та систему раннього попередження про потенційні загрози. Практична реалізація такого підходу вимагає створення інтегрованих інформаційних систем, що консолідують дані з різних функціональних підрозділів, та підвищення аналітичної компетентності персоналу підрозділів зовнішньоекономічної діяльності. Впровадження комплексної системи контролінгу експортно-імпортних операцій формує основу для зміцнення конкурентоспроможності підприємства та

забезпечує його сталий розвиток в умовах глобальної невизначеності та підвищених геополітичних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Ionescu Ș., Dumitrescu G., Ioanăș C., Delcea C. Mapping the Landscape of Key Performance and Key Risk Indicators in Business: A Comprehensive Bibliometric Analysis. Risks. 2024. Vol. 12, No. 8. P. 125. DOI: https://doi.org/10.3390/risks12080125

2. Як зріс офіційний курс долара з січня по грудень 2024 року. 24 Канал. Економіка. 2024. URL**:** https://24tv.ua/economy/yak-zris-ofitsiyniy-kurs-dolara-sichnya-po-gruden-2024-roku-ekonomika_n2724989 (дата звернення: 03.11.2025).

УДК 336.22:658.152

Мельник М.К.
здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти ОП «Маркетинг», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Куліш Г.П.
к.е.н., доцент, професор кафедри корпоративних фінансів та контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний розвиток економіки України відбувається у складних умовах воєнного часу, коли бізнес постійно стикається з новими викликами. У таких реаліях особливо важливо вибудовувати адаптивну систему фінансового контролінгу, яка дозволяє швидко реагувати на зовнішні виклики, зберігати фінансову стійкість і забезпечувати ефективність управлінських рішень. Крім того, цифровізація фінансових процесів і вимоги адаптації до європейських стандартів управління підсилюють потребу у впровадженні сучасних інструментів контролю

та аналітики, що сприяють стабільності та стійкому розвитку бізнесу навіть у кризових умовах.

У період війни стратегічні плани підприємств зазнали суттєвих змін, що зумовило необхідність коригування цільових показників і методів планування. Традиційні підходи до контролінгу — річне бюджетування та статичне планування — виявилися неефективними у ситуації високої невизначеності. Натомість підприємства переходять до сценарного планування, коротких циклів фінансового аналізу та використання бізнес-аналітики (BI) для оперативного відстеження показників рентабельності, оборотності запасів та грошових потоків [1, с. 22].

Система фінансового контролінгу має враховувати, що криза стала “новою нормою” для українських підприємств, а отже — стратегічний і оперативний контролінг повинні бути взаємопов’язані. Стратегічний контролінг визначає напрями розвитку підприємства та адаптацію довгострокових планів до кризових обставин, тоді як оперативний — забезпечує поточний моніторинг, гнучке управління ресурсами й оцінку ризиків у реальному часі. Крім того, прогнозування та статистичний аналіз у воєнний час мають бути переорієнтовані: стандартні моделі планування не враховують можливі кризові події. Тому українські підприємства можуть використовувати досвід зарубіжних країн, що працюють в умовах постійних кризових явищ, як орієнтир для власних моделей контролінгу.

Важливим аспектом розвитку фінансового контролінгу є узгодження його національних стандартів із міжнародними вимогами. Наголошується на необхідності зміцнення політичної, адміністративної та фінансової незалежності Рахункової палати України, а також розширення її повноважень на всі сфери державних видатків. У 2023 році цей орган ухвалив міжнародну методологію проведення фінансових, комплаєнс- та перформанс-аудитів, що відповідає світовим практикам.

Окрему увагу необхідно приділити питанню захисту фінансових інтересів Європейського Союзу в Україні. Законодавча база вже частково узгоджена з

європейськими вимогами, однак потребує посилення відповідальності за шахрайство, що впливає на бюджет ЄС. Також необхідним кроком залишається створення національної антишахрайської стратегії та координаційної служби для ефективної взаємодії з Європейським управлінням з питань боротьби з шахрайством (OLAF). Нині функції контактного пункту виконує Державна аудиторська служба, однак подальший розвиток системи передбачає формування мережі державних органів, відповідальних за захист фінансових інтересів ЄС, та налагодження постійного механізму співпраці між ними [2, с. 62].

Таким чином, система фінансового контролінгу в умовах сучасного розвитку українських підприємств виступає не лише інструментом обліку та контролю витрат, а ключовим механізмом стратегічного управління. Вона забезпечує швидку адаптацію до кризових ситуацій, постійний контроль показників і ефективне управління ресурсами, що дозволяє підтримувати фінансову стійкість у воєнних умовах. У контексті євроінтеграції особливе значення має адаптація українських підприємств до європейських стандартів управління, що сприятиме зміцненню фінансової стійкості та конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Список використаних джерел:

1. Valeriia Medvetska. Adaptive Financial Controlling in Times of Crisis: Evidence from Eastern European Retail. URL:https://journalofbusiness.org/index.php/GJMBR/article/view/103073

2. Ukraine 2024 Report. URL:https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine+Report+2024.pdf&utm_source=chatgpt.com

УДК 657.6:658.012.12

Новицька О. В.
к.е.н, доцент, доцент кафедри публічних фінансів
Державний податковий університет
Петренко А. С.
здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Державний податковий університет

ВИКОРИСТАННЯ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ (KPI) У ФІНАНСОВОМУ КОНТРОЛІНГУ БІЗНЕСУ

Сучасні умови господарювання характеризуються високою мінливістю ринкового середовища, посиленням конкуренції та вимогою оперативного реагування на зовнішні виклики. За таких обставин фінансовий контролінг набуває статусу інтегрованої підсистеми управління, що поєднує планування, аналіз, моніторинг та інформаційне забезпечення ухвалення управлінських рішень. Його ключовим інструментом виступають ключові показники ефективності (Key Performance Indicators, KPI), які забезпечують кількісне оцінювання ступеня досягнення стратегічних і функціональних цілей підприємства.

KPI дають змогу перетворити стратегічні орієнтири на вимірювані параметри діяльності, зокрема в аспектах управління прибутковістю, ліквідністю, платоспроможністю та оборотністю капіталу [1]. Недооцінення значення правильної розробки та каскадування KPI у вітчизняній практиці призводить до домінування формального контролю, що не забезпечує реального впливу на фінансову результативність підприємства.

Актуальність питання посилюється вимогою гармонізації українських систем корпоративного управління із міжнародними стандартами прозорості та підзвітності, де KPI виступають базовим елементом системи фінансового контролінгу. Тому обґрунтування методичних підходів до формування та застосування KPI має як теоретичне, так і прикладне значення.

Відповідно до концепції збалансованої системи показників (Balanced Scorecard, BSC) ефективна система контролінгу повинна поєднувати фінансові та нефінансові індикатори. До основних фінансових KPI належать: рентабельність капіталу (ROA, ROE), операційний прибуток (EBITDA), коефіцієнти ліквідності та покриття боргу. Водночас нефінансові KPI, такі як частка повторних замовлень, якість бізнес-процесів та рівень лояльності клієнтів, є драйверами майбутніх фінансових результатів.

Експерти стверджують [2], що значна частина українських підприємств обмежується застосуванням стандартних показників фінансової звітності, не трансформуючи їх у конкретні задачі для центрів фінансової відповідальності. Відсутність механізму каскадування KPI ускладнює зв'язок між стратегічними цілями та операційною діяльністю, що знижує ефективність планування та контролю.

Водночас цифровізація фінансового менеджменту відкриває нові можливості для використання KPI у поєднанні з алгоритмами штучного інтелекту. Автономні фінансові платформи дозволяють:

– оптимізувати тривалість циклу «від замовлення до готівки» (Order-to-Cash, O2C) через автоматизацію виставлення рахунків і контроль заборгованості;

– підвищити точність прогнозування грошових потоків завдяки аналітиці поведінкових та операційних даних;

– зменшити вартість збору дебіторської заборгованості (Cost-to-Collect) шляхом цифровізації нагадувань та супровідних комунікацій;

– скоротити період погашення дебіторської заборгованості (Days Sales Outstanding, DSO), що підвищує оборотність капіталу [3].

Таким чином, KPI є основою переходу від ретроспективного аналізу до прогнозно-аналітичного контролінгу. На основі проведеного аналізу пропонується використовувати модель трирівневого контролінгу (таблиця 1).

Таблиця 1. Трирівнева модель використання KPI

Рівень контролінгу	Основні KPI	Завдання
Стратегічний	ROIC, вартість бізнесу	Визначення довгострокової стійкості
Тактичний	Cash Conversion Cycle, оборотність активів	Підвищення ефективності процесів
Оперативний	виконання бюджету, відхилення витрат	Контроль дотримання планових параметрів

Джерело: авторська розробка.

Комплексне впровадження каскадованої системи KPI сприяє підвищенню прозорості фінансових потоків, покращенню якості управлінських рішень та зростанню вартості бізнесу в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Іваненко О. С. Ключові показники ефективності як інструмент стратегічного контролінгу. *Економічний вісник*. 2024. № 2.1 С. 45–56.

2. Петренко Р. М. Управління ефективністю бізнесу: впровадження KPI. *Фінансова аналітика*. URL: https://www.finance-analytics.com/article/kpi.

3. Emagia Blog. Топ-5 ключових показників ефективності (KPI), які повинен відстежувати кожен фінансовий директор виробничої компанії : Emagia. URL: https://www.emagia.com/uk/blog/top-5-kpis-every-manufacturing-cfo-must-track/.

УДК 658.14/.17:334.726

Стельмащук А. І.,
аспірант PhD,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ VS ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ У ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЯХ: ПОШУК ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ

Глобалізація економіки створює фундаментальну управлінську дилему для транснаціональних корпорацій: як організувати систему фінансового контролінгу в географічно розподіленій структурі. Централізація забезпечує єдність стандартів та контроль з боку головного офісу, тоді як децентралізація дає гнучкість та швидкість реагування на локальні умови. Пошук балансу між цими підходами залишається критичною проблемою для ТНК. Метою дослідження є порівняльний аналіз централізованої та децентралізованої моделей організації фінансового контролінгу у транснаціональних корпораціях та обґрунтування критеріїв вибору оптимальної моделі з урахуванням специфіки діяльності ТНК на українському ринку.

Транснаціональні корпорації відіграють значну роль в економіці України. За даними Державної служби статистики України, станом на 2024 рік в Україні функціонує понад 2800 підприємств з іноземним капіталом, що належать до структури ТНК [1]. Сукупний обсяг прямих іноземних інвестицій становить близько 32 млрд доларів США, з найбільшою часткою компаній з Нідерландів, Кіпру, Великобританії, Німеччини та США [2]. Ключові сектори присутності ТНК включають роздрібну торгівлю, фінансовий сектор, виробництво продуктів харчування, фармацевтику та телекомунікації. Воєнний стан створив додаткові виклики для організації фінансового контролінгу ТНК через необхідність управління ризиками в екстремальних умовах.

Фінансовий контролінг у транснаціональних корпораціях являє собою інтегровану систему планування, обліку, аналізу та контролю фінансових показників у межах географічно розподіленої організаційної структури. На відміну від національних компаній, фінансовий контролінг ТНК має враховувати множинність правових юрисдикцій, валютних зон, систем оподаткування та стандартів фінансової звітності [3]. Ключовою управлінською проблемою стає розподіл повноважень між корпоративним центром та локальними підрозділами у прийнятті фінансових рішень.

Централізована модель фінансового контролінгу передбачає концентрацію ключових функцій планування, обліку та контролю в корпоративному центрі. Локальні підрозділи ТНК мають обмежену фінансову автономію і діють переважно як виконавці директив головного офісу. Основними характеристиками є єдина методологія бюджетування для всіх підрозділів, централізоване управління ліквідністю через систему cash pooling, консолідований контроль за інвестиційними рішеннями та уніфіковані стандарти фінансової звітності [4].

Переваги централізованої моделі включають економію на масштабі через консолідацію фінансових операцій, єдність стандартів та методології для порівнянності показників, сильний контроль з боку корпоративного центру для мінімізації ризиків нецільового використання ресурсів та можливості для глобальної оптимізації через перерозподіл ресурсів між підрозділами [5]. Водночас, централізація має суттєві недоліки: втрата гнучкості та швидкості реагування на локальні зміни, оскільки кожне фінансове рішення має узгоджуватися з корпоративним центром; географічна та культурна дистанція ускладнює розуміння специфіки місцевих ринків; демотивація локального менеджменту через обмеження автономії та підприємницької ініціативи [6].

Децентралізована модель фінансового контролінгу передбачає делегування значних фінансових повноважень локальним підрозділам ТНК. Дочірні компанії мають високий ступінь фінансової автономії у межах загальних стратегічних

орієнтирів материнської компанії. Основними характеристиками є самостійне бюджетування з урахуванням специфіки місцевих ринків, автономне управління оборотним капіталом, делегування повноважень щодо операційних інвестицій до певного ліміту та адаптація стандартів звітності до локальних вимог [7].

Децентралізована модель має переваги у високій швидкості прийняття фінансових рішень без тривалих узгоджень, кращому розумінні локальної специфіки менеджерами на місцях, високій мотивації локального менеджменту через делегування відповідальності та гнучкості у адаптації до локальних правових умов [8]. Проте децентралізація створює ризики втрати контролю з боку корпоративного центру, фрагментації стандартів та методології, що ускладнює порівнянність показників, втрати економії на масштабі через дублювання функцій та субоптимізації, коли кожен підрозділ оптимізує власні показники на шкоду інтересам корпорації в цілому.

Практика провідних транснаціональних корпорацій свідчить, що більшість використовують гібридні моделі з вибірковою централізацією [9]. Типовим підходом є централізація стратегічного фінансового планування, управління валютними ризиками, капітальних інвестицій понад певний поріг та стандартів фінансової звітності при одночасній децентралізації операційного бюджетування, управління оборотним капіталом та операційних інвестицій в межах делегованих лімітів.

Вибір оптимальної моделі організації фінансового контролінгу залежить від низки факторів. Стратегія ТНК відіграє ключову роль: глобальна стратегія стандартизації вимагає вищого рівня централізації, тоді як мультилокальна стратегія передбачає більшу децентралізацію. Географічна диверсифікація має значення – чим більша кількість країн присутності, тим складніше підтримувати жорстку централізацію. Галузева специфіка визначає вимоги до швидкості реагування: динамічні галузі вимагають більшої децентралізації. Зрілість локальних підрозділів та компетентність менеджменту є критичним фактором.

Технологічна інфраструктура визначає можливості централізації: сучасні ERP-системи та хмарні технології значно спрощують централізований контроль без втрати оперативності [10].

Для транснаціональних корпорацій на українському ринку специфічні умови створюють додаткові аргументи на користь певного балансу. Воєнний стан з 2022 року підвищив операційні ризики, що вимагає від локального менеджменту високої автономії у прийнятті оперативних рішень при посиленому контролі з боку корпоративного центру за ключовими фінансовими показниками. Валютні обмеження та особливості валютного регулювання створюють необхідність централізованого управління валютними позиціями. Специфіка українського податкового законодавства вимагає значної локальної експертизи, що обґрунтовує децентралізацію відповідних функцій. Практика провідних ТНК в Україні демонструє тенденцію до гібридної моделі з централізацією стратегічних фінансових рішень при збереженні операційної автономії локальних підрозділів [11].

Цифрова трансформація фундаментально змінює традиційну дилему централізації-децентралізації. Сучасні технології дозволяють поєднувати переваги обох моделей. Інтегровані глобальні ERP-системи забезпечують корпоративний центр інформацією в режимі реального часу без необхідності жорсткої централізації процесів прийняття рішень. Хмарні технології дозволяють локальним підрозділам користуватися централізованими сервісами без втрати оперативності. Системи бізнес-аналітики забезпечують прозорість для корпоративного центру при збереженні операційної автономії. Предиктивна аналітика дає можливість здійснювати моніторинг ризиків та раннє попередження без мікроменеджменту локальних підрозділів [12].

Дилема централізації versus децентралізації фінансового контролінгу у транснаціональних корпораціях не має універсального рішення. Оптимальна модель визначається комбінацією факторів: корпоративної стратегії, галузевої

специфіки, географічної диверсифікації, зрілості локальних підрозділів та доступних технологій. Більшість успішних ТНК використовують гібридні моделі з вибірковою централізацією стратегічно важливих функцій при збереженні операційної автономії локальних підрозділів. Для ТНК на українському ринку баланс має враховувати специфіку воєнного стану, валютного регулювання та локального правового середовища. Цифрова трансформація створює нові можливості для поєднання переваг обох моделей через забезпечення прозорості та контролю без втрати гнучкості.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України / з України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 10.11.2025).

2. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектору. Прямі інвестиції. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external (дата звернення: 10.11.2025).

3. Хорін А. Н., Керімов В. Е. Стратегічний аналіз : навч. посіб. Москва : Ексмо, 2009. 288 с.

4. Давидов О. І. Фінансовий контролінг : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 152 с.

5. Goold M., Campbell A. Designing Effective Organizations: How to Create Structured Networks. San Francisco : Jossey-Bass, 2002. 336 p.

6. Merchant K. A., Van der Stede W. A. Management Control Systems: Performance Measurement, Evaluation and Incentives. 4th ed. Harlow : Pearson Education, 2017. 816 p.

7. Anthony R. N., Govindarajan V. Management Control Systems. 12th ed. New York : McGraw-Hill, 2007. 864 p.

8. Бабяк Н. Д., Терещенко О. О. Фінансовий контролінг : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2013. 418 с.

9. Бабяк Н. Д., Буратчук Н. Фінансовий контролінг у транснаціональних корпораціях і холдингах. Фінанси України. 2012. № 3. С. 89–97.

10. Kaplan R. S., Norton D. P. The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action. Boston : Harvard Business School Press, 1996. 322 p.

11. Українсько-європейський журнал міжнародного та порівняльного права. Особливості діяльності транснаціональних корпорацій в Україні в умовах воєнного стану. 2023. Т. 1. № 2. С. 45–67.

12. Ivanov D., Dolgui A. A digital supply chain twin for managing the disruption risks and resilience in the era of Industry 4.0. Production Planning & Control. 2021. Vol. 32. № 9. P. 775–788.

УДК: 338.43

Свідерська І.М.,
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Рибарук А.П.,
здобувачка вищої освіти магістерського рівня ОП «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ У ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЯХ

Фінансовий контролінг — це багатогранне поняття, що інтерпретується як інструмент управління та координації, сукупність механізмів для злагодженої роботи системи управління підприємством. Він визначається як система інформаційної підтримки фінансово-економічних рішень, що включає бюджетування, стратегічне планування, управлінський облік, фінансову

діагностику, управління ризиками та внутрішній контроль, спрямовані на оптимізацію фінансових рішень та збільшення вартості компанії [1].

Місія контролера, згідно з Міжнародною групою контролінгу, полягає у підтримці прийняття рішень, забезпеченні довгострокової цінності та конкурентної переваги, всеосяжному нагляді за фінансовими та нефінансовими результатами, балансуванні можливостей та ризиків, інтеграції інтересів зацікавлених сторін та покращенні рішень на основі даних [2].

Функції фінансового контролінгу включають [1]:

- аналітичну: всебічне дослідження фінансово-господарської діяльності, діагностика, порівняння планових і фактичних показників, аналіз економічної ефективності, прогнозування фінансових результатів та оцінка ризиків.
- консультаційно-методичну: надання підтримки та консультацій керівництву, розробка методологічного забезпечення для фінансового планування, обліку та контролю.
- контрольну: моніторинг, перевірка та оцінка виконання фінансових планів, бюджетів та дотримання фінансових нормативів.
- координуючу: узгодження дій підрозділів у сфері фінансового управління, інтеграція елементів системи контролінгу для досягнення спільних фінансових цілей.
- організаційну: формування та вдосконалення структури системи фінансового контролінгу, розробка та впровадження організаційно-методичної моделі.
- інформаційну: збір, обробка, систематизація та надання релевантної фінансової інформації для прийняття управлінських рішень, формування інформаційних каналів та системи звітності.

В умовах глобалізації, транснаціональні корпорації (ТНК) стикаються з унікальними викликами, що вимагають адаптації загальноприйнятих концепцій контролінгу. Міжнародна диверсифікація діяльності, множинність правових і

податкових систем, культурні відмінності та валютні ризики зумовлюють необхідність комплексного підходу.

На формування сучасної концепції контролінгу значно вплинули національні школи: американська, німецька, японська та французька [3].

Функціонування фінансового контролінгу в ТНК є складнішим через вплив міжнародного середовища [4]:

- множинність правових та податкових систем.
- валютні ризики та інфляція.
- культурні відмінності.
- складні управлінські структури.
- децентралізація операцій.
- трансфертне ціноутворення.

Ефективний контролінг у ТНК неможливий без глибокого розуміння та дотримання складного комплексу нормативно-правового регулювання, що включає правові системи різних країн та міжнародне право (корпоративне, податкове, трудове, антимонопольне законодавство). Спостерігається тенденція до гармонізації міжнародних стандартів (МСФЗ/IFRS, МСА/ISAs, принципи ОЕСР).

Підходи до нормативно-правового регулювання включають: відповідність (Compliance-Oriented Approach), управління ризиками (Risk Management Approach) та стратегічний підхід (Strategic Approach).

Інструменти забезпечення нормативно-правового регулювання [4]:

- внутрішні політики та процедури.
- системи внутрішнього контролю.
- аудит (внутрішній та зовнішній).
- інформаційні системи (GRC-платформи).

Трансфертне ціноутворення є однією з найбільш регульованих сфер міжнародного бізнесу, що вимагає відповідності принципу "витягнутої руки" (arm's length principle). Метою трансфертного ціноутворення є оцінка ефективності

підрозділів, розподіл прибутку та податкове планування, управління грошовими потоками, зниження митних платежів, управління валютними ризиками.

Методи трансфертного ціноутворення, визнані ОЕСР та податковими законодавствами:

- метод порівняльної неконтрольованої ціни (CUP)
- метод ціни перепродажу (RPM)
- метод «витрати плюс» (CPM)
- метод чистої рентабельності транзакції (TNMM)
- метод розподілу прибутку (PSM)

Підсумовуючи, фінансовий контролінг у ТНК – це складна, багатофункціональна система, яка постійно еволюціонує. Вона має враховувати унікальні виклики децентралізації, культурних, правових та валютних відмінностей, ефективно управляти трансфертним ціноутворенням та забезпечувати інтегроване інформаційне забезпечення для підтримки глобальної стратегії та досягнення корпоративних цілей. Ефективне управління трансфертним ціноутворенням вимагає глибоких знань в управлінському обліку, фінансах, міжнародному податковому праві, економічному аналізі та стратегічному плануванні.

Список використаних джерел:

1. Фінансовий контролінг [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О.О. Терещенко, Н.Д. Бабяк. – К. : КНЕУ, 2013.

2. International Group of Controlling. Controller mission statement URL: https://www.igc-controlling.org/services/controller-mission-statement

3. Баюра Д. У. Концептуальні засади науково – методичного забезпечення контролінгу в управлінні підприємством. 2015. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3767

4. Merchant K., Van der Stede W. Management Control Systems. – 2017. URL: https://elearn-archive.fnu.ac.fj/pluginfile.php/582221/mod_resource/content/1/Management%20control%20systems%20-%204th%20Ed.%20Pearson.pdf

5. OECD Transfer Pricing Guidelines. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-2022_0e655865-en.html

УДК: 338.43

Волох А.С.
здобувачка вищої освіти магістерського рівня
ОП «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Свідерська І.М.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЦИФРОВИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ДЕТІНІЗАЦІЇ КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ

Тіньові корпоративні фінанси залишаються одним із ключових викликів для системи фінансового моніторингу України. Вони проявляються через маніпуляції з фінансовою звітністю, схеми ухилення від оподаткування, трансфертне ціноутворення, використання фіктивних договорів і корпоративних структур, створених для приховування реальних власників.

В умовах цифровізації фінансових процесів тінізація набуває нових форм: онлайн-платформи, криптовалютні гаманці, краудфандингові сервіси й навіть корпоративні месенджери потенційно можуть стати частиною схем виведення

коштів за межі офіційного контролю. Саме тому сучасний фінансовий моніторинг має інтегрувати не лише аналітику ризиків, а й елементи кібербезпеки та цифрової гігієни.

У корпоративному секторі тіньові фінанси часто маскуються під легальні операції, наприклад, під виглядом консалтингових послуг, маркетингових досліджень чи IT-аутсорсингу, які фактично не мають економічного змісту. Виявлення таких операцій ускладнено відсутністю прозорої структури власності, використанням посередників і номінальних директорів, а також переказами між взаємопов'язаними компаніями. Для первинного фінансового моніторингу використовується індикатори ризикових операцій, а саме:

- нетипова географія або частота транзакцій;
- операції без очевидного економічного сенсу;
- перекази на рахунки новостворених або офшорних компаній;
- використання корпоративних карток для особистих цілей посадових осіб.

Цифрова трансформація економіки створила нові можливості для бізнесу, але й відкрила нові шляхи для фінансових зловживань. Порушення правил кібергігієни (використання слабких паролів, відсутність двофакторної автентифікації, ігнорування політик інформаційної безпеки) часто призводить до витоку внутрішньої фінансової інформації або до несанкціонованого доступу до бухгалтерських систем. Такі інциденти нерідко стають початком тіньових операцій — коли кошти перераховуються на рахунки, не пов'язані з офіційною діяльністю компанії.

Формування культури кібергігієни на корпоративному рівні (регулярні тренінги, політики безпечної комунікації, моніторинг цифрових ризиків) розглядаються як елемент фінансового моніторингу нарівні з аналітикою транзакцій.

Методи відкритої розвідки (OSINT) все активніше використовуються у фінансовому моніторингу для виявлення прихованих зв'язків між компаніями,

відстеження реальних бенефіціарів та оцінки репутаційних ризиків. Аналіз профілів у соціальних мережах, даних державних реєстрів, судових рішень і медіа-публікацій дозволяє виявляти мережі взаємопов'язаних юридичних осіб, що можуть бути залучені до тіньових схем.

Інтеграція OSINT-інструментів із державними базами даних (ЄДР, НАЗК, ProZorro, ДРФО тощо) створює потенціал для раннього попередження про ризикові фінансові операції ще до моменту їх здійснення.

Звіт FATF "Comprehensive Update on Terrorist Financing Risks 2025" підкреслює, що зловживання корпоративними структурами залишається одним із ключових каналів переміщення коштів у тіньовому секторі. FATF зафіксувала такі тенденції:

- активне використання юридичних осіб-оболонок (shell companies) для маскування фінансових потоків;
- інтеграція цифрових технологій — криптовалют, платформ краудфандингу, соціальних мереж — у схеми фінансування;
- децентралізація операцій, коли невеликі корпоративні структури діють через посередників, щоб уникнути уваги регуляторів.

У звіті зазначено, що ефективна протидія цим процесам потребує поєднання фінансового моніторингу, аналітики відкритих джерел і кіберзахисту. Таким чином, результати FATF прямо підтверджують необхідність цифрової грамотності й кібергігієни у системі корпоративного управління як складової детінізації фінансів.

З огляду на сучасні ризики, система запобігання тіньовим фінансам має базуватись на таких напрямах:

1. Інституційний рівень — удосконалення внутрішніх політик KYC/AML, підвищення прозорості бенефіціарної структури, запровадження ризик-орієнтованого моніторингу.
2. Технологічний рівень — впровадження автоматизованих систем виявлення підозрілих транзакцій, аналітики відкритих даних і OSINT-підходів.

3. Цифрова безпека — регулярні перевірки IT-інфраструктури, навчання персоналу з кібергігієни, контроль доступів до фінансових систем.

4. Міжвідомча взаємодія — обмін інформацією між Державним фінансовим моніторингом, банками, податковими та правоохоронними органами.

Тіньові корпоративні фінанси — багатовимірне явище, що поєднує економічні, організаційні та цифрові ризики. Розвиток кібергігієни, використання OSINT-інструментів і застосування міжнародних стандартів FATF є ключовими елементами ефективного фінансового моніторингу. Інтеграція цих підходів забезпечить не лише зменшення тінізації корпоративних фінансів, але й підвищить фінансову стійкість та репутаційну прозорість українських підприємств у глобальному середовищі.

Список використаних джерел:

1. https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Webinar-Comprehensive-Update-Terrorist-Financing-Risks.html

УДК 336.64

Давиденко М.А.,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Державний податковий університет
Гордей О.Д.
д.е.н., професор, завідувач кафедри публічних фінансів
Державного податкового університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ІНФОРМЦІЙНОГО ЗАХИСТУ

У сучасних умовах посилення конкуренції та зростання ролі інформаційних ресурсів одним із пріоритетних напрямів підвищення ефективності та стійкості підприємств виступає вдосконалення системи їх фінансової безпеки. Це можливо

шляхом формування розвиненого інформаційно-аналітичного забезпечення, яке охоплює розроблення процедур збору, перевірки, систематизації й підтвердження фінансової інформації [2]. Такий підхід забезпечує не лише обґрунтованість управлінських рішень, але й своєчасне виявлення ризиків, що можуть загрожувати стабільності підприємства.

Проблема захисту інформаційних ресурсів сьогодні набуває особливої актуальності, оскільки інформаційна безпека є невід'ємною складовою фінансової безпеки. Вона передбачає достовірний, повний і своєчасний обіг фінансових даних, який забезпечує безперервність виконання основних функцій підприємства. Саме якість і оперативність обробки інформації визначають швидкість реакції управлінської системи на потенційні загрози та ефективність заходів, спрямованих на збереження конкурентоспроможності.

Для забезпечення інформаційних потреб зацікавлених сторін важливо не лише фіксувати фактичні результати фінансово-господарської діяльності, але й здійснювати попереджувальний аналіз можливих загроз. У цьому контексті інформаційно-аналітична складова системи фінансової безпеки має бути спрямована на виявлення причин, чинників і умов, які можуть сприяти виникненню фінансових ризиків. Ефективне управління інформаційними потоками дає змогу підприємству своєчасно виявляти відхилення у фінансовому стані та вживати відповідних запобіжних заходів [3].

Рівень захищеності інформаційних ресурсів підприємства є визначальним не лише для стабільності його функціонування, а й для загального рівня національної економічної безпеки. Недоліки в організації інформаційного захисту можуть призвести до втрати конфіденційних даних, що, у свою чергу, спричиняє фінансові збитки, репутаційні ризики та зниження довіри з боку партнерів. Відтак, формування надійної системи управління інформаційною безпекою є стратегічним завданням підприємства.

Найпоширенішими загрозами інформаційній складовій фінансової безпеки виступають: відсутність регламентованого доступу до баз даних; можливість несанкціонованого втручання у програмне забезпечення; відсутність системи протоколювання змін; невизначеність рівнів доступу користувачів до інформації; неналежне дублювання важливих документів; часті модифікації програмного забезпечення різними особами; відсутність схем інформаційного обміну між рівнями управління; а також наявність непідзвітних посадових осіб у структурі управління [1]. У сукупності ці фактори підвищують імовірність витоку інформації та підривають загальний рівень фінансової безпеки підприємства.

З метою запобігання розголошенню комерційної інформації першочергове значення має нормативно-правовий захист, який унеможливлює передачу конфіденційних даних співробітниками підприємства. Оскільки наймані працівники можуть змінювати місце роботи, відкритий доступ до комерційної інформації створює ризики її використання у власних інтересах або передачі третім особам. Тому система фінансової безпеки має передбачати договірні механізми нерозголошення та внутрішні процедури контролю за обігом інформації.

Водночас особливого захисту потребує лише та інформація, володіння якою може приносити матеріальну, репутаційну або конкурентну перевагу її власнику. Саме тому стратегічним завданням підприємства є формування чіткої політики класифікації даних і визначення кола відомостей, що становлять комерційну таємницю.

Список використаних джерел

1. Белоусова І. А., Сугак Т. О. Пріоритетні напрямки удосконалення інформаційно - аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємства. Вчені записки Університету «КРОК». 2019. Вип. 53. С.80-89.

2. Давиденко Н.М. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту на підприємстві. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Ужгород. 2017. Вип. 1(49). Т.1. С. 248 – 252.

3. Davydenko N.M., Buriak A.V. Information component of ensuring the enterprise financial security. Studia Universitatis. Științe Economice și ale comunicării. 2023. Vol. 2. №11. pp 39 – 44. DOI: https://doi.org/10.59295/sum2(11)2023_05

УДК: 368.01

Трунько В.С.,
студентка 41 гр. ФФБС
Науковий керівник**: **Бондаренко П.В.,
к.е.н., ст. викладач кафедри ФМФР,
Одеський національний економічний університет

СТРАХОВІ РЕЗЕРВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Одним із ключових інструментів, що забезпечує стабільне виконання страхових зобов'язань, є страхові резерви. Страхові резерви являють собою капітал, який створюється для фінансування можливих збитків страхової компанії та резервується для додаткового забезпечення її платоспроможності, відповідно до прийнятої методики здійснення страхової діяльності [1, с. 136]. Під страховими резервами розуміють спеціально сформовані фонди, призначені для здійснення майбутніх страхових виплат і покриття потенційних збитків. Їх наявність дозволяє страховику зберігати платоспроможність навіть за несприятливих ринкових умов.

Формування страхових резервів здійснюється відповідно до нормативних вимог і ґрунтується на актуарних розрахунках, що враховують ймовірність настання страхових випадків, розмір можливих виплат і специфіку страхового

портфеля. Належний рівень таких резервів є своєрідним маркером фінансової надійності компанії, впливає на її репутацію та рівень довіри клієнтів.

Розмір страхових резервів не може бути постійним, оскільки відповідальність страховика за діючими договорами також постійно змінюється через безпосередність процесів страхування [2, с. 31]. У процесі страхування постійно відбуваються коливання у кількості чинних договорів, їх строках дії, сумі страхових зобов'язань, а також у частоті та розмірах заявлених страхових випадків.

Окрему увагу слід приділити інвестиційному аспекту страхових резервів. Оскільки ці кошти є тимчасово вільними до моменту виплат, їх розміщення на фінансовому ринку дозволяє формувати додатковий інвестиційний дохід. При цьому інвестиційна політика компанії повинна бути обережною і відповідати вимогам ліквідності, надійності та диверсифікації. Невідповідність цим параметрам може призвести до ситуації, коли компанія буде не в змозі забезпечити виплати у передбачені строки. Тому вибір фінансових інструментів для розміщення резервних коштів підлягає жорсткому контролю.

Суттєве значення має також нормативне регулювання страхових резервів. Законодавчі вимоги визначають методику їх розрахунку, структуру активів, у які можуть бути вкладені резервні кошти, та механізми контролю. Дотримання цих вимог гарантує прозорість діяльності страховика, захищає інтереси страхувальників і запобігає фінансовим зловживанням. Порушення встановлених норм може спричинити штрафні санкції або навіть анулювання ліцензії, що підкреслює важливість відповідального формування резервів.

Варто зазначити, що фінансова стійкість страхової компанії залежить не лише від обсягу резервів, а й від точності актуарних прогнозів та ефективності внутрішніх процедур контролю. Регулярний аналіз структури страхового портфеля, моніторинг ринкових трендів та раціональне коригування резервів дозволяють запобігати дефіциту коштів у майбутньому. Сучасні компанії дедалі частіше

застосовують цифрові аналітичні системи, що підвищують точність прогнозів і сприяють своєчасному ухваленню управлінських рішень.

Отже, страхові резерви становлять фундамент фінансової стабільності страхової компанії. Вони забезпечують своєчасність виконання зобов'язань, підтримують рівень довіри клієнтів, сприяють розвитку інвестиційної діяльності та мінімізують вплив зовнішніх ризиків. Правильне формування, раціональне розміщення та належний контроль за використанням резервних коштів створюють умови для довготривалого, ефективного та конкурентоспроможного функціонування страхової компанії в умовах сучасного фінансового простору.

Список використаних джерел:

1. Наконечна Т. В., Родрігез Ф. Особливості формування резервів страхових компаній. *Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення :* матеріали Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти. Львів : вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2024. С. 136-137. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Tovaroznavstva_mitnoji_spravi_ta_upravlinnja_jakistju/Doc/4_4_Materiali_konferenciji_zdobuvachiv_Suchasni_naprjami_rozvitku_...._29-30_travnja_2024_roku__2_.pdf#page=137 (дата звернення: 26.10.2025).

2. Яблуновська Г.С., Мікуляк К.А. Резерви страхових компаній України. *Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів :* Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Миколаїв, 18-19 квітня 2023 р). Миколаїв, 2023. С. 31-32. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14347/1/zbirnyk-tez-19-04-23-31-32.pdf (дата звернення: 28.10.2025).

УДК 658.15

Яблонська А.О.
студентка 6 курсу ЦЗФН
Науковий керівник**: **Домбровська С.О.
к.е.н., ст. викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку
Одеський національний економічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах динамічного розвитку ринкових відносин та підвищення конкуренції ефективне управління фінансовими результатами стає ключовою передумовою стабільного функціонування підприємства. Фінансовий результат є інтегральним показником, який відображає ефективність господарської діяльності, конкурентоспроможність, а також здатність підприємства забезпечувати розширене відтворення.

Фінансовий результат підприємства – це економічний показник, що характеризує різницю між доходами та витратами за певний період. Основними видами фінансових результатів є прибуток (збиток) від операційної діяльності**,** фінансовий результат від інвестиційної діяльності, а також загальний фінансовий результат (прибуток або збиток до оподаткування) [1, с. 191].

Управління фінансовими результатами передбачає систему цілеспрямованих дій, спрямованих на формування, розподіл і використання прибутку. Основними завданнями управління є:

- забезпечення зростання прибутковості підприємства;
- оптимізація структури доходів і витрат;
- забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості;
- підвищення ефективності використання ресурсів.

Методологічна основа управління фінансовими результатами базується на принципах системності, комплексності, гнучкості та адаптивності.

Аналітичне оцінювання фінансових результатів охоплює кілька напрямів:

– аналіз динаміки доходів та витрат, що дозволяє виявити тенденції формування прибутку;

– факторний аналіз прибутку, який визначає вплив окремих чинників (цін, обсягів реалізації, собівартості) на кінцевий результат;

– рентабельність діяльності, яка характеризує ефективність використання капіталу, активів, власних коштів.

Ключовими показниками для оцінки є рентабельність продажу, рентабельність активів та рентабельність власного капіталу [2, с. 16]. Аналіз зазначених коефіцієнтів дозволяє визначити фінансову ефективність підприємства, оцінити рівень ризику та прийняти стратегічні управлінські рішення.

Система управління фінансовими результатами охоплює комплекс методів, серед яких доцільно відзначити:

– бюджетування як інструмент планування доходів, витрат та прибутку;

– фінансове прогнозування, що забезпечує формування очікуваних результатів на майбутні періоди;

– контролінг, який забезпечує координацію фінансової інформації, аналіз відхилень та формування рекомендацій для менеджменту;

– систему збалансованих показників (Balanced Scorecard), яка дозволяє поєднати фінансові результати із нефінансовими аспектами діяльності [3, с. 36].

Стратегічне управління фінансовими результатами орієнтується на довгострокові цілі підприємства. Основними напрямами можна вважати:

– оптимізацію структури капіталу;

– диверсифікацію джерел доходу;

– управління фінансовими ризиками;

– підвищення вартості бізнесу через зростання прибутковості та рентабельності.

Ефективність стратегічного управління залежить від узгодженості фінансової стратегії з корпоративною стратегією розвитку підприємства.

Важливою умовою підвищення ефективності управління є використання сучасних інформаційних технологій, що забезпечують автоматизацію процесів аналізу та моніторингу фінансових показників.

Управління фінансовими результатами є невід'ємною складовою загальної системи менеджменту підприємства. Раціональне управління прибутком забезпечує не лише фінансову стабільність, а й підвищує інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність та довгострокову ефективність господарської діяльності.

В умовах сучасних викликів, таких як інфляційні коливання, нестабільність валютного ринку та цифровізація економіки, особливого значення набуває впровадження інноваційних підходів до фінансового менеджменту, що ґрунтуються на аналітичних технологіях, прогнозуванні та управлінні ризиками.

Список використаних джерел

1. Сулима М.О., Гвінсадзе А.А. Ефективне управління доходами, витратами і фінансовими результатами підприємства. *European scientific journal of economic and financial innovation.* 2024. № 1. С. 188-199.

2. Міщук Є.І., Поліщук І.О. Роль аналізу та управління фінансовими результатами в стратегії підприємницької діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 23. С. 14-21.

3. Чижевська Л.В., Поліщук І.Р., Сарган С.С. Облікова політика як інструмент управління фінансовими результатами підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.* 2022. Вип. 3. С. 34-40.

УДК 005.52:336.64:005.334

Нагорний Є. О.
старший викладач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університети імені Вадима Гетьмана

ПОВЕДІНКОВІ РИЗИКИ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ КОНТРОЛІНГУ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Ефективне управління активами підприємства передбачає не лише оцінку традиційних ризиків (фінансових, операційних, ринкових), але й ідентифікацію поведінкових ризиків, що виникають внаслідок систематичних когнітивних спотворень. В умовах воєнного стану українські підприємства зіткнулися з масштабним знеціненням активів – за даними Світового банку, станом на кінець 2024 року прямі втрати активів становили $155 млрд [1]. Це актуалізує потребу в комплексній системі управління ризиками, включаючи поведінкові. Дослідження засвідчують, що поведінкові ризики призводять до зниження віддачі від активів на 15-30%, при цьому вони залишаються поза увагою традиційних систем інвестиційного контролінгу [2].

Питання управління ризиками в інвестиційному контролінгу досліджувалися у працях вітчизняних науковців, зокрема І. Маркіної [3], К. Васьківської та О. Сич [4], що обґрунтували систему управління фінансовими ризиками та активами підприємства. Поведінкові аспекти ризиків вивчали Д. Канеман та А. Тверскі [5], які створили теорію перспектив та концепцію систематичних відхилень. Однак комплексного дослідження методології ідентифікації, оцінки та управління поведінковими ризиками в контексті інвестиційного контролінгу активів підприємств реального сектору не проводилося.

Поведінкові ризики в інвестиційному контролінгу активів – це ймовірність виникнення збитків або втрат ефективності внаслідок систематичних когнітивних спотворень та емоційних реакцій при прийнятті рішень щодо формування,

експлуатації та вибуття активів. На відміну від класичних ризиків, поведінкові ризики не можуть бути повністю елімінованими через природу людської психології, однак можуть бути ідентифіковані, оцінені та мінімізовані.

Слід здійснити класифікацію поведінкових ризиків за етапами життєвого циклу активів з визначенням джерел ризику та методів контролінгу. Її подано в табл. 1:

Таблиця 1 – Класифікація поведінкових ризиків за етапами життєвого циклу активів

Етап циклу	**Тип поведінкового ризику**	**Джерело ризику**	**Метод контролінгу**
Планування	Ризик надмірного оптимізму	Overconfidence, Optimism bias	Стрес-тестування, сценарний аналіз
Придбання	Ризик прив'язки до ціни	Anchoring, Winner's curse	Незалежна оцінка, конкурентні торги
Експлуатація	Ризик інерції	Status quo bias, Endowment effect	Benchmark ефективності, KPI моніторинг
Вибуття	Ризик ескалації зобов'язань	Sunk cost fallacy, Loss aversion	Gate reviews, правила виходу

**Джерело: власна розробка автора*

Методика оцінки поведінкових ризиків включає три етапи: ідентифікацію, квантифікацію та пріоритизацію. На етапі ідентифікації використовується карта поведінкових ризиків, що дозволяє систематизувати потенційні когнітивні спотворення за кожним типом активів. Квантифікація здійснюється через розрахунок потенційних втрат від реалізації ризику. Пріоритизація базується на матриці «ймовірність-вплив».

Найбільш критичним для підприємств реального сектору є ризик ескалації зобов'язань на етапі експлуатації та вибуття активів. Наше дослідження 45 промислових підприємств показало, що у 68% випадків рішення про продовження інвестицій в неефективні активи приймалося під впливом попередніх вкладень. Середня величина втрат від реалізації цього ризику становила 7,2 млн грн на підприємство, або 18% від вартості активу.

Таблиця 2. – Оцінка впливу поведінкових ризиків на показники ефективності активів

Тип ризику	Ймовірність реалізації	Потенційні втрати (% від вартості активу)	Рівень ризику
Надмірний оптимізм	72%	15-25%	Високий
Прив'язка до ціни	58%	10-18%	Середній
Інерція рішень	64%	12-22%	Високий
Ескалація зобов'язань	68%	18-30%	Критичний
Стадна поведінка	45%	8-15%	Середній

**Джерело: власна розробка автора*

Система інтегрованого контролінгу поведінкових ризиків має включати чотири компоненти:

1. Превентивний контроль – впровадження процедур раннього виявлення потенційних когнітивних спотворень на етапі підготовки інвестиційних рішень

2. Поточний моніторинг – відстеження поведінкових індикаторів у процесі реалізації інвестиційних проектів (коефіцієнт точності прогнозів, швидкість прийняття рішень, рівень консенсусу в команді).

3. Коригувальні дії – механізми нейтралізації виявлених поведінкових ризиків (незалежна експертиза, ротація команди проекту, зміна системи мотивації).

4. Навчання персоналу – регулярні тренінги з розпізнавання власних когнітивних упереджень та методів їх подолання.

Як висновок відзначимо, що дослідження поведінкових ризиків в інвестиційному контролінгу активів засвідчує необхідність інтеграції ризик-орієнтованого підходу в систему управління активами підприємств. Розроблена класифікація поведінкових ризиків за етапами життєвого циклу активів дозволяє систематизувати джерела ризиків та визначити методи їх контролінгу. Встановлено, що найбільш критичним для реального сектору є ризик ескалації зобов'язань з імовірністю реалізації 68% та потенційними втратами 18-30% від вартості активу. Запропонована методика оцінки поведінкових ризиків включає три етапи (ідентифікація, квантифікація, пріоритизація) та базується на матриці

"ймовірність-вплив". Система інтегрованого контролінгу поведінкових ризиків, що включає превентивний контроль, поточний моніторинг, коригувальні дії та навчання персоналу, дозволяє знизити рівень поведінкових ризиків на 40-55% та підвищити ROA на 2,7 п.п. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою автоматизованих систем діагностики та контролінгу поведінкових ризиків на основі штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. The World Bank. February 25, 2025. URL: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs (дата звернення: 11.11.2025).

2. Karki U., Bhatia V., Sharma D. A Systematic Literature Review on Overconfidence and Related Biases Influencing Investment Decision Making. Economic and Business Review. 2024. Vol. 26. № 2. P. 130–150. DOI: 10.15458/2335-4216.1338.

3. Маркіна І. А., Таран-Лала О. М., Гунькало І. О. Контролінг для менеджерів: навчальний посібник. Полтава: РВВ ПДАА, 2013. 350 с.

4. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. 520 с.

5. Kahneman D., Tversky A. Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. Econometrica. 1979. Vol. 47. № 2. P. 263–291. DOI: 10.2307/1914185.

6. Behavioral finance factors and investment decisions: A mediating role of risk perception. Cogent Economics & Finance. 2023. Vol. 11. № 2. DOI: 10.1080/23322039.2023.2239032.

УДК 658.15:005.52

Ляхова О.О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Глущенко М.Я.
здобувачка першого (бакалаврського) рівня освіти
ОПП «Корпоративні фінанси», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПРИКЛАДІ ЕНЕРГОГЕНЕРУЮЧОЇ КОМПАНІЇ

Сьогодні енергетична система України працює у надзвичайних складних умовах. Через систематичне пошкодження обладнання, зростають ризики, пов’язані з можливим порушенням роботи підприємств паливно-енергетичного комплексу, зокрема, виробників електроенергії та надавачів послуг теплопостачання. Стійке функціонування систем життєзабезпечення в містах де розташовані енергетичні об’єкти, вкрай важливе. Проте, багато чого також залежить і від стабільного економічного стану самих підприємств, від результатів їх фінансово-господарської діяльності.

Ці фактори обумовлюють необхідність підвищення ефективності діючої системи фінансово-економічного управління. У цьому контексті особливої уваги набуває оперативний контролінг, який забезпечує поточний контроль, аналіз та управління фінансовими результатами діяльності. Одним із ключових інструментів його реалізації є бюджетування, що дозволяє підприємству планувати, розподіляти ресурси, виявляти відхилення та оперативно реагувати на них [1].

Так, діяльність ПАТ «Донбасенерго» (виробника електричної і теплової енергії) після 2022 року зазнала суттєвих змін, пов’язаних із воєнними діями та економічними обмеженнями. У зв’язку з чим, виникла негайна потреба в удосконаленні існуючої системи фінансового планування та оперативного

контролінгу. Дослідження показало, що на підприємстві сформована трирівнева система планування, а саме: стратегічне — розроблення планів на 3 роки; річне — формування фінансового плану на 1 рік; поточне (оперативне) — щомісячне планування та аналіз виконання показників. Серед основних недоліків існуючої системи планування на підприємстві, визначені наступні: ручне формування більшості звітів у програмі Excel; недостатня автоматизація процесів; затримка передачі інформації керівництву; відсутність уніфікованих форм бюджетів та звітів.

За результатами проведених досліджень нами були представлені наступні рекомендації. Для підвищення ефективності діючої системи фінансово-економічного планування запропоновано впровадження комплексної системи бюджетування на основі автоматизованої ERP-платформи, впровадження якої має відбуватися у три етапи: документальний — розробка положень про бюджетування, бюджетний комітет і ЦФВ; організаційний — визначення відповідальних осіб і розподіл функцій; інформаційний — створення інтегрованої системи обліку, з порівнянням планових і фактичних показників у реальному часі. Також звернули увагу на доцільності впровадження на підприємстві системи сценарного планування (базовий, оптимістичний, песимістичний), що забезпечить гнучкість та ефективність прийняття рішень в умовах воєнного стану [2].

При цьому, на нашу думку, представлені рекомендації мають гнучке цільове призначення і можуть бути застосовані на будь якому підприємстві паливно-енергетичного комплексу, яке має потребу покращити існуючу систему фінансово-економічного планування для прийняття управлінських рішень.

Також можна звернути увагу, що війна, нестабільність ринку, конкуренція, коливання валюти — усе це вимагає чіткої та ефективної системи фінансового менеджменту. Серед сучасних інструментів, які можуть покращити бюджетування і оперативний контролінг на підприємстві можна відмітити:

- інтегровану систему бюджетування, консолідації, управління грошовими потоками та ліквідністю на платформі IBM Analytics (це комплексне рішення з бізнес-аналітики та планування від компанії IBM, яке має допомогти підприємству перетворювати дані на цінні звіти та інтерактивні панелі інструментів);

- застосування Ai Financial **(**англ. artificial intelligence) **-** використання технологій штучного інтелекту для автоматизації фінансових процесів, аналізу сценаріїв для виявлення вразливостей та пом'якшення потенційного їх впливу, покращення процесів обміну інформацією для прийняття рішень і досягнення результатів.

Список використаних джерел:

1. Корбутяк А.Г., Єрмійчук Н.І. Навчально-наочний посібник з дисципліни «Фінансовий контролінг». Чернівці: вид-во ЧНУ, 2017. 115 с.
2. Діджиталізація у фінансах: навчальний посібник / Н.С. Ситник, І.Б. Назаркевич, О.Я. Мищишин. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. – 287 с.

УДК 336.64:005.915

Шварцман І.С.
студентка 31 гр. ФМОІТ
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник**: **Домбровська С.О.
к.е.н., старший викладач
Одеський національний економічний університет

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО КОНТРОЛІНГУ КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА РИЗИКІВ

Сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем невизначеності, зростанням ринкових і фінансових ризиків, що вимагає від підприємств нових підходів до управління фінансами. Традиційні методи фінансового контролінгу вже не забезпечують необхідної швидкості обробки

інформації та адаптивності до змін зовнішнього середовища. Відтак, ключовим напрямом підвищення ефективності корпоративних фінансів стає диджиталізація фінансового контролінгу — тобто впровадження цифрових технологій у процеси збору, аналізу й моніторингу фінансових показників.

Диджиталізація змінює саму сутність контролінгу, перетворюючи його з інструменту фіксації відхилень на систему проактивного управління. Як зазначає Чернова В.В., цифровий контролінг забезпечує аналіз даних у режимі реального часу, підвищує точність прогнозів і оперативність управлінських рішень [1]. Завдяки інтеграції ERP, CRM та бухгалтерських систем формується єдиний інформаційний простір, у якому дані обробляються автоматично, а контролер отримує можливість зосередитися на аналітичних завданнях. Поєднання бізнес-аналітики (BI) і машинного навчання дозволяє оцінювати фінансові ризики в реальному часі, що особливо важливо в умовах криз і нестабільності [2].

Диджиталізація контролінгу сприяє оптимізації фінансових процесів. Автоматизація формування звітності зменшує кількість помилок, а візуалізація даних у BI-дашбордах забезпечує керівництво актуальною інформацією про стан ліквідності, прибутковість і витрати. Цифрові інструменти дозволяють оперативно реагувати на відхилення від планових показників і виявляти неефективні напрями діяльності, що підвищує загальну фінансову стійкість підприємства [5].

Особливої ваги диджиталізація фінансового контролінгу набуває в умовах підвищених ризиків. Згідно зі звітом Національного банку України, більшість компаній зазначають зростання ризику ліквідності та валютних коливань. У таких умовах цифрові інструменти контролінгу допомагають проводити стрес-тестування, моделювання сценаріїв і прогнозування грошових потоків [3]. Міністерство фінансів України у звіті за 2024 рік підкреслює, що цифровізація управлінських процесів у фінансовій сфері підвищує прозорість, підзвітність і здатність бізнесу швидко адаптуватися до змін [4].

Разом з тим диджиталізація потребує не лише технологічних, а й організаційних змін. Необхідно формувати культуру роботи з даними, підвищувати цифрову компетентність персоналу та забезпечувати кібербезпеку фінансових систем. Без належного захисту інформації і контролю доступу навіть найсучасніші інструменти можуть стати джерелом ризиків [5]. Важливою передумовою успіху є підготовка фахівців, здатних поєднувати знання з фінансів, ІТ-технологій та аналітики. Цифрова трансформація фінансового контролінгу неможлива без інвестицій у людський капітал.

Отже, диджиталізація фінансового контролінгу є необхідною умовою підвищення ефективності корпоративних фінансів в умовах зростання ризиків. Вона забезпечує швидкість, прозорість і точність фінансового аналізу, сприяє оптимізації ресурсів та посиленню контролю за витратами. Водночас ефективність цифрової трансформації залежить від готовності підприємства до змін, рівня компетенцій працівників і належного захисту інформаційного середовища. У підсумку можна стверджувати, що цифровий контролінг стає не просто інструментом управління, а стратегічною основою фінансової стійкості та конкурентоспроможності українських компаній.

Список використаних джерел:

1. Чернова В.В. Диджиталізація контролінгу. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* 2024. №12(325). С. 108-114.

2. Ситник Н.С. Діджиталізація у фінансах: навчальний посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2025. 287 с.

3. Національний банк України. Опитування про системні ризики фінансового сектору (листопад 2023 р.). URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Risk_Survey_2023-H2.pdf

4. Міністерство фінансів України. Огляд фінансових ринків України та системи корпоративного управління (звіт 2024 р.). URL: https://surl.li/hpzxae

5. Криниця С.О. *Цифрові дивіденди диджиталізації системи управління публічними фінансами. Причорноморські економічні студії.* 2024. №88. С. 51-58.

УДК 658.14:658.152

Савощенко А.С.
здобувачка магістерського рівня вищої освіти
ОП «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Ушеренко С.В.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА АТ «МХП»: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Оборотні активи – ключовий ресурс для забезпечення безперебійної операційної діяльності агропромислових підприємств. Для таки холдингів, як МХП ефективність управління оборотним капіталом набуває особливого значення, оскільки структура активів включає значні виробничі запаси, біологічні активи та сільськогосподарську продукцію, формування яких зумовлене сезонністю, тривалістю біологічних циклів та необхідністю створення стратегічних резервів. Біологічні активи посідають важливе місце у структурі ресурсів МХП, оскільки формують основу його виробничого циклу. Вони включають тварин для вирощування, їх відгодівлю, посіви у процесі росту, багаторічні насадження, а також біологічні активи поточного циклу, які визначають обсяг майбутньої сільськогосподарської продукції. АТ «Миронівський хлібопродукт» лідером з експорту м’яса птиці. Підприємство реалізує повний цикл виробництва — від вирощування зернових і кормових культур до переробки м’яса та реалізації готової продукції під брендом «Наша Ряба». МХП контролює понад 55% внутрішнього ринку м’яса птиці, експортує продукцію до більш ніж 80 країн світу та активно розвиває біоенергетичні проєкти, логістичні потужності й технології точного землеробства.

На основі консолідованої фінансової звітності компанії МХП проаналізували динаміку оборотних активів за 2023–2024 роки. Дані наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. **Структура оборотних активів МХП у 2023–2024 рр**.

Показник	2023	2024	Абсолютна зміна	Темп зміни
	млн дол.			
Поточні активи	1 588	1 665	+77	+4,85%
Запаси	333	381	+48	+14,41%
Біологічні активи	171	169	–2	–1,17%
С/г продукція	370	437	+67	+18,11%
Дебіторська заборгованість	186	200	+14	+7,53%
Грошові кошти	436	355	–81	–18,57%

Джерело: [1]

У 2024 році оборотні активи зросли на 4,85%. Найбільше збільшилися запаси та сільськогосподарська продукція, що пояснюється сезонністю виробництва та стратегічним накопиченням ресурсів у період воєнних ризиків і нестабільності ринку. Для оцінки ефективності варто проаналізувати основні показники ефективності оборотного капіталу. Розглянемо на таблиці 2.

Таблиця 2. **Показники ефективності оборотного капіталу МХП**

Показник	Формула	2023	2024
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	1,26	1,52
Період обороту дебіторської заборгованості, днів	$\frac{\text{Середня дебіторська заборгованість}}{\text{дохід від реалізації}} \times 365$	22,4	23,9
Період обороту запасів, днів	$\frac{\text{Запаси}}{\text{Собівартість реалізації}} \times 365$	52,1	59,6

Джерело: [2]

У 2023–2024 рр. МХП забезпечив покращення короткострокової фінансової стійкості, коефіцієнт поточної ліквідності зріс з 1,26 до 1,52, що свідчить про посилення платоспроможності компанії. Показник обороту дебіторської заборгованості залишається стабільним і відображає ефективну політику розрахунків із контрагентами.

Методологічно стійкість підприємства доцільно розглядати з позицій системного підходу, коли фінансова, виробнича, технологічна, екологічна та маркетингова складові розглядаються як взаємопов'язані елементи єдиної структури. Відповідно до підходу Буткевич О.В., стратегічна стійкість трактується як здатність підприємства досягати запланованих результатів за мінімальних відхилень від прогнозних показників у динамічному середовищі. Для МХП це означає збереження платоспроможності, ефективності використання ресурсів, стабільності виробничих процесів та здатності швидко реагувати на зовнішні ризики. Цьому сприяє використання сучасних цифрових інструментів управління — ERP-системи SAP, аналітики даних, контролінгу запасів і гнучкого фінансового планування у форматі rolling-forecast. Такі технологічні рішення забезпечують прозорість управлінських процесів, знижують рівень ризику та зміцнюють фінансову стійкість підприємства [3]. З метою кількісного підтвердження рівня стійкості АТ «МХП» проведено розрахунок основних фінансових коефіцієнтів за 2023–2024 рр., що дозволяє оцінити зміни ліквідності, структури оборотних активів і швидкості їх обороту на таблиці 3.

Таблиця 3. **Оцінка фінансової стійкості АТ «МХП»**

Показник	Формула	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{\text{ПА}}{\text{ПЗ}}$	1,28	1,51	+0,23
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	$\frac{\text{ПА} - \text{ПЗ}}{\text{ПА}}$	0,22	0,34	+0,12
Коефіцієнт оборотності запасів	$\frac{\text{Собівартість реалізаці}}{\text{Середні запаси}}$	6,81	6,54	–0,27

За результатами розрахунків у 2024 році АТ «МХП» підвищило коефіцієнт поточної ліквідності на 0,23 пункти та забезпеченість оборотних активів власними коштами на 0,12 пункти, що свідчить про зміцнення фінансової стійкості

підприємства. Незначне зниження оборотності запасів (–0,27) пояснюється сезонністю виробництва, проте загальна динаміка показників є позитивною.

На мою думку, також варто здійснити оцінку інноваційно-інвестиційного потенціалу МХП, яке ґрунтується на положеннях дослідження Волощук В.Р., згідно з якими розвиток підприємства може відбуватись у трьох формах відтворення: простій, розширеній та інтенсивній (інноваційній). МХП реалізує саме інтенсивний тип, що передбачає активне впровадження новітніх технологій, модернізацію виробничих процесів і цифровізацію управління. Прикладами цього є будівництво біогазових заводів на базі відходів птахівництва, впровадження технологій точного землеробства, використання енергоощадного обладнання та екологічних рішень [4].

У 2024 році АТ «МХП» реалізувало низку інвестиційних проєктів із загальним обсягом капіталовкладень 217 млн дол., що забезпечило отримання чистого прибутку 144 млн дол.. Рівень рентабельності інвестицій становить 66,4%, що свідчить про високу ефективність використання інвестиційних ресурсів. Показники періоду окупності — 1,5 року, чистої теперішньої вартості – 329 млн дол. та внутрішньої норми рентабельності — 31% підтверджують економічну доцільність, результативність і прибутковість реалізованих інноваційних проєктів підприємства.

У досліджуваний період МХП покращив свою ліквідність, тобто здатність швидко покривати поточні зобов’язання. Це підвищує фінансову стабільність компанії. Зростання запасів пов’язане зі свідомим управлінським рішенням: за умов ринкової нестабільності та логістичних ризиків компанія накопичує ресурси, щоб безперервно забезпечувати виробництво. Крім того, МХП активно використовує цифрові системи управління та сучасні фінансові інструменти, що допомагає ефективніше контролювати оборотний капітал. У результаті компанія будує стійку модель управління оборотними активами, яка дозволяє стабільно працювати та залишатися конкурентною навіть у складних умовах.

Список використаних джерел:

1. МХП. Інтегрований різний звіт та фінансова звітність. 2024. URL: https://mhp.com.ua/en/mhp-se/financial-reports

2. Brigham, E. F., Ehrhardt, M. C. *Financial Management: Theory and Practice.* 16-е вид. Boston: Cengage Learning, 2022. 1088 с.

3. Волощук В.Р., Сіренко Н.М., Ляшенко І.В. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємства в умовах цифровізації. Економічний форум, 2020, №4, с. 74–83.

4. Буткевич О.В., Сокирко О.М., Солодовник Н.В. Стратегічна стійкість підприємства: теоретико-методологічні засади. Вісник економіки та менеджменту, 2023.

УДК 658.1

Омельчук А.М.
здобувач магістерського рівня освіти
ОП "Фінансовий менеджмент і контролінг"
Науковий керівник: Ушеренко С.В.

к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ НА ФОРМУВАННЯ ТА ДИНАМІКУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Умови функціонування підприємств на сучасному етапі розвитку економіки вирізняються підвищеним рівнем ризику та невизначеності, що зумовлено несприятливими макроекономічними тенденціями. Такі фактори спричиняють погіршення фінансових результатів діяльності та дефіцит ресурсного забезпечення. Одним із ключових чинників сформованої ситуації є недостатня увага управлінського персоналу до удосконалення системи прийняття рішень у сфері

формування та раціонального використання грошових потоків [1]. Комплекс макроекономічних, глобалізаційних, технологічних і фінансових детермінант обумовлює значні коливання обсягів грошових надходжень і виплат, що створює додаткові ризики та ускладнює забезпечення стабільного рівня ліквідності підприємств.

Невизначеність макроекономічного середовища, яка проявляється у коливаннях валютних курсів, інфляційних процесах, нестабільності цін на сировину й енергоносії, істотно впливає на обсяги операційних грошових потоків. Економічні спади, зменшення сукупного попиту та зростання вартості позикових ресурсів зумовлюють скорочення доходів і підвищення витрат, що негативно впливає на обсяг чистого операційного грошового потоку.

Підприємства, зокрема представники сектору малого та середнього бізнесу, нерідко зазнають труднощів із підтриманням належного рівня ліквідності. Такі проблеми спричинені непередбачуваними витратами, затримками надходжень платежів, змінами податкового чи нормативно-правового середовища. Військово-політичні чинники, регуляторні трансформації та інші зовнішні ризики можуть дестабілізувати безперервність грошового циклу та підвищувати ймовірність формування неплатоспроможності за відсутності дієвих інструментів управління грошовими потоками [2;3].

Стрімкий розвиток цифрових технологій, фінтех-рішень та онлайн-каналів реалізації продукції суттєво трансформує структуру операційних грошових потоків, прискорюючи надходження коштів, змінюючи механізми їх обробки та актуалізуючи потребу у впровадженні сучасних систем управління ліквідністю. Цифровізація бізнес-процесів, застосування ERP-систем і платформ автоматизованого контролю грошових потоків, формує значні інвестиційні потреби та впливає на параметри інвестиційних грошових потоків підприємств [4].

Сучасне економічне середовище зумовлює формування сукупності факторів, які суттєво впливають на зміну та характер динаміки складових грошових потоків

підприємств. До основних тенденцій в операційних грошових потоках належать: зменшення споживчого попиту та скорочення обсягів реалізації продукції, що спричиняє зниження операційних надходжень; зростання вартості матеріально-технічних ресурсів, логістичних послуг і трудових витрат, що обумовлює збільшення операційних витрат та скорочення чистого операційного потоку; вплив валютних коливань на розміри надходжень і виплат за валютними контрактами. Фінансові грошові потоки також зазнають суттєвих змін під впливом таких факторів, як підвищення вартості кредитних ресурсів, що збільшує витрати на обслуговування боргових зобов'язань; коригування дивідендної політики та операцій із власним капіталом задля підтримання належного рівня ліквідності; необхідність своєчасного погашення позикових коштів, що може формувати значний відтік грошових ресурсів за умов обмеженої здатності генерувати операційні надходження. Інвестиційні грошові потоки підприємств також характеризуються впливом невизначеності та ризиків. Серед ключових тенденцій слід виокремити підвищення потреби у капіталі для модернізації виробництва та цифрової трансформації; стримування інвестиційної активності під впливом нестабільності, що зумовлює тимчасове скорочення інвестиційних витрат та супроводжується втратою потенційного довгострокового зростання грошових потоків; посилення залежності від внутрішніх джерел фінансування у зв'язку з подорожчанням зовнішніх кредитних ресурсів [1-4].

Отже, сучасні економічні умови істотно ускладнюють процеси формування та управління грошовими потоками підприємств. Макроекономічна нестабільність, глобальні трансформації, технологічні зміни та зростання вартості капіталу зумовлюють зниження операційних надходжень, збільшення витрат і підвищення волатильності фінансових та інвестиційних потоків. Операційні, фінансові та інвестиційні потоки піддаються впливу комплексного набору факторів, серед яких скорочення попиту, зростання витрат, валютні коливання, підвищення вартості фінансування та невизначеність інвестиційного середовища. Ці процеси вимагають

від підприємств адаптації стратегій управління ліквідністю, фінансуванням та інвестиційною діяльністю, що зумовлює потребу у вдосконаленні системи управління грошовими потоками для забезпечення адаптації до мінливого зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Левченко Ю. Г., Загородня Т. С. Економічний механізм формування та використання грошових потоків підприємства. *International Electronic Scientific Journal «Science Online».* 2021. URL: https://nauka-online.com/wp-content/uploads/2021/01/Levchenko-Zagorodnya.pdf

2. Монтика, Ю. Роль аналізу грошових потоків у розвитку малого та середнього бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2023. (58). URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3287

3. Ясіновська, І., Кольба, Р. Шляхи підвищення ефективності системи управління грошовими потоками підприємства в умовах війни. *Молодий вчений*, 2023. 11 (123), 168-174. URL: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-11-123-34

4. Ситник Н. С., Назаркевич І. Б., Мищишин О. Я. Діджиталізація у фінансах: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 287 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/06/Posibnyk_Didzhytalizatsiia-u-finansakh.pdf

ПЛАТФОРМА V
АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ФІНАНСАМИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

УДК 005.21.364

Трейтьяк В.О.
здобувач 6 курсу факультету фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Чепка В.В.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ФІНАНСАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнної агресії росії проти України питання забезпечення фінансової стійкості підприємств набувають особливої актуальності. Руйнування виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів, зниження ринків збуту та підвищена невизначеність грошових потоків ставлять під загрозу звичні моделі корпоративного фінансового управління [1]. Антикризове управління корпоративними фінансами передбачає систему заходів, спрямованих на своєчасну діагностику фінансових дисбалансів, відновлення платоспроможності підприємства та забезпечення сталого розвитку. Серед ключових завдань цієї системи є управління ліквідністю, реструктуризація зобов'язань, оптимізація витрат і мобілізація внутрішніх резервів фінансової стійкості [2].

Ефективне антикризове управління будується на комплексній діагностиці фінансового стану із застосуванням коефіцієнтного аналізу, сценарного оцінювання та моніторингу ліквідності й капітальної структури підприємства, що дозволяє визначити рівень загрози банкрутства й розробити план відновлення фінансової стійкості [3].

Короткострокові антикризові заходи, необхідні у період гострої фази війни, включають реструктуризацію зобов'язань перед кредиторами і постачальниками, оперативне скорочення капітальних витрат, активізацію дебіторської

заборгованості та використання державних програм підтримки бізнесу [4]. Практичні кейси українських підприємств підтверджують ефективність таких дій.

Стратегічні напрями відновлення фінансової стійкості включають диверсифікацію постачальних ланцюгів, реорієнтацію ринків збуту, фінансову реструктуризацію і цифровізацію фінансового контролю [5]. Такі підходи фіксуються в дослідженнях, що охоплюють українські умови воєнного часу.

Критично важливою є система раннього попередження і ризик-менеджменту, що включає картування ризиків, побудова ймовірнісних сценаріїв, встановлення лімітів втрат і автоматичних тригерів управлінських рішень [6]. Відсутність таких систем значно знижує здатність підприємства реагувати у кризовій ситуації.

Організаційно-кадрові аспекти антикризового фінансового управління передбачають формування спеціалізованих антикризових команд, чітке делегування повноважень, сценарне планування дій і комунікацію з кредиторами, інвесторами та іншими стейкхолдерами. Добре організована внутрішня структура управління підвищує вірогідність успішного проходження кризи [7].

Підсумовуючи відмітимо, що антикризове управління корпоративними фінансами в умовах воєнного стану набуває багатовимірного характеру та потребує комплексного підходу, який поєднує діагностику, планування, прогнозування, контроль та подолання кризових явищ для забезпечення життєздатності бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Бран В. В. Антикризове управління корпоративними фінансами в умовах військової агресії проти України: магістерська робота. URL: https://ir.kneu.edu.ua/items/c1930f83-57d3-4948-88e1-c5403c1f98cb

2. Ватченко Б.С., Шаранов Р.С. Антикризове управління підприємством в умовах війни. URL: https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1186

3. Левковець Н.П. Удосконалення антикризового управління підприємством в умовах воєнного стану. URL: https://journals.pdau.poltava.ua/index.php/econom/article/download/36/28/60

4. Марусяк Н.Л. Забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану та економічної турбулентності. URL: https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/download/1541/1490/

5. Шарапов В.С. Формування концепції антикризового управління підприємствами в умовах військової агресії. URL: https://humstudies.com.ua/article/view/277870

6. Зимовець В. Фінанси підприємств України під час війни та завдання їх повоєнного відновлення. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/88e3ca70-6c81-4e74-a0be-f77281711078/content

7. Шушкова Ю.В., Парфенюк Є.І., Турба Р.Б. Особливості банківського кредитування та засоби стабілізації фінансового забезпечення бізнесу в Україні в умовах війни. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-9_0-pages-213_221.pdf

УДК 658.14:338.45(477)

Веремієць М.Д.,
здобувачка освітнього ступеню магістр,
ОПП «Фінансовий менеджмент і контролінг»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Островська О.А.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СИСТЕМА РАННЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ГМК В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Гірничо-металургійний комплекс України (далі – ГМК) перебуває в екстремальних умовах функціонування через повномасштабну військову агресію. Втрата ключових активів, логістичні обмеження, енергетичні кризи та наближення лінії фронту створюють критичні ризики для фінансової стійкості підприємств

галузі. Система раннього попередження фінансової кризи стає не просто інструментом моніторингу, а життєво необхідним механізмом виживання бізнесу.

Однією з найбільших міжнародних вертикально інтегрованих груп гірничо-металургійного комплексу в Україні є група компаній «Метінвест». До початку повномасштабного вторгнення виробничий портфель групи включав три основні сталеплавильні підприємства: ПАТ «ММК ім. Ілліча», ПрАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь» (м. Маріуполь), ПрАТ «Камет-Сталь» (м. Кам'янське). Унаслідок бойових дій у 2022 році компанія втратила операційний контроль над маріупольськими підприємствами, які у 2021 році забезпечували близько 40% виробництва сталі в Україні. У 2024 році виробництво сталі для Метінвесту забезпечував повністю консолідований металургійний актив компанії – «Камет-Сталь» [1].

Динаміка виробництва сталі групи Метінвест за 2022 – 2024 роки відображає проблеми функціонування підприємства в умовах глибокої системної кризи. У 2022 році загальний обсяг виробництва становив 2 918 тис. тонн, де Каметсталь забезпечував 54%, Азовсталь та ММК імені Ілліча по 23% кожен. У 2023 році обсяги виробництва зменшилися на 31%. У 2024 році спостерігається позитивна тенденція: виробництво зросло на 3,7%, досягши 2 099 тис. тонн за рахунок підвищення завантаження потужностей Каметсталі, оптимізації виробничих процесів та диверсифікації поставок сировини (рис 1).

Рисунок 1 – Динаміка виробництва сталі групи Метінвест за 2022 – 2024 роки, тис. тонн

Джерело: розроблено автором на основі [1]

Система раннього попередження (далі – СРП) фінансової кризи являє собою комплексний механізм моніторингу, аналізу та прогнозування потенційних загроз фінансовій стабільності підприємства, що базується на систематичному відстеженні критичних індикаторів та їх відхилень від нормативних значень. Концептуально система раннього попередження ґрунтується на теоріях антикризового управління, фінансового аналізу та ризик-менеджменту, інтегруючи кількісні показники (коефіцієнти ліквідності, платоспроможності, рентабельності, боргового навантаження) та якісні параметри (ринкові умови, галузеві тренди, геополітичні ризики)[2]. В умовах екстремальних зовнішніх шоків система раннього попередження набуває особливого значення для ГМК України, оскільки традиційні фінансові моделі доповнюються специфічними індикаторами операційної безпеки: відстань до зони бойових дій; стан критичної інфраструктури; доступність логістичних маршрутів та енергопостачання. Практичне застосування інструментарію СРП демонструє Метінвест, яка завдяки системі раннього моніторингу загроз змогла оперативно перерозподілити виробничі потужності на Каметсталь, збільшивши його завантаження до 100% виробничого портфелю.

Основна мета системи раннього попередження полягає у створенні часового лагу між виявленням перших сигналів кризи та її фактичним настанням, що дозволяє менеджменту активувати превентивні заходи для нейтралізації негативних наслідків [2]. Для підприємств ГМК критично важливими індикаторами стали: співвідношення Net Debt/EBITDA – Метінвест утримує на рівні 1,1 у 2024 році; частка морських перевезень у структурі експорту – зростання до 60-70% після відновлення чорноморського експортного коридору; рівень завантаження виробничих потужностей – критичний поріг < 40% та обсяг грошових резервів – мінімальний безпечний рівень 300 млн. дол.[1].

Таким чином, система раннього попередження фінансової кризи є ключовим інструментом забезпечення стабільності та виживання підприємств гірничо-металургійного комплексу в умовах екстремальних зовнішніх шоків, дозволяє

своєчасно виявляти потенційні загрози, оцінювати критичні показники фінансової та операційної діяльності, а також оперативно реагувати на зміни у виробничому та логістичному середовищі. Ефективне поєднання кількісних і якісних індикаторів, наявність превентивних сценаріїв дій та достатніх фінансових резервів забезпечує підприємству зменшувати негативні наслідки кризових ситуацій, підтримувати стратегічні інвестиції та стабільне функціонування навіть за значних зовнішніх ризиків.

Список використаних джерел:

1. Метінвест. Річний звіт 2024. URL: https://metinvestholding.com/ua/ar2024/uploads/2025/07/metinvest-annual-report-2024_ua.pdf (дата звернення: 19.10.2025).

2. Калініченко З. Розробка методики раннього попередження та реагування на кризи підприємства. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 2. С. 90-100. URL: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/49312/1/2060-6565658032-1-PB.pdf (дата звернення: 19.10.2025).

УДК 336.77:631

Кравченко А. С.,
Повар В. С.
здобувачки бакалаврського рівня вищої освіти ОП «Корпоративні фінанси»
Науковий керівник: Урванцева С. В.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РОЗВИТОК АГРАРНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В умовах економічної глобалізації, що охоплює всі країни світу, відбувається не тільки перерозподіл фінансових потоків, а й процес активних капіталовкладень. Саме сільське господарство, як перспективна сфера, не тільки

отримує вигоду з вкладених інвестицій, а й сприяє активному розвитку національної економіки України. Додаткові ризики, спричинені повномасштабним вторгненням, актуалізували необхідність розробки та ефективного впровадження механізмів фінансового забезпечення, що стали ключовим чинником підтримки посівної кампанії, поточної діяльності та стійкості агросектору в умовах воєнного стану. Відтак, подальший розвиток галузі потребує значного зовнішнього фінансування за рахунок банківських кредитних ресурсів, державних програм підтримки, особливо з огляду на обмеженість власних фінансових ресурсів.

Аналізуючи обсяги банківського кредитування аграрних підприємств до повномасштабного вторгнення росії, слід відмітити, їх низьку питому в загальному обсязі кредитів наданих суб'єктам господарювання – на рівні 11,0%, причому така тенденція є практично незмінною впродовж останніх років [1].

Впродовж 2018-2021 рр. обсяги державної підтримки аграрного сектору мали тенденцію до зменшення: у 2018 році вони становили 6,3 мільярда гривень, у 2019 році – 5,9 мільярда гривень, у 2020 році – 4 мільярда гривень, у 2021 році- — 4,5 мільярда гривень [2].

З 2022 року державна підтримка передбачала гранти на розвиток садів та теплиць у розмірі 7 млн та 10 млн гривень відповідно. Також надавалася компенсація до 50 % витрат на відновлення та будівництво меліоративних систем. Малі фермерські господарства, які обробляють до 120 гектарів на деокупованих територіях, могли отримати безповоротну допомогу 8 тисяч гривень за гектар, а на контрольованій території – 4 тисячі гривень за гектар [3].

Водночас Постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 року № 274 [4] були внесенні зміни до державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» з розширенням можливостей підтримки суб'єктів підприємництва сільськогосподарських товаровиробників, передусім, для забезпечення фінансування ними посівних робіт. Державою передбачено додаткову фінансову підтримку малого та середнього агробізнесу у вигляді компенсації відсоткової

ставки за кредитами до 50 млн грн. Уряд також установив максимальний розмір державної гарантії за портфельними кредитами до 80%.

Станом на вересень 2022 року у межах програми «Доступні кредити 5-7-9» українські аграрії залучили кредитів обсягом 57,17 млрд грн, з них під посівну кампанію – на суму 38,55 млрд грн або 67,4%. Кредитними ресурсами скористались 30996 сільськогосподарських товаровиробників – це 65,2% від загальної кількості підприємств в Україні, що займаються сільськогосподарською діяльністю. В межах даної програми аграрії залучали кредитні ресурси в розмірі від 100 тис. до 90 млн грн. Найбільші обсяги кредитів за період надали АТ "Ощадбанк" (5,4 млрд грн), "Райффайзен Банк" (3,92 млрд грн) та "Креді Агріколь банк" (3,55 млрд грн) [5].

На початок 2023-го року, 51 банк в Україні надав кредити сільськогосподарським підприємствам на суму 118,9 мільярда гривень. Ця сума практично вдвічі (на 44%) перевищує показники 2021 року, коли банки виділили аграріям 82,4 мільярда гривень. У 2023 році Уряд продовжив державну програму "Доступні кредити 5-7-9%" з метою сприяння отриманню аграріями кредитів в умовах воєнного конфлікту та розширив програму надання державних гарантій. Згідно з цією програмою, аграрії можуть отримати кредити на суму до 90 мільйонів гривень під ставки 5–9% річних, залежно від виду кредиту та суб'єкта підприємництва [2].

Підтримка вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та їх розвиток є основою державної політики. Тому, у квітні 2024 року Уряд України запустив державну програму 25% компенсації вартості сільгосптехніки українського виробництва, яка є однією з програм підтримки агровиробників. На реалізацію програми урядом було закладено в бюджеті 2024 року 1 млрд грн.

Програма «Доступні кредити 5-7-9%» залишається головним фінансовим інструментом підтримки аграрного сектору України у 2025 р. За цією програмою впродовж цього року 3251 агропідприємств залучили 19,1 млрд грн. Це показує високу ефективність пільгового фінансування і дієвість програми у непростих

макроекономічних умовах. Загалом за різними програмами фінансування з початку 2025 р. 7420 агропідприємств залучили майже 44,5 млрд грн кредитних ресурсів [6].

У воєнних умовах аграрне кредитування стало одним із ключових чинників, що тримають український агросектор на плаву. Коли власних ресурсів бракує, а ризики зростають, саме кредити та державні програми забезпечують аграріям можливість сіяти, оновлювати техніку й утримувати виробництво. Фінансування перетворилось на інструмент стабільності та розвитку, який дозволяє галузі не просто виживати, а готувати підґрунтя для відновлення країни після війни.

Список використаних джерел:

1. Статистика фінансового сектору. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial.

2. Дудукалова О., Матвієнко Г. Пільгове кредитування сільськогосподарських виробників як основа сталого економічного розвитку та інтеграції України у спільну аграрну політику ЄС. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-28

3. Білоченко А. Кредитування аграрного сектору України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-3

4. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 р. № 274. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2022-п#Text.

5. Жарикова А. Українські аграрії залучили доступних кредитів на 57 мільярдів. *Економічна правда*. 8 вересня 2022. URL: https://epravda.com.ua/news/2022/09/08/691291/

6. Тулуш Л., Заєць О. Кредитне забезпечення аграрних підприємств в умовах повоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*. 2025. № 77. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-36

УДК: 336.6:005.334:004

Деньга А.Є.
здобувач факультету фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Стащук Д.М.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ФІНАНСАМИ ІТ-КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто підходи до антикризового управління корпоративними фінансами ІТ-підприємств в умовах військової агресії росії проти України. Визначено вплив особливостей фінансової моделі ІТ-бізнесу: домінування нематеріальних активів, залежності від платіжних систем та високої частки витрат на персонал і хмарні ресурси - на формування ризиків ліквідності. Запропоновано управлінські рішення, спрямовані на підтримання платоспроможності та збереження довгострокової вартості бізнесу, а також виокремлено ключові показники моніторингу за станом фінансової стійкості компанії.

Ключові слова. Антикризове управління; корпоративні фінанси; ІТ-підприємства; ліквідність; ризик-менеджмент; вартість бізнесу.

Вступ. Воєнні умови значно ускладнили фінансову стабільність ІТ-підприємств, посиливши валютні та операційні ризики, залежність від платіжної інфраструктури та зовнішніх сервісів. Для бізнес-моделей, що ґрунтуються на інтелектуальному капіталі й цифрових платформах, це створює загрозу касових розривів і втрати інвестиційної привабливості. Існуючі підходи до фінансового управління не завжди забезпечують своєчасне коригування політики витрат і ліквідності. Мета дослідження - обґрунтувати підходи до антикризового управління фінансами ІТ-підприємств, спрямовані на стабілізацію грошових потоків та зниження критичних ризиків у період воєнних подій. Об’єкт дослідження - фінансова діяльність ІТ-підприємств в умовах нестабільності.

Предмет дослідження - методи та інструменти управління ліквідністю, ризиками та вартістю бізнесу.

Теоретико-методологічні засади антикризового управління фінансами ІТ-підприємств. Антикризове управління фінансами передбачає узгодження поточних рішень щодо витрат і джерел фінансування з оцінкою ризиків та підтриманням потенціалу майбутнього розвитку бізнесу. Воно спирається на принципи корпоративних фінансів (структура капіталу, вартість капіталу, управління грошовими потоками), концепцію управління ризиками (Enterprise Risk Management) [1] і підходи до забезпечення безперервності діяльності підприємства. Для ІТ-сектора характерними є такі риси: виручка генерується здебільшого за рахунок підписних моделей монетизації; витрати зосереджені на персоналі, R&D і хмарній інфраструктурі, що робить їх менш гнучкими; частка матеріальних активів невелика, тому доступ до класичного кредитування обмежений. У воєнних умовах посилюється вплив зовнішніх факторів: перебої роботи платіжних систем, зміна податкового резидентства, ризики кібератак, коливання валют. Саме тому ІТ-компанії потребують сценарного фінансового планування із заздалегідь встановленими пороговими значеннями, при досягненні яких підприємство переходить до більш обмежувальної політики витрат.

Діагностика фінансової стійкості та оцінка ризиків. Початковим етапом антикризового управління є складання прогнозу руху коштів на 13 тижнів з оновленням не рідше одного разу на тиждень. Такий прогноз дозволяє своєчасно виявити ризики нестачі ліквідності. Показниками оцінки фінансової стійкості виступає запас ліквідності (cash buffer) - обсяг коштів, достатній для покриття термінових витрат [2]; burn rate - середній обсяг грошових витрат за місяць; runway - період часу, протягом якого підприємство може працювати без додаткових надходжень [3]. Досягнення runway рівня нижче шести місяців слугує підставою для перегляду бюджету та інтенсифікації заходів щодо повернення дебіторської заборгованості.

Далі формується карта ризиків, яка включає валютні ризики (коливання курсу); платіжні ризики (залежність від одного джерела отримання виручки); операційні ризики (перебої в роботі інфраструктури, релокація команд); правові та санкційні ризики тощо. Для кожного ризику визначаються: відповідальна особа, імовірність настання, потенційний вплив і встановлений порядок реагування (протокол). [4]

Інструменти антикризового управління фінансами. У сфері ліквідності доцільним є встановлення мінімального обсягу грошового резерву; пріоритизація платежів з поділом на критичні та відтерміновані; застосування факторингу та фінансування, прив'язаного до доходу, якщо грошові надходження нерівномірні; зниження валютних ризиків завдяки поєднанню виручки та витрат в одній валюті або ж застосуванню хеджування. [5]

При формуванні бюджету використовується підхід «нульової бази», за якого кожна стаття витрат має бути підтверджена з урахуванням її впливу на стабільність діяльності та потенціал отримання прибутку. [6] Планування переходить до rolling forecast, що забезпечує постійне оновлення бюджету. В управлінні доходами першочерговість надається утриманню клієнтів, гнучкому ціноутворенню, диверсифікації платіжних каналів та контролю окупності маркетингових витрат (ROAS).

Висновки. Антикризове управління фінансами IT-підприємства в умовах війни потребує поєднання оперативного контролю ліквідності, системної оцінки ризиків і підтримання потенціалу створення вартості у майбутньому. Використання сценарного прогнозування, лімітів і тригерів для ухвалення рішень, а також регулярне бюджетування дозволяють зменшити ймовірність касових розривів і забезпечити стійкість бізнес-моделі.

Список використаних джерел:

1. Hayes A. Enterprise Risk Management (ERM): What It Is and How It Works. *Investopedia*. URL: https://www.investopedia.com/terms/e/enterprise-risk-management.asp (date of access: 05.11.2025).

2. Yasemin Hurcan Emre Balibek Fatoş Koç. How to Set Up A Cash Buffer: A Practical Guide to Developing and Implementing a Cash Buffer Policy. 2020. URL: https://doi.org/10.5089/9781513563848.061 (date of access: 05.11.2025).
3. Burn Rate і Cash Runway: що це таке, як вирахувати. *Marketing Link LLC*. URL: https://marketing.link/uk/burn-rate-i-cash-runway-shho-cze-take-yak-vyrahuvaty/ (дата звернення: 05.11.2025).
4. A risk mapping, what is it? *Risk Management Platform*. URL: https://www.riskmanagementplatform.co/blog/une-cartographie-des-risques-quest-ce-que-cest (date of access: 05.11.2025).
5. Ganti A. Understanding Foreign Exchange Risk and Hedging Strategies with Examples. *Investopedia*. URL: https://www.investopedia.com/terms/f/foreignexchangerisk.asp (date of access: 05.11.2025).
6. What is zero-based budgeting (ZBB)? *Oracle*. URL: https://www.oracle.com/ua/performance-management/planning/zero-based-budgeting/ (date of access: 05.11.2025).

УДК 658.16:658.155.2

Ігнатенко О.О.,
студентка факультету маркетингу, 3 курс,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Куліш Г.П.,
к.е.н., доцент, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ КРЕДИТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ

Масштабна військова агресія та економічна нестабільність в Україні зумовили стрімке збільшення кількості суб'єктів корпоративного сектору, які перебувають під загрозою втрати платіжної спроможності та фінансового краху, навіть якщо їхня діяльність є потенційно життєздатною.

Основною причиною є різке зниження операційних доходів внаслідок руйнування виробничих потужностей та логістичних ланцюгів, втрати ринків збуту та міграції робочої сили на тлі зростання фінансового навантаження через інфляцію, високі відсоткові ставки та, головне, істотне збільшення кредитного ризику з боку банків та інших кредиторів. Неспроможність своєчасно обслуговувати боргові зобов'язання призводить до накопичення простроченої заборгованості і вимагає негайного втручання.

За офіційними даними Національного банку України, станом на 1 жовтня 2025 року, частка проблемних кредитів (NPL) у банківській системі становила 25% і є найнижчим показником за останнє десятиліття, але водночас чверть кредитного портфеля все ще перебуває під ризиком неповернення (рис. 1). Обсяг NPL вказує на суттєву потребу в негайних заходах антикризового управління для корпоративного сектору, зокрема через реструктуризацію [1].

Рис. 1. Частка проблемних кредитів (NPL) у банківській системі України.

Фінансова скрута підприємств викликана комплексом факторів, центральним з яких є критичне боргове навантаження та обмежена ліквідність на внутрішньому фінансовому ринку. На макрорівні цей тиск підтверджується величезним зовнішнім

валовим боргом країни, який станом на кінець другого кварталу 2025 року сягнув 208,5 млрд доларів США, що відповідає понад 105 % ВВП. [2]

Додатковою причиною є конкуренція за фінансові ресурси з боку держави. За даними Міністерства фінансів України, загальний державний і гарантований державою борг станом на вересень 2025 року складає 8 024 145 млн грн (понад 8 трлн грн). [3] Це означає, що держава активно фінансує свої потреби, зокрема через випуск військових облігацій, обсяг яких, придбаних населенням і бізнесом, досяг 169,8 млрд грн у 2025 році станом на 1 жовтня. [4] Виникає перерозподіл фінансових потоків на користь державного сектору, і це додатково ускладнює залучення позикових коштів для приватного бізнесу на відновлення. Високі процентні ставки, валютні ризики та обмежена ліквідність банківського сектору вказують на те, що підприємства з високим борговим навантаженням мають обмежені можливості для рефінансування.

Дослідження "Corporate lending in Ukraine during the war" показує, що, хоча обсяги корпоративного кредитування поступово зростають, банки залишаються вкрай обережними (рис. 2).

Основна частка нового фінансування надається під державні гарантії або в межах пільгових програм, залишаючи приватні підприємства, які не відповідають цим критеріям, змушеними самостійно вирішувати проблеми боргів. [5]

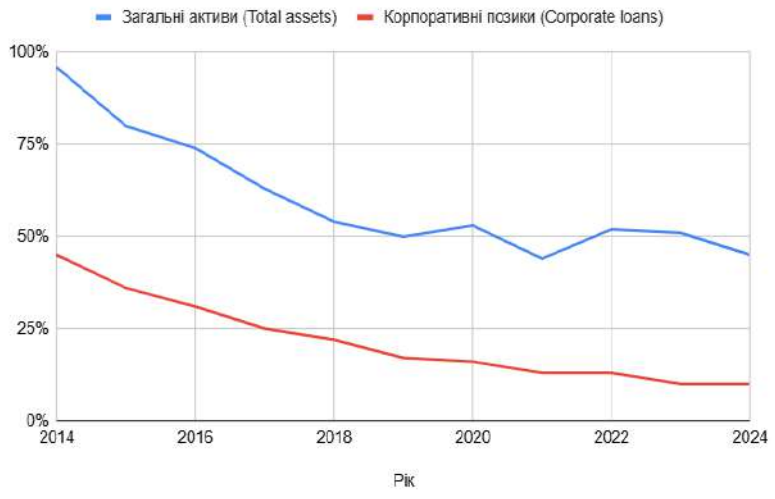

Рис. 2. Динаміка корпоративного кредитування, % від ВВП

Ефективна реструктуризація заборгованості передбачає трансформацію фінансових відносин між боржником і кредитором. Основними механізмами виступають пролонгація, зміна графіка платежів, конверсія боргу, часткове списання, обмін на державні гарантії та досудова санація. Пролонгація або подовження строків погашення дає змогу підприємству отримати час на відновлення діяльності: банки погоджуються на "кредитні канікули" чи відтермінування виплат основної суми на 6–12 місяців. Так, у 2023–2024 роках "Ощадбанк" та "Укргазбанк" застосовували цей механізм для компаній у прифронтових регіонах, дозволяючи сплачувати лише відсотки. Реструктуризація графіка платежів і процентних ставок включає зниження відсоткової ставки, зміну валюти кредиту або поступове збільшення платежів після стабілізації доходів підприємств. У 2024 році Міжнародна фінансова корпорація (IFC) реалізувала програму для українських агрокомпаній, що передбачала поетапне відновлення виплат після досягнення 80% довоєнного експорту. Конверсія боргу у власний капітал означає, що кредитор отримує частку в компанії в обмін на списання частини боргу. Таким чином зменшується навантаження на боржника і кредитор стає співвласником.

Отже, з метою мінімізації ризиків неплатоспроможності компаній важливо розвивати корпоративний фінансовий контролінг, підприємствам доречно вдосконалювати систему прогнозування грошових потоків, проводити регулярний моніторинг боргового навантаження та обґрунтовувати різні сценарії реструктуризації ще до настання кризи.

Реструктуризація заборгованості сприяє підтримці ліквідності корпоративного сектору та створенню фінансового фундаменту для повоєнного відновлення української економіки, зберігаючи життєздатні підприємства.

Список використаних джерел:

1. Financial Stability. *National Bank of Ukraine*. URL: https://bank.gov.ua/en/stability.

2. Статистика зовнішнього сектору. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external.

3. Державний борг України (2009-2025). *Ставки, індекси, тарифи*. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/.

4. Статистика щодо продажу та погашення ОВДП. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/iz-pochatku-2025-roku-uryad-zaluchiv-vid-prodaju---obminu-ovdp-na-auktsionah-mayje-489-mlrd-grn-a-zagalom-uprodovj-voyennogo-stanu--ponad-1-946-mlrd-grn.

5. Corporate lending in Ukraine (2025). *CES*. URL: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2025/06/corporate-lending-in-ukraine-during-the-war.pdf.

УДК 368:[005.92:336](043.2)

Тутов В. О.
аспірант кафедри Фінансового менеджменту та фондового ринку
Баранова В.Г.
науковий керівник, д.е.н., професор
Одеський національний економічний університет

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМУ СТРАХОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

Оскільки водний транспорт слугує фундаментом глобальної торгівлі, його надійність тісно пов’язана з прогресом допоміжних галузей, зокрема страхування, яке зменшує ризики втрат, — а з огляду на поточний застій у еволюції вітчизняного ринку страхових послуг, виникає нагальна необхідність систематизувати та точно окреслити основні виклики, що стосуються страхування водного транспорту.

Водний транспортний комплекс України відіграє ключову роль у національній економіці, забезпечуючи різноманітні функції, які задовольняють транспортні вимоги багатьох галузей народного господарства [1].

Проте нинішній стан торговельного флоту країни значною мірою не відповідає сучасним міжнародним стандартам, особливо у сфері експлуатаційних характеристик, технічного оснащення та безпеки судноплавства. Це зумовлює високий рівень зношеності суден і супроводжується недостатнім рівнем державного контролю за дотриманням вимог морської безпеки. Серед ключових проблем варто виокремити низький технічний рівень водного транспорту, що є наслідком відсутності системного оновлення флоту ще з радянських часів [1].

Для подолання окресленої проблеми необхідно посилити реалізацію державних програм, спрямованих на модернізацію національного морського та річкового флоту. Важливою складовою цієї стратегії має стати формування дієвого механізму страхового захисту, який дозволить мінімізувати фінансові ризики судновласників та стимулюватиме розвиток інфраструктури водного транспорту.

Крім того, в умовах обмеженого фінансування водно-транспортної (морської) галузі через механізм бюджетних програм зростає потреба у формуванні більш сприятливого інвестиційного середовища. Це можливо завдяки внесенню змін до чинного законодавства, які б стимулювали як іноземних, так і національних інвесторів вкладати кошти у модернізацію та розвиток річкового й морського флоту України.

Варто зазначити, що водний транспорт традиційно виступає ключовим елементом світової транспортної інфраструктури та історично виконує значну роль у розвитку міжнародної торгівлі. За даними Конференції ООН з питань торгівлі та розвитку (UNCTAD), понад 70–80 % світового товарообігу, що дедалі більше набуває глобалізованого характеру, здійснюється саме шляхом морських і річкових перевезень [2].

В умовах сучасних перманентних кризових процесів ключовим чинником ефективного функціонування та стратегічного розвитку кожного учасника страхового ринку виступає забезпечення фінансової стійкості. Саме цей показник є своєрідним «лакмусовим папірцем» для потенційних інвесторів, кредиторів і страхувальників, адже він визначає рівень надійності суб'єкта ринку. Формування та підтримання фінансової стійкості вимагає чіткого окреслення факторів впливу, а також постійної ідентифікації та локалізації ризиків [3].

Зростає і різноманіття методів та інструментів відмивання нелегальних коштів. Використання фінансових технологій дозволяє у максимально стислі терміни укладати угоди, надавати послуги, а також здійснювати миттєві грошові перекази на глобальному рівні. Україна, попри свій значний морський потенціал, посідає одне з останніх місць у міжнародних рейтингах серед європейських країн. Це свідчить про глибокі проблеми, що гальмують розвиток ринку страхування водного транспорту. Серед ключових бар'єрів, які потребують нагального вирішення, можна виділити:

- Недовіра до страхового сектору. Репутація деяких страхових компаній підривають довіру населення та зменшують їхню зацікавленість у страхових продуктах.
- Стан флоту. Застарілий стан національного транспортного флоту збільшує ризики, роблячи страхування менш привабливим як для страховиків, так і для клієнтів.
- Відсутність державної стратегії. Несистемний підхід не дають змоги ринку розвиватися прогнозовано та стабільно.

На ринку страхування водного транспорту в Україні панує не просто тимчасовий дисбаланс, а й суттєві структурні вади, які підривають його загальну ефективність. Наприклад, нерівномірний розподіл страхових портфелів у компаніях спричиняє серйозні розбіжності в темпах розвитку окремих сегментів страхування — від вантажного до корпусного, — що гальмує інновації та адаптацію до ринкових викликів. Ці проблеми — починаючи від хронічного дефіциту інвестиційних

ресурсів і закінчуючи фундаментальним структурним дисбалансом — утворюють замкнене коло, де одна перешкоджає розв'язанню іншої. Для їхнього подолання необхідний всебічний, комплексний підхід, який включатиме реформи регулювання, стимулювання конкуренції та залучення іноземних інвестицій. Лише так можна закласти міцний фундамент для стійкого, динамічного зростання сектору страхування водного транспорту, сприяючи загальній стабільності національної логістики та економіки.

Список використаних джерел:

1. Інформація про водний транспорт України. *Міністерство інфраструктури України*. URL: http://mtu.gov.ua/content/informaciya-pro-vodniy-transport-ukraini.html (дата звернення: 13.11.2025).

2. Review of Maritime Transport 2019. *UN Trade and Development (UNCTAD)*. URL: https://unctad.org/publication/review-maritime-transport-2019 (дата звернення: 13.11.2025).

3. Кнейслер О., Король С., Спасів Н. Прагматизм управління фінансовою стійкістю страхових компаній в Україні. *Світ фінансів*. 2023. № 3 (72). С. 99–110. DOI: 10.35774/SF2022.03.099 (дата звернення: 14.11.2025).

УДК 336.6:658.7

Рубель О. Ф.
аспірант PhD, ОНП 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВО-ЛОГІСТИЧНИХ ХАБІВ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ СТІЙКОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах військової агресії та суттєвої трансформації логістичних маршрутів, українські торговельні підприємства, особливо ті, що спеціалізуються

на імпорті промислових комплектуючих, зіткнулися з критичним зростанням операційних та фінансових ризиків. Зміна безпекового середовища призвела до ускладнення, подорожчання та уповільнення традиційних ланцюгів постачання, що безпосередньо загрожує ритмічності грошових потоків та фінансовій стійкості. Гостра необхідність у забезпеченні безперервності імпортних операцій та мінімізації валютних і логістичних витрат стимулює вітчизняний корпоративний сектор до пошуку новітніх, адаптивних інструментів фінансування та управління ланцюгами постачання. Таким інструментом стає створення фінансово-логістичних хабів (ФЛХ) у сусідніх країнах ЄС, що слугують буфером між іноземними постачальниками та внутрішнім українським ринком.

Фінансово-логістичний хаб — це структурований формат діяльності дочірньої (або партнерської) компанії, яка виконує одночасно три функції:

1. логістичну
2. фінансову
3. митно-документальну

Починаючи з 2022 року, спостерігається помітне зростання кількості українських підприємств, які реєструють компанії у Польщі або працюють через локальних логістичних партнерів. Такий підхід дозволяє перенести фінансовий центр зовнішньоекономічної діяльності за межі України та забезпечити більшу гнучкість у розрахунках з постачальниками.

Консолідувати на рахунках європейської компанії певний обсяг оборотного капіталу в валюті дозволяє українському підприємству істотно підвищити швидкість та гнучкість розрахунків з іноземними постачальниками. Це усуває ризики, пов'язані з конвертацією, міжбанківськими затримками та посиленим фінансовим моніторингом, характерними для прямих транзакцій з України.

ФЛХ дає змогу контролювати логістичні витрати через доступ до ширшого спектру безпечних та пільгових транспортних рішень: морське, авіаційне та автоперевезення міжнародних логістичних компаній.

Оптимізувати транспортні тарифи досягається завдяки консолідації дрібних партій в один великий вантаж, що забезпечує значно нижчі ставки на одиницю ваги порівняно з індивідуальною доставкою кожного вантажу безпосередньо в Україну.

Мінімізувати митні платежі та прискорити проходження кордону дозволяє завчасне та грамотне формування повного пакету документів у ФЛХ, включно із зазначенням пільгових митних кодів, що відповідають чинним преференціям ЄС-Україна. Це сприяє не лише економії коштів, а й значному скороченню часу від моменту готовності товару до його надходження на склад в Україні, що є ключовим показником ефективності управління грошовими потоками.

Впровадження моделі ФЛХ дозволяє використовувати хаб як інструмент корпоративного фінансування, з наступними перевагами:

- відсутність затримок, пов’язаних із міжнародними платежами з українських банків;
- можливість використання короткострокового фінансування (trade finance, кредитні лінії від локальних банків);
- участь у програмах відстрочки платежу від європейських виробників.

Внаслідок цього українське підприємство зменшує потребу у власному капіталі для імпортних операцій. Це є альтернативою банківським кредитам, що особливо актуально у період високих ставок в Україні.

Структурно, порівняльна перевага використання ФЛХ буде виглядати наступним чином:

Етап	**Традиційна модель**	**Модель з хабом**
Оплата постачальнику	3-7 днів, банківський комплаєнс	1 день, оплата локальним рахунком
Формування партії	не має консолідації	консолілація від різнизних постачальників
Доставка	дорожче, без знижок	знижки на фрахт через обсяг
Документи	виробник оформляє	хаб оформляє завчасно

Відзначити необхідно й стратегічний аспект: створення ФЛХ формує для українських торговельних підприємств опцію майбутньої експансії на європейські ринки. Юридична та логістична інфраструктура, створена для імпорту, може бути легко трансформована для експортних операцій або внутрішньої торгівлі в ЄС, що відкриває нові, довгострокові джерела генерації валютних грошових потоків та диверсифікує бізнес-ризики. ФЛХ виступає не лише тактичним інструментом, а й стратегічною платформою для європейської інтеграції корпоративного сектору України.

Отже ФЛХ — це інструмент оптимізації грошових потоків і альтернативне джерело корпоративного фінансування. Використання хабів у Польщі та інших країнах ЄС дозволяє українським торгівельним компаніям:

- прискорювати оборот капіталу;
- зменшувати логістичні витрати за рахунок консолідації вантажів;
- знижувати ризики міжнародних платежів;
- акумулювати оборотні кошти у стабільній фінансовій юрисдикції;
- виходити на європейські ринки збуту без додаткових інвестицій.

Таким чином, фінансово-логістичні хаби стають важливим інструментом формування стійкості торговельних підприємств України в умовах геополітичної турбулентності.

Список використаних джерел:

1. Кустріч Л. О. Управління фінансовими потоками в логістичних системах у посткризовий період. *Економіка та суспільство*. Вип. 45. 2022.

2. Мельникова К. В. Фінансові потоки в логістичних системах: конспект лекцій для студентів спеціальності 8.03060107 "Логістика": [Електронне видання]. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 104 с..

3. Рєпіна І. М., Гончар А. В. Управління бізнес-процесами підприємства за принципами інформаційного менеджменту. *Підприємництво і маркетинг у*

формуванні національної безпеки за умов сучасних глобальних викликів: тези доповідей Економічного науково-практичного форуму (1–3 груд. 2022 р., м. Хмельницький). Хмельницький: ХНУ, 2022. 410 с.

УДК 336.64: 658.15(477)

Гайдай П.І.,
здобувач вищої освіти магістерського рівня
ОПП «Фінансовий менеджмент і контролінг»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Куліш Г.П.,
к.е.н., доцент, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВІДНОВЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПОВОЄННОГО СТАНУ

Платоспроможність підприємства є одним із ключових показників його фінансової стійкості та ефективності господарської діяльності. Саме вона відображає здатність суб'єкта господарювання своєчасно й у повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання, що особливо важливо в умовах економічної нестабільності та наслідків воєнних дій.

В умовах повоєнного відновлення економіки України проблема забезпечення платоспроможності підприємств набуває особливої ваги. Значна частина підприємств зазнала руйнувань виробничої інфраструктури, втрати ринків збуту, порушення логістичних ланцюгів. Тому питання відновлення платоспроможності підприємств повоєнного стану набуває особливого значення як складова антикризового управління корпоративними фінансами.

Крім того, за даними Державної служби статистики України, у 2023 році понад третина великих і середніх підприємств завершили діяльність із збитками [1].

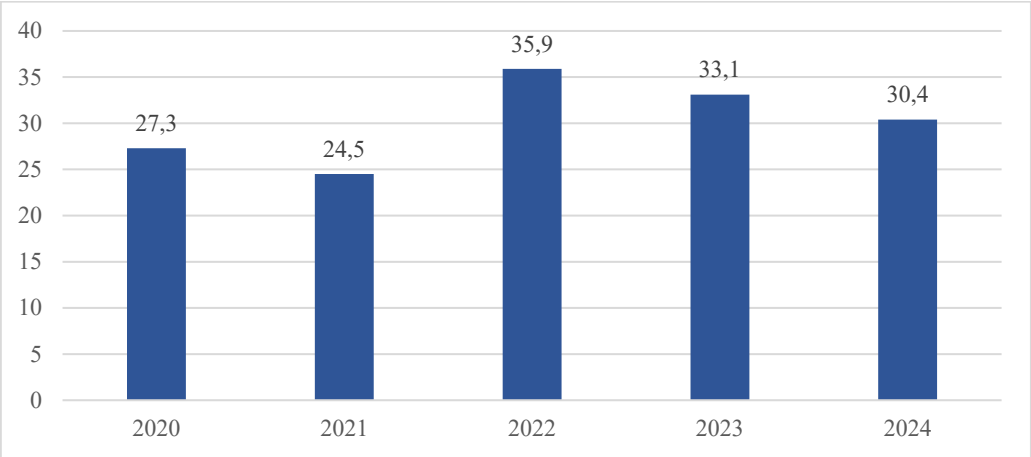

Рисунок 1 – Частка збиткових підприємств за 2020-2024 роки, %

Джерело: розроблено автором на основі [1].

Як видно з рис. 1, частка збиткових підприємств значно зросла. Так у 2020 році частка становила 27,3%, а вже 35,9% у 2022 році, через воєнні події, однак у 2024 році спостерігається тенденція до поступового відновлення фінансової стабільності бізнесу. Разом з тим, кількість підприємств, які знаходяться в кризовому стані доволі значна.

Таблиця 1 – Кількість справ про банкрутство юридичних осіб та справ про банкрутство (неплатоспроможність) за 2021-2024 роки

Регіон	2021	2022	2023	2024
Львівська обл.	30	28	41	61
м. Київ	96	139	170	191
Харківська обл.	52	67	91	134
Дніпропетровська обл.	41	50	73	97
Інші обл.	331	440	619	773
Всього	540	739	981	1396

Джерело: розроблено автором на основі [2].

Упродовж 2021-2024 відбулося зростання кількості справ з 540 зросли до 1 396 (у 2,6 рази). Через повномасштабне вторгнення погіршилась

платоспроможність населення, зросли витрати домогосподарств і зменшилися доходи. Найвищі показники неплатоспроможності у 2024 році зафіксовано у м. Києві 191 справу, Львівській 61, Харківській 134 та Дніпропетровській області 97.

Особливу роль у відновленні платоспроможності відіграють досудові механізми санації, які дозволяють підприємству швидко реалізувати заходи з фінансового оздоровлення (санація) без втрати управлінського контролю. Умови післявоєнного відновлення вимагають активізації саме таких інструментів, що сприяють швидкому відновленню оборотного капіталу, гнучкій реструктуризації боргів і зниженню залежності від зовнішнього фінансування.

У процесі післявоєнного відновлення України головну роль відіграватимуть державні органи управління, які мають забезпечити координацію дій щодо фінансового забезпечення відновлення та залучення зовнішніх і внутрішніх ресурсів. Основними завданнями виступають модернізація інфраструктури, реалізація структурних реформ, зміцнення макрофінансової стабільності та розвиток державно-приватного партнерства. Для цього передбачено використання боргових механізмів, бюджетних коштів, грантів, технічної допомоги, а також мобілізацію приватного та інституційного капіталу.

Відновлення платоспроможності підприємств у післявоєнний період передбачає не лише короткострокові дії з ліквідації збитків, а й формування довгострокової політики фінансової стабільності. Ключовим завданням стає підтримання оптимального співвідношення між ліквідними активами та зобов’язаннями, що забезпечує своєчасність розрахунків і запобігає дефіциту грошових ресурсів.

За оцінками міжнародних експертів, на сьогодні економіка країни знаходиться в стані найбільшого економічного стресу за понад 30-річний період її незалежності, державі нанесена шкода на рівні 50% валового продукту України. В таких умовах Україна не спроможна забезпечити економічний розвиток за рахунок власних фінансових ресурсів і потребує притоку іноземного капіталу. Більше того,

економічні наслідки війни є суттєвим негативним фактором не тільки внутрішнього національного ринку, а й глобального. Без участі міжнародної спільноти – у першу чергу фінансової допомоги, а також технічної, відновлення країни може затягнутися на довгий період, і матиме критичні наслідки як для громадян України, так і інших держав. Для залучення такої підтримки та забезпечення інтересу міжнародних інвесторів уряд України має здійснити чіткі кроки в напрямі формування сприятливого інвестиційного клімату.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: https://ukrstat.gov.ua (дата звернення 1 листопада 2025).
2. Міністерство Юстиції України. Офіційний сайт. URL: https://minjust.gov.ua/ (дата звернення 1 листопада 2025).
3. Петруха, Н., Федірко, Н., П'ятничук, І., Ляшенко, П., та Плахотній, Д. Структури економічної відбудови в повоєнних державах: висновки для України. *Міжнародний журнал економічних наук*. 2025. № 14 (1). URL: https://doi.org/10.31181/ijes1412025196

УДК: 338.43

Корягіна К.О.,
здобувачка вищої освіти магістерського рівня
ОП «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник*: *Свідерська І.М.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ESG-РИЗИКИ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Повномасштабна війна в Україні спричинила суттєві зміни у структурі фінансової системи, виклики для корпоративного сектору та підвищення

значущості ризик-менеджменту. Одним із ключових сучасних напрямів забезпечення фінансової стійкості компаній є впровадження підходів ESG (Environmental, Social, Governance), які враховують екологічні, соціальні та управлінські фактори розвитку бізнесу.

Згідно з даними OECD (2022), війна в Україні виявила обмеження традиційних ESG-рейтингових підходів і потребу у врахуванні соціальних і політичних ризиків у фінансовому аналізі [1]. Водночас World Economic Forum (2024) наголошує, що глобальні компанії, які системно впроваджують ESG-політику, мають вищу капіталізацію та швидше відновлюють стабільність у періоди кризи [2]. Для українського бізнесу в умовах війни ESG стає не просто елементом сталого розвитку, а необхідним інструментом антикризового управління корпоративними фінансами.

ESG-ризики — це фактори, які визначають довгострокову фінансову стабільність компанії через вплив на операційні, репутаційні, регуляторні та інвестиційні процеси.

Екологічні ризики (Environmental) пов’язані з кліматичними змінами, енергоспоживанням, забрудненням довкілля.

Соціальні ризики (Social) охоплюють питання безпеки праці, прав працівників, впливу на громади.

Управлінські ризики (Governance) стосуються якості корпоративного управління, прозорості звітності та антикорупційних практик.

Дослідження Business Perspectives (2024) показало, що в українському банківському секторі рівень зрілості ESG-практик залишається середнім, проте зростає інтерес до інтеграції нефінансових показників у кредитну політику [3]. Ефективне врахування ESG-ризиків у фінансовому контролінгу дозволяє компаніям отримувати кращі умови фінансування, підвищувати інвестиційну привабливість та знижувати вартість капіталу.

Війна трансформувала ESG-ризики в Україні, підсиливши їхній соціальний і управлінський вимір. Згідно з дослідженням Bortnikov H. (2022), українські банки

ідентифікують нові типи ESG-ризиків, зокрема ризики зупинки діяльності, втрати кадрів, загрози кібербезпеці, порушення ланцюгів постачання та морально-етичні дилеми у фінансуванні клієнтів, що можуть мати репутаційні наслідки [4].

Крім того, OECD (2022) зазначає, що війна оголила слабкі місця ESG-моделей, які раніше недооцінювали соціальні фактори, такі як права людини, трудова безпека, корпоративна етика [1]. Ці аспекти стали центральними у визначенні довгострокової фінансової стійкості компаній, особливо у секторах енергетики, транспорту та фінансів.

З іншого боку, ESG-принципи допомагають формувати нову економічну культуру, орієнтовану на прозорість, підтримку громад і відповідальне відновлення після воєнних руйнувань [5].

ESG-фактори впливають на фінансову стійкість компаній через такі канали:

1. Зменшення операційних ризиків. Впровадження енергоефективних технологій знижує витрати на ресурси, а це підвищує ліквідність.
2. Покращення доступу до капіталу. Інвестори надають перевагу компаніям із прозорими ESG-звітами — це підвищує кредитний рейтинг і зменшує вартість залучених коштів [3].
3. Підвищення репутаційного капіталу. Компанії, які демонструють відповідальність перед працівниками та суспільством, мають вищу довіру клієнтів і партнерів.
4. Довгострокова вартість бізнесу. За результатами дослідження Zhou Z. (2024), компанії з високими ESG-рейтингами показали менше зниження вартості акцій під час початку війни в Україні, ніж компанії без ESG-орієнтації [6].

Таким чином, ESG-ризики стають не лише предметом контролю, а й інструментом антикризового управління. Для українських підприємств це означає перехід до концепції “відновлення через стійкість”, де фінансова стратегія інтегрує соціальну відповідальність і екологічну безпеку.

В Україні вже з’являються приклади успішної інтеграції ESG-принципів у фінансову політику. Наприклад, АТ «Укргазбанк», є одним із лідерів «зеленого банкінгу», який активно впроваджує політику сталого фінансування, надаючи кредити підприємствам, що реалізують екологічні проєкти [7]. У звіті керівництва банку (2024 р.) зазначено, що 37 % корпоративного кредитного портфеля спрямовано на фінансування екологічно чистих і енергоефективних проєктів.

Крім того, українські енергетичні компанії, такі як ДТЕК, публікують ESG-звіти за міжнародними стандартами GRI та декларують скорочення викидів CO_2 і соціальну підтримку працівників під час війни [8]. Це демонструє реальний рух українського бізнесу у напрямі сталого розвитку навіть за умов воєнного стану.

ESG-ризики у воєнний період є ключовим фактором, що визначає фінансову стійкість компаній. Їх ефективне управління дозволяє не лише мінімізувати втрати, а й сформувати позитивний імідж на міжнародному ринку. Інтеграція ESG-принципів у фінансову стратегію підприємств України — це не лише тенденція, а й необхідна умова залучення інвестицій, стабілізації корпоративного сектору та забезпечення сталого повоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. OECD. Impacts of the Russian invasion of Ukraine on financial market conditions and resilience. — Paris: OECD Publishing, 2022. — URL: https://www.oecd.org/finance/impacts-of-the-russian-invasion-of-ukraine-on-financial-markets.pdf
2. World Economic Forum. Global Risks Report 2024. — Geneva, 2024. — URL: https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2024
3. Business Perspectives. ESG practices maturity in Ukraine’s largest banks: Evaluation framework and insight. — Problems and Perspectives in Management, Vol. 22, No. 1, 2024. — URL: https://www.businessperspectives.org/index.php/journals/problems-

and-perspectives-in-management/issue-492/esg-practices-maturity-in-ukraine-s-largest-banks-evaluation-framework-and-insight

4. Bortnikov H. ESG risk management in Ukrainian banks. — Фінансовий простір, № 3, 2022. — URL: https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/download/3885/3701/16027
5. Kryvomaz T. ESG criteria in green rebuilding of Ukraine. — Economic and Social Journal, 2023. — URL: https://es-journal.in.ua/article/view/297262
6. Zhou Z. ESG Meets Geopolitics: Stock Returns During the Ukraine-Russia Conflict. — SSRN Electronic Journal, 2024. — URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5122235
7. АТ «Укргазбанк». Звіт керівництва (звіт про управління). Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року. — URL: https://www.ukrgasbank.com/about/fin_results
8. ДТЕК Енерго. ESG Report 2023. — Київ, 2023. — URL: https://dtek.com/en/sustainability

УДК: 338.43

Неплюєва Я. В.
здобувачка вищої освіти магістерського рівня
ОП «Корпоративні фінанси і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник*: *Свідерська І.М.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВПЛИВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ НА АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України спричинила комплексну трансформацію аграрного сектору, але характер цих змін виявився неоднорідним і багатовимірним. На основі зіставлення офіційних статистичних даних, аналітики KSE Agrocenter [2], матеріалів галузевих досліджень

[1; 3], а також прогнозів ННЦ «Інститут аграрної економіки» на 2025 рік [4], у цій роботі здійснено спробу сформувати нову інтерпретацію стійкості агросектору України в умовах війни. Новизна проведеного дослідження полягає у комплексній оцінці структурних зрушень, аналізі взаємодії зовнішніх шоків із внутрішніми адаптивними механізмами та визначенні тенденцій, що формують модель розвитку галузі у повоєнний період.

Порівняння прогнозів на 2025 рік з динамікою попередніх років свідчить про те, що агросектор переживає фазу поступового, але стійкого відновлення, хоча його поточні показники залишаються нижчими за довоєнні. За оцінками Інституту аграрної економіки, у 2025 році очікується зростання загального обсягу валової продукції на 3 % порівняно з 2024 роком, тоді як відставання від рівня 2021 року становитиме 19,1 %, а від 2023 року — 2,6 % [4]. У цьому полягає один із ключових висновків: навіть за умов значного падіння виробництва у перші роки вторгнення, сектор не лише стабілізувався, а й сформував нову траєкторію розвитку, засновану на адаптивності, технологічних інноваціях та структурній перебудові виробництва.

Результати аналізу свідчать, що зростання у рослинництві на прогнозовані 3,4 % у 2025 році зумовлене не стільки поверненням до довоєнної системи виробництва, скільки переходом до нової моделі інтенсивності. Розширення площ під олійними культурами, підвищення врожайності кукурудзи та прискорене впровадження сучасних агротехнологій, про що свідчать як дані KSE Agrocenter [2], так і результати польових досліджень інших установ [1], стали ключовими компенсаторами втрат земель у прифронтових регіонах. Проведений аналіз демонструє, що саме зміна структури посівних площ — а не їх абсолютний обсяг — є головним фактором стійкості рослинництва у 2023–2025 роках.

Водночас дослідження вказує на появу нової залежності сектора від кліматичних умов. Вплив погоди у період вегетації, який може знизити врожайність ріпаку чи жита, стає сильнішим у контексті війни, оскільки втрачено значну частину зрошувальної інфраструктури та системи ґрунтового захисту. Таким

чином, війна фактично підвищила кліматичну вразливість рослинницьких галузей України.

Тваринництво демонструє іншу модель адаптації. Прогнозоване зростання на 1,5 % у 2025 році досягається насамперед завдяки підвищенню продуктивності у вирощуванні птиці та свиней — відповідно на 5,5 % і 4,6 % [4]. Проведений аналіз свідчить, що ці сегменти стали найбільш гнучкими у реагуванні на воєнні ризики, адже вони менш залежні від великих площ, а їхнє виробництво можна оперативно перенести у більш безпечні регіони. Навпаки, поглиблення спаду у виробництві яловичини та вовни демонструє, що галузі, критично залежні від великих пасовищ і складної логістики, є найменш адаптивними у воєнних умовах. Це дає підстави стверджувати про започаткування довгострокової структури перерозподілу у тваринництві, яка формуватиме виробничі пріоритети у післявоєнний період.

У межах власного дослідження проведено оцінку взаємодії інфраструктурних втрат та логістичних компенсаторів. Встановлено, що функціонування українського морського коридору у 2024 році, через який було експортовано близько 60 млн тонн агропродукції, стало не просто тактичною відповіддю на блокаду портів, а стратегічним фактором, який змінив логістичну модель країни [3]. У результаті аграрний сектор не лише зберіг свої експортні позиції, але й сформував нову структуру експортної автономності, що дозволяє йому адаптуватися до нестабільності навіть у разі подальших загроз.

Важливим результатом цього дослідження є встановлення системного зв’язку між дефіцитом трудових ресурсів та інтенсивністю впровадження технологій. Аналіз показує, що саме мобілізація значної частини працівників технічних спеціальностей, на яку звертає увагу Інститут аграрної економіки [4], стала одним із ключових стимулів переходу до автоматизованих рішень, включно з дронами, системами точного землеробства, датчиками моніторингу ґрунтів та цифровими платформами управління ресурсами. В умовах обмеженого доступу до робочої сили

цифровізація перестала бути конкурентною перевагою і перетворилася на критично необхідний інструмент виживання.

Узагальнення всіх джерел дозволило встановити ще один важливий результат: процеси стабілізації агросектору у 2024–2025 роках відбуваються не за рахунок повернення до довоєнної моделі, а шляхом поступового переходу до нової системи виробництва, що характеризується регіональною асиметрією, ресурсною ощадністю, зростанням ролі експортної логістики та високою технологічною залежністю. Саме тому прогнозоване на 2025 рік виробництво, яке має забезпечити повний внутрішній попит і навіть часткове збільшення самозабезпечення [4], можна розглядати як показник адаптивної стійкості галузі, а не повернення до стабільності старої моделі.

Таким чином, результати проведеного аналізу свідчать, що аграрний сектор України в умовах війни сформував нову траєкторію розвитку, засновану на адаптивних інституційних та технологічних механізмах. Наукова новизна цього дослідження полягає у комплексній оцінці взаємодії воєнних шоків і внутрішньої структурної еволюції галузі, що дозволяє робити прогнози не лише щодо відновлення виробництва, але й щодо майбутніх пріоритетів аграрної політики. Перехід до повоєнного розвитку потребуватиме масштабного розмінування земель, відновлення інфраструктури, нарощення поголів'я тварин у спеціалізованих господарствах, державної підтримки фермерських кооперативів та залучення інвестицій у модернізацію виробничих та логістичних систем. Саме успішність цих заходів визначатиме, чи зможе Україна у післявоєнний час не лише відновити довоєнні показники, а й сформувати нову висококонкурентну модель аграрної економіки.

Список використаних джерел*:*

1. Публічне управління та адміністрування в Україні. *Проблеми функціонування аграрного сектору в умовах війни* [Електронний ресурс]. — 2024. — Режим доступу: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/5_2024/6.pdf

2. Центр досліджень продовольства та землекористування Київської школи економіки (KSE Agrocenter). *Оцінка збитків, втрат і потреб аграрного сектору України внаслідок війни*. — Київ, 2024. — Аналітичний звіт. — https://economics.org.ua/images/Analitika-agro-sector2023.pdf

3. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції *"Вплив війни на економічні процеси в Україні"*, м. Херсон, 21 травня 2025 р. — https://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/10894/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B2%20%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD.%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%2021.05.2025.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=92

4. ННЦ «Інститут аграрної економіки». Прогноз виробництва сільськогосподарської продукції в Україні у 2025 році. – http://iae.org.ua/activity/books/4057

УДК 336.76:658.15:69]:355.02

Павленко А.А.,
здобувачка освітнього ступеню магістр,
ОПП «Фінансовий менеджмент і контролінг»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Островська О.А.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЧИННИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна в Україні стала безпрецедентним шоком для національної економіки, що призвів до глибоких трансформацій господарського середовища та активізації кризових процесів у більшості галузей. Особливо гостро наслідки війни проявилися у будівельній сфері, яка зазнала значних руйнувань інфраструктури, втрати активів, дефіциту фінансових ресурсів і скорочення інвестиційної активності.

Згідно з оцінками Kyiv School of Economics (KSE) [1], загальна сума прямих збитків, завданих інфраструктурі України станом на листопад 2024 року, становила близько 170 млрд дол. США, з яких понад 14,4 млрд. дол. припадає на сектор промисловості, будівництва та послуг. Унаслідок руйнування транспортної та логістичної інфраструктури, блокування портів, енергетичних обмежень і падіння інвестицій будівельна галузь опинилася серед найбільш постраждалих секторів економіки.

До основних екзогенних чинників фінансової кризи належать: воєнні дії, зниження купівельної спроможності населення, порушення ланцюгів постачання, девальвація національної валюти та зростання вартості енергоносіїв. Водночас ендогенні чинники пов'язані зі скороченням внутрішніх фінансових ресурсів, затримкою оплат, зростанням боргових зобов'язань і зниженням рентабельності. Це спричинило дефіцит оборотного капіталу, зниження платоспроможності та скорочення трудових ресурсів.

Статистичні дані Державної служби статистики України [2] вказують на те, що у 2022 році кількість діючих будівельних підприємств скоротилася майже на третину - до 21,6 тис. одиниць порівняно з понад 31 тис. од. у 2021 році (рис.1).

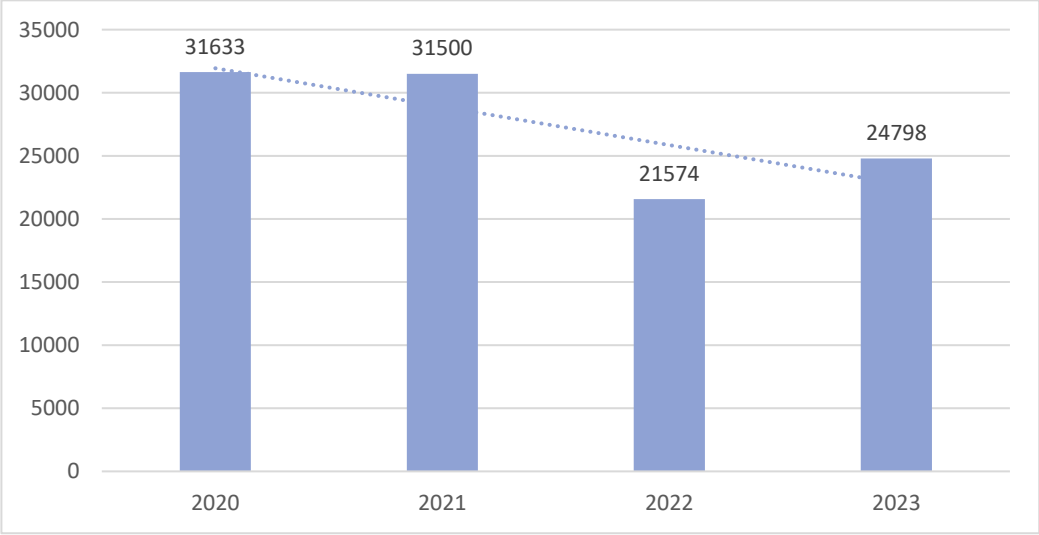

Рисунок 1 – Динаміка кількості діючих будівельних підприємств в Україні за 2020 -2023 рр., тис. од.

Джерело: розроблено автором на основі [2]

Дохід від виконання будівельних робіт зменшився більш ніж удвічі, а обсяг капітальних інвестицій скоротився на 1,6 млрд. грн. Кількість зайнятих працівників знизилася з 148,9 тис. у 2020 році до 99,1 тис. у 2023 році. Такі тенденції свідчать про глибоку фінансову кризу та втрату галуззю потенціалу розвитку.

Попри це, у 2023–2024 роках намітилися ознаки часткового відновлення. Завдяки реалізації державних програм «Велике Відновлення» та «ЄВідбудова» спостерігається зростання обсягів будівельних робіт на 23,5%, активізація реконструкції житла та інженерних споруд, а також поступове відновлення ділової активності [3].

Будівельна галузь залишається однією з ключових для відновлення економіки, посідаючи п’яте місце серед видів економічної діяльності за кількістю підприємств (24,8 тис. од.). Галузь відіграє стратегічну роль у формуванні виробничої та соціальної інфраструктури, створюючи мультиплікативний ефект для суміжних секторів.

Отже, фінансова криза у будівельній галузі України має системний характер і є результатом поєднання воєнних, економічних і внутрішньогосподарських чинників. Воєнні дії спричинили різке зниження ділової активності, інвестицій та платоспроможності підприємств. Водночас поступове відновлення обсягів будівництва у 2023–2024 роках свідчить про адаптацію галузі до нових умов господарювання.

Подальший розвиток будівельного сектору залежатиме від ефективності державної політики відновлення, міжнародної фінансової підтримки та здатності підприємств підвищити інвестиційну привабливість і впроваджувати сучасні технології. Таким чином, будівельна галузь має потенціал стати одним із провідних драйверів економічного зростання України у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Kolisnichenko Vadim. *Direct damage to Ukraine’s infrastructure from the war reached $170 billion. KSE*. GMK Center. 18 February 2025. URL:

https://kse.ua/about-the-school/news/damages-to-ukraine-s-infrastructure-due-to-the-war-have-risen-to-170-billion-kse-institute-estimate-as-of-november-2024/

2. Державна служба статистики України. Показники діяльності підприємств. URL: https://stat.gov.ua/uk/publications/pokaznyky-diyalnosti-pidpryyemstv
3. Державна служба статистики України. Основні показники діяльності підприємств за 2021–2024 рр.. URL: https://ukrstat.gov.ua/

УДК 368:336

Вареніченко М. О.
здобувачка 2 курсу другого (магістерського) рівня
ОП «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ В КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСАХ НА ПРИКЛАДІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «UNIQA»

Сучасні виклики, пов’язані з воєнними діями, коливаннями фінансових ринків, змінами у регуляторному полі та трансформацією поведінки споживачів, роблять систему управління ризиками ключовим компонентом корпоративних фінансів страхових компаній. На прикладі UNIQA можна розглянути, як інституціоналізовані підходи до ідентифікації, оцінювання, моніторингу й покриття ризиків формують здатність компанії зберігати стабільність, забезпечувати зростання капіталу та виконувати зобов’язання перед клієнтами [1].

У цьому контексті важливо перейти до характеристики страхових ризиків, що визначають фінансову стійкість компанії. Саме їхня структура та методи контролю формують основу ефективної системи ризик-менеджменту.

Страхові ризики в корпоративних фінансах проявляються як можливі втрати, пов’язані з невизначеністю страхових виплат, коливанням резервів, зміною частоти

й тяжкості страхових випадків, волатильністю премій та впливом зовнішніх факторів. Управління ризиками у страховій компанії має на меті забезпечити баланс між очікуваним прибутком і можливими втратами, що досягається завдяки застосуванню низки фінансових та організаційних інструментів [2]. У корпоративних фінансах UNIQA ключовими є кількісний аналіз ризиків, актуарні оцінки, стратегічне резервування, перестрахування та інвестиційна політика, інтегровані в модель ERM. Такий підхід мінімізує фінансові коливання та підвищує точність прогнозування грошових потоків і рентабельності.

Управління ризиками починається з ідентифікації загроз, що впливають на портфель компанії. UNIQA застосовує підходи до сегментації ризиків за видами діяльності, страхових продуктів і категорій клієнтів, що забезпечує можливість адаптації тарифів і структур виплат до реальних умов ринку [3]. Особлива увага приділяється ризикам збитковості портфелів, адже саме вони безпосередньо впливають на фінансовий результат. Для контролю цих ризиків використовуються методи аналізу історичних даних, прогнозування частоти страхових випадків, моделювання можливих сценаріїв та оцінки вартості майбутніх зобов’язань [2]. Компанія системно аналізує співвідношення між чистими зробленими преміями та понесеними збитками: у 2024 році UNIQA мала чисті зароблені страхові премії 3 349 150 тис. грн, а понесені збитки становили 1 711 690 тис. грн, що свідчить про достатній рівень покриття ризиків та збалансований тарифний підхід. Порівняння з попередніми роками демонструє відносну стабільність динаміки: у 2023 році премії становили 2 738 760 тис. грн при збитках 1 384 001 тис. грн, у 2022 році – 2 409 862 тис. грн та менш суттєві виплати [6]. Такі дані підтверджують, що компанія ефективно управляє ризиками збитковості, не допускаючи критичного зростання навантаження на капітал.

Одним із центральних інструментів зменшення ризиків є перестрахування, що виконує функцію зовнішнього захисту від великих збитків. Завдяки системним договорам перестрахування UNIQA знижує ймовірність різких коливань

фінансових результатів і забезпечує захист власного капіталу у випадку надзвичайних подій [3]. У корпоративних фінансах перестрахування розподіляє ризики, підвищуючи фінансову стійкість і даючи змогу страхувати дороговартісні об’єкти. Передача частини ризику перестраховикам оптимізує структуру резервів, зменшує потребу в надмірних технічних резервах і покращує ліквідність та ефективність використання активів.

Формування та управління страховими резервами – ще один важливий компонент корпоративних фінансів. UNIQA використовує принципи достатності та обґрунтованості резервів, ураховуючи актуальні розрахунки та вимоги регулятора [4]. Забезпечення резервами майбутніх страхових виплат дозволяє компанії уникати дефіциту ліквідності та гарантує виконання зобов’язань перед страхувальниками. Фінансові показники свідчать про стабільність структури активів, зокрема, наявність значного обсягу поточних фінансових інвестицій (2 765 748 тис. грн у 2024 році) [6], що створює запас фінансової гнучкості та слугує додатковим джерелом покриття ризиків.

Важливу роль відіграє інвестиційна політика, оскільки прибутковість інвестицій впливає на можливості компанії компенсувати страхові виплати та формувати прибуток. UNIQA формує консервативний і диверсифікований інвестиційний портфель, орієнтований на надійні інструменти з мінімізованими ризиками втрат [5]. Таке поєднання інвестиційної та страхової діяльності забезпечує здатність компанії стабільно нарощувати власний капітал: у 2024 році власний капітал UNIQA становив 2 161 121 тис. грн, що суттєво більше порівняно з 2022 роком, коли він був на рівні 1 212 252 тис. грн, тобто показники збільшилися майже в 2 рази.

Комплексність системи управління ризиками у корпоративних фінансах страхових компаній полягає у використанні інтегрованої моделі, що охоплює стратегічний, тактичний та операційний рівні. UNIQA впроваджує ERM-підхід, у межах якого ризики оцінюються з урахуванням їх впливу на андеррайтинг,

інвестиції, звітність, планування та управління капіталом. Компанія проводить stress-testing, аналіз чутливості й оцінку ліквідності, що дозволяє запобігати фінансовим труднощам і підтримувати стабільність у періоди турбулентності.

Отже, інструменти управління страховими ризиками формують основу стабільної та ефективної діяльності страхової компанії в умовах невизначеності. Приклад UNIQA показує, що поєднання актуарних методів, резервування, перестрахування, аналітичних технологій та зваженої інвестиційної політики забезпечує стійкі фінансові результати й виконання зобов'язань перед клієнтами. Це робить ризик-менеджмент ключовим елементом корпоративних фінансів і чинником довгострокового розвитку компанії.

Список використаних джерел:

1. Олексієнко І., Казадаєва Т. Методичні аспекти аналізу та управління ризиками страхової компанії / І. Олексієнко, Т. Казадаєва // Теорія та практика управління підприємством. 2024. № 6. С. 45-55. DOI: 10.15587/2706-5448.2024.314391.
URL: https://journals.uran.ua/tarp/article/view/314391 (дата звернення: 13.11.2025)

2. Пряказюк Н. Оцінювання фінансової стійкості страхових компаній України / Н. Пряказюк // Економіка та суспільство. 2023. № 40. С. 112-120. URL: https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/5664 (дата звернення: 13.11.2025)

3. Нямещук Г., Біла В. Страхування кіберризиків як компонент ефективної системи управління: на прикладі України / Г. Нямещук, В. Біла // Фінанси та інновації. 2024. Т. 21, № 3 С. 58-66. URL: https://cims.fti.dp.ua/j/article/view/117 (дата звернення: 13.11.2025)

4. Сніщенко Р. Г. Особливості організації роботи страхових компаній України в період збройного вторгнення / Р. Г. Сніщенко // Трансформації у сфері суспільно-економічних відносин. 2023. № 2 (49). С. 30-41. URL:

https://transformations.in.ua/index.php/journal/article/download/50/49 (дата звернення: 13.11.2025)

5. Покорчак С. Процесно-функціональний механізм страхування ризиків інвестиційної діяльності бізнес-структур (PFM-IIRBE) / С. Покорчак // Фінанси, кредит, держава. 2025. № 1. С. 15-27. URL: https://www.fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4714 (дата звернення: 13.11.2025)

6. Публічна інформація стахової компанії «УНІКА». UNIQA. URL: https://uniqa.ua/initial_data/ (дата звернення: 13.11.2025)

УДК 336.71

Кононюк О.П.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП Фінансовий менеджмент і контролінг, факультет фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Куліш Г.П.
к.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ УНИКНЕННЯ

З початком війни, чимало підприємств опинилися в районах активних бойових дій і змушені були евакуюватися в більш безпечні регіони або повністю припинити функціонувати. Однак навіть той бізнес, який перебуває відносно далеко від обстрілів, потерпає через проблеми з логістикою та нестачу сировини. Як свідчить опитування ЄБА, лише 17% компаній працюють у повному обсязі, а кожна третя — не працює. Третина підприємців планує відновити свою діяльність [1]. Приблизно такі ж результати показали й опитування інших організацій.

Серед основних проблем, які не дозволяють відновлюватися та розвивати бізнес під час війни це — мала кількість платоспроможних клієнтів, не прогнозованість розвитку військової ситуації в країні та відсутність достатнього

капіталу. Однак, незважаючи на повномасштабне російське вторгнення, очікування українського бізнесу в короткостроковій перспективі залишаються оптимістичними і в очікуванні відновлення платоспроможності.

Згідно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити платоспроможність і задовольнити вимоги кредиторів виключно через застосування ліквідаційної процедури [2].

За офіційними даними Державної служби статистики України, у першому кварталі 2024 року було винесено 192 судових рішення про банкрутство українських підприємств [3], станом на четвертий квартал 2024 року – їх кількість збільшилась до 553 [4] (рис.1). Це відображає тенденцію зростання кількості банкрутств у період війни, хоча загальна динаміка закриття бізнесів є неоднозначною.

Зокрема, протягом 2023 року в Україні щомісяця припиняли діяльність у середньому 479 компаній, що майже втричі менше, ніж у 2021 році. Такий парадоксальний спад кількості підприємств, що припинили свою діяльність пояснюється тим, що багато компаній намагаються вижити й адаптуватися, відкладаючи ліквідацію. Водночас частка саме примусових банкрутств зросла: якщо у 2021 році лише близько 5% ліквідованих компаній проходили через процедуру банкрутства, то в 2023 році – вже 17% [5]. Отже, війна зумовила підвищення саме вимушених банкрутств серед тих бізнесів, що все ж закриваються.

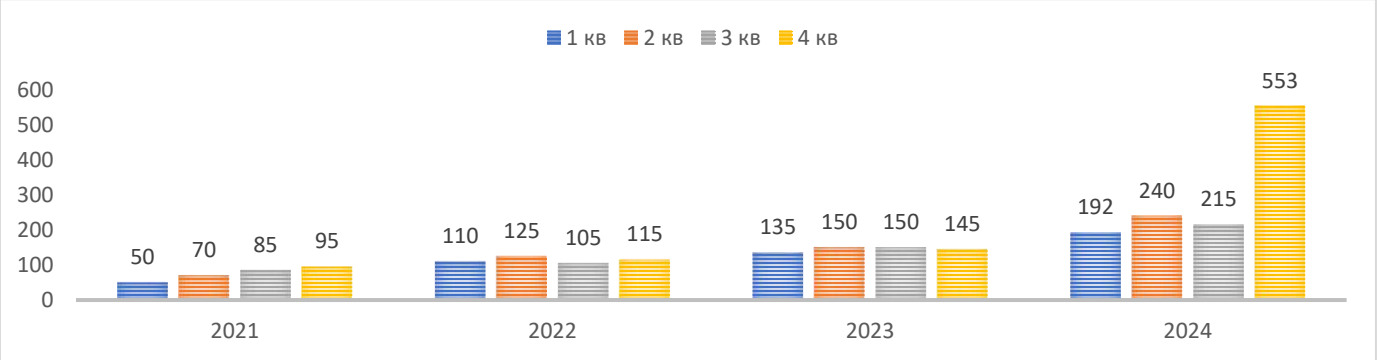

Рис. 1 – Частка збанкрутілих підприємств в Україні [3]

Розподіл банкрутств за галузями економіки (див. рис. 2) демонструє, що найбільш уразливими є сфери торгівлі та ремонту транспорту.

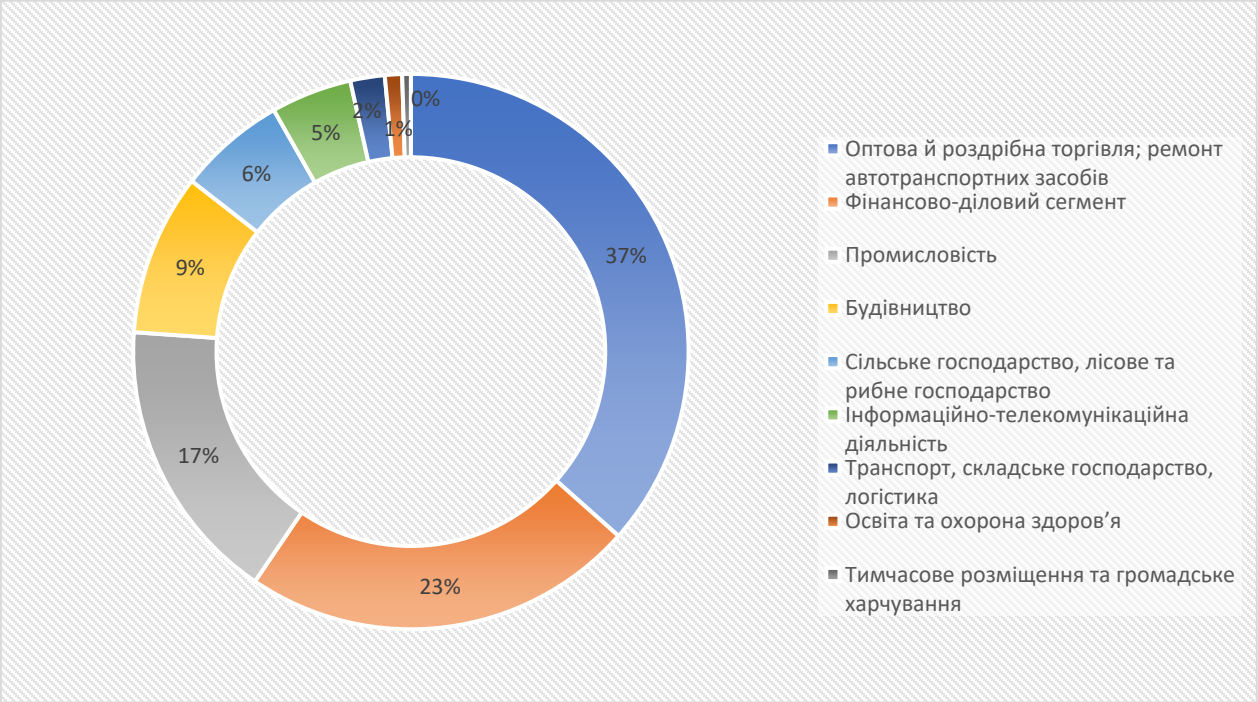

Рис. 2 – Частка збанкрутілих підприємств за галузями економіки [3].

У зазначеному першому кварталі 2024 року понад третина збанкрутілих підприємств працювали саме у сфері оптової й роздрібної торгівлі та ремонту автотранспорту (36,5%). Майже чверть банкрутств припала на так званий фінансово-діловий сегмент – це фінансові та страхові компанії, операції з нерухомістю, професійна науково-технічна діяльність та адміністративно-допоміжні послуги (разом 22,9%). Значною є частка промисловості – близько 16,6% усіх підприємств-банкрутів. Інші сектори мають поки що менший внесок: будівництво – 9,4%, сільське господарство та суміжні галузі – 6,25%, інформаційно-телекомунікаційна сфера – 4,7%. Майже не фіксуються випадки банкрутства у логістиці та транспортуванні (близько 2%), у сфері освіти та охорони здоров'я (1%) та у сфері тимчасового розміщення і громадського харчування (менше 0,5%) [3]. Така галузева статистика відображає, що найбільше постраждав

бізнес, орієнтований на кінцевого споживача і внутрішній ринок (ритейл, послуги), а також фінансовий сектор, тоді як критично важливі інфраструктурні галузі та соціальні сфери в умовах війни демонструють відносну стійкість.

Статистичні дані показують зростання кількості банкрутств в Україні у період війни, що свідчить про підвищення економічних ризиків та посилення фінансового навантаження на підприємства. Така динаміка підкреслює необхідність своєчасного правового та фінансового регулювання для мінімізації негативних наслідків банкрутства та підтримки стабільності економіки.

Можливо констатувати, що повномасштабне російське вторгнення змусило багатьох власників бізнесів в Україні змінити звичний темп роботи, місце розташування, а то й взагалі переорієнтуватися. Деякі підприємства тимчасово або назавжди зупинили діяльність, а інші, вимушено переїхавши, підлаштовують свій бізнес під нові виклики.

Список використаних джерел:

1. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюється підприємство. *Економічна правда*. 2022. URL: https://epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/
2. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22.12.2011 № 4212-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_606600-13#Text
3. В Україні визначились бізнеси, де реєструється найбільше банкрутств. Держстат. 2024. URL: https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/v-ukrajini-viznachilis-biznesi-de-rejestrujetsja-najbilshe-bankrutstv-derzhstat.html
4. Верховний СУД - Оприлюднення відомостей про справи про банкрутство. 2025. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/111
5. Компанії почали процес банкрутства у 2023 році. OpenDataBot. 2023. URL: https://opendatabot.ua/analytics/bankrupts-and-closed-companies-2023

УДК 332.12

Войтович В. В.,
здобувач (другого) магістерського рівня,
спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
Державний податковий університет
Науковий керівник: Мартиненко В.В.,
д.е.н., професор, професор кафедри публічних фінансів,
Державний податковий університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Діяльність малого та середнього бізнесу відіграє значну роль в економіці країни. Малі та середні підприємства зайняті на таких роботах, які не вигідні державі або не приносять їй бажаного доходу Саме тому актуальна грамотна розробка і послідовна реалізація державної та регіональної політики щодо підтримки малого та середнього бізнесу.

Малий та середній бізнес відіграє ключову роль в економіці України, забезпечуючи близько 64% доданої вартості, 81,5% зайнятих працівників у суб'єктів господарювання та 37% податкових надходжень [3].

В цілому темпи розвитку малого бізнесу в Україні залишають бажати кращого. Для цього є кілька причин. По-перше, це все ще «невирішені» наслідки фінансової кризи. По-друге, низька підприємницька активність населення обумовлена недостатньою обізнаністю більшості з них про механізми державної політики. Багато людей не знають суті діючих програм з розвитку та підтримки цієї сфери бізнесу. Це, у свою чергу, свідчить про недостатньо грамотну реалізацію державної політики підтримки малого та середнього бізнесу.

Останні місяці виявилася надзвичайно складними як для української держави в цілому, так і суб'єктів малого та середнього підприємництва зокрема. Поряд з усталеними проблемами функціонування підприємств з'явилися нові загрози, викликані активізацією бойових дій та введенням воєнного стану [1].

Також останні роки характеризувалися значними труднощами в економічному розвитку як України, так і світового співтовариства в цілому. Пандемія, економічні санкції та інші фактори створили абсолютно нові умови, в яких держави повинні існувати і до яких вони повинні адаптуватися. Наслідки цього впливають на всі сфери суспільного життя і значною мірою на розвиток малого та середнього бізнесу.

Влада багатьох інших країн доклала максимальних зусиль для підтримки бізнесу, оскільки вони визнали, що цей сектор здатний забезпечити стабільність економічного розвитку. Заходи підтримки різноманітні і варіюються від фінансових заходів до консультаційних послуг, але вони ретельно розроблені і мають позитивний результат.

Незважаючи на відмінності умов розвитку і кінцевих цілей, в більшості країн спостерігаються загальні тенденції у формуванні заходів підтримки, що дозволяє говорити про сформовану теоретичну модель, яка може працювати на практиці. Слід зазначити, що представники органів влади повинні провести детальний аналіз зарубіжної практики застосування заходів державної підтримки для бізнесу і сформувати пакет заходів державної підтримки, який буде високоефективним.

Сьогодні уряд вважає малі та середні підприємства основою національної економіки, оскільки вони генерують приблизно 60 відсотків ВВП та сім мільйонів робочих місць, а також майже 40 відсотків податкових надходжень. Однак через ескалацію збройної агресії та активних бойових дій майже 50 відсотків підприємств практично припинили свою господарську діяльність, 20 відсотків перемістилися в межах України, а 4,4 відсотка – за кордон [4].

Розвиток малого та середнього бізнесу позитивно позначається на ефективності економіки. У міжнародній практиці загальновизнано, що формування сектора малого і середнього бізнесу може вирішити наступні проблеми:

- зниження рівня безробіття в країні;

- збільшення числа підприємств в кожному секторі економіки і посилення конкуренції, що призводить до підвищення якості товарів і послуг;

- ряд проблем, які можуть виникнути в зв'язку з цим, включають: зниження рівня безробіття в країні; збільшення числа підприємств в кожному секторі економіки і посилення конкуренції, що призводить до підвищення якості товарів і послуг; соціальні проблеми.

Частка малого і середнього бізнесу за кордоном досить велика. У державах-членах ЄС зайнятість на малих підприємствах становить близько 60-70% від загальної чисельності робочої сили. Уряд у цих країнах вважає, що малий та середній бізнес складають основу середнього класу населення. Інтерес до малого та середнього бізнесу за кордоном виник кілька десятиліть тому. На той час основними заходами підтримки малого бізнесу були зміни в податковій системі та соціальній політиці в країнах.

В даний час в країнах ЄС також пропонуються цільові програми з розвитку малого і середнього бізнесу. Накопичений досвід підвищує ефективність розроблюваних заходів. Основні заходи впливу пов'язані з інформаційною складовою, кадровою підтримкою, технологічною участю та фінансовою підтримкою. Цікавим моментом було створення правових моделей в Європейському Союзі. Їх основне завдання полягало у вирішенні проблем, що виникають у разі невідповідностей між правовими системами різних країн Визначено й інші форми підтримки малого та середнього бізнесу в країнах ЄС.

Проведені Advanter Group дослідження щодо стану малого та середнього бізнесу в Україні свідчать, що на сьогодні суб’єкти даного сектору вкрай потребують фінансових ресурсів для реалізації проєктів з відновлення та розвитку бізнесу. За попередніми оцінками загальні потреби у фінансуванні складають 54 млрд дол [2].

Політика держави в період повномасштабної війни була спрямована на активну підтримку малого й середнього бізнесу через інструментарій податкових

преференцій, субсидованого кредитування, грантові проєкти тощо. Необхідність подальших заходів щодо створення сприятливих умов для відновлення та розвитку малого та середнього бізнесу підтверджується їхньою стійкістю та здатністю виконувати важливі соціально-економічні функції в надзвичайно складних умовах. Наразі розвиток бізнесу значною мірою залежить від ефективності державних рішень. Завдання уряду полягає в швидкому реагуванні на зміни середовища, виборі відповідних інструментів та методів моніторингу, а також у допомозі малому та середньому бізнесу у подоланні викликів та перешкод. Це забезпечує їх успішне функціонування, сприяє економічній стійкості країни під час війни та закладає міцну основу для побудови економічно сильної України в майбутньому [4].

Отже, у сучасних умовах воєнного стану та несприятливих зовнішніх факторів, коли економіки країн зазнали значних збитків, розвиток малого та середнього бізнесу відіграє особливу роль. Саме тому багато держав «кидають» свої основні сили і ресурси на підтримку цього сектора економіки. Основними цілями державної підтримки малого та середнього бізнесу мають бути: збільшення кількості малих підприємств, збільшення їхнього внеску до ВВП, збільшення податкових надходжень від малих та середніх підприємств, скорочення тіньових продажів у малому бізнесі, збільшення частки виробництва у малому бізнесі, скорочення торговельного сектору та розширення інноваційної діяльності у малому та середньому бізнесі.

Список використаних джерел:

1. Дикань В., Фролова Н. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час. *Економіка та суспільство.* 2022. №38. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1309/1263

2. Збитки малого й середнього бізнесу за шість тижнів війни оцінюються в $64–85 млрд – дослідження. forbes.ua: веб-сайт. URL: https://forbes.ua/news/zbitki-

malogo-y-serednogo-biznesu-za-pershiy-misyats-otsinyuyutsya-v-64-85-mlrd-doslidzhennya-10052022-5936 (дата звернення: 16.10.2025).

3. Підтримка малого і середнього підприємництва. URL: https://www.kmu.gov.ua/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva (дата звернення: 16.10.2025).

4. Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні як основного джерела робочих місць. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-yak (дата звернення: 16.10.2025).

УДК: 330.3

Бабич В.Д.
студентка 4 курсу
Державний податковий університет
Мартиненко В.В.
д.е.н., професор
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМАТИКА БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Бюджетне планування в Україні має особливе та вагоме значення, особливо після початку російської агресії та в той час, коли країна йде на шляху євроінтеграції. З 2022 року вагома частина податкових надходжень спрямовується на фінансування оборони. Це вимагає чіткого бюджетного плану, як від держави, так від місцевого рівня. У Бюджетному кодексі України бюджети місцевого самоврядування визначаються як бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних

громад, які створюються згідно з законом і перспективним планом формування територій громад [1].

Регіональна політика держави повинна спрямовувати ресурси на забезпечення фінансової стійкості місцевих органів, що зможуть створити якісні умови для розвитку громад, подолання економічних диспропорцій та зможе адаптуватися до ситуацій, що були спричинені військовою агресією. Бюджетне планування – це комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів із визначення доходів і видатків бюджетів в ході їх складання, розгляду та затвердження [2].

Головним податковим надходженням є ПДФО. За 2024 рік в державний бюджет надійшло 326,1 млрд грн та 257,5 млрд грн в місцевий бюджет отриманих саме від ПДФО [3]. Станом на 2023 р. сума ПДФО, зібрана на території громади, розподілялася між бюджетами різних рівнів у такій пропорції: 21% – держаний бюджет; 64% – бюджети сільських, селищних, міських територіальних громад, в тому числі для міста Києва – 40%; 15% – обласні бюджети [4]. Хоча дохідна база багатьох територіальних громад зросла завдяки ПДФО із грошового забезпечення військовослужбовців, це породило низки системних проблем, а саме:

по-перше, відбувається дисбаланс надходжень, адже розподіл податку є вкрай неоднорідним між населеними пунктами. Оскільки він надходить за місцем дислокації військових формувань, тобто в громади, де є військові частини, є приплив коштів до бюджету;

по-друге, відбувається поглиблення фінансової нерівності. Тобто є значний розрив у податкових та фінансових можливостях між різними громадами;

по-третє, є неефективне використання ресурсів на поточне споживання, що зменшує можливості для інвестиційного та інноваційного розвитку в довгостроковій перспективі.

Також ще однією проблемою виступають адміністративні витрати, які в деяких громадах є надмірними (понад 60%, що вважається порогом

рекомендованого рівня). Це видатки на утримання адміністративного апарату, роботу сільських, селищних та міських рад.

Ці проблеми свідчать про неефективне бюджетне планування. Для забезпечення якісної роботи і зменшення рівня нераціонального управління фінансовими ресурсами у післявоєнний період можна впровадити такі зміни, як:

повернутися до збалансованої системи розподілу ПДФО, а накопичений профіцит доходів від «військового» ПДФО направити у Фонд регіонального розвитку, або Фонд ліквідації наслідків збройної агресії росії тощо;

перегляд умов горизонтального вирівнювання, включаючи такі нові показники, як ступінь руйнування території, кількість ВПО, які втрати зазнала інфраструктура тощо. Таким чином країна зможе забезпечити більшу підтримку тим регіонам, які постраждали найбільше;

залучення інвестицій та створення робочих місць дозволить громадам розвивати власний економічний потенціал;

посилення відповідальності місцевих органів влади за нераціональне, нецільове, надмірне використання коштів бюджетів, наприклад, на утримання місцевого апарату управління або підставні закупівлі;

розробка чітких, стандартизованих, прозорих кошторисів для повоєнних відновлювальних робіт, щоб при цьому мінімізувати корупційні ризики та забезпечення максимально ефективних використання донорських та державних коштів.

Отже, бюджетне планування в Україні набуло критичного значення в наших реаліях. Головним викликом є деформація фінансової рівності громад, через нерівноцінний розподіл ПДФО, що посилює дисбаланс між фронтовими та прифронтовими територіями. Вирішенням проблем та підвищення ефективності використання ресурсів виступають ключовими пріоритетами для забезпечення фінансової стійкості не тільки громад, а й нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний Кодекс України. Закон України від 04.07.2025 р. № 2456-VI : станом на 10.11.2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення: 10.11.2025).
2. Сьомченко В.В. Бюджетне планування як засіб забезпечення збалансованості державного бюджету. *Економічний вісник НГУ*. 2007. № 3. С. 61–65. URL: https://files.core.ac.uk/download/48399059.pdf (дата звернення: 10.11.2025).
3. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2024 рік. «Децентралізація»: веб-сайт. URL: https://decentralization.ua/news/19387 (дата звернення: 10.11.2025).
4. Стороженко О.О., Настенко М.М. Проблеми бюджетного планування в системі місцевих фінансів і шляхи його вдосконалення. *Економіка і управління бізнесом.* 2023. Том. 14, №4. 19–31.

ПЛАТФОРМА VI
ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ

УДК 368.03:336.531.2(043.2)

Ніколаєва Т. О.
здобувачка другого рівня (магістерський) вищої освіти
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник: ***Баранова В. Г.***
д.е.н. професор, завідувачка кафедри
фінансового менеджменту та фондового ринку
Одеський національний економічний університет

ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Вторгнення рф на територію України у 2022 році суттєво вплинуло на фінансовий сектор, зокрема і на страхові компанії, що опинилися в умовах високих ризиків та нестабільності. Перед страховиками постало питання інвестиційної діяльності, а саме – з одного боку, вона є джерелом фінансової стійкості, з іншого - вимагає постійного контролю, швидкого реагування та адаптації до воєнних умов. Ефективність інвестиційної стратегії, у таких реаліях, стає фактором виживання для страхових компаній та фінансового сектору в цілому.

Воєнний стан вплинув на значне скорочення страхового ринку України, однак це не применшило важливість страхових компаній у процесах фінансової стабілізації. Вони не лише забезпечують виплати, а й є активними інвесторами на внутрішньому ринку. У своїй роботі Ю. Гудзинська виділяє ключовим завданням страховиків – збереження ліквідності активів та мінімізація ризиків, що пов’язані з воєнними подіями. [1]

Діяльність страховиків, у тому числі інвестиційна, регулюється Законом України «Про страхування» та постановами НБУ, які встановлюють вимоги до структури активів. В реаліях воєнного стану, ці умови мають подвійний ефект – забезпечення фінансової стабільності системи, і водночас обмежені можливості для

диверсифікації. Результати дослідження Центру економічної стратегії показали, що поступове послаблення інвестиційних обмежень, дасть можливість підвищити прибутковість активів. [2]

Основними ризиками для страхових компаній наразі є:

- Воєнні ризики – руйнування об’єктів, неможливість прогнозування ймовірності настання страхового випадку і тд.;
- Інфляційний ризик – швидке знецінення гривневих активів;
- Ризик ліквідності - через обмежений ринок цінних паперів і падіння обсягів страхових премій. [3]

Внаслідок недостатності інструментів страхування воєнних ризиків, відбувається значне скорочення інвестиційної активності страхових компаній. [4]

Але попри це, страхові компанії мають змогу вдосконалювати інвестиційні стратегії шляхом диверсифікації портфеля, інтеграцією ESG-принципів (впровадження у фінансове управління екологічних (E — Environmental), соціальних (S — Social) та управлінських (G — Governance) критеріїв) та впровадження цифрових інструментів управління ризиками.

Впровадження воєнного страхування інвестицій (war-risk insurance) та створення державного фонду гарантування інвестицій у зонах ризику можуть стати фундаментом для залучення міжнародного капіталу в Україну після перемоги. Перехід до гібридної моделі — поєднання державного, приватного та міжнародного фінансування — забезпечить підвищення фінансової стійкості страховиків [3].

Отже, інвестиційна стратегія у воєнний період має бути гнучкою та орієнтованою на довгострокову стабільність. Максимізація прибутку відходить на другий план та основним завданням постає збереження капіталу та забезпечення ліквідності активів. Після війни, важливими будуть міжнародні програми співпраці, що дозволяють зменшити ризики та підтримати страхові компанії у період відновлення. Надалі розвиток інвестиційної діяльності страховиків в Україні має ґрунтуватися на принципах сталого розвитку, диверсифікації активів і прозорості фінансового менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Гудзинська, Ю., & Грипа, І. (2024). Інвестиційна діяльність страхових компаній України в умовах воєнного стану. *Економіка і суспільство.*URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/38429 (Дата звернення: 18.10.2025)

2. Центр економічної стратегії. (2023). Огляд страхового ринку України у воєнний період. URL: https://ces.org.ua/oglyad-byudzhetu-2025/ (Дата звернення: 18.10.2025)

3. Fin.Org.UA. (2024). Огляд страхового ринку України: тенденції, ризики, перспективи. URL: https://www.fin.org.ua/news/1537627 (Дата звернення: 18.10.2025)

4. Економічна правда. (2023). Страхування від воєнних ризиків: як влада планує захистити бізнес. URL: https://epravda.com.ua/publications/2023/07/04/701830/ (Дата звернення: 18.10.2025)

УДК 368.01:658.14

Львович М.І.,
здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник: *Баранова В.Г.*
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку,
Одеський національний економічний університет

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

В умовах економічної трансформації та посилення конкуренції на фінансовому ринку підвищується роль страхових компаній як інституційних інвесторів. Ефективне управління ресурсами виступає вагомим чинником забезпечення фінансової стійкості страхових компаній, виконання зобов’язань перед

страхувальниками та підвищення конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг.

Інвестиційний потенціал страхової компанії – це сукупність коштів, які є тимчасово вільними в залежності із страховими зобов'язаннями [1, с. 146]. Отже, інвестиційний потенціал страховика визначається здатністю оптимально розподіляти фінансові ресурси між різними об'єктами вкладення з метою максимізації прибутковості при дотриманні нормативів ліквідності, надійності та диверсифікації. Особливістю інвестиційної діяльності страхових компаній є необхідність відповідності строків та обсягів розміщення фінансових активів строкам виконання страхових зобов'язань, що вимагає формування збалансованого портфеля. Інвестиційний потенціал страхових компаній визначається кількома чинниками, включаючи кошти страховиків у вигляді страхових премій та власного капіталу [2, с. 75]. Страхові премії, які надходять від страхувальників, є основним джерелом формування страхових резервів. Ці кошти акумулюються у значних обсягах, оскільки їх використання для виплат відбувається нерівномірно в часі, що створює можливість тимчасового розміщення вільних ресурсів у прибуткові фінансові інструменти. Власний капітал страхової компанії слугує важливим показником її фінансової стійкості та кредитоспроможності. Значний обсяг власного капіталу дозволяє формувати більш агресивну та дохідну інвестиційну політику. Власний капітал виступає додатковим джерелом покриття ризиків, а його зростання позитивно впливає на платоспроможність компанії, розширюючи можливості для інвестування в довгострокові та високоприбуткові активи. Значний вплив на інвестиційний потенціал має співвідношення власного капіталу та страхових резервів: оптимальна пропорція дозволяє досягти балансу між прибутковістю, ліквідністю та ризиком. Можливості управління інвестиційним потенціалом страхових компаній полягають у цілеспрямованому формуванні, ефективному використанні та постійному вдосконаленні механізмів розміщення фінансових ресурсів із урахуванням мінливих умов ринкового середовища.

Важливим інструментом управління є розроблення інвестиційної політики, яка визначає цілі, напрями та пріоритети розміщення коштів. Вона враховує як внутрішні фінансові можливості страховика, так і зовнішні фактори – стан фінансового ринку, рівень процентних ставок, динаміку валютного курсу, інфляційні тенденції та законодавчі обмеження. Ефективна інвестиційна політика дозволяє забезпечити виконання страхових зобов'язань, отримати стабільний інвестиційний дохід, що підвищує фінансову стійкість компанії. Ключову роль у процесі управління інвестиційним потенціалом відіграє фінансовий аналіз, який включає оцінку дохідності та ризикованості різних активів, моделювання сценаріїв розвитку ринку та прогнозування можливих змін у структурі портфеля. Застосування сучасних методів управління ризиками дозволяє забезпечити стабільність інвестиційного портфеля. Серед можливостей ефективного управління інвестиційним потенціалом варто виділити також впровадження цифрових технологій та автоматизованих систем аналітики, які дозволяють здійснювати моніторинг ринкових показників у режимі реального часу, швидко реагувати на зміни кон'юнктури та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Крім того, ефективне управління інвестиційним потенціалом передбачає диверсифікацію напрямів інвестування – як за видами активів, так і за галузевими та регіональними ознаками. Це дозволяє знизити вплив несприятливих факторів окремих секторів економіки та забезпечити стабільність інвестиційних доходів. Отже, можливості управління інвестиційним потенціалом страхових компаній охоплюють широкий спектр фінансових, організаційних і технологічних інструментів. Від ефективності цього управління залежить здатність страховика забезпечувати стабільні доходи, підтримувати фінансову надійність і конкурентоспроможність у динамічних умовах сучасного фінансового ринку.

Список використаних джерел:

1. Могильська В., Тимошик Н. Інвестиційний потенціал страхових компаній. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних*

економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. 2021. С. 145-147. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/36347/2/FMZKPNES_2021_Mohylska_V-Investment_potential_of_145-147.pdf (дата звернення: 28.10.2025).

2. Коваль Р. А., Мейсарош Б. В., Рущишин Н. М. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні :* матеріали IV Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених та здобувачів вищої освіти (м. Львів, 22 лютого 2024 р.). Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2024. С. 74-76. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/4_Mat_Mizhn_n_p_konf_m_v_i_stud/Z_2024.pdf#page=74 (дата звернення: 25.10.2025).

УДК: 658.152:330.131.7

Гулик Т.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня
ННІ «ДМетІ» Український державний університет науки і технологій
Нальотов А.Р.
магістрант
ННІ «ДМетІ» Український державний університет науки і технологій

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЗА УМОВ ПІДВИЩЕНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ

Сучасні підприємства діють у середовищі, де невизначеність макроекономічних, політичних і соціальних факторів безпосередньо впливає на ефективність реалізації інвестиційних проектів. Підвищення рівня ризиків вимагає від суб'єктів господарювання впровадження системного підходу до управління інвестиційною діяльністю, що передбачає оцінку ризиків, диверсифікацію джерел фінансування та застосування сучасних методів прогнозування результатів.

Поперше розглянємо теоретичні основи інвестиційної діяльності підприємства. Інвестиційна діяльність підприємства охоплює процес формування, розподілу та використання інвестиційних ресурсів з метою отримання прибутку або досягнення стратегічних цілей розвитку. Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» [1], інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються у об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект.

Основним завданням інвестиційної діяльності є забезпечення економічного зростання підприємства шляхом ефективного використання власних і залучених ресурсів. У сучасних умовах інвестиційна політика має враховувати не лише внутрішні фактори (фінансовий стан, структура капіталу, стратегія розвитку), а й зовнішні (економічна кон'юнктура, державне регулювання, валютні коливання, геополітичні ризики) [2, с.134].

Характеристика ризиків інвестиційної діяльності. Інвестиційний ризик — це імовірність виникнення збитків у процесі реалізації інвестиційного проекту. У системі господарської діяльності виділяють кілька основних груп ризиків: фінансові ризики - (інфляційні, валютні, процентні); ринкові ризики - пов'язані зі змінами попиту, конкуренцією, коливаннями цін; політичні ризики - зумовлені нестабільністю державної політики, воєнними діями або змінами у законодавстві; операційні ризики - що виникають у процесі виробництва чи реалізації інвестиційного проекту.

Особливістю сучасного економічного середовища є поєднання типів ризиків одночасно, що підвищує загальний рівень невизначеності. Саме тому системне управління ризиками стає невід'ємним елементом інвестиційної стратегії будь-якого підприємства [3].

.Далі слід розглянути методи управління інвестиційними ризиками. Управління інвестиційними ризиками — це процес виявлення, оцінки та мінімізації потенційних загроз, які можуть негативно вплинути на результати інвестиційної

діяльності. Серед основних методів управління ризиками виділяють: диверсифікацію — розподіл інвестиційних ресурсів між різними об’єктами для зниження сукупного ризику; страхування інвестиційних ризиків, зокрема політичних, кредитних і комерційних; хеджування за допомогою фінансових інструментів (форварди, ф’ючерси, опціони); моніторинг зовнішнього середовища — постійне відстеження змін макроекономічних і галузевих показників; економічне моделювання та прогнозування - дозволяє оцінити чутливість інвестиційних проектів до коливань основних факторів. Успішне застосування цих методів сприяє зниженню рівня невизначеності та підвищенню стійкості підприємства до зовнішніх шоків. Підвищення ефективності інвестиційної діяльності за умов ризику. Для забезпечення стабільного розвитку підприємства за умов підвищених ризиків необхідно впроваджувати адаптивні механізми управління інвестиційними процесами. До таких механізмів належать: формування гнучкої інвестиційної стратегії, здатної швидко реагувати на зміни ринкової ситуації; застосування методів сценарного аналізу для оцінки наслідків різних варіантів розвитку подій; активне використання цифрових технологій (Big Data, штучний інтелект) для підвищення точності прогнозів; розвиток партнерських зв’язків із фінансовими установами для залучення інноваційних інвестиційних інструментів. Таким чином, ефективне управління інвестиційною діяльністю в умовах ризику передбачає поєднання економічних, організаційних і технологічних інструментів, що забезпечують оптимальний баланс між прибутковістю та безпекою інвестицій.

Інвестиційна діяльність підприємства в сучасних умовах супроводжується підвищеним рівнем ризику, що зумовлено нестабільністю ринкового середовища та політичними чинниками. Для забезпечення ефективності інвестиційних рішень підприємства мають удосконалювати систему управління ризиками, впроваджувати аналітичні підходи до оцінки проектів та використовувати інноваційні інструменти фінансування.

Комплексне застосування методів диверсифікації, страхування та прогнозування дозволяє мінімізувати негативні наслідки невизначеності та сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 №1560-XII.

2. Гулик Т. В., Кербікова А. С., Дрофа Є. А. Аналіз наукової інформації та критичний аналіз наявних методичних положень про вплив ризику на ефективність інвестицій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2018. № 18(1). С. 133–136.

3. Гулик Т.В., Ковальов К.О. *Оцінка ризику як складова аналізу інвестиційного проекту при розробці комплексної антикризової стратегії. Інфраструктура ринку. 2025. № 82. URL: http://www.market-infr.od.ua/uk/82-2025*

УДК 339.727.22:338.124.4:351.74(477)

Куліш Г.П.
к.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Борей В.С.
здобувачка факультету маркетинг, 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ ЯК БАР'ЄР ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Інвестиційна привабливість економіки держави є ключовим чинником її конкурентоспроможності на світовій арені, оскільки забезпечує структурні трансформації, інноваційний розвиток і стійке економічне зростання. Вона відображає ефективність функціонування об'єктів інвестування з погляду потенційного інвестора, охоплюючи діяльність підприємств, галузей і регіонів.

В умовах повномасштабної війни Україна стикається з низкою викликів, що ускладнюють залучення капіталу: економічні втрати, високі ризики, нестабільність і недостатні державні гарантії захисту інвестицій знижують довіру інвесторів і негативно впливають на інвестиційну привабливість країни.

Відповідно до досліджень Європейської Бізнес Асоціації, індекс інвестиційної привабливості України у 2023 році залишався на низькому рівні — 2,44 бала із 5 можливих за шкалою Лайкерта, що свідчить про погіршення інвестиційного клімату порівняно з попереднім періодом. Майже половина опитаних представників бізнесу (48%) відзначили подальше зниження привабливості інвестиційного середовища, тоді як лише 13% зафіксували позитивні зміни.

Попри складну ситуацію, спостерігається помірний оптимізм серед іноземних та вітчизняних інвесторів: 57% компаній планують продовжувати інвестування навіть у воєнний період, а 79% висловили готовність долучитися до процесу післявоєнного відновлення економіки України. Це свідчить про збереження довіри до українського ринку та потенціал його подальшого розвитку.

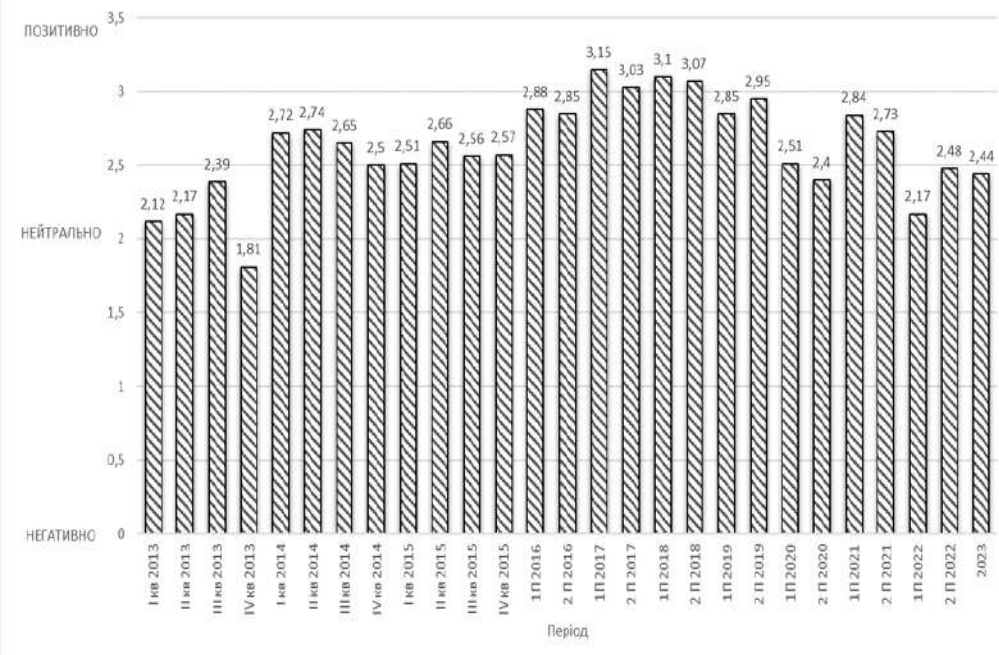

Рисунок 1. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України (2013–2023 рр.) [1]

Несприятливий інвестиційний клімат в умовах воєнного стану відображає й динаміка іноземного інвестування в українську економіку. З офіційних статистичних даних щодо зовнішніх інвестиційних надходжень в Україну за останні 20 років бачимо, що критичні спади спостерігалися в роки ескалації військово-політичного конфлікту на сході України, а також у період жорсткої карантинної політики у зв'язку з пандемією Covid-19.

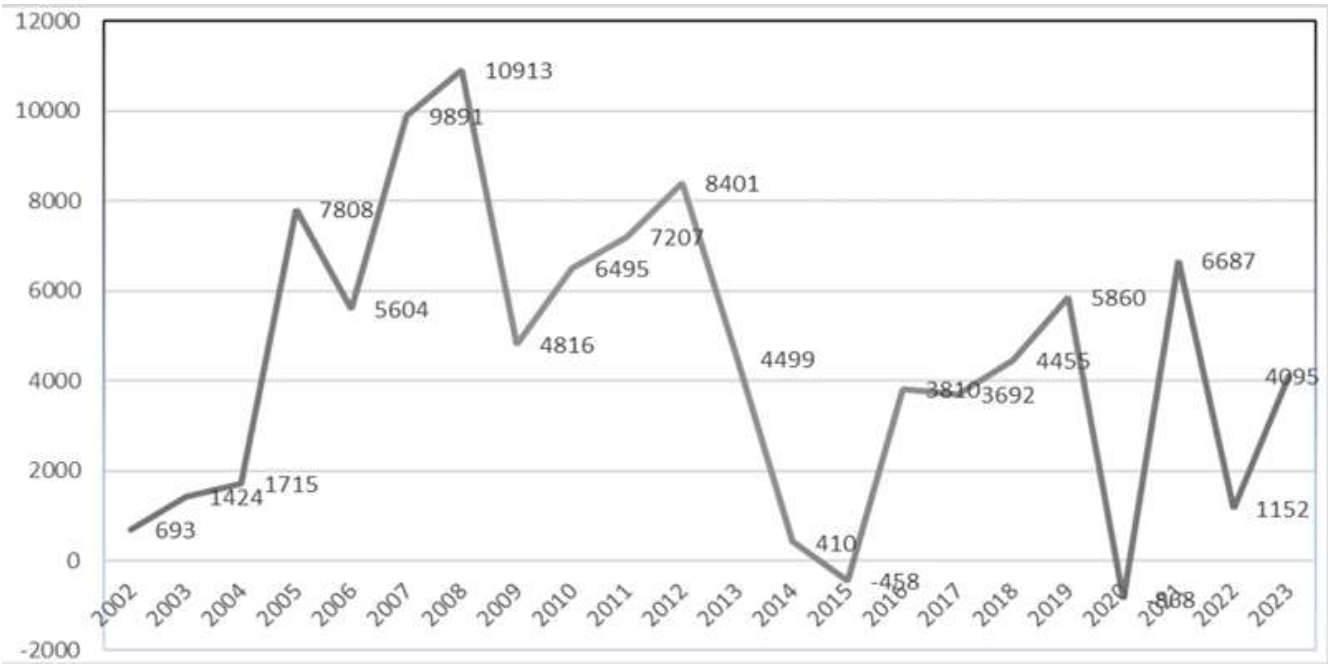

Рисунок 2. Прямі іноземні інвестиції в Україну, 2002–2023 рр. (млн дол.) [2]

Щодо основних країн-інвесторів, лідируючі позиції в структурі прямих іноземних інвестицій в Україну займає Кіпр, частка якого становить 31,6% загального обсягу інвестицій [3]. На другому місці — Нідерланди з часткою 20,8%, далі — Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (4,8%) та Швейцарія (4,2%). Меншу частку мають Німеччина (4,3%), Австрія (3,5%), Люксембург (2,7%) і Франція (2,6%).

Основна частина інвестицій в Україну надходить із кількох країн, що свідчить про низьку географічну диверсифікацію джерел капіталу. Значна частка Кіпру зумовлена використанням офшорних механізмів і поверненням українського

капіталу. Це підкреслює потребу в залученні якісних прямих інвестицій від міжнародних компаній, орієнтованих на інновації та створення доданої вартості.

Воєнні дії підвищують інвестиційні ризики й стримують притік капіталу, однак держава реалізує заходи для покращення умов інвестування. Серед них — Закон «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» та його оновлення у 2023 році. Вагомими є й міжнародні ініціативи, зокрема план відновлення України, представлений у Лугано, та платформа Advantage Ukraine, що об'єднує понад 500 інвестиційних проєктів у 10 галузях економіки.

Подолання військових ризиків в Україні передбачає впровадження міжнародних програм, зокрема Ukraine Facility (2024–2027) та Ukraine Investment Framework (UIF), які спрямовані на залучення іноземних інвестицій, гарантування фінансової стабільності, підтримку бізнесу та відновлення економіки [4].

Повномасштабне вторгнення призвело до зниження інвестиційної активності, проте підтримка розвинених країн і реалізація масштабних проєктів створюють передумови для відновлення. За умови ефективної державної стратегії та прозорого інвестиційного середовища Україна здатна зміцнити інвестиційну привабливість і забезпечити стале економічне зростання.

Список використаних джерел:

1. Європейська бізнес асоціація. Індекс інвестиційної привабливості України 2023. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2023.

2. Мінфін. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. URL: https://index.

3. Абдуллаєва Анастасія Євгеніївна, Данилюк Віталіна Василівна, Мазур Діана Олексіївна. Перспективи інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. *ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО*. 2025. № 72. URL: https://economyandsociety.

4. Юлія Свириденко. Журнал Forbes Ukraine. URL: https://forbes.ua.

УДК 657.6:330.322

Веремієць М.Д., Павленко А. А.
здобувачки освітнього ступеню магістр,
ОПП «Фінансовий менеджмент і контролінг»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Нагорний Є.О.
ст. викладач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ДЬЮ ДІЛІДЖЕНС – ЗАХИСТ ІНВЕСТОРА ТА ГАРАНТ ЕФЕКТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Дью ділідженс (далі – ДД) є важливим кроком перед укладанням угоди чи інвестування, що набирає популярності та попиту на ринку. Його основна перевага полягає в тому, що він надає інвесторам детальну інформацію про потенційні ризики та можливості.

Ключовою складовою ДД є розпізнавання можливих загроз, це можуть бути фінансова нестабільність, правові конфлікти, прогалини в системі управління чи інші чинники, що перешкоджають досягненню цілей. Саме тому, дью ділідженс є інструментом для визначення потенційних можливостей та переваг інвестицій.

Термін «дью ділідженс» часто використовується в контексті оцінки та перевірки іншого елементу діяльності, наприклад, оподаткування, оцінка юридичної чистоти компанії, тому ДД розрізняють за типом [1]:

- фінансовий – полягає у вивченні структури доходів і активів, систем фінансового менеджменту та планування, а також показників фінансової діяльності, що дає можливість підприємству отримувати стабільний дохід;
- податковий – являє собою оцінку податкового тягаря компанії та можливість оптимізувати податки;
- правовий – юридична перевірка діяльності на відповідність чинному законодавству);

- операційний – проводиться з метою перевірки виробничої діяльності підприємства, наприклад, оцінки якості продукції та можливості збільшення виробництва.

Окрім перерахованих вище, розрізняють у сфері IT-технологій, спрямований на аналіз інформаційного забезпечення та аналіз впливу на навколишнє середовище. Також окремо виділяють політичний ДД, під час його виконання проаналізовані політичні ризики для функціонування компанії.

ДД часто розглядають як процес, аналогічний юридичному аудиту. Однак термін «юридичний аудит» є більш вузьким і стосується правового огляду діяльності, пов'язаної з дотриманням закону. Основні відмінності між процесом ДД та аудитом наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика дью діліджденс та аудиту

Критерій	Дью Діліджденс	Аудит
Основна мета	Виявлення ключових аспектів угоди, що впливають на її вартість	Перевірка достовірності фінансової звітності
Вимоги до виконання	Фахівці у галузі економіки та права з досвідом проведення ДД	Професійні бухгалтери та аудитори
Обсяг та характер проведення	За домовленістю з клієнтом; детальні перевірки обмежено	Регламентовано національними стандартами, можуть проводитися процедури ретельної перевірки
Період	Минулі та прогнозні періоди	Минулі періоди
Форма звіту	Вільна форма	Визначено національними стандартами
Термін проведення	Часовий період не обмежено, однак доступ до інформації може надаватися тимчасово	Визначено національними стандартами
Витрати на проведення	Варіативні, складно оцінити заздалегідь	Переважно фіксовані

Джерело: розроблено авторами на основі [2]

З таблиці 1, ми бачимо, що що аудит не є достатньою підставою для прийняття інвестиційних рішень, а його проведення здійснюється виключно професійними аудиторами та бухгалтерами. Натомість ДД залучає ширше коло фахівців – економістів та юристів. Тому ототожнювати поняття «юридичний аудит» і «дью діліджене» некоректно, при цьому фінансовий ДД може здійснюватися паралельно з аудитом.

За даними дослідження Havard Business Review, компанії, які проводять дью діліджене перед злиттями та поглинаннями, мають на 36% вищу ймовірність успішної інтеграції після угоди. Позитивним прикладом може слугувати подія 2017 року, коли Amazon провела ретельний дью діліджене перед покупкою Whole Foods за $13,7 млрд, що дозволило уникнути прихованих ризиків та успішно інтегрувати компанію [3].

Дью діліджене використовує різні методи оцінки вартості бізнесу, такі як: дисконтовані грошові потоки, мультиплікатори, опціонне ціноутворення – що забезпечує комплексну оцінку справедливої вартості компанії. Аналіз операційної моделі, матриця BCG, стратегічний ринковий аналіз PESTEL є ключовими інструментами для оцінки поточного стану компанії, оскільки вони надають інформацію про поточну ситуацію бізнесу та його потенціал. А також визначити сильні та слабкі сторони, надає інформацію для розробки стратегій зростання, оптимізації операцій та управління ризиками, допомагає вибудувати конкурентну перевагу, враховуючи внутрішні та зовнішні фактори.

Отже, можна дійти висновку, що дью діліджене дозволяє інвесторам глибоко зрозуміти фінансовий стан, прибутковість та перспективи зростання потенційного об'єкта інвестування. Детальна перевірка фінансової звітності, якості доходів, структури витрат, рівня заборгованості та грошових потоків допомагає уникнути прихованих ризиків та підвищити ймовірність успішних інвестицій. Більш того, поширення практик дью діліджесу покращує суміжні галузі, такі як аудит, консалтинг, юридичні послуги та аналітика даних, це в свою чергу сприяє

удосконаленню загального інвестиційного клімату та сталому економічному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Holovatska, Svitlana I., and Kurak, Anastasiia I. (2019) “Provision of Future Expenses and Payments in the Processes of «Due Diligence» and of Risks Management of Enterprise.” Business Inform 3:394–398.
2. Ткачук І.М. Чи є DUE DILIGENCE юридичним аудитом? / І.М. Ткачук // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2012. – Вип. 9(3). – С. 399-405. URL:https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-394-398
3. Havard Business Review: Geoffrey Cullinan, Jean-Marc Le Roux, Rolf-Magnus Weddigen «Mergers And Acquisitions» URL: https://hbr.org/2004/04/when-to-walk-away-from-a-deal
4. Сілічева, Н. Є. "Сутність Due Diligence (Дью Діліджeнс) і можливі перспективи розвитку в Україні." *Економічний простір* 45 (2011): 288-296 .

УДК 360.67

Рогатюк К. С.
Нагорна О. В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ

Під портфелем фінансових інвестицій розуміють упорядковану сукупність фінансових активів, сформовану інвестором для досягнення певних стратегічних і тактичних цілей. До такого портфеля можуть входити різні фінансові інструменти

— акції, облігації, депозити, деривативи та інші цінні папери, що дозволяє зменшити рівень ризику та отримати запланований прибуток [1].

Натомість портфель реальних інвестицій охоплює сукупність інвестиційних проєктів, які об’єднані під єдиним управлінням фізичної або юридичної особи. Мета такого портфеля — отримання вигоди від реалізації інвестицій або створення користі для інших учасників економічного процесу [3].

Формування та управління інвестиційним портфелем є ключовим елементом стратегічного планування будь-якого підприємства або приватного інвестора. Воно передбачає комплексний підхід до підбору активів, оцінки ризиків та прогнозування доходності з урахуванням економічної кон’юнктури. Ефективно побудований портфель дозволяє досягти стратегічних і фінансових цілей компанії, оптимізувати розподіл коштів між реальними та фінансовими інвестиціями, а також збалансувати співвідношення доходності і ризику [3].

Процес формування інвестиційного портфеля підприємства потребує дотримання низки принципів, які забезпечують його ефективність, стабільність і відповідність загальній стратегії розвитку компанії та її інвестиційній політиці. Ці принципи передбачають ретельний підбір активів, балансування ризиків і доходності, а також узгодження інвестиційних рішень із довгостроковими цілями підприємства. Завдяки їх застосуванню портфель стає інструментом не лише для збереження та примноження капіталу, а й для підтримки конкурентних переваг та сталого розвитку бізнесу [4].

Формування інвестиційного портфеля підприємства є складним, багатоступеневим процесом, який вимагає системного підходу, глибокого аналізу ринку та виважених управлінських рішень. Перший етап цього процесу — збір даних, який виступає інформаційною основою для подальших дій. На цьому етапі здійснюється аналіз доступних інвестиційних проектів, фінансових інструментів і можливих напрямів капіталовкладень. Основна увага приділяється оцінці доходності, рівня ризику, ліквідності та перспектив розвитку кожного варіанта.

Результатом є створення комплексної інформаційної бази, що дозволяє підприємству приймати обґрунтовані рішення щодо структури майбутнього портфеля [3].

Другий етап — безпосереднє формування інвестиційного портфеля, який поділяється на два напрями: портфель фінансових інвестицій і портфель реальних проектів. У першому випадку основним завданням є досягнення оптимального співвідношення між ризиком і доходом. Для цього використовуються такі аналітичні інструменти, як індексна модель Шарпа, що оцінює ризик на основі β-коефіцієнта, та модель Марковіца, яка дозволяє побудувати оптимальний портфель на основі диверсифікації активів. Результатом цього підходу стає фінансовий портфель, у якому кожен інструмент має раціональне обґрунтування свого місця [3].

Щодо третього етапу — портфеля реальних проектів, — то він формується на основі одно- або багатокритеріальної оцінки, залежно від стратегічних цілей підприємства. Тут аналізуються не лише фінансові показники, а й стратегічна доцільність, соціально-економічний ефект, інноваційний потенціал і рівень відповідності довгостроковим планам розвитку. Результатом є вибір таких проектів, які забезпечують не лише поточну прибутковість, а й майбутнє зростання підприємства [3].

Завершальний етап — розподіл ресурсів між фінансовими та реальними інвестиціями. На цьому рівні здійснюється зіставлення потенційної доходності, ризикованості та ліквідності різних видів активів, що дозволяє знайти оптимальну пропорцію між ними. Головна мета цього етапу — створення комплексного інвестиційного портфеля, який поєднує короткострокові фінансові інструменти (цінні папери, депозити тощо) з довгостроковими реальними проектами (виробничими, інноваційними, інфраструктурними) [3].

Управління інвестиційним портфелем підприємства є стратегічним інструментом, що дозволяє поєднати фінансову стабільність із перспективним

зростанням бізнесу. Інвестиційний портфель включає фінансові та реальні активи, структуровані відповідно до стратегічних цілей компанії, рівня ризику та очікуваної доходності. Його ефективне управління передбачає системний підхід: аналіз ринкових можливостей, оцінку проектів, балансування активів і постійний моніторинг.

Основним завданням управління портфелем є оптимізація співвідношення доходності та ризику. Аналітичні моделі, такі як модель Марковіца для фінансових активів чи багатокритеріальна оцінка реальних проектів, дозволяють визначити найефективніші інвестиції для включення до портфеля. Наприклад, при розгляді проекту будівництва нового складу, підприємство оцінює очікуваний прибуток, строки окупності та вплив на логістичну ефективність. Водночас фінансові інструменти, як-от акції або ETF, диверсифікують ризик через розподіл коштів між різними галузями економіки [2].

Таким чином, формування та управління інвестиційним портфелем підприємства є складним, але стратегічно важливим процесом, що поєднує фінансову стабільність із перспективним розвитком бізнесу. Ефективний портфель включає як фінансові, так і реальні інвестиції, структуровані відповідно до стратегічних цілей, ризикового профілю та очікуваної доходності [4].

Список використаних джерел:

1. Богуславський Є.І., Мироненко М.В. Роль диверсифікації при формуванні інвестиційного портфеля. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_24

2. Замковий О.І. Портфельні теорії інвестування: методичні рекомендації для самостійної підготовки до практичних занять. Дніпро : НТУ «ДП», 2020. 70 с.

3. Пушенко К.О. Управління реальними активами інвестиційного портфеля підприємства в умовах нестабільності. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_5_1

4. Рудь О. О. Формування інвестиційного портфеля компанії: стратегічний контекст. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1(52). С. 188–195. URL: https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-26

УДК 614.2:005.21:330.322

Шевчук Н. В.
науковий керівник, к.е.н. професор, професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Гуляс Д. А.
студентка «Бізнес-економіка та дата-аналітика»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

БІЗНЕС-МОДЕЛЬ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ В КОНТЕКСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ

Сфера охорони здоров’я є однією з найважливіших у державі, і в той же час одна з найпроблемніших в Україні. Повномасштабна війна суттєво підірвала функціонування системи охорони здоров’я. Масштабні руйнування інфраструктури, вимушена міграція медичних працівників та постійні загрози їхній безпеці створили критичні виклики для галузі. В таких умовах медичні заклади, як ключові учасники системи охорони здоров’я, повинні формувати стійкі та адаптивні бізнес-моделі, щоб зберігати ефективність і здатність функціонувати.

Станом на листопад 2024 року сектор охорони здоров'я зазнав збитків у розмірі 4,3 мільярда доларів. Загалом пошкоджено або зруйновано 1554 медичні заклади, зокрема 515 лікарень та 465 амбулаторій. [1] Тоді як загальні потреби у відновленні та реконструкції протягом десяти років, представлені у звіті «Четверта швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення» (Fourth Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment) оцінюються у $19,4 мільярда. [2]

Медична галузь являє собою комплексну сукупність секторів в економічній системі, що надає широкий спектр послуг з догляду за пацієнтами, включаючи лікувальне, профілактичне, реабілітаційне та паліативне лікування. Вона має вирішальне значення для створення та комерціалізації продуктів і послуг, спрямованих на збереження та відновлення здоров'я та благополуччя.

Бізнес-модель медичного закладу доцільно аналізувати через взаємопов’язані концепти «Цінність — Інновації — Ресурси/Процеси — Результати», що дозволяє розглядати діяльність не лише на рівні окремої установи, а й у контексті всього ціннісного ланцюжка. Ключовим елементом такої моделі є створення та розподіл цінності між усіма учасниками, де визнання цінності пацієнтом визначає її результативність. Специфіка сфери охорони здоров’я потребує балансу між економічною вигодою та соціальною значущістю, адже пріоритетом є якість життя пацієнта. Інновації при цьому виступають основою розвитку бізнес-моделі, впливаючи на ресурси, процеси, формування цінності та механізми розподілу результатів. [3]

Вивчення бізнес-моделі допомагає медичним закладам підготуватися до потенційних регуляторних змін, забезпечуючи дотримання вимог та мінімізуючи наслідки, спричинені ризиками в регуляторному середовищі.

Систематичний огляд 34 статей визначив та класифікував 9 основних бізнес-моделей у сфері медичних технологій. Де особливе місце займає DSBM (Dynamic Sustainable Business Model) для медичних технологій, що поєднує три ключові принципи: динамізм (здатність швидко адаптуватись), стійкість (екологічна, економічна та соціальна) та інноваційність. Та має п’ять вимірів: бізнес-середовище, ціннісні пропозиції, створення цінності, надання цінності, захоплення цінності. Інтеграція динамічності та сталого розвитку в бізнес-модель медичного закладу — ключ до підвищення його інвестиційної привабливості та стійкості в умовах підвищених ризиків. DSBM пропонує практичну архітектуру, яка дозволяє поєднати персоналізовану медичну допомогу, екологічну відповідальність та

фінансову стабільність. Впровадження елементів DSBM (сценарне планування, відкриті інновації, цикли зворотного зв'язку, диверсифіковані доходи) створює основу для адаптивного, етичного і довгостроково стійкого розвитку медичних закладів. Для інвестиційної діяльності медичного закладу модель DSBM підвищує привабливість установи завдяки її здатності витримувати регуляторні, технологічні та ринкові впливи, а також зменшувати капітальні ризики через партнерства, кооперацію та інтеграцію відкритих інновацій. Застосування DSBM забезпечує стабільність фінансових потоків завдяки диверсифікації джерел доходів (розширення спектра медичних послуг, впровадження цифрових сервісів, розвиток співпраці з приватними інвесторами та страховими компаніями). Практичні кроки впровадження моделі включають аудит бізнес-середовища, запуск пілотних інноваційних проєктів, оперативний збір даних від пацієнтів і персоналу, розширення сервісних можливостей закладу та врахування еко-соціальних показників під час ухвалення інвестиційних рішень. [4]

Висновок. Інвестування у технології та обладнання має супроводжуватися також і інвестиціями у людський капітал. Модернізація медичних установ потребує удосконалення практики медичного персоналу. Доцільно ввести зміни до трудового законодавства щодо питань підготовки і підвищення кваліфікації працівників охорони здоров'я та приведення практик управління медичними установами до європейських. Реформування системи охорони здоров'я є важливим аспектом у прагненні України до європейської інтеграції та вступу до ЄС. [5] Запропонована вище модель DSBM підвищує передбачуваність капітальних вкладень у медичну сферу в умовах війни, оскільки забезпечує гнучке реагування на ризики та формує для інвестора прозорий механізм оцінки стійкості й окупності інвестиційних проєктів.

Список використаних джерел:

1. Dmytro Andrienko, Dmytro Goriunov. REPORT ON DAMAGES TO INFRASTRUCTURE FROM THE DESTRUCTION CAUSED BY RUSSIA'S MILITARY AGGRESSION AGAINST UKRAINE AS OF NOVEMBER 2024.

Https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024---ENG.pdf.

2. Для відновлення системи охорони здоров'я України потрібно $19,4 млрд звіт RDNA4.*https://minfin.com.ua/ua/2025/03/01/146219106/?utm_source*.
3. Шевчук Н.В., Остапенко Є.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ БІЗНЕС-МОДЕЛІ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ. URL: https://doi.org/DOI 10.33111/vz_kneu.38.25.01.21.145.151.
4. Exploring business models for managing uncertainty in healthcare, medical devices, and biotechnology industries / Ehsan Javanmardi та ін. *Heliyon*. Volume 10, Issue 4, 29 February 2024. URL: https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e25962.
5. Мороз Н.В., Залізна Л. В., Луговський С. В. ІНВЕСТИЦІЇ У СФЕРУ ОХОРОНИ ЗДОРОВЯ УКРАЇНИ. *ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО*. Випуск. 57 / 2, 2023. URL: DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-61

УДК 330.322:330.131.7

Кудименко Б. М.,
здобувач 3-го курсу факультету маркетингу, ОП «Маркетинг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Куліш Г. П.
к.е.н. доцент, професор кафедри корпоративних фінансів та контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ

Інвестиційна діяльність підприємств є ключовою рушійною силою економічного розвитку, однак в умовах підвищених ризиків, спричинених військовою агресією та макроекономічною нестабільністю, її реалізація стикається з критичними викликами.

Проблема дослідження полягає у необхідності розробки ефективних механізмів управління інвестиційними ризиками для забезпечення фінансової стійкості та відновлення потенціалу підприємств. Незважаючи на загальну потребу в інвестиціях, висока невизначеність призводить до значного зниження приватної інвестиційної активності, що створює дисбаланс у структурі формування капіталу.

Причина появи проблеми має безпосередній фінансовий характер, зумовлений перетворенням нефінансових ризиків (безпекових, інфраструктурних) у критичні фінансові обмеження. Основна фінансова проблема полягає у втраті довіри інвесторів та суттєвому зростанні вартості капіталу (Cost of Capital). Неможливість гарантувати фізичну безпеку активів та персоналу, а також руйнування виробничих ланцюгів призводять до зменшення рентабельності бізнесу, що унеможливлює залучення приватного фінансування [1]. Як наслідок, 53% CEO оцінюють інвестиційний клімат як вкрай несприятливий, порівняно з 5% до початку повномасштабної агресії [2].

Статистика свідчить про глибокі структурні зміни в інвестиційній діяльності. За даними Державної служби статистики України, обсяг капітальних інвестицій в Україні у 2023 році зріс на 41,4% порівняно з попереднім роком, сягнувши 395,5 млрд грн. У 2024 році ця позитивна тенденція продовжилася зростанням на 35%, досягнувши 534,4 млрд грн [3,4].

Аналіз статистики демонструє, що загальне зростання обсягів капітальних інвестицій не свідчить про повне відновлення ринку. Це зростання відбулося переважно за рахунок державного сектору, що є яскравим підтвердженням фінансової проблеми для приватного бізнесу. У 2021 році частка приватного сектору у валовому нагромадженні капіталу становила близько 70%, тоді як на державу припадало лише 20%. Проте вже у 2023 році ситуація кардинально змінилася: частка приватного сектору скоротилася до 37%, а частка держави зросла до 56% [4]. Такий перекіс вказує на те, що приватний капітал досі займає

вичікувальну позицію, вважаючи фінансові ризики надмірними, і лише державні програми та міжнародна допомога дозволяють підтримувати інвестиційну динаміку. Це підкреслює необхідність для підприємств адаптуватися до нових умов, коли доступ до традиційних джерел фінансування обмежений.

Вихід компанії з цієї проблеми полягає у впровадженні багаторівневої стратегії антикризового інвестиційного менеджменту, яка значною мірою спирається на заходи, спрямовані на мінімізацію ризиків та залучення капіталу, зокрема іноземного. Ключові напрями адаптації підприємств:

• Забезпечення безпеки бізнесу та активів. Вжиття комплексних заходів, що гарантують безпеку працівників, виробничих активів та інфраструктури, що є першочерговою умовою для збереження інвестицій: релокація виробничих потужностей у західні регіони України за державною програмою.

• Залучення міжнародних гарантій. Активне використання механізмів міжнародних гарантій та підтримки з боку міжнародних організацій чи інших держав, що зменшує ризик для інвесторів: страхування військових ризиків через програми MIGA, про що свідчить надання перших гарантій на суму до 9,1 млн. дол. для індустріального парку у Львові [5].

• Використання фінансової підтримки. Фокусування на інвестиційних проєктах, які можуть отримати державну фінансову підтримку, включаючи податкові пільги, кредити та інші стимули, для зниження загальної вартості залученого капіталу. Наприклад, участь у програмі «Доступні кредити 5-7-9%», за якою бізнес залучив понад 59 млрд грн у 2025 році, що забезпечує пільгову ставку та державну компенсацію процентів.

• Посилення прозорості та корпоративного управління. Впровадження чітких, стабільних і прозорих правил ведення бізнесу та забезпечення захисту прав власності, що підвищує інвестиційну привабливість підприємства на міжнародній арені (впровадження міжнародних стандартів корпоративного управління, зокрема

принципів ОЕСР, та комплаєнс-контролю для боротьби з корупцією та санкційними ризиками).

Таким чином, інвестиційна діяльність в умовах підвищених ризиків трансформується від традиційної максимізації прибутку до вартості виживання та стійкості. Ключем до успіху є синергія між державним стимулюванням, міжнародними гарантіями та адаптивними, ризик-орієнтованими стратегіями управління фінансами на рівні самого підприємства.

Список використаних джерел:

1. Черничко Т.В, Гладинець Н.Ю, Росола У.В. ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД ТА ШЛЯХИ ЇХ АКТИВІЗАЦІЇ. *Економіка та суспільство.* 2023. № 4 (93). URL: http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/4_93_2023_ukr/9.pdf

2. Чи можливі інвестиції під час війни? *Юридична газета*. 09.08.2022. URL: https://yur-gazeta.com/golovna/chi-mozhlivi-investiciyi-pid-chas-viyni.html

3. Капітальні інвестиції в Україні у 2024 році зросли на 35% – до 534,4 млрд грн. *Ukraine open for business.* 18.03.2025 URL: https://www.ukr.net/news/details/economics/110209300.html

4. Пів трильйона у розвиток: чому та куди інвестували українські підприємства у 2024 році. *Мінфін*. 20.03.2025. URL: https://minfin.com.ua/ua/2025/03/20/147432610/

5. MIGA застрахувало від воєнних ризиків перші інвестиційні проєкти, які втілюватимуть в Україні. *Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України*. 28.09.2023. URL: https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f135e7b2-f070-4b6f-9418-5b9dd0945ad7&title=MigaInvestitsii

УДК 330.322

Неня А.В.
ОП «Інвестиційний менеджмент », 5 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник**: **Онікієнко С. В.
д.е.н., професор, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОРТФЕЛЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ

У сучасних нестабільних умовах – зокрема, за умов воєнного стану – вирішення задачі оптимізації інвестиційного портфеля набуває особливого значення у процесі функціонування фінансових посередників. Від правильного підбору активів залежить співвідношення між очікуваною дохідністю та рівнем ризику інвестиційного портфеля [1]. Класичні підходи базуються на принципі дотримання балансу «ризик/дохідність» [1], але їх практична реалізація ускладнюється обмеженим наявним вибором безпечних цінних паперів та високою волатильністю ринку. Загроза реалізації специфічних воєнних ризиків та структурні особливості національної фінансової системи вимагають адаптації традиційних моделей і введення додаткових чинників у методологію формування і оптимізації інвестиційного портфеля.

Основу теорії оптимізації портфеля становить модель середньо-дисперсійного аналізу Марковица. Вона припускає, що інвестор максимізує очікувану дохідність портфеля при обмеженому рівні ризику. Рішення цієї задачі дозволяє побудувати так звану «ефективну межу», яка представляє собою сукупність портфелів із найкращим співвідношенням «дохідність/ризик». Розвиток класичної теорії портфеля призвів до появи моделі CAPM, яка дає змогу поєднати безризикову ставку й бета-коефіцієнт для оцінювання очікуваної дохідності активу

[2]. За CAPM-моделі інвестор отримує компенсацію лише за недиверсифікований, систематичний, ризик [2].

Для порівняння результатів оптимізації використовують ризик-скориговані показники: коефіцієнт Шарпа [3], коефіцієнт Трейнора (доходність на одиницю систематичного ризику) [4], альфа Дженсена [5]. У сучасних дослідженнях зростає увага до оцінки екстремальних втрат. Для цього, зазвичай, в методики оптимізації намагаються впровадити такі показники як VaR (Value at Risk) та/або CVaR (Conditional Value at Risk) [6], які дають змогу оцінити граничні та середні збитки у найгірших можливих сценаріях.

Український ринок цінних паперів, від моменту військового вторгнення РФ, характеризується низкою унікальних обмежень. Через війну фондовий ринок України, втратив стимули до зростання, а нові випуски корпоративних паперів майже не здійснювалися. Зокрема, понад 80% капіталізації ринку припадає на державні облігації (ОВДП), а ринок акцій майже не активний [7]. Такі вітчизняні реалії змушують інвесторів шукати безпечні інструменти з фіксованою прибутковістю. Аналіз українських банківських портфелів підтверджує цю тенденцію: практично всі банки значну частину портфеля утримують у держпаперах, і лише незначну – в активах з доволі високим ризиком [7]. Зростання портфелів інвестиційних установ в Україні відбувається переважно за рахунок збільшення частки державних боргових цінних паперів.

Практичні рекомендації щодо оптимізації портфеля фінансових інструментів в умовах підвищених ризиків:

- Удосконалювати ринкову інфраструктуру: на макрорівні необхідно розвивати внутрішній ринок за рахунок імплементації європейських стандартів (SFDR, CSRD), розширення спектра ліквідних інструментів та регулярного проведення стрес-тестів фондів.

- Формалізувати інвестиційну політику: організаціям з великими портфелями рекомендується мати чітко прописаний Investment Policy Statement, який визначає цілі, допустимий ризик і процедури перегляду портфеля.
- Оцінювати ризики «жирних хвостів»: при моделюванні портфеля слід використовувати критерій CVaR для мінімізації збитків у найгірших сценаріях.
- Враховувати ESG-фактори: при відборі активів інвестору доцільно включати екологічні, соціальні та управлінські критерії (ESG). Портфелі з урахуванням ESG є стійкішими і відповідають світовим трендам сталого інвестування.

Список використаних джерел:

1. Wang Y., Kresta A., Tichý T. Evaluation of strategy portfolios. *Annals of Operations Research*. 2024. P. 5–7.
2. Sharpe W. F. Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium under Conditions of Risk. *Journal of Finance*. 1964. Vol. 19, No. 3. P. 425–442.
3. Atmaca M. E. Portfolio management and performance improvement with Sharpe and Treynor ratios in electricity markets. 2022. P. 18–20.
4. Treynor J. L. The Performance of Mutual Funds in the Period 1945–1964. *Journal of Finance*. 1968. Vol. 23, No. 2. P. 389–416.
5. Wahid A. J., Saputra J. Portfolio Performance Analysis with Jensen's Alpha Using Single Index Model and CAPM on IDX30 Stocks. *International Journal of Quantitative Research and Modeling*. 2025. Vol. 6, No. 2. P. 274–283.
6. Dong S. C., Finlay J. R. Adaptive Insurance Reserving with CVaR-Constrained Reinforcement Learning under Macroeconomic Regimes. 2025.
7. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Звіт про роботу комісії у 2024 р. 2024. С. 49–50, 72–76.

УДК 360

Цюпа Л.Ю.
здобувач магістерської рівня освіти
ОПП «Інвестиційний менеджмент»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Онікієнко С.В.
д.е.н., професор, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ

Цінні папери – фінансові документи, що засвідчують зобов'язання або право власності між емітентом та власником. У сучасній економіці вони мають важливу роль, за допомогою них інвестори можуть збільшувати свої статки, а виробники залучати капітал для розвитку. Основні види цінних паперів: акції, облігації, деривативи, векселі, депозитні сертифікати, інвестиційні фонди [1].

Як і в інших фінансових інструментах, інвестування в цінні папери пов’язане з певними ризиками. Тут діє аксіома: чим вище ризик, який погоджується прийняти на себе інвестор, тим вищими є його очікування стосовно доходу; чим нижче ризики – тим нижчий дохід від цінних паперів. Ризики, в залежності від виду цінних паперів і операцій з ними, можуть мати різну природу – економічну, правову, політичну тощо. Ризик – єдине джерело підприємницької діяльності, унікальна невизначеність, що виникає з несення повної відповідальності, яка за самою своєю природою ні страхується, ні капіталізується, ні оплачена платнею [2]. При виборі об’єкта інвестування інвестору потрібно визначитися із співвідношенням очікуваного прибутку і рівня ризику. Основні види ризиків: ринковий, кредитний, валютний, інфляційний, ризик відсоткової ставки, політичний, психологічний [3].

Методи оцінки ризиків у процесі інвестування на ринку цінних паперів варіюються від статистичного аналізу, економіко-математичного моделювання, факторного аналізу і до специфічних персоналізованих методів експертних оцінок.

Водночас немає, загальноприйнятої (усталеної) методики оцінювання інвестиційного ризику.

Інвестиційна діяльність фінансових посередників, що спеціалізуються на інвестуванні на фондовому ринку в умовах підвищених ризиків, зокрема спричинених кризовими явищами чи воєнним станом в Україні, потребує особливої уваги до стратегічного планування, оцінки та управління ризиками**.** Ключовими аспектами є вибір ефективних стратегій мінімізації потенційних втрат та забезпечення сталого розвитку. Нами визначено особливості процесу прийняття інвестиційних рішень в умовах підвищених ризиків стосовно тих підприємств, цінні папери яких інвестор має намір придбати.

Високий рівень невизначеності: прогнозування майбутніх доходів та термінів окупності інвестицій ускладнюється через нестабільну політичну, економічну та безпекову ситуацію.

Потреба в гнучкості: інвестиційні плани та проекти підприємств мають бути адаптивними та передбачати можливість швидкої зміни курсу або масштабування.

Зростання важливості нефінансових факторів: окрім очікуваних фінансових показників, важливими є соціальна та екологічна відповідальність, вплив на сталий розвиток регіону чи країни.

Обмежений доступ до капіталу: потенційні інвестори стають обережнішими, що ускладнює залучення зовнішнього фінансування.

Підприємства застосовують різноманітні підходи для управління інвестиційними ризиками. Основними методами та стратегіями мінімізації ризиків є: уникнення ризику: відмова від участі в інвестиційних проектах, які мають неприйнятно високий рівень ризику; збереження (утримання) ризику: свідоме прийняття ризику на себе, якщо потенційна винагорода вважається достатньо високою, або якщо ризик є невеликим; передача ризику (страхування): використання інструментів страхування для перекладання частини фінансових втрат на страхові компанії. Це один із найпопулярніших методів в умовах кризи;

запобігання та контролювання (диверсифікація та лімітування): диверсифікація– розподіл інвестицій між різними проектами, галузями або географічними регіонами для зменшення загального портфельного ризику, лімітування – встановлення граничних обсягів інвестицій для окремих проектів або напрямків; хеджування: використання фінансових інструментів (наприклад, ф'ючерсів або опціонів) для страхування від цінових коливань на ринку; залучення додаткової інформації: проведення ґрунтовного аналізу та експертних оцінок для кращого розуміння потенційних загроз та можливостей, хоча цей метод може бути витратним.

Інвестор, здійснюючи інвестиції в цінні папери, обов’язаний керуватися правилами і стратегією, виходячи з бажаного прибутку і прийнятного ризика. Ризики втрати капіталу залежать від видів паперів, ситуації на ринку, настроїв акціонерів та інвесторів і від самого емітента. Цінні папери державних підприємств менш ризиковані фінансові інструменти, ніж комерційних підприємств; інвестування в акції прогресуючих компаній мають менші ризики, ніж акції з повільним рівнем прогресу і доходу. У разі інвестування в іноземні цінні папери можуть виникати ризики зміни валютного курсу, це може мати як негативний, так і позитивний вплив на прибуток інвестора. При визначенні привабливості цінних паперів конкретного емітента, потенційний інвестор повинен враховувати: обсяги і потенціали зростання виручки, прибутку і ліквідності активів емітента; розмір виплачуваних дивідендів; динаміку зростання або падіння цін на цінні папери на ринку; частку і стійкість підприємства в своєму сегменті ринку; диверсифікованість галузей діяльності емітента; реалізацію емітентом своєї бізнес-моделі; фінансову звітність емітента.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що цінні папери – довгостроковий інвестиційний інструмент, який не принесе швидкого прибутку. Ефективне управління інвестиційною діяльністю в умовах підвищених ризиків потребує постійного моніторингу ситуації, гнучкості у прийнятті рішень та використання всіх доступних інструментів для мінімізації потенційних загроз.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про цінні папери та фондову біржу»// Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 1993. – №8. – С.21.
2. Гросул В.А. Економічний простір. – 2021. – № 176. – С.62.
3. Кущик А. П. Управління ризиками : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 119 с. – С.15.

УДК 330

Мартиросян В.А.
студент 3-го курсу ФМОІТ
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник: Домбровська С.О.
к.е.н., старший викладач
Одеський національний економічний університет

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА МАКСИМІЗАЦІЯ ВАРТОСТІ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Управління ризиками в інвестиційній діяльності в сучасних умовах набуває особливої актуальності, оскільки інвестиції за своєю природою пов’язані з невизначеністю, а для ефективного функціонування підприємств необхідно знаходити баланс між потенційним прибутком і допустимими ризиками. З одного боку, ризики можуть підривати вартість інвестицій через непередбачувані негативні події, з іншого – правильно побудована система ризик-менеджменту дозволяє не лише мінімізувати втрати, а й створити передумови для максимізації вартості проектів. Основною передумовою є те, що інвестиційна діяльність передбачає часовий розрив між вкладенням коштів та отриманням доходів, що

породжує невизначеність та потенційні відхилення фактичних результатів від прогнозованих [1, с. 205]. У цьому контексті система управління ризиками має виконувати роль не лише «щита», але і складової стратегії зростання вартості.

Для побудови ефективної моделі управління ризиками в інвестиційній діяльності потрібно врахувати кілька взаємопов'язаних підходів: системний, процесний та ситуаційний, що дозволяють формувати «дерево цілей» і пов'язати ризики з корпоративними стратегіями [2, с. 112]. На етапі ідентифікації ризику важливо виділити його джерела – зовнішні та внутрішні чинники, такі як політичний, макроекономічний, правовий, фінансовий, технічний та операційний ризики [3, с. 10]. Далі проводиться оцінка й аналіз ризику з використанням як якісних, так і кількісних методів: методи сценарного аналізу, чутливості, дисперсійний аналіз, симуляції Монте-Карло або варіант реальних опцій (real options) як інструмент стратегічного управління [5, с. 2]. Наступним кроком є вибір та реалізація заходів для реагування на ризики — такі як уникнення, передавання (наприклад через страхування або хеджування), зменшення або прийняття ризику з резервами – із врахуванням принципів допустимості та прийнятності, щоб вплив заходів не перевищував очікуваний ефект.

Особливістю інвестиційної діяльності є необхідність постійного моніторингу та контролю ризиків на всіх фазах реалізації проекту, з коригуванням стратегії реагування у відповідь на зміну зовнішнього середовища. З цієї причини система має бути динамічною, гнучкою та інтегрованою до загальних механізмів управління підприємством. При цьому максимізація вартості досягається не шляхом стримування будь-якого ризику, а через розумне управління ним, коли забезпечується оптимальне співвідношення між ризиком і доходом. Наприклад, застосування методики real options дозволяє інвестору залишати резервні можливості для адаптації рішення під нові обставини, що підвищує гнучкість і потенційну вартість проекту [5, с. 4].

У контексті української економіки особливо важливими є специфічні ризики, пов'язані з політичною нестабільністю, військовим конфліктом, нестабільністю законодавчого поля та змінністю податкової політики. Вітчизняні підприємства нерідко не мають власної інфраструктури ризик-менеджменту й стандартів, що обмежує застосування сучасних підходів [3, с. 11]. У таких умовах ключовим завданням є адаптація загальновизнаних інструментів до локальних особливостей через модифікацію стандартів, врахування військових ризиків, імплементацію цифровізації управління ризиками та інтеграцію антикризових механізмів [4]. Наприклад, цифрова трансформація може сприяти автоматизації процесів контролю ризиків, забезпеченню прозорості та оперативному реагуванню на загрози, що у свою чергу підтримує стабільність і стимулює зростання вартості інвестиційного проекту [4].

Отже, впровадження системи управління ризиками як складової стратегічного управління дозволяє створити механізм максимізації вартості в інвестиційній діяльності. Головним є не усунення всіх ризиків, а формування збалансованого підходу до ризиків, який забезпечує контрольованість їхнього впливу та гнучкість прийняття рішень. Комбінування методів оцінки ризику, забезпечення адаптивного реагування, інтеграція цифрових технологій і врахування локальних умов – це складові успішної моделі управління ризиками, здатної підтримувати і збільшувати вартість інвестиційних проектів у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Яцкевич І. В. Управління ризиком в інвестиційній діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*, 2023. № 55. URL: https://surli.cc/cjgppy (дата звернення: 01.10.2025).

2. Іваненков А. М., Грабовський І. С. Механізми управління ризиками в інвестиційній діяльності. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 2017. Вип. 6 (11). URL: https://surl.li/dwchew (дата звернення: 01.10.2025).

3. Posokhov I., Khodyrieva O. Research of risk management trends in Ukraine. *Technology Audit and Production Reserves*, 2017. № 3/5(35). URL: https://surl.li/jsxpti (дата звернення: 01.10.2025).

4. Климчук Л. І. Управління ризиками інвестиційного проекту підприємства. Івано-Франківськ, 2012. URL: https://surl.li/rnguua (дата звернення: 01.10.2025).

5. Savchuk V. Real Options Technique as a Tool of Strategic Risk Management. *arXiv preprint*, 2023. URL: https://arxiv.org/abs/2303.09176 (дата звернення: 01.10.2025).

УДК 330.322:658.152.2:330.341.1/341

Падалка Є.О.
здобувача 4-ого курсу, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Кудик Т.О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Інвестиції відіграють важливу роль у технічній модернізації виробництва та впровадженні передових технологій, що, у свою чергу, сприяє досягненню значної ефективності. Здійснюючи інвестиційну діяльність, підприємствам необхідно забезпечити достатні інвестиційні ресурси, до складу яких входять різноманітні форми капіталу, призначені для вкладання у реальні та фінансові об’єкти інвестування. Саме інвестиції у підприємства є рушійною силою економічного розвитку країни, завдяки даному процесу поліпшується добробут населення.

Обсяг інвестицій напряму залежить від інвестиційного клімату країни [1]. Історично склалося так, що інвестиційний клімат в Україні, у більшості років її незалежного існування, характеризувався та характеризується як несприятливий, оскільки наявні постійні політичні та економічні кризи, що перешкоджають можливостям підприємців та їх бажанню до активного інвестування у власну діяльність підприємства. Наразі Україна переживає один із найскладніших періодів своєї історії. Для того щоб здолати виклики війни, країні потрібна не лише потужна військова сила, а й міцна економічна підтримка.

Незважаючи на великі втрати від повномасштабного вторгнення РФ на територію Україні, вітчизняні підприємства знаходять та акумулюють ресурси для здійснення інвестиційної діяльності, що несе за собою позитивний ефект для економічної стійкості держави, оскільки в наявній кризовій ситуації не можливо покладатися лише на допомогу від наших іноземних партнерів.

Економічна діяльність вітчизняних підприємств переживає суттєві зміни, спричинені необхідністю адаптації до умов високої нестабільності, зростаючих ризиків і змін у пріоритетах інвестування. Особливу увагу привертають управлінські рішення в галузі інвестиційної діяльності, які повинні не лише забезпечити виживання підприємств, але й створити передумови для їхнього відновлення та подальшого розвитку. У сучасній Україні основними акцентами інвестування стали питання збереження капіталу, диверсифікації ризиків і підтримка соціальної відповідальності бізнесу [1].

Серед основних джерел фінансування інвестицій українських підприємств в умовах військового стану можна виділити: власні кошти підприємств, а саме власний нерозподілений прибуток і амортизаційні відрахування; кредитні кошти [2]. Також варто зазначити державні програми підтримки вітчизняних підприємств: «доступні кредити 5-7-9%»; гранти на власну справу, релокацію та відновлення, — та іноземні грантові програми, наприклад: грантові програми від USAID (до 2024

року); грантові програми, затверджені Європейською Комісією (Horizon Europe і т.д.).

Під час повномасштабного вторгнення РФ на території України сформувалась тенденція до короткострокових інвестиційних проектів, наприклад: виробництво дронів. Короткострокові інвестиційні проекти допомагають підприємствам бути одночасно корисними для держави та достатньо прибутковими. Також ще однією тенденцію в інвестиційній діяльності підприємств є диверсифікація, тобто вкладання власного або позикового капіталу у нові напрямки, активи. Пояснити це можна тим, що сучасні виклики потребують фінансову стабільність задля успішного функціонування та розвитку діяльності підприємства. Саме диверсифікація допомагає зменшити ризики фінансових втрат [3].

Для визначення успішних, з інвестиційної точки зору, напрямків диверсифікації підприємства почали впроваджувати технології великих даних для аналізу ринкових тенденцій і прийняття обґрунтованих рішень. Використання великих даних надає підприємствам доступ до точної та актуальної інформації щодо ринків, конкурентів, споживачів, а також інших важливих факторів, що впливають на формування інвестиційних стратегій. Впровадження штучного інтелекту та машинного навчання є ще одним визначним інструментом для підвищення ефективності інвестиційних стратегій, що використовуються підприємствами. Ці технології дозволяють автоматизувати процеси аналізу даних, виконувати прогнозування ринкових трендів і приймати більш точні рішення щодо інвестицій. Завдяки цьому досягається швидкість у визначенні найкращих інвестиційних перспектив, а також забезпечується ефективне управління ризиками [4].

Отже, в сучасних умовах воєнного стану, управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємств в Україні зазнає істотних змін. Ці зміни можна пояснити високою ступінню невизначеності та ризиків, пов’язаних із

бойовими діями та економічною нестабільністю. Незважаючи на наявні складнощі, інвестиційний процес в Україні триває та розвивається, але він вимагає від підприємств швидкої адаптації, впровадження інноваційних підходів і акценту на оперативному поверненні вкладених коштів. Особливе значення мають такі аспекти, як орієнтація на короткострокові проекти та диверсифікацію для мінімізації ризиків, а також використання технологій великих даних та використання штучного інтелекту і машинного навчання.

Список використаних джерел:

1. Коваленко, О., Стоєв, В., & Бирський, В. (2024). Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств в умовах невизначеності: ризики та виклики. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University Economics*, (1), 98–104. https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-1-15 (дата звернення: 10.11.2025)
2. Румик, І., Плетенецька, С., & Царенок, О. (2023). Особливості управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах воєнного стану. *Вчені записки Університету «КРОК»*, (4(72), 9–19. https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-9-19 (дата звернення: 10.11.2025)
3. Дергачова, В., & Васянович, А. (2025). УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. *Підприємництво та інновації*, (34), 119-124. https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.18 (дата зверення: 10.11.2025)
4. Асанов, А. В., Дудок , К. С., Любчинський , Л. І. ., & Сорока , Я.-В. М. (2024). Удосконалення інвестиційної стратегії за мінливих умов функціонування підприємства. *Академічні візії*, (32). https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1248 (дата звернення: 10.11.2025)

УДК 330.322.54:336.64

Тюрдьо М.Ю.
ОП «Інвестиційний менеджмент», 6 курс,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Гернего Ю.О.
д.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів та контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВЕНЧУР БІЛДЕРИ У СИСТЕМІ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ

У сучасному світі венчурне фінансування набуває критичного значення як драйвер інноваційного розвитку економіки, особливо в умовах цифрової трансформації та глобальної конкуренції. Воно забезпечує не лише капітал для стартапів, але й комплексну підтримку їхнього зростання, сприяючи перетворенню ідей на масштабовані бізнеси. За даними онлайн-платформи Crunchbase, світовий обсяг венчурних інвестицій у 2024 році досяг 285 млрд дол. США, з переважанням штучного інтелекту (AI) та фінансових технологій (fintech), що на 15% перевищує показники 2023 року [1]. У цьому контексті венчур білдери (venture builders) стають новою моделлю, яка системно генерує стартапи «з нуля», поєднуючи ідеї, команди та ресурси. Стрімке зростанням ролі таких структур у підтримці інновацій, на відміну від традиційних венчурних фондів, зумовлює актуалізацію досліджень відповідної тематики. За даними спільноти Forbes Business Council, венчур білдери мінімізують ризики на ранніх етапах, підвищуючи шанси на успіх до 60-70% [2]. В Україні, де IT-сектор генерує понад 4% ВВП, ця модель може стати каталізатором відновлення економіки в поствоєнний період.

В Україні тематика венчур білдерів залишається недостатньо дослідженою, попри динамічне зростання венчурного ринку. За даними українського фонду стартапів, створеного за підтримкою Міністерства фінансів Україні, у 2024 році венчурні інвестиції в українські стартапи склали близько 650 млн дол. США, але переважно через традиційні VC-фонди, такі як Horizon Capital чи Flyer One Ventures

[3]. Венчур білдери, зокрема Skelar (заснований у 2015 році), Genesis Venture Builder чи Clust, з'явилися недавно і охоплюють обмежені ніші (SaaS, EdTech), створивши менш ніж 50 проектів загалом [4; 5]. Фактори стримування: брак кваліфікованих команд, регуляторні бар'єри та воєнні ризики, що призводять до фокусу на експортно-орієнтованих проектах. Мета дослідження – оцінити роль венчур білдерів у системі венчурного фінансування України, їхній внесок у диверсифікацію ризиків та прискорення інновацій.

У теоретичному розумінні венчур білдер – це організація зі створення стартапів, тобто «фабрика стартапів», яка внутрішньо генерує ідеї, валідує їх, формує MVP та масштабує бізнеси за допомогою власних ресурсів [6]. На відміну від VC-фондів, які інвестують у готові команди, білдери контролюють весь цикл: від досліджень і розробки (R&D) до виходу інвесторів чи продажу компанії (exit). Користь венчур білдерів у системі венчурного фінансування полягає у зниженні рівня «провалу» стартапів (failure rate) (з 90% до 30-40%), ефективному використанні капіталу через повторне застосування експертизи, створенні синергії в портфелі [7].

З практичної позиції розглянемо приклад Skelar - український венчур білдер з м. Київ. З 2015 року компанія запустила понад 15 проектів у SaaS, marketplaces та EdTech, з фокусом на глобальні ринки. Skelar формує команди з ко-фаундерів, надає операційну підтримку та інвестує власні кошти, досягаючи ARR понад 10 млн дол. США в окремих проектах [4]. У 2024 році запущено Veteran Venture Program – акселератор для ветеранів, який профінансував 26 стартапів, інтегруючи соціальний вплив [9]. Під час війни Skelar підтримав ЗСУ обладнанням на мільйони гривень та реабілітаційні програми, демонструючи адаптивність моделі до кризових умов [4].

Отже, венчур білдери трансформують систему венчурного фінансування, що сприяє посиленню її стійкості та інклюзивності. В Україні їхній розвиток може стимулювати IT-експорт та економічне відновлення. Тому, у рамках наступних досліджень вартою уваги є тематика посилення державної підтримки венчурних білдерів у формі грантів, податкових пільг та співпраці з університетами.

Список використаних джерел:

1. Global Funding Slowed In Q3, Even As AI Continued To Lead. Crunchbase, 2024. URL: https://news.crunchbase.com/venture/global-startup-funding-recap-q3-2024/ (дата звернення: 03.11.2025).
2. Council Post: Why Startup Studios Are The Ultimate Builders Of Deep-Tech Ventures. Forbes, 2025. URL: https://www.forbes.com/councils/forbesbusinesscouncil/2025/03/25/why-startup-studios-are-the-ultimate-builders-of-deep-tech-ventures/ (дата звернення: 03.11.2025).
3. Global Startup Ecosystem Index 2024: Ukraine in the top 50. Ukrainian Startup Fund, 2024. URL: https://usf.com.ua/en/global-startup-ecosystem-index-2024-ukraine-in-the-top-50/ (дата звернення: 03.11.2025).
4. SKELAR Official Website. Skelar. URL: https://skelar.tech/en (дата звернення: 03.11.2025).
5. Clust Venture Builder. Clust. URL: https://clust.team/en (дата звернення: 03.11.2025).
6. BCG Digital Ventures | Build the Future. BCG. URL: https://bcgdv.com/ (дата звернення: 03.11.2025).
7. Entrepreneurs, Is a Venture Studio Right for You? Harvard Business Review, 2022. URL: https://hbr.org/2022/12/entrepreneurs-is-a-venture-studio-right-for-you (дата звернення: 03.11.2025).
8. As it delists, Rocket Internet's ill-fated experiment with public markets is over. TechCrunch, 2020. URL: https://techcrunch.com/2020/09/01/as-it-delists-rocket-internets-ill-fated-experiment-with-public-markets-is-over/ (дата звернення: 03.11.2025).
9. Veterans with IT experience can receive up to $20,000 to develop a veteran tech business. Dev.ua, 2025. URL: https://dev.ua/en/news/20k-veteranam-na-tech-biznes-1753190441 (дата звернення: 03.11.2025).

УДК 330.322:330.131.7:330.341.1(477)

Шуплат О.М.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТАЛИХ ПРОЄКТІВ ПІДПРИЄМСТВ: РИЗИКИ, БАР'ЄРИ ТА РОЛЬ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ

У сучасних умовах підвищеної економічної нестабільності, посиленої геополітичними викликами, сталий підхід до інвестицій набуває особливої актуальності. Інвестори все частіше звертають увагу не лише на короткострокову прибутковість, а й на довгострокову стійкість бізнесу й екосистеми: саме в цьому контексті сталий розвиток стає не просто етичною опцією, а стратегічним інструментом управління ризиками.

Глобальні тенденції, такі як ESG (екологічні, соціальні, управлінські) критерії, зелений перехід та післявоєнне відновлення України, суттєво впливають на інвестиційне середовище. Зокрема, після вторгнення росії Україна ухвалила амбітний план з розвитку відновлюваної енергетики: за даними Міністерства енергетики, для досягнення частки ВДЕ у 27 % у валовому кінцевому споживанні до 2030 року потрібно інвестувати приблизно 20 млрд. дол. США [1]. Це відкриває значний потенціал для «зелених» проєктів у відбудові критичної інфраструктури.

Разом із тим, незважаючи на зростаючий інтерес до сталих інвестицій, існує низка проблем - механізми фінансування, інституційна підтримка, нормативна невизначеність, які перешкоджають максимально ефективному втіленню сталих проєктів у реальність. Необхідним є здійснення аналізу інвестиційного потенціалу сталих проєктів, ідентифікації ключових бар'єрів та ризиків, а також розробка рекомендацій щодо підсилення інституційної підтримки, фінансових інструментів та нормативної бази.

Під сталим проєктом розуміють інвестиційні ініціативи, які інтегрують економічні, екологічні та соціальні аспекти, щоб створювати додаткову вартість не лише для бізнесу, а й для суспільства [2]. Ключовими характеристиками таких проєктів є мінімізація негативного екологічного впливу, підвищення енергоефективності, соціальна відповідальність (наприклад, створення робочих місць чи покращення добробуту громад) та прозоре корпоративне управління відповідно до ESG-принципів.

Інвестиційний потенціал сталих проєктів складається з кількох взаємозалежних компонентів [3]:

1. економічний - включає прибутковість, грошові потоки, рентабельність і вартість капіталу;

2. екологічний - пов’язаний із зменшенням викидів, ефективним використанням ресурсів і впровадженням відновлюваних технологій;

3. соціальний - враховує вплив на громади, рівень зайнятості, соціальну інклюзію;

4. управлінський - стосується якості управління, прозорості, подання ESG-звітності та корпоративної відповідальності.

1. Реалізація сталих проєктів може принести підприємствам значні переваги. Зокрема, енергоефективні рішення знижують операційні витрати, «зелені» технології підвищують стійкість до змін у нормативному середовищі, а ESG-підходи дають репутаційні вигоди, залучаючи інвесторів, клієнтів та партнерів, які все частіше орієнтуються на сталий розвиток [4].

Серед глобальних інвестиційних трендів - зростання популярності зелених облігацій, impact-інвестування та ESG-фінансування. Наприклад, за даними дослідження Fortune Business Insights, глобальний ринок ESG-інвестицій у 2024 році був оцінений у 33,64 трлн. дол. США, а до 2032 року прогнозується зростання до 125,17 трлн. дол. США [5]. Крім того, за даними Global Impact Investing Network (GIIN), в 2024 році понад 3 900 організацій управляли активами impact -

інвестування на 1,571 трлн. дол. США [6]. Це свідчить про те, що інвестори дедалі активніше інкорпорують соціальні та екологічні цілі у свої портфелі.

Попри позитивну динаміку глобальних інвестиційних трендів, орієнтованих на стійкість та екологічну відповідальність, практична реалізація сталих проєктів не позбавлена ризиків, які часто визначають їх подальший успіх або провал.

- Несприйняття ризиків може суттєво підривати інвестиційну привабливість сталих ініціатив. По-перше, фінансові ризики: високі початкові інвестиції, тривалий період окупності, а також обмежені можливості залучення дешевих джерел капіталу. Проєкти на основі ВДЕ або енергоефективності часто мають високі капітальні витрати, а повернення може відбуватися роками, що підвищує невизначеність для інвестора [7].

По-друге, технологічні ризики: використання передових «зелених» технологій може бути дорогим, а ринок інновацій в окремих країнах (наприклад, в Україні) недостатньо розвинений. Недостатність експертів, інженерних рішень або інфраструктури може ускладнювати впровадження [8].

Третій блок - регуляторні ризики: екологічне та інвестиційне законодавство можуть зазнавати змін, стандарти ESG-звітності можуть бути нечіткими або нестабільними, що створює невизначеність для інвесторів. Відсутність або слабкість податкових пільг, субсидій, гарантій з боку держави - ще один бар’єр [3].

Також існують ринкові ризики: попит на «зелені» продукти та послуги може коливатися, а споживачі не завжди готові платити премію за екологічність. Конкуренція з традиційними, менш дорогими рішеннями може стримувати розвиток сталих бізнесів [9].

Не менш важливим є репутаційний ризик, пов’язаний з грінвошинг. Це може підривати довіру інвесторів і гальмувати розвиток ESG-ринку [10].

Ці ризики тісно переплітаються з інвестиційним потенціалом сталих проєктів: невизначеність щодо регуляторного середовища, недостатність звітності або

неправдива екологічна риторика можуть знижувати готовність інвесторів вкладати капітал у такі проєкти.

Здійснений аналіз ризиків реалізації сталих проєктів створює основу для виявлення структурних бар'єрів, що перешкоджають їх поширенню в Україні та формуванню сприятливого інвестиційного середовища:

- Фінансові бар'єри: брак грантів, пільгових кредитів або низьковартісного капіталу. Місцеві банки можуть не мати відповідного досвіду або інтересу до «зелених» проєктів, а міжнародні інвестори - побоюватися ризиків [7].
- Інституційні бар'єри: слабка координація між державними органами, неврегульованість правил, нестача чіткої нормативної бази для ESG та зелених фінансових інструментів [3].
- Інформаційні бар'єри: багато компаній не поінформовані про можливості ESG-фінансування або не мають знань та досвіду підготовки відповідної звітності. Крім того, низька прозорість проєктів може відлякувати інвесторів [4].
- Технічні бар'єри: дефіцит спеціалістів, експертів, інженерів зі сталих технологій, відсутність або застарілість інфраструктури, яка підтримувала б ВДЕ або інноваційні рішення [8].
- Бар'єри на рівні громад: місцеві бюджети обмежені, громади можуть не мати ресурсів або мотивації для підтримки «зелених» ініціатив, а також існує нерозуміння вигод від таких проєктів [9].

Щоб подолати перераховані бар'єри й мінімізувати ризики, необхідна активна роль держави та міжнародних організацій. Подальше просування сталих проєктів неможливе без цілеспрямованої інституційної підтримки, яка відіграє ключову роль у створенні сприятливих умов для їх реалізації.

Український уряд може впроваджувати програми з енергоефективності, екологічної модернізації та «зелених» інвестицій, надаючи гранти, пільгові кредити або податкові пільги. Наприклад, через державні фонди розвитку або пільгове кредитування можна знизити вартість капіталу для сталих проєктів. Також

важливим є стимулювання державно-приватного партнерства (ДПП), коли держава частково фінансує проєкти, тоді як приватний сектор бере на себе реалізацію й експлуатацію.

Міжнародні фінансові інституції відіграють ключову роль у сталому фінансуванні України. Наприклад, ЄБРР значно наростив фінансування: за даними банку, у 2024 році він розмістив рекордні 2,4 млрд. євро в українську економіку [11]. На Конференції відбудови України в Римі ЄБРР оголосив загальні зобов'язання станом на 7,6 млрд. євро у часовому проміжку війни. У 2025 році банк планує інвестувати щонайменше 1,5 млрд. євро, а після завершення війни - розглядати можливість збільшення до 3 млрд. євро на рік [12]. Також міжнародні агентства (UNDP, IFC, GIZ тощо) можуть забезпечити технічну допомогу, консультації з ESG-звітності, створення фондів підтримки «зелених» стартапів і проєктів.

Громади можуть активно залучатися до сталих ініціатив - через бюджети участі, «зелені» громадські проєкти, участь у ДПП, освітні кампанії та підвищення ESG-компетенцій серед місцевих підприємств і громад. Узагальнення ролі інституційної підтримки дає змогу визначити стратегічні напрями підвищення інвестиційного потенціалу сталих проєктів, які здатні забезпечити їх подальше розширення та фінансову стійкість. До напрямів підвищення інвестиційного потенціалу належать:

1. Розширення доступу до «зелених» фінансових інструментів - підтримка випуску зелених облігацій, запуск «зелених кредитів», створення фондів для малого та середнього бізнесу з «зеленим» ухилом.

2. Нормативне вдосконалення - розробка і запровадження національних ESG-стандартів, обов'язкової звітності, зеленої сертифікації, а також узгодження українських стандартів зі стандартами ЄС.

3. Стимулювання інновацій - гранти, податкові стимули і співпраця з університетами для розвитку «зелених» технологій, пілотних проєктів (наприклад, «розумні» мережі, енергозбереження, енергосторедж).

4. Прозора звітність - створення системи ESG-звітності, верифікації (аудит), публічних платформ для розкриття результатів ESG-інвестицій, що підвищить довіру інвесторів.

5. Інституційна співпраця - мультистейкхолдерські платформи, ДПП, механізми залучення міжнародних донорів, державно-громадські партнерства.

6. Освітні та інформаційні програми - тренінги, семінари, консультативна підтримка для підприємств, інвесторів і громад з тем сталого фінансування, ESG-звітності та impact –інвестування.

Аналіз розвитку сталих проєктів в Україні показує, що їх ефективна реалізація значною мірою залежить від інституційної підтримки, яка забезпечує сприятливе нормативне середовище, координацію між органами влади, доступ до фінансування та підвищення спроможності громад [13; 14]. Фінансові, технічні та інформаційні бар'єри, зокрема висока вартість "зелених" кредитів, дефіцит аналітичних даних та нестача експертів, значно ускладнюють впровадження сталих проєктів у муніц\ипалітетах [15,16]. Інституційна підтримка, зокрема діяльність Офісу Зеленого Курсу та грантові програми Фонду енергоефективності, дозволяє мінімізувати ці ризики та забезпечує довгострокову стійкість і масштабування сталих ініціатив в Україні.

Список використаних джерел:

1. Interfax Ukraine. (2024, 13 серпня). *National Renewable Energy Action Plan requires $20 bln in investments – ministry*. Interfax. https://en.interfax.com.ua/news/investments/1006795.html
2. Zatonatskiy, D. (2024). *Global best practices in implementing ESG principles in investment strategies*. Finance of Ukraine, (1), 104–116. DOI: 10.33763/finukr2024.01.104. finukr.com.ua
3. Дяковський, Д. А. (2024). *ESG-інвестування у відбудову економіки України: перспективи, переваги і слабкі сторони*. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки, 9(1), 40–45. DOI: 10.18523/2519-4739.2024.9.1.40-45. ekmair.ukma.edu.ua

4. Prykazyuk, N., Pikus, R., & Lomonosova, L. (2024). The concept of developing an ESG-oriented corporate culture in financial institutions of Ukraine. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2(225), 61–68. DOI: 10.17721/1728-2667.2024/225-2/6. econom.bulletin.knu.ua
5. Fortune Business Insights. (n.d.). *ESG Investing Market Size, Share & Growth Report*. Fortune Business Insights. https://www.fortunebusinessinsights.com/esg-investing-market-113824
6. Global Impact Investing Network. (2024). *Sizing the Impact Investing Market 2024*. GIIN. https://thegiin.org/publication/research/sizing-the-impact-investing-market-2024/
7. Cheberyako, O., & Leshchenko, I. (2025). Green finance as a tool for sustainable development and post-war recovery in Ukraine. University Economic Bulletin, 20(1), 8–18. DOI: 10.69587/ueb/1.2025.08. ue-bulletin.com.ua
8. Xu, J. (2024). AI in ESG for Financial Institutions: An Industrial Survey. arXiv.
9. Okhrimenko, O., & Sytailo, U. (2024). Regional aspects of financing sustainable development through the prism of GSSS bonds. Економіка розвитку систем, (1), … DOI: 10.32782/2707-8019/2024-1-12. esd-journal.sumy.ua
10. Hassani, B. K., & Bahini, Y. (2024). Crosswashing in Sustainable Investing: Unveiling Strategic Practices Impacting ESG Scores. arXiv. arXiv
11. European Bank for Reconstruction and Development. (2025, січень). *EBRD deploys record €2.4 billion in Ukraine in 2024*. EBRD. https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/EBRD-deploys-record--2-4-billion-in-Ukraine-in-2024.html
12. NV («Новое Время»). (2025). *EBRD to invest €1.5 billion in Ukraine's economy in 2025, focusing on energy & private sector*. NV. https://english.nv.ua/business/ebrd-to-invest-1-5-billion-in-ukraine-s-economy-in-2025-focusing-on-energy-and-private-sector-50488061.html
13. Energy Efficiency Fund. (2023). *Annual report 2023: Ukraine's energy efficiency and municipal sustainability initiatives*. Energy Efficiency Fund of Ukraine. https://eefund.org.ua
14. USAID. (2023). *Ukraine: Annual report 2023. Sustainable development, energy resilience and community support programs*. United States Agency for International Development. https://www.usaid.gov/ukraine

15. UNDP Ukraine. (2023). *Sustainable development and green transition in Ukrainian municipalities: Progress report 2023*. United Nations Development Programme in Ukraine. https://www.undp.org/ukraine
16. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. (2023). *National report on environmental policy implementation and green transition in Ukraine*. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. https://mepr.gov.ua

УДК: 336.64

Мухомор Г.В.
доктор філософії, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Пастушок А.О.
здобувачка 2-го курсу ОПП «Корпоративні фінанси»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ МОНТЕ -КАРЛО ПРИ ОЦІНЦІ CASH – FLOW ПІДПРИЄМСТВА

Оцінка Cash - Flow[1] підприємства є важливим процесом, не лише із точки зору прогнозування, бюджетування, але й для оцінки вартості підприємства, виявлення кризових сигналів, тощо. Проте, показник Cash – Flow підприємства не є уніфікований в методах обчислення, може бути оцінений за кількома початковими завданнями, які ставить аналітик: оцінка максимально можливої грошової маси, яка створюється та може бути зосереджена у власників підприємства (FCFF[2], метод від EBIT) до розподілу між кредиторами (зокрема по відсоткам за кредит), або ж оцінка найбільш можливої грошової маси яка залишається у власників підприємства після розподілу із кредиторами (FCFE[3]).

[1] Cash – Flow, Грошові потоки
[2] Free cash flow to firm
[3] Free cash flow to equity

Відтак, методів розрахунку FCFF та FCFE є кілька, і вони використовують різні дані із звітності. Наприклад, FCFF (з використанням показнику CfO[4]) суттєво відрізняється від інших методів, адже в формулі має дані із звіту Cash-Flow, а тому оперуватиме більш точною інформацією про реальні грошові кошти підприємства. А от метод FCFF від EBIT оперує даними лише звіту про фінансові результати (P&L) та балансу. Завдання такого показника інше: не оцінити реально отриману грошову масу, а оцінити максимально – можливу грошову масу, при одночасній оплаті в операційній діяльності. Розглянемо методологію обчислення FCFF та FCFE більш детально в таблиці нижче:

Таблиця 1. Тлумачення показників FCFF та FCFE

FCFF, підходи до обчислення	**FCFE**
Free Cash-Flow to Firm	Free Cash-Flow to equity (для власників)
1**. Формула від Net Income** (Чистого прибутку) FCFF = Net Income + Non-Cash Charges (D&A) + Int × (1 – T) ± ΔNWC – CapEx **2. Формула від EBIT** (прибутку до відсотків і податків) FCFF = EBIT × (1 – T) + Non-Cash Charges ± ΔNWC – CapEx 3**. Формула від CfO** (операційного грошового потоку) FCFF = CFo + Int × (1 – T) – CapEx **4. Формула від EBITDA** (прибутку до амортизації, відсотків і податків) FCFF = EBITDA × (1 – T) + D&A × T ± ΔNWC – CapEx	1. **FCFE** = Net Income + Non-Cash Charges (D&A) ± Changes in Non-Cash NWC – CapEx ± Net Borrowings 2. **FCFE =** EBIT – Interest – Taxes + Non-Cash Charges (D&A) ± Changes in Non-Cash NWC – CapEx ± Net Borrowings **3. Формула від FCFF** (Free Cash Flow to Firm) FCFE = FCFF – Int × (1 – T) ± Net Borrowings
Net Income – чистий прибуток **D&A** – амортизація та знос (Depreciation and Amortization) **Int** – відсоткові витрати за позиками (Interest Expense) **T** – ставка податку на прибуток (Tax Rate) **ΔNWC** – зміна чистого оборотного капіталу (Change in Net Working Capital) **CapEx** – капітальні інвестиції (Capital Expenditures) **EBIT** – фін.результат від операційної діяльності (Earnings Before Interest and Taxes) **CFO** – операційний грошовий потік (Cash Flow from Operations) **EBITDA** – прибуток до відсотків, податків, амортизації і зносу (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization) **Net Borrowings** – чисті залучені позики: нові позики мінус погашення (New Debt – Debt Repayments)	

Джерело: сформовано на основі [1]

[4] Operating cash flow.

Тобто, процес оцінки Cash – Flow на підприємстві не має універсальної формули, а більше залежить від поставленого питання та доступу до інформації. Маючи базову інформацію про підприємство, спробуємо оцінити FCFF та FCFE на прикладі ПАТ «Київський вітамінний завод», оперуючи даними річної звітності за період 2014 – 2025 рік. Оберемо метод Монте – Карло для такого прогнозу. Даний метод має певні сильні сторони, адже в межах можливої зміни кожної складової формули, дає сукупні результати, наприклад на основі 1000 імітацій. У аналітика буде можливість вибору та формування більше чи менше оптимістичного прогнозу.

Постає головне питання даного методу: як точно оцінити залежність показників звітності між собою, а не просто в межах «нормального відхилення». Адже у звітності все пов’язано, рівень реалізації, фінансових витрат, чистого оборотного капіталу, дебіторської заборгованості, тощо. Ігнорування зв’язків між рядками звітності призведе до не репрезентативності кінцевого показника. Проте, зовнішній аналітик не може мати абсолютної інформації про зв’язки між рядками звітності, лише припущення може мати. Побудуємо власні припущення про зв’язки у звітності (в межах підходу нормального розподілу ймовірності).

Таблиця 2. Дослідження залежностей у даних звітності для обчислення FCFF та FCFE

	MEAN	**Std.Dev**
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	**PV x** 1.241287279	0.176497497
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	**NS x (**-0.533773341**)**	0.047171054
Інші операційні доходи	18,264	10599.56484
Адміністративні витрати	**PV x** 1.214110573	0.225003953
Витрати на збут	**PV x** 1.239731935	0.179577079
Інші операційні витрати	**PV x** 1.130012438	0.431264359
Фінансовий результат від операційної діяльності: EBIT		
Фінансові витрати	(6,645)	9037.505172
Чистий фінансовий резуьтат	**EBIT x** 0.755543899	0.089663746

Закінчення табл. 2

	MEAN	Std.Dev
Амортизація	**E x** 0.215291019	0.090869732
Основні засоби (E)	**PV x** 1.340514621	0.299485534
Оборотні активи	**NS x** 0.45	0.121912875
Грошові кошти та еквіваленти	**PV x**1.595190441	1.465471458
Короткострокові зобов'язання за товари, роботи та послуги	**PV x**1.449158585	1.375078819
Короткострокові кредити	27124.6	38367.60103
Поточні зобовязання	**PV x** 1.347856882	0.724800135
Довгострокові кредити	4553.6	10725.3635
Чистий руг грошових коштів від операційної д-сті (Cfo)	115168.4	53502.75551

PV – Previous value (минулорічне значення того самого рядку)
NS – Net Sales, чистий дохід від реалізації)
EBIT – фінасовий результат від операційної діяльності
E- equipments (основні засоби)
ОА – оборотні активи
ПЗ – поточні зобов'язання

Джерело: власна розробка авторів

Побудова нашої моделі має суттєві обмеження, адже оперує лише звітністю. Провівши дослідження, ми сконцентрувались щодо прогнозу даних на 2024 рік, аби дослідити точність нашого методу із позиції «нейтральних очікувань».

Таблиця 3. Результативність методу Монте – Карло в порівнянням з фактичним результатом

		FCFF(1)	FCFF(2)	FCFF(Cfo)	FCFE (1)	FCFE (2)	FCFE (3)
S&P	**mean**	**(54,683.26)**	**(22,089.47)**	**(156,597.63)**	**191,326.77**	**479,694.96**	**(131,184.35)**
	Std.Dev	1125931	1145572	178078	1017621	1037331	181399
CC-	10%	(1447865.088)	(1429225.436)	(384083.9721	(1038663)	(818310)	(359035)
CC+	25%	(823293)	(814405)	(279326)	(544199)	(254961)	(251247)
CCC-	40%	(408105)	(384671)	(200604)	(138651)	(150823)	(175061)
CCC+	50%	(108086)	(50589)	(159527)	113951	423765	(132065)
B-	60%	178974	219835	(113983)	(347020)	643261	(85565)
B+	75%	636086	676642	(41024)	840672	1136023	(8304)
BB-		(3353404)	(3331720)	(756844)	(2295282)	(2142919)	(741382)
CCC+ S&P		(108086)	(50589)	(159527)	(113951)	(423765)	(132065)
Реальний рез.		(88089)	(78255)	(219076)	(350191	(337176)	(219915)
Похибка		**23%**	**-35%**	**-27%**	**-133%**	**-226%**	**-40%**

Джерело: власна розробка авторів

Дослідження показує, що в умовах доступу лише до річної звітності, вкрай важливо побудувати найбільш точні зв'язки кожного рядку звітності між собою, тільки після цього можливо починати прогнозування. В нашому розрахунку реальні значення FCFF та FCFE відрізнялись від отриманих в межах 23 – 226 %, за сценарієм кредитного рейтингу держави CCC+ (S&P) що свідчить про те, що кореляція є, але такі відхилення є значними, а відтак, ми радимо використовувати даний метод вкрай обережно стороннім аналітикам, адже він потребує розуміння «внутрішніх процесів» підприємства. Поруч із тим, якщо аналітик володіє більш широким колом інформації про точні зв'язки рядків звітності, процес прогнозування може мати якісно вищий рівень. Це відкриває значне поле досліджень у інвестиційному аналізі та оцінці ризиків загалом.

Список використаних джерел:

1. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. – К. : Вид-во КНЕУ, 2003. – 554 с

2. M.H. Kalos and P.A. Whitlock. Monte Carlo Methods. Second Edition. URL: https://phyusdb.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/03/monte-carlo-methods-second-revised-and-enlarged-edition.pdf (дата звернення: 01.10.2025)

УДК 004.89:336.7

Курсеітова А.О.,
здобувач вищої освіти факультету фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Іващенко А. І.
д.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів та контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВИКОРИСТАННЯ BI-ІНСТРУМЕНТІВ У ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ ТА ПРИЙНЯТТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ

Сучасний етап розвитку економіки характеризується високою динамічністю, цифровізацією бізнес-процесів та зростанням ролі даних як стратегічного ресурсу.

Особливо актуальним це є для фінансового управління та інвестиційної діяльності, де швидкість та обґрунтованість рішень визначають конкурентоспроможність організацій. Постійні зміни макроекономічного середовища України, зумовлені геополітичними, інфляційними та структурними факторами, підвищують потребу у сучасних аналітичних інструментах, здатних забезпечити оперативне опрацювання великих масивів даних.

Business Intelligence (BI) стає ключовою технологією, що дозволяє інтегрувати різнорідні дані, здійснювати їх глибоку аналітичну обробку та отримувати інсайти в режимі реального часу. BI-інструменти забезпечують зв'язок між макроекономічною інформацією, операційною діяльністю та стратегічними інвестиційними рішеннями.

Потреба у BI-рішеннях у фінансовій сфері обумовлена нестабільними макроекономічними умовами України. Ключовим індикатором, що формує аналітичну основу для інвестиційних розрахунків, є валовий внутрішній продукт (ВВП). Динаміка ВВП України за 2012–2025 рр. демонструє істотну волатильність, що ускладнює процес прогнозування та стратегічного планування (див. рис. 1.)

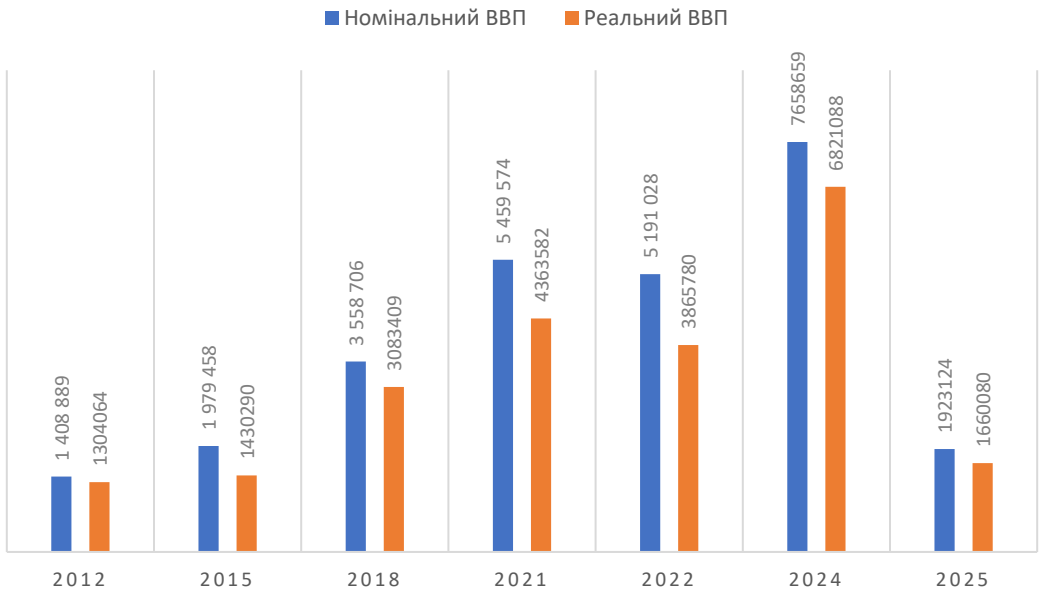

Рисунок 1 Динаміка номінального та реального ВВП України (2012–2025), млн грн.

Джерело: побудовано на основі даних Minfin.com.ua

Аналіз показує, що 2015 р. та 2022 р. стали роками найбільшого падіння реального ВВП (–27,7% та –25,5% відповідно). Графічне порівняння номінального та реального ВВП демонструє інфляційне навантаження й циклічні зміни економіки, а використання BI-інструментів дозволяє оперативно аналізувати ці макропоказники, виявляти тенденції та формувати обґрунтовані фінансові рішення.

Business Intelligence являє собою сукупність технологій, процесів та методологій, спрямованих на інтеграцію, очищення, аналіз і візуалізацію даних для підтримки обґрунтованих управлінських рішень. BI належить до описової аналітики, оскільки дає відповідь на питання про поточний стан та тенденції розвитку (рис. 2).

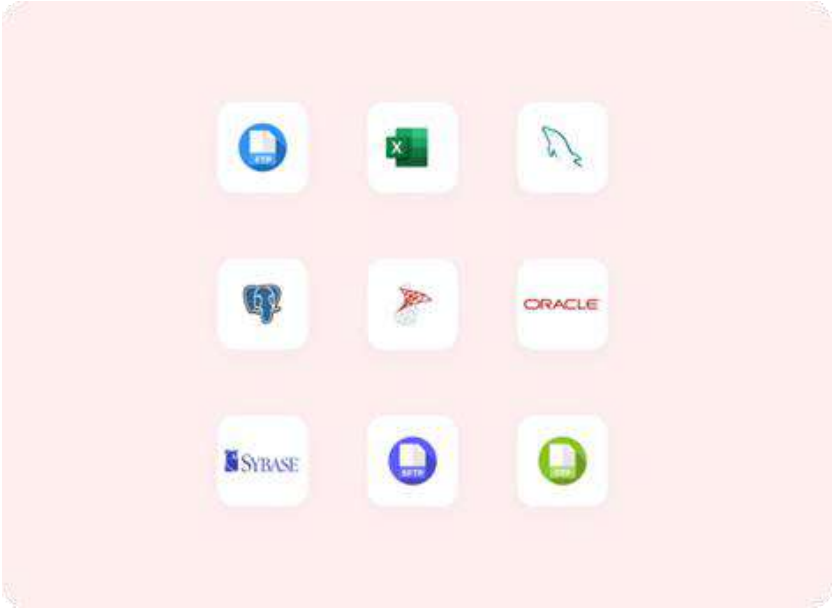

Рисунок 2 Джерела даних BI-системи

Сучасні BI-системи обробляють інформацію з великої кількості гетерогенних джерел, включаючи FTP, Excel, реляційні бази даних (MySQL, PostgreSQL, MS SQL, Oracle, Sybase), а також формати CSV та SFTP. BI-платформи у фінансовій сфері виконують функції об'єднання фінансової, економічної та операційної інформації, формування інтерактивних дашбордів, виконання OLAP-операцій,

побудови прогнозів, автоматизації звітності та підготовки даних через ETL-процеси.

BI-дашборди є ключовим інструментом для роздрібних мереж, фінансових установ та інвестиційних компаній. Вони забезпечують оперативний доступ до критичних показників KPI, швидку комунікацію, інтуїтивне графічне відображення великих масивів даних, можливість деталізації та фільтрації інформації. Технології drag-and-drop спрощують презентацію фінансових і операційних даних, дозволяючи проводити аналіз у реальному часі.

Інтеграція штучного інтелекту значно розширює можливості BI через застосування предиктивної аналітики, яка дозволяє прогнозувати продажі, обсяги попиту та ризики. Автоматичне виявлення аномалій у фінансових потоках, візуальне подання результатів машинного навчання та надання рекомендацій для уникнення втрат стають невід'ємною частиною сучасних BI-систем. Застосування AI-аналітики може зменшувати втрати ритейл-мереж до 25% завдяки вчасному виявленню ризиків.

Хмарні технології забезпечують доступ до Big Data незалежно від часу та місця, безпечну інтеграцію даних, економію ресурсів, синхронізацію даних у реальному часі та мінімальну потребу в IT-обслуговуванні. Інструменти автоматично завантажують та оновлюють дані з ERP, POS, бухгалтерських систем та маркетингових платформ.

Таким чином, динаміка ВВП України за 2012–2025 рр., яка характеризується різкими коливаннями та високим рівнем невизначеності, підсилює потребу у впровадженні BI-інструментів у фінансовий аналіз та інвестиційне планування. Через це підприємства потребують рішень, що забезпечують швидку обробку великих масивів даних, автоматизацію рутинних операцій та мінімізацію людських помилок.

BI-системи, доповнені AI-аналітикою та хмарними сервісами, дають змогу автоматично оновлювати інформацію, економити час, оптимізувати людські

ресурси та підвищувати точність прогнозів. Через це бізнес отримує можливість оперативно реагувати на зміни макросередовища, зменшувати фінансові ризики, підвищувати прозорість операцій та формувати обґрунтовані інвестиційні рішення.

Як висновок, інтеграція макроекономічних показників із багаторівневими BI-інструментами створює передумови для ефективного управління та зміцнює конкурентоспроможність підприємств у нестабільних ринкових умовах.

Список використаних джерел:

1. BI-інструменти: взаємодія технологій та трендів [Електронний ресурс] // Datawiz. Блог аналітики ритейлу. – Режим доступу: https://datawiz.io/uk/blog/bi-tools-interaction-of-technologies-and-trends (дата звернення: 12.03.2025).

2. Валовий внутрішній продукт України. Статистичні дані [Електронний ресурс] // Мінфін. Економіка України. – Режим доступу: https://index.minfin.com.ua/en/economy/gdp/ (дата звернення: 12.03.2025).

3. Валовий внутрішній продукт (2002–2024) [Електронний ресурс] // Мінфін: ставки, індекси, тарифи. – Режим доступу: https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/ (дата звернення: 12.03.2025).

4. Веремєєва О. Р., Лісовська В. С., Польщикова А. В. Поняття та зміст фінансової системи в контексті фінансового права України. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 11. С. 386–389. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2021/99.pdf (дата звернення: 12.03.2025).

5. Віблий П., Кондратюк М. Розвиток фінансових технологій в Україні в умовах війни. Галицький економічний вісник. 2022. № 3(76). С. 67–73. URL: https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/76/1080.pdf (дата звернення: 12.03.2025).

6. Microsoft Power BI — режим доступу: **https://powerbi.microsoft.com/**

7. Tableau — режим доступу: **https://www.tableau.com/**

8. Qlik Sense — режим доступу**:** https://www.qlik.com/

УДК: 658.152:338.242.2

Воронін Б.Ю.
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Онікієнко С.В.
д.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів та контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ

Інвестиційна діяльність є характерною рисою більшості підприємств і виступає важливою складовою їх стратегічного розвитку. Саме завдяки інвестиціям компанії мають можливість впроваджувати інноваційні технології, нарощувати виробничі потужності, виходити на нові ринки та підвищувати ефективність як виробничих, так і управлінських процесів. Усе це сприяє зміцненню конкурентних позицій і забезпеченню довгострокової стабільності на ринку.

Водночас інвестиційна діяльність потребує ретельного планування, контролю та глибокого аналізу можливих ризиків, адже невдалі або нераціональні інвестиційні рішення можуть призвести до втрат фінансових ресурсів і ослаблення ринкових позицій. Тому оцінка та управління інвестиційними ризиками є невід'ємною частиною процесу прийняття управлінських рішень. Визначення напрямів інвестування та вибір відповідних інструментів інвестування належать до ключових завдань керівництва підприємства, оскільки саме від них залежить подальший розвиток компанії. У періоди кризових явищ чітко продумана інвестиційна стратегія допомагає мінімізувати негативний вплив зовнішніх факторів і запобігти серйозним втратам.

Загальні правові, економічні та соціальні засади інвестиційної діяльності в Україні визначені Законом України «Про інвестиційну діяльність». У ньому зазначено, що інвестиції — це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які

вкладаються в об’єкти підприємницької чи іншої діяльності з метою отримання прибутку (доходу) та/або досягнення соціального чи екологічного ефекту [3].

Відповідно до закону, суб’єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-які особи, які здійснюють вкладення власних, позикових або залучених майнових і інтелектуальних цінностей в об’єкти інвестування. Такі суб’єкти можуть виступати кредиторами, вкладниками чи покупцями. Об’єктами інвестування, у свою чергу, є різні види цінностей: майно, кошти, цінні папери, науково-технічна продукція, результати інтелектуальної діяльності, майнові права тощо. Таким чином, аналіз національного та міжнародного законодавства дозволяє виокремити основні ознаки інвестицій, які необхідно враховувати під час організації управління інвестиційною діяльністю підприємства (рис. 1).

Рис. 1 – Схематичний розподіл інвестицій з організаційної позиції

Джерело: [3].

Інвестиційні процеси мають низку специфічних особливостей, що зумовлюють їхню складність і багатовимірність. Для глибшого розуміння сутності інвестиційної діяльності варто виокремити такі основні аспекти [1]:

1. **Значні обсяги витрат.** Інвестування потребує суттєвих ресурсних вкладень, які можуть охоплювати не лише фінансові активи, а й інші форми капіталу — трудові, інформаційні або інтелектуальні ресурси.

2. **Відтермінованість ефекту.** Результати інвестиційної діяльності зазвичай проявляються не одразу, а через певний проміжок часу, який залежить від типу об’єкта інвестування та зовнішніх умов.

3. **Інвестиційні ризики.** Будь-яке інвестування супроводжується ризиками, які можуть виникати через коливання ринкових умов, зміни законодавства, валютні коливання, технічні збої чи недостатню кваліфікацію персоналу при впровадженні нових технологій. Інвестиції завжди пов’язані з імовірністю втрати капіталу або недоотримання запланованого прибутку, тому важливо проводити детальний аналіз на всіх етапах інвестиційного циклу та впроваджувати ефективні механізми управління ризиками.

Отже, попри значний потенціал інвестиційної діяльності у підвищенні конкурентоспроможності та розвитку підприємства, вона пов’язана з низкою викликів. Ефективне управління інвестиціями потребує системного підходу, який охоплює як обґрунтування доцільності інвестицій, так і врахування довгострокових перспектив і можливих ризиків. Це підкреслює важливість інтеграції інвестиційної діяльності у загальну стратегію розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. *Барташевська Ю.* Вибір методів мінімізації інвестиційного ризику підприємства. Економічний нобелівський вісник. – 2014. – № 1 (7). – С. 29–34. – URL: https://econforum.duan.edu.ua/images/PDF/2014/6.pdf. (дата звернення 17.10.2025)

2. *Горященко Ю.* Практичні аспекти розвитку інвестиційної діяльності. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2022. – № 9–10. –С. 103–109. DOI: 10.32680/2409-9260-2022-9-10-298-299-103-109.

3. Закон України № 1560-XII від 18.09.1991 р.. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text. (дата звернення 17.10.2025)

УДК: 338.43

Левчук О.С.
здобувачка вищої освіти магістерського рівня
ОП «Корпоративні фінанси і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник*: *Свідерська І.М.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНВЕСТИЦІЇ В ЕНЕРГЕТИЧНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВОЄННІ ВИКЛИКИ

Вітчизняний бізнес стикається як із глобальними викликами: економічна нестабільність, конкуренція, інфляція, а також із специфічними воєнними ризиками: пряма загроза знищення активів, масштабне руйнування енергетичної інфраструктури, що станом на травень 2024 року, за оцінками KSE Institute, завдало сектору збитків понад 16,1 млрд. дол. США., також було окуповано понад 18 ГВт потужностей [1]. Спричинені війною збитки потребують стратегічних та операційних рішень, оскільки загрожують безперервності бізнес-процесів та актуалізують інвестиції в енергетичну незалежність бізнесу [2].

Наукові публікації переважно описують загальнодержавну політику (наприклад, акумулювання допомоги через Фонд підтримки енергетики України, що становить 1,3 млрд євро), макроекономічні виклики чи технічні аспекти [2]. Проте бракує досліджень, сфокусованих на мікроекономічному рівні – інвестиційних рішеннях та практичних стратегіях окремих підприємств для забезпечення власної енергостійкості. Це питання є критичним, оскільки першими з плановими відключення стикаються промислові споживачі. Це призводить до прямих фінансових збитків через простої, порушення технологічних циклів (особливо у металургії, хімічній, харчовій промисловості) та псування продукції. Наразі стабільне енергопостачання перетворюється з базової послуги на ключовий виробничий ресурс, дефіцит якого загрожує операційній діяльності.

Підприємства різного масштабу змушені формувати власні стратегії енергетичної незалежності. Підходи до цього істотно різняться залежно від розміру бізнесу, доступу до капіталу та технологічного потенціалу. Для великого бізнесу доцільним є створення внутрішніх енергосистем на базі відновлюваних джерел енергії: сонячних, вітрових, біоенергетичних або комбінованих комплексів [3], фінансування яких частково може підтримуватись через розширені умови державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» для інвестиційних проєктів з енергоефективності з лімітом до 150 млн. грн. [4]. Це дозволяє зменшити залежність від централізованих постачальників електроенергії; стабілізувати витрати на енергоносії у довгостроковій перспективі; підвищити корпоративну стійкість і відповідність стандартам ESG, що важливо при залученні міжнародного фінансування.

Успішною моделлю для великих підприємств, особливо в аграрному секторі, є створення власної енергетичної системи на базі відновлюваних джерел енергії – вітрових і сонячних установок, що забезпечують автономне енергопостачання виробничих комплексів. Такий підхід дозволить підприємству мінімізувати залежність від національної енергосистеми, гарантувати безперервність технологічних процесів за умов блекауту та знижувати собівартість продукції у довгостроковій перспективі завдяки скороченню витрат на електроенергію. У той же час, вивільнені кошти, отримані внаслідок зниження енергетичних витрат, можуть бути реінвестовані у модернізацію виробництва, розвиток інфраструктури зберігання або вдосконалення логістичних ланцюгів, що підсилює конкурентоспроможність підприємства на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Для малого та середнього бізнесу, які мають обмежені фінансові ресурси, більш реалістичним є поетапний підхід до підвищення енергоефективності: встановлення енергоощадного обладнання; малі сонячні установки із системами акумулювання; кооперація підприємців для спільного користування локальними джерелами енергії або енергетичними хабами. Це, зокрема, пільгове кредитування за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» та спеціалізовані гранти на

енергонезалежність, наприклад, до 10000-20000 євро на придбання сонячних панелей чи генераторів [4].

Енергетична незалежність бізнесу сьогодні є одним із ключових чинників його виживання та конкурентоспроможності в умовах воєнних ризиків і нестабільного енергопостачання. Згадана різниця у стратегіях енергетичної стійкості між великим і малим бізнесом полягає насамперед у масштабі інвестицій та рівні технологічної автономії. Великі підприємства, зокрема аграрні холдинги, можуть реалізовувати комплексні проєкти власної генерації енергії з відновлюваних джерел, формуючи замкнуті енергетичні системи, інтегровані у виробничі процеси. Натомість малі та середні підприємства орієнтуються на поетапне підвищення енергоефективності й часткову автономію через локальні рішення та кооперацію. У підсумку варто сказати, що розвиток власних або локальних джерел енергії стає не лише засобом зменшення витрат, а й важливою умовою підвищення стійкості та адаптивності вітчизняного бізнесу до сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Збитки та втрати енергетичного сектору України. *Kyiv School of Ecomomics*. URL: https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-ta-vtrati-energetichnogo-sektoru-ukrayini-vnaslidok-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rosiyi-perevishhili-56-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-traven-2024-roku/

2. Лісовий А. В., Андрух О. В. Енергетична безпека України: виклики війни та перспективи відновлення економічного потенціалу. *Український економічний часопис*. 2025. № 8. С. 40–43. URL: https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-8-7

3. Кондрашова М., Кондрашов О., Мех Л. Інвестиції в енергоефективність: шлях до сталого розвитку. *Економічний простір*. 2024. № 196. С. 29–34. URL: https://doi.org/10.30838/EP.196.29-34

4. Нові можливості державних програм. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/novi_mozhlivosti_derzhavnikh_program_dostupni_kreditі_5-7-9_ta_dostupnii_finansovii_lizing_5-7-9-3436

УДК 005.52:336.64:159.9

Бабяк Н.Д.
к.е.н, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Туманов О.В.
аспірант PhD
Київський національний економічний університети імені Вадима Гетьмана

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ ДЛЯ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПОВЕДІНКОВИХ ДЕТЕРМІНАНТ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах воєнного стану та економічної нестабільності прийняття ефективних інвестиційних рішень стає критично важливим для виживання та розвитку підприємств. Традиційні моделі фінансового контролінгу, що базуються на припущенні про раціональність економічних агентів, не враховують систематичні відхилення від оптимальної поведінки, спричинені психологічними факторами. Дослідження в галузі поведінкових фінансів засвідчують, що когнітивні спотворення та емоційні реакції можуть призводити до втрати 15-40% потенційної ефективності інвестиційних проектів [1]. Особливо гостро ця проблема проявляється в реальному секторі економіки, де інвестиційні цикли є тривалими, а вартість помилок – високою.

Теоретичні основи поведінкових фінансів закладено в роботах Д. Канемана та А. Тверскі [2], які розробили теорію перспектив, що пояснює систематичні відхилення від раціональної поведінки. Р. Талер [3] досліджував феномен "ментального обліку" та його вплив на фінансові рішення. Дослідження M. Pompian [4] систематизували поведінкові упередження інвесторів та запропонували методи їх діагностики. Вітчизняні науковці, зокрема І. Маркіна [5], розглядали питання контролінгу інвестиційних проектів. Н. Бабяк та О. Туманов [6] дослідили особливості поведінкового контролінгу в кризових ситуаціях. Однак в попередніх працях бракує комплексних досліджень, що інтегрують поведінковий підхід у систему фінансового контролінгу підприємств реального сектору.

Метою даного дослідження є ідентифікувати ключові поведінкові детермінанти інвестиційних рішень та розробити інструменти фінансового контролінгу для підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств реального сектору в умовах невизначеності.

Поведінкові детермінанти інвестиційних рішень – це когнітивні, емоційні та соціальні фактори, що систематично впливають на процес прийняття рішень, відхиляючи його від раціональної моделі. На відміну від традиційних факторів (фінансові показники, ринкові умови, технічні параметри), поведінкові детермінанти діють на рівні психологічних механізмів та організаційної культури.

Розроблена нами багаторівнева типологія поведінкових детермінант включає чотири рівні прояву, що наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 - Багаторівнева типологія поведінкових детермінант інвестиційних рішень

Рівень	**Детермінанти**	**Механізм впливу**	**Типовий прояв**
Індивідуальний	Overconfidence, Loss aversion, Anchoring, Sunk cost fallacy	Когнітивні спотворення та емоційні реакції особистості	Завищення прогнозів, уникнення ризикованих проектів, прив'язка до минулих даних
Груповий	Groupthink, Herding behavior, Social proof	Соціальний тиск та конформізм	Копіювання рішень конкурентів, відсутність критики
Організаційний	Agency problem, Empire building, Escalation of commitment	Корпоративна культура та система мотивації	Продовження збиткових проектів, конфлікт інтересів
Зовнішній	Market sentiment, Information cascades, Media influence	Інформаційне середовище та ринкові настрої	Бульбашки та паніки на ринку

**Джерело: складено авторами на основі [1; 7; 8]*

На основі аналізу практики прийняття інвестиційних рішень українських підприємств реального сектору в 2022-2024 роках нами виявлено специфічні особливості прояву поведінкових детермінант у різних галузях.

У промисловості домінує ефект невідновних витрат (sunk cost fallacy) – підприємства продовжують інвестувати в застарілі виробництва через значні

попередні капіталовкладення. Ескалація зобов'язань призводить до того, що замість заміни обладнання здійснюється його дороговартісна модернізація з нижчою ефективністю. За нашими розрахунками, це спричиняє перевитрати на 15-25% порівняно з раціональним сценарієм.

В АПК переважає надмірний оптимізм (optimism bias) – аграрії систематично недооцінюють кліматичні ризики, покладаючись на сприятливий досвід минулих років. Це призводить до недостатнього страхування та диверсифікації ризиків.

У будівництві критичною є помилка планування (planning fallacy) – систематична недооцінка термінів та вартості проектів. Згідно з нашим аналізом, понад 80% девелоперських проектів мають перевитрати бюджету на 20-40% та затримки на 30-50% від планових термінів.

У торгівлі поширена стадна поведінка (herding behavior) – рітейлери відкривають магазини у локаціях, де присутні конкуренти, ігноруючи власні аналітичні дані про платоспроможний попит.

Таблиця 2 - Інструменти фінансового контролінгу для нейтралізації поведінкових детермінант

Детермінанта	**Етап процесу**	**Інструмент контролінгу**	**Очікуваний ефект**
Надмірна впевненість (Overconfidence)	Планування	Pre-mortem аналіз, незалежна експертиза	Зниження ризику на 25-30%
Ефект невідновних витрат (Sunk cost fallacy)	Моніторинг	Stage-gate reviews, об'єктивні KPI	Своєчасне припинення збиткових проектів
Якірний ефект (Anchoring)	Оцінка	Множинні оцінки, benchmark	Точність оцінок +15-20%
Стадна поведінка (Herding)	Стратегія	Конкурентний аналіз, унікальна позиція	Диференціація від конкурентів
Групове мислення (Groupthink)	Рішення	Devil's advocate, різноманітність команди	Якість рішень +20%

**Джерело: власна розробка авторів*

Ключовим інструментом інтеграції поведінкового підходу в систему фінансового контролінгу є доповнення традиційних фінансових KPI поведінковими індикаторами. Зокрема, ми пропонуємо відстежувати:

- Коефіцієнт якості прогнозів (відношення фактичних показників до прогнозних) – для виявлення систематичного оптимізму/песимізму;
- Час прийняття рішення – надто швидкі рішення свідчать про імпульсивність, надто повільні – про паралізацію;
- Рівень консенсусу в інвестиційному комітеті – одностайність може вказувати на groupthink;
- Кількість проектів, припинених на ранніх стадіях – низький показник свідчить про ескалацію зобов'язань.

Висновки. Дослідження поведінкових детермінант інвестиційних рішень засвідчує необхідність трансформації системи фінансового контролінгу підприємств реального сектору. Традиційний контролінг, орієнтований виключно на фінансові показники, має бути доповнений інструментами діагностики та нейтралізації когнітивних спотворень. Розроблена багаторівнева типологія дозволяє систематизувати поведінкові фактори за рівнями прояву та механізмами впливу. Встановлено, що секторальна специфіка вимагає диференційованого підходу: у промисловості критичним є контроль за ескалацією зобов'язань, в АПК – за надмірним оптимізмом, у будівництві – за точністю планування, у торгівлі – за стадною поведінкою. Запропоновані інструменти контролінгу (pre-mortem аналіз, stage-gate process, devil's advocate, поведінкові KPI) дозволяють підвищити ефективність інвестиційних рішень на 20-40%. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою цифрових систем раннього виявлення поведінкових відхилень на основі машинного навчання та нейротехнологій.

Список використаних джерел:

1. Karki U., Bhatia V., Sharma D. A Systematic Literature Review on Overconfidence and Related Biases Influencing Investment Decision Making. Economic and Business Review. 2024. Vol. 26. № 2. P. 130–150. DOI: 10.15458/2335-4216.1338.

2. Kahneman D., Tversky A. Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. Econometrica. 1979. Vol. 47. № 2. P. 263–291. DOI: 10.2307/1914185.

3. Thaler R. H. Mental Accounting and Consumer Choice. Marketing Science. 1985. Vol. 4. № 3. P. 199–214. DOI: 10.1287/mksc.4.3.199.

4. Pompian M. M. Behavioral Finance and Wealth Management: How to Build Investment Strategies That Account for Investor Biases. 2nd ed. New Jersey: Wiley, 2011. 400 p.

5. Маркіна І. А., Таран-Лала О. М., Гунькало І. О. Контролінг для менеджерів: навчальний посібник. Полтава: РВВ ПДАА, 2013. 350 с.

6. Бабяк Н. Д., Туманов О. О. Поведінковий контролінг у кризових ситуаціях: покращення прийняття фінансових та управлінських рішень в часи війни. Актуальні проблеми економіки. 2024. № 5. С. 223–233. DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-275-223-233.

7. Impact of behavioral biases on investment decisions and the moderation effect of financial literacy: evidence from Pakistan Stock Exchange. Heliyon. 2024. Vol. 10. № 11. DOI: 10.1016/j.heliyon.2024.e31800.

8. Behavioral finance factors and investment decisions: A mediating role of risk perception. Cogent Economics & Finance. 2023. Vol. 11. № 2. DOI: 10.1080/23322039.2023.2239032.

УДК 330.3(477)

Синицький Р.К.,
магістр, асистент
Маринич В.Ю.,
студентка групи ІН-401
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Воєнний стан в Україні суттєво змінив умови ведення бізнесу та інвестиційної діяльності, сформувавши безпрецедентні ризики для їх функціонування та залучення капіталу. Дестабілізація логічних ланцюгів, руйнування інфраструктури,

коливання валютного курсу, релокація підприємств та зниження купівельної спроможності населення створили нову структуру ризиків, що потребує адаптованих підходів до їх оцінки. У цих умовах підприємства вимушені переорієнтовувати інвестиційні стратегії, надаючи перевагу проєктам із коротшим горизонтом окупності та підвищеним рівнем гнучкості.

Інвестиційна діяльність в умовах війни характеризується зростанням як зовнішніх, так і внутрішніх ризиків. Найбільш впливовими є такі чинники [1]:

1. Економічна нестабільність - проявляється у коливанні макроекономічних показників, інфляційному тиску та звуженні ринку, що створює несприятливий інвестиційний клімат і ускладнює довгострокове планування.

2. Недосконаліть законодавчої бази та регуляторні бар'єри - зумовлені частими змінами в нормативно-правових актах та невизначеністю умов діяльності під час воєнного стану, що підвищує ризики для інвесторів.

3. Військові ризики та загроза руйнування активів пов'язані з можливими втратами інфраструктури й виробничих потужностей, обмеженими можливостями їх захисту та загальною непередбачуваністю безпекового середовища.

У воєнний час традиційні підходи до аналізу ризиків потребують адаптації. Найбільш ефективним вважається сценарний аналіз [2], що дозволяє моделювати оптимістичний, базовий та песимістичний сценарії розвитку подій і враховувати непередбачувані зміни зовнішнього середовища. Метод чутливості [3] допомагає визначити, які фактори, такі як курс валют, ціна сировини чи обсяги виробництва, найбільш критично впливають на інвестиційний проєкт. Метод аналізу ймовірностей ризиків [4] базується на експертних оцінках, оскільки статистичні дані у воєнний період є обмеженими або спотвореними. Карта ризиків [5] може ранжувати ризики за рівнем ймовірності та масштабом потенційних втрат, визначаючи пріоритети для їх мінімізації. Нарешті, методи дисконтування із використанням премії за ризик [6] дозволяють підприємствам закладати підвищену премію за ризик у ставку дисконту, що відображає реальні очікування інвесторів.

Попри складні умови, український бізнес активно застосовує комплекс заходів зі зниження ризику інвестиційних проєктів. Диверсифікація діяльності та ринків збуту дозволяє підприємствам розглядати нові регіони, переходити на багатоканальну модель продажів та розширювати асортимент. Релокація виробничих потужностей у безпечніші регіони знижує ризик втрати активів і забезпечує безперервність операцій. Страхування воєнних ризиків, зокрема за програмами міжнародних партнерів, забезпечує захист інвесторів від політичних і безпекових ризиків. Державні програми підтримки інвестицій, такі як «єРобота» [7], компенсація відсоткових ставок, індустріальні парки та гарантії для інвесторів, також сприяють зниженню ризиків. Використання цифрових рішень, включно з ERP-системами, прогнозними моделями та автоматизацією фінансового планування, дозволяє мінімізувати операційні ризики. Формування резервних фондів та гнучких бюджетів допомагає підприємствам закладати додаткові резерви для покриття форс-мажорних коливань.

Оцінка інвестиційних ризиків у період дії воєнного стану є ключовим елементом управління інвестиційною діяльністю підприємств. Воєнні умови суттєво підвищують рівень невизначеності, тому підприємства повинні застосовувати адаптивні методи аналізу, робити акцент на гнучких сценаріях та активно використовувати інструменти мінімізації ризиків. Раціональне управління ризиками не лише зберігає інвестиційну активність, а й формує основу для майбутнього повоєнного відновлення та розвитку економіки України.

Список використаних джерел:

1. Хома І., Воробій Х. Інвестування в Україні під час війни та перспективи інвестиційних процесів у післявоєнний час. Галицький економічний вісник. 2024. URL: https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/86/1262.pdf

2. Голяш І., Бабій Л. Використання сценарного методу оцінки ризиків у процесі аудиту інвестиційних проєктів. 2016. URL:

https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/3d7525ba-a7a2-4205-bfeb-631fdbd4828d/content

3. Бугров О., Бугрова О., Лук'янчук І. Аналіз чутливості і аналіз сценаріїв в управлінні ризиками інвестиційних проєктів. 2023. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/13980233-3182-4501-bc25-a17c6f84bf7b/content

4. Раєвнєва О., Дериховська В. Статистичний аналіз ризиків та методи їх оцінювання. URL: https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/18945/1/2017-Раєвнева_О.В.__Дериховська_В.І..PDF

5. Мапа зон інвестиційного ризику — Стратегічний посібник для інвесторів в Україні. URL: https://www.bdo.ua/uk-ua/ukraine-recovery-2/map-of-investment-risk-zones

6. Корбутяк А., Михайлюк А. Методи розрахунку ставки дисконтування. 2019. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2753

7. єРобота. URL: https://diia.gov.ua/services/categories/biznesu/yerobota

УДК 336.77

Ляхова О.О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Бабенко О.Д.
здобувач вищої освіти магістерського рівня
ОПП «Інвестиційний менеджмент»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кредитоспроможність позичальника є фундаментальною категорією в діяльності банківської установи, оскільки від неї залежить прийняття рішення про надання кредиту, оцінка кредитного ризику та забезпечення стійкості кредитного

портфелю. У сучасних умовах, коли конкуренція в кредитному ринку зростає, а макроекономічне середовище перебуває під впливом численних ризиків, якісна оцінка кредитоспроможності стає одним із ключових елементів банківського управління ризиком.

У науковій літературі існують різноманітні підходи до визначення терміну «кредитоспроможність». Теоретичному й практичному осмисленню сутності та оцінки кредитоспроможності позичальників банківськими установами присвячено багато наукових праць. Загалом, більшість авторів сходяться на висновку, що таке поняття як «кредитоспроможність» - це здатність позичальника здійснити в повному обсязі та в строки свої кредитні зобов'язання перед банком, з урахуванням умов конкретної кредитної операції, джерел погашення та забезпечення. Власне, свої зобов'язання підприємства можуть погашати різними способами, наприклад: одну частину грошовими коштами, а решту - товарами, готовою продукцією тощо. Тобто здатність підприємства розраховуватись за зобов'язаннями характеризується його платоспроможністю [1]. Водночас науковці відзначають, що в нормативно-правовій базі України чіткого універсального визначення поняття кредитоспроможності немає, що створює певні складнощі при стандартизації процесів оцінки. У вітчизняній літературі, як зазначалося раніше, поняття «кредитоспроможність» ототожнюють із «платоспроможністю», проте це недоречно. Адже існують істотні відмінності, зокрема:

- платоспроможність характеризує здатність підприємства своєчасно та повністю погасити всі види зобов'язань за платежами та заборгованостями;
- кредитоспроможність – це можливість позичальника за конкретних умов одержати кредит у повному обсязі й у визначений кредитним договором термін розрахуватися за борговими зобов'язаннями перед банком або іншим кредитором.

Не менш важливо розрізняти поняття «кредитоспроможність» та «платоспроможність» під призмою позичальника: платоспроможність охоплює

здатність погашати всі види зобов'язань (не лише кредитні) та може включати нетрадиційні способи погашення, тоді як кредитоспроможність орієнтована саме на кредитні борги і їх обслуговування грошовими коштами [2]. Кредитні зобов'язання позичальника перед банком, на відміну від інших видів зобов'язань, підлягають погашенню виключно у грошовій формі. Тому для банку, який надає кредит, важливо не лише те, щоб позичальник був платоспроможним, а й щоб він мав достатні грошові ресурси для виконання своїх зобов'язань. Окрім цього, він має бути кредитоспроможний. У зв'язку з цим виникає певна необхідність у використання поняття кредитоспроможності для характеристики спроможності позичальника саме погашати свої зобов'язання перед банком виключно грошовими коштами. Кредитоспроможність визначається як оцінювання банком позичальника з точки зору можливості й доцільності надання йому позики, ймовірності її повернення та виплати процентів за нею у майбутньому. Кредитоспроможність оцінюється з точки зору банку, якого цікавить не тільки спроможність позичальника залучати кошти, а й здатність розрахуватися за зобов'язаннями. Одна зі змін умов кредитування (наприклад, обсяг спосіб погашення кредиту, обсяг кредиту, величина процентів, періодичність їх нарахування, період кредитування та ін.) може призвести до того, що банк зарахує підприємство як до "кредитоспроможних", так і до "некредитоспроможних". Тому характеризувати кредитоспроможність позичальника без конкретних умов кредитування – некоректно. Рекомендується брати до уваги контекст, у якому здійснювалась її оцінка [3]. Кредитоспроможність напряму пов'язана з фінансово-господарським станом підприємства – сукупністю характеристик, які розкривають його забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для належного функціонування, ефективністю використання власних і залучених ресурсів, фінансово господарськими зв'язками, платоспроможністю, прибутковістю, фінансовою стабільністю і діловою активністю. Як відомо, фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання залежить від багатьох факторів: виду

діяльності; виду ресурсів, що використовуються у процесі виробництва; ефективності управління підприємством; кон'юнктури ринку; загальної економічної ситуації у країні тощо. Всі вище зазначені фактори впливають і на кредитоспроможність позичальника, що дозволяє банкам приймати більш обґрунтовані кредитні рішення і забезпечувати стабільність своєї діяльності в умовах динамічного ринкового середовища та глобальних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Галасюк В. В., Галасюк В. В. Оцінка кредитоспроможності позичальників: що оцінюємо? Вісник Національного банку України. 2001. № 5. С. 54–56.

2. Омельченко О. В., Лосенко Є. М. Використання альтернативних методів оцінки кредитоспроможності підприємства. Подільський науковий вісник. 2017. С. 72–76.

3. Казак О.О., Дворецький Д.Ю. «Сутність кредитоспроможності позичальника та організаційні засади її аналізу». Ефективна економіка, № 5, 2021. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38317/ — Дата звернення: 29.10.2025.

ПЛАТФОРМА VII
РОЛЬ ЕФЕКТИВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

УДК 336.71:330.354(477)

Омеленчук В.А.
аспірант, ДТЕУ

РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У ФІНАНСУВАННІ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Післявоєнна відбудова економіки потребує значних фінансових ресурсів та ефективних механізмів їх розподілу. Банківська система відіграє ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи акумуляцію капіталу, кредитування реального сектору та трансформацію заощаджень у інвестиції [1]. Світовий досвід показує, що країни з розвиненою банківською інфраструктурою демонструють вищі темпи відновлення після конфліктів: Німеччина після Другої світової війни, Хорватія та Боснія і Герцеговина після Балканських війн 1990-х років [2]. Для України, яка стикається з масштабними руйнуваннями інфраструктури та необхідністю модернізації економіки, розуміння ролі банківського сектору у фінансуванні відбудови є критично важливим.

Міжнародний досвід демонструє різні моделі участі банків у післявоєнній відбудові. План Маршалла після 1945 року покладався на банківську систему для розподілу американської допомоги, що сприяло швидкому відновленню економік Західної Європи [3]. Німецькі банки, зокрема Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), створений у 1948 році, забезпечили довгострокове фінансування реконструкції промисловості та житлового сектору [4]. Японія після 1945 року використовувала Development Bank of Japan для цільового кредитування пріоритетних галузей, досягнувши економічного дива 1950-1970-х років [5]. Більш сучасний приклад

Хорватії показує, що консолідація банківської системи та залучення іноземного капіталу прискорили післявоєнне відновлення у 2000-х роках [6].

Банківська система використовує різноманітні інструменти фінансування відбудови. Пряме кредитування бізнесу та населення залишається основним механізмом, проте у післявоєнних умовах звичайні комерційні позики часто недоступні через високі ризики. Тому набувають значення спеціалізовані програми: пільгові кредити з державними гарантіями, інвестиційні позики з міжнародною підтримкою, синдиковане кредитування великих проєктів [7]. Світовий банк підкреслює важливість державних банків розвитку, які можуть працювати у сегментах з недостатнім комерційним фінансуванням [8]. Європейський банк реконструкції та розвитку активно використовує механізми часткового кредитного ризику, коли міжнародні фінансові інституції беруть на себе частину ризику місцевих банків [9].

Важливим елементом є секторальний розподіл фінансування. Дослідження післявоєнної відбудови на Балканах показали, що найефективнішими були банківські програми, спрямовані на малий та середній бізнес, який швидко створює робочі місця. Житлове кредитування під державні гарантії також демонструвало високу ефективність у Боснії та Герцеговині у 2000-2010 роках [10]. Водночас, фінансування великих інфраструктурних проєктів вимагає участі спеціалізованих інститутів розвитку та міжнародних донорів через тривалість окупності та високі первинні інвестиції.

Центральний банк виконує координуючу роль у процесі відбудови. Національний банк України має забезпечити монетарну стабільність, адже інфляція після конфліктів може знецінити банківські кредити та заощадження населення. Досвід країн Центральної та Східної Європи 1990-х років показує, що жорстка монетарна політика у поєднанні з цільовими програмами рефінансування для пріоритетних секторів дозволяє збалансувати стабільність і зростання. Регуляторна політика має бути гнучкою: тимчасове послаблення деяких пруденційних норм

може стимулювати кредитування, але не повинно загрожувати стабільності системи.

Банківська система України станом на 2024 рік демонструє відносну стабільність з коефіцієнтом адекватності капіталу 20,4%, що перевищує мінімальні вимоги. Проте обсяг кредитування реального сектору залишається низьким через високі ризики та обмежену ресурсну базу банків. Експерти підкреслюють необхідність створення спеціалізованого банку відбудови або трансформації існуючих державних банків у інститути розвитку.

Ключові виклики для української банківської системи включають відновлення довіри населення до банків, залучення міжнародного капіталу, створення механізмів гарантування кредитів та розбудову філіальної мережі на звільнених територіях. Міжнародні фінансові інституції пропонують різні моделі підтримки: програма ЄІБ передбачає надання кредитних ліній українським банкам під гарантії ЄС, ЄБРР фокусується на підтримці приватного сектору, Світовий банк надає технічну допомогу для розбудови інституційної спроможності.

Важливим аспектом є координація між різними джерелами фінансування. Банківська система має інтегрувати міжнародну допомогу, бюджетні кошти, приватні інвестиції та власні ресурси. Досвід Боснії і Герцеговини показав, що відсутність координації призводить до дублювання зусиль та неефективного використання ресурсів. Рекомендується створення єдиної платформи, яка об'єднає інформацію про доступні програми фінансування та забезпечить прозорий розподіл коштів.

Цифрова трансформація банківського сектору може стати каталізатором прискореної відбудови. Впровадження цифрових платформ кредитування, використання великих даних для оцінки кредитоспроможності та розвиток безготівкових розрахунків знижують операційні витрати та підвищують доступність фінансових послуг. Естонія після відновлення незалежності у 1991 році

активно використовувала цифровізацію фінансового сектору, що сприяло економічному зростанню.

Роль банківської системи у фінансуванні післявоєнної відбудови не обмежується лише кредитуванням. Банки виступають як фінансові посередники між міжнародними донорами та кінцевими бенефіціарами, забезпечують платіжну інфраструктуру, акумулюють заощадження та здійснюють валютні операції. Ефективна банківська система створює мультиплікативний ефект: кожна гривня банківського кредиту генерує додаткову економічну активність через ланцюги постачання та споживчий попит.

Отже, банківська система є центральним елементом фінансування післявоєнної відбудови України. Міжнародний досвід Німеччини, Японії та країн Балкан демонструє, що успішна відбудова вимагає стабільної банківської системи, спеціалізованих інститутів розвитку, державних гарантій та активної участі міжнародних фінансових організацій. Для України критично важливо зберегти стабільність банківського сектору, створити ефективні механізми кредитного гарантування, залучити міжнародний капітал та забезпечити координацію між різними джерелами фінансування. Прогнозовані потреби у 400-750 мільярдів доларів значно перевищують можливості національної банківської системи, що робить міжнародне партнерство абсолютно необхідним. Цифрова трансформація та інноваційні фінансові інструменти можуть прискорити процес відбудови, створюючи основу для сталого економічного зростання у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Levine R. (2005). Finance and growth: Theory and evidence. In: Handbook of Economic Growth. Elsevier. P. 865-934.
2. Bartlett W., Monastiriotis V. (2010). South Eastern Europe after the Economic Crisis: A New Dawn or Back to Business as Usual? LSEE Papers on South Eastern Europe. London School of Economics.

3. Eichengreen B., Uzan M. (1992). The Marshall Plan: Economic effects and implications for Eastern Europe and the former USSR. Economic Policy, 7(14), 14-75.
4. Gerschenkron A. (1962). Economic Backwardness in Historical Perspective. Harvard University Press.
5. Patrick H., Rosovsky H. (1976). Asia's New Giant: How the Japanese Economy Works. Brookings Institution.
6. Kraft E., Galac T. (2007). Deposit interest rates, asset risk and bank failure in Croatia. Journal of Financial Stability, 2(4), 312-336.
7. De la Torre A., Ize A. (2010). Regulatory reform: Integrating paradigms. World Bank Policy Research Working Paper No. 5229.
8. World Bank (2013). Financing for Development Post-2015. World Bank Group.
9. EBRD (2020). Transition Report 2020-21: The State Strikes Back. European Bank for Reconstruction and Development.
10. Šević Ž. (2002). Banking Reform in South-East Europe. Edward Elgar Publishing.

УДК 658.14/.17:330.332:330.354

Назім А. Р.
ОПП «Облік і аудит», 3 курс бакалаврат
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Круш В. В.
ст.в. кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОГО ВІНОВЛЕННЯ

Із початком повномасштабної збройної агресії проблема фінансування повоєнного відновлення набула особливої актуальності. Воєнні дії спричинили масштабні руйнування, що суттєво обмежило можливості держави та бізнесу щодо формування інвестиційних ресурсів. Пошкодження промислових об’єктів,

порушення логістичних ланцюгів і зниження ділової активності призвели до скорочення бюджетних надходжень і ускладнили доступ підприємств до внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування. Внаслідок цього постала гостра потреба у мобілізації додаткових фінансових ресурсів для забезпечення відбудови зруйнованої інфраструктури, підтримки стабільності підприємницької діяльності та стимулювання економічного зростання в поствоєнний період.

Фінансування післявоєнного відновлення виступає складним науково-практичним завданням, що підтверджується значним обсягом попередніх досліджень. Дослідження М. Арнольда [1, с. 37] щодо післявоєнного відновлення в Уганді демонструють значення координації між стейкхолдерами та активної участі держави у процесі відновлення. Г. Дугінець і К. Ніжейко [2, с. 39] досліджують роль міжнародної технічної допомоги у процесі післявоєнного відновлення України після військових конфліктів, зосереджуючи увагу на фінансовій підтримці, трансферті технологій та навчанні, а також визначають потенційні виклики та перспективи залучення міжнародної допомоги.

Відновлення України – колосальне завдання, яке потребує значних фінансових ресурсів та скоординованих зусиль. Проте в Україні наявні ряд проблем фінансування відновлення та відбудови, що відображено на рис. 1.

Рис. 1. Проблеми фінансування відновлення та відбудови України, сформовано автором на основі [3-5]

Міжнародна підтримка здебільшого зосереджена на військовій допомозі, кошти, що виділяються на відновлення України, залишаються обмеженими. Виділена підтримка переважно витрачається на задоволення невідкладних бюджетних потреб країни, що створює значний дефіцит у забезпеченні необхідного довгострокового фінансування для відновлення та відбудови України[3]. ЄС є найбільшим постачальником коштів на відновлення через Український фонд, але, за оцінками, потреби у відновленні в дев'ять разів перевищують обсяг, який ЄС виділяє нині. Заморожені російські активи можуть бути використані для відновлення України, оскільки росія відповідає за всі руйнування та збитки. Було зроблено кілька кроків для використання непередбачених доходів від активів RCB, але залишаються юридичні та політичні питання щодо їх використання. Естонія стала першим ініціатором у прийнятті законодавства, що дозволяє використовувати заморожені російські активи для підтримки України, що, сподіваємося, стане прецедентом для інших країн. Це також сприятиме створенню нового міжнародного механізму конфіскації російських активів[3].

Отже, процес відновлення України супроводжується значними фінансовими викликами, зумовленими обмеженістю міжнародної допомоги, високими ризиками воєнного стану та недостатнім залученням приватного капіталу. Ключовими проблемами залишаються дефіцит довгострокового фінансування, недосконаліть регуляторної інфраструктури та низький рівень інституційної спроможності. Ефективне відновлення потребує комплексного підходу, який передбачає реформування системи управління державними інвестиціями, зміцнення бюджетної стійкості, створення умов для підвищення довіри іноземних інвесторів. Особливого значення набуває консолідація зусиль держави та міжнародних партнерів у напрямі формування прозорих механізмів використання фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Arnold M., Collier P., Kreimer A., Scott C. Uganda: Post-Conflict Reconstruction. *World Bank Policy Research Working Paper.* 2000. №20565. С. 1–80. URL:

https://documents1.worldbank.org/curated/pt/721121468110674575/pdf/205650PUB0REPL0a0ISBN00082130468202.pdf

2. Boyce J.K. Post-Conflict Recovery : Resource mobilization and reconstruction. Post-Conflict Recovery. *Bloomsbury.* 2011. С. 113–158). URL: https://doi.org/10.5040/9781849665872.ch-006

3. Explainer-2024-05_Ukraine-reconstruction. URL: https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2024/06/Explainer-2024-05_Ukraine-reconstruction-1.pdf

4. Ukraine: Seventh Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, Requests for Modification of a Performance Criterion, Rephasing of Access, and Financing Assurances Review-Press Release. IMF Staff Country Reports Volume 2025 Issue 078 (2025). URL: https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2025/078/article-A001-en.xml

5. IMF Executive Board Completes the Eighth Review of the Extended Arrangement under the Extended Fund Facility for Ukraine URL: https://www.imf.org/en/News/Articles/2025/06/30/pr-25227-ukraine-imf-completes-8th-rev-of-ext-arrang-under-eff

УДК 336.7

Лукашук А. С.,
здобувач магістерського рівня вищої освіти
освітня програма «Інвестиційний менеджмент»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Урванцева С. В.
к.е.н, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ФІНТЕХУ ТА ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ У ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ДОСТУПУ ГРОМАДЯН ДО ІНСТРУМЕНТІВ ФОНДОВОГО РИНКУ

Повоєнне відновлення економіки України потребує значних довгострокових фінансових ресурсів, які мають бути спрямовані на реконструкцію інфраструктури,

підтримку малого та середнього бізнесу, модернізацію виробничих потужностей та розвиток інноваційних галузей. В умовах обмежених зовнішніх джерел фінансування особливого значення набуває активізація внутрішніх джерел нагромадження капіталу, насамперед заощаджень домогосподарств. Саме фінтех і цифрові платформи можуть зробити процес трансформації заощаджень в інвестиції масовим і більш доступним. Інституційним підґрунтям цієї трансформації є державна політика розвитку фінтеху. Національний банк України у липні 2020 року затвердив «Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року» як покроковий план формування повноцінної інноваційної екосистеми та доступних цифрових фінансових сервісів. У документі наголошено на створенні умов для зручних цифрових послуг і впровадженні інновацій у фінансовому секторі, що безпосередньо корелює з демократизацією інвестицій для громадян, адже робить фінансові продукти технологічно доступними, стандартизує інтеграції через API та стимулює конкуренцію на користь роздрібного інвестора [1].

У практичному вимірі важливим інструментом для масової участі громадян в операціях на фондовому ринку стали облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). ОВДП є державними цінними паперами, що обертаються на внутрішньому ринку та емітуються для залучення коштів до бюджету; для інвестора це, по суті, позика державі на визначених умовах, з фіксованими виплатами та погашенням у встановлену дату. Окремий фокус у воєнний період мають військові облігації, купівля яких прямо підтримує фінансування оборонних й соціальних потреб держави. На офіційному ресурсі Мінфіну публікуються матеріали щодо доступу до ринку ОВДП, у тому числі інструкції та роз’яснення для різних категорій інвесторів, що підсилює прозорість і стандарти доступу до інструменту [2]. З погляду демократизації доступу вирішальною стала поява цифрових каналів розміщення та купівлі цих паперів через мобільні застосунки й онлайн-кабінети — саме вони усувають для домогосподарств бар’єри щодо входу та складних брокерських процедур, мінімізують витрати часу, паперовий документообіг.

Показовим прикладом є інтеграція військових ОВДП у мобільний застосунок банку: купівля військових облігацій через застосунок на певний час спрямовує кошти інвестора до бюджету на військові цілі, а інвестор отримує дохід відповідно до умов випуску таких облігацій. Цифрова подача інструменту водночас виконує інформаційну й освітню функцію — пояснює базові принципи роботи ОВДП у форматі простих відповідей, підказок у застосунку та онлайн-FAQ, що знижує інформаційний поріг для «першої інвестиції» домогосподарств [3]. Цифровізація каналу продажів перетворює ОВДП на масовий продукт з низьким порогом входу та зрозумілою ціннісною пропозицією: громадянин в один-два «кліка» інвестує в інструмент із визначеними правилами та суспільно важливою метою.

Важливо, що демократизація доступу не зводиться лише до ОВДП. Біржова інфраструктура та регуляторні рамки дозволяють поступово розвивати –ширший перелік інструментів для роздрібного інвестора — від біржових фондів до корпоративних паперів і похідних інструментів. Тут знову критичними будуть підходи, зафіксовані у фінтех-стратегії НБУ: відкритість інтерфейсів, захист прав споживачів і кіберстійкість [1]. Для домогосподарств це означає, що «вхідний посередник» у вигляді банківського застосунку або брокерської веб-платформи поступово надаватимуть доступ до дедалі ширшого інвестиційного меню, не вимагаючи спеціальної підготовки чи значного стартового капіталу.

Водночас демократизація доступу неможлива без надійної біржової інфраструктури та організованих торговельних майданчиків, що забезпечують прозорість ціноутворення, стандарти торгів і пост-трейдові процеси. В Україні функціонує низка організаторів торгів, серед яких «Українська біржа», яка пропонує сервіси для приватних інвесторів і торговців, а також інформацію щодо фондового і строкового ринків та дані про торги. Наявність такого майданчика важлива щонайменше з двох причин: по-перше, біржа є «якорем довіри» до механіки ринку, по-друге, вона забезпечує технологічну взаємодію між емітентами,

посередниками й інвесторами, даючи змогу масштабувати залучення роздрібного капіталу через уніфіковані правила та інфраструктуру [4]. Для домогосподарств це означає доступ до котирувань, публічної інформації про інструменти, а також операційну сумісність з брокерськими платформами. У поєднанні з цифровими каналами банків та брокерів біржова інфраструктура створює «ланцюг довіри»: від емітента і регуляторного поля до роздрібного інвестора з його смартфоном. Сукупно все це підвищує ліквідність і глибину внутрішнього фінансового ринку, зменшує вартість залучення ресурсів і зміцнює фінансову стійкість.

Звісно, така модель передбачає і ризики. Серед них — потреба у стабільності регуляторного середовища, уніфікації KYC/AML-процедур та підвищенні фінансової грамотності, адже розширення пропозиції для роздрібних інвесторів має рухатися у парі з розумінням інвестиційних ризиків. У відповідь на ці виклики політика розвитку фінтеху має включати не лише технологічні стандарти, а й програми просвітництва [1]. Прозора біржова інформація, публікація даних про торги та інструменти, а також легкий доступ до умов випусків і вторинних котирувань будуть знижувати інформаційну асиметрію та підвищувати довіру до ринку.

Отже, в контексті повоєнного відновлення саме фінтех-сервіси та торгові платформи можуть стати важливим інструментарієм перетворення заощаджень домогосподарств на довгострокові інвестиційні ресурси знижуючи бар’єри входу, забезпечуючи довіру й ліквідність, формуючи зручні механізми участі громадян у фінансуванні проєктів розвитку. Залучення широких верств населення до інвестиційної діяльності створить не лише додатковий приплив фінансових ресурсів в економіку, але й сформує активну економічну позицію громадян, що є важливою передумовою стійкого розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. НБУ. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp

2. Міністерство фінансів України. ОВДП. URL: https://mof.gov.ua/uk/ovdp

3. Monobank. Державні облігації (військові ОВДП). URL: https://monobank.ua/military-bonds

4. Українська біржа. URL: https://www.ux.ua/ua

УДК 339.7: 332.02

Дронова М.С.
здобувачка вищої освіти факультету фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник - Нагорна О.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ДІЯЛЬНОСТІ СВІТОВОГО БАНКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Масштаби економічних та соціальних втрат України обумовлюють потребу у системному, довгостроковому та скоординованому підході до процесу відбудови. У цьому контексті особливого значення набувають міжнародні ініціативи, спрямовані на підтримку держави у повоєнному відновленні, зокрема програми Світового банку, що визначають стратегічні пріоритети розвитку на найближче десятиліття [1].

Першочерговим завданням повоєнного відновлення є реконструкція критичної інфраструктури – енергетичних об’єктів, транспортних мереж, систем водопостачання та житлового фонду. Метою є швидке відновлення базових послуг та забезпечення безперервності логістичних ланцюгів. Реалізація передбачає визначення пріоритетних об’єктів, підготовку техніко-економічно обґрунтованих проєктів, удосконалення закупівель і застосування стандартизованих тендерних процедур [2].

Важливим елементом є поєднання програм швидкого відновлення з підготовкою масштабних інвестиційних проєктів, інтеграцією енергоефективності та екологічних стандартів. Фінансування здійснюється переважно за рахунок інвестиційних кредитів і грантів через URTF та проєкти IBRD [2].

Значущим напрямом виступає відновлення соціальної інфраструктури – охорони здоров'я, освіти та соціального захисту. Його мета – забезпечити безперервний доступ населення до якісних послуг і мінімізувати довгострокові соціальні втрати. Практична реалізація охоплює ремонт медичних та освітніх закладів, мобільні сервіси у громадах, відновлення постачання обладнання та підтримку персоналу. Передбачено впровадження систем моніторингу якості послуг та забезпечення підзвітності використання коштів. Фінансування здійснюється за рахунок кредитів і грантів Світового банку та інших донорів, зокрема в межах Program-for-Results [3].

Стратегічне значення має розмінування територій, що є умовою реалізації великих інфраструктурних проєктів. Основна мета – мінімізація ризиків для населення та створення безпечного середовища. Заходи включають картографування небезпечних територій, визначення пріоритетних ділянок, сертифікацію виконавців та фінансування операцій з очищення. Програми підтримуються грантовими фондами та міжнародними партнерами, а демінування розглядається як окремий структурний компонент загальної стратегії відбудови.

Наступним пріоритетом є реформування системи публічних фінансів і закупівель та інституційне зміцнення державного управління. Завдання – забезпечити прозоре й ефективне використання міжнародної допомоги. Це передбачає модернізацію управління державними фінансами, цифровізацію бюджетних процесів, розвиток електронних закупівель, а також підвищення кваліфікації працівників бюджетної сфери. Значна увага приділяється незалежному моніторингу та публічній звітності. Фінансування здійснюється через інструменти Світового банку, зокрема Program-for-Results та програму SURGE [4;5].

Важливою складовою є мобілізація приватного сектору та підтримка МСБ, які формують основу економічного відновлення. Заходи включають гарантійні інструменти для інвесторів, стимулювання кредитування МСБ, підтримку аграрного та логістичного секторів, розвиток венчурного фінансування. Значна роль належить IFC та іншим підрозділам Групи Світового банку, які забезпечують кредитування, гарантії та страхування політичних ризиків.

Таким чином, масштаб збитків і величезні фінансові потреби вимагають скоординованої взаємодії держави, міжнародних фінансових інституцій та приватного сектору. Програми Світового банку, що охоплюють інфраструктурну, соціальну, фінансову та інституційну підтримку, формують основу сталого та прозорого процесу відбудови та зміцнюють довіру міжнародних партнерів до України.

Список використаних джерел:

1. UKRAINE FOURTH RAPID DAMAGE AND NEEDS ASSESSMENT RDNA4 URL: https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/96bd9c94-c327-49b4-8aff-fe125686f04e/content

2. Україна швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення RDNA4 URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099052925103531065/pdf/P180174-93c8e8c1-83a2-487d-aaec-a8435f9db418.pdf

3. Проєкт «зміцнення спроможності уряду щодо впровадження фіскальної реформи». 2025. https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9E%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82%D1%83%20STRONG%20_.pdf

4. Череватюк І. Є., Женчак М. В., Солоп Є. Ю. Роль міжнародних економічних організацій у формуванні глобальних економічних політик. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* Випуск 41/2024.

5. Германович, М. Міжнародний валютний фонд та світовий банк: роль і значення. *Збірник матеріалів Звітної студентської наукової конференції за результатами науково-дослідної роботи у 2023*. 2024. С. 39-41.

УДК 336.581

Макутра С. Т.
здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти
ОП «Інвестиційний менеджмент»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник**: **Нагорна О.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ: НОВІ РЕАЛІЇ РЕФОРМУВАННЯ

В умовах сучасних викликів та невизначеності постає важливе завдання – докорінна трансформація підходів до управління публічними інвестиціями. Успішність інвестиційної політики держави, регіонів та громад залежить від їх здатності вміло шукати нові моделі залучення інвестицій та впроваджувати методи підвищення ефективного використання бюджетних коштів. Зазначимо, що головною метою публічних інвестицій є створення суспільної цінності й забезпечення сталого розвитку територій. Усе це вимагає перехід до сучасної, гнучкої, адаптивної та прозорої системи управління публічними інвестиціями.

Важливо сказати, що в рамках створення ефективної системи управління публічними інвестиціями (PIM) є наступні напрями та кроки:

- Стратегічне бачення розвитку територій.
- Середньострокове бюджетне інвестиційне планування.
- Взаємодія різних представників влади та зацікавлених сторін (бізнес, донори, міжнародні партнери, соціальні групи).

- Нова методологія та методика оцінки публічних інвестицій.
- Єдина цифрова екосистема управління публічними інвестиціями
- Пул затверджених публічних інвестиційних проєктів.
- Розширення механізмів фінансування публічних інвестицій.

Нині відбувається реформування управління публічними інвестиціями, яке поєднує два етапи. Кожен із них критично важливий і спрямований на забезпечення швидкої відбудови, розбудови інфраструктури, підвищення економічної стійкості та рівня добробуту населення.

Перший етап реформи (2024 - 2025 роки) націлений на створення передумов переходу до нової моделі управління публічними інвестиціями, що включає: уніфікування процедур управління публічними інвестиціями; запровадження стратегічного планування та нової методології оцінки публічних інвестиційних проєктів; розвитку інституційної спроможності та створення ІТ – архітектури управління публічними інвестиціями.

Другий етап реформування (2026 - 2028 роки) базується на практичних кроках щодо реалізації нової моделі управління публічними інвестиціями, що передбачає затвердження середньострокового плану пріоритетних публічних інвестиційних проєктів, управління й контроль ризиків та цифровізацію процесів управління публічними інвестиціями.

В сучасній Україні вже традиційні підходи щодо «освоєння бюджетних коштів» не працюють. Постає необхідність створити нову інвестиційну архітектуру, яка дозволить підвищити ефективність використання бюджетних ресурсів й міжнародної допомоги, забезпечить прозорість, підзвітність та відкритість, а також відповідність європейським стандартам; дасть змогу посилити довіру населення та партнерів та відповідатиме принципам належного врядування, що сприятиме економічній стійкості.

В нових реаліях система управління публічними інвестиціями слугує фундаментом для відновлення зруйнованої інфраструктури та розвитку

держави/регіонів/громад, що зумовить поліпшення інвестиційної привабливості та посилить соціальний ефект від інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Нагорна О.В., Василишен Ю.В., Мякишевська О.М., Горовий Д.М. Сутність та специфіка публічних інвестицій: вимоги до них та функції. Інвестиції: практика та досвід. №4 (2025). С.133-138.

2. Рибіна Л.О. Управління процесом публічного інвестування регіонального сталого розвитку. Теоретико-методичні та практичні аспекти публічного управління та адміністрування: кол. монографія за ред О.П. Славкової. Суми: МакДен. 2023. С. 24-45.

УДК 336.7

Гончарук Ю. О.
здобувачка магістерського рівня вищої освіти
освітня програма «Інвестиційний менеджмент»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Урванцева С. В.
к.е.н, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ФОНДОВИЙ РИНОК У СИСТЕМІ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Фондовий ринок є ключовим інструментом ефективної мобілізації та перерозподілу капіталу в економіці. Він виконує кілька важливих функцій — мобілізаційну, перерозподіл, ціноутворення, інформування та регулювання. Структура ринку є багатогранною і може бути класифікована за місцем торгівлі, типом цінних паперів, типом емітента, регіональним охопленням та строком погашення. Добре розвинена ринкова інфраструктура є необхідною умовою для залучення як внутрішнього, так і іноземного капіталу.

Аналіз міжнародних моделей фондового ринку виявляє кілька домінуючих систем: американська ринково-орієнтована модель, німецька банківсько-орієнтована модель та китайська державно-контрольована модель. Кожна модель має свої переваги та недоліки, але їхній успіх залежить від добре розвиненої інфраструктури, прозорих правил та високого рівня довіри інвесторів. Для України надзвичайно важливо поєднати найкращі практики цих моделей, враховуючи національні економічні реалії.

Використання фондового ринку як механізму фінансування інвестицій дозволяє компаніям обирати між пайовим (на основі акцій, інвестиційних сертифікатів) та борговим (на основі облігацій, депозитних сертифікатів) капіталом. Акції, облігації, емісійні цінні папери банків й інвестиційних фондів утворюють набір інструментів, що забезпечують диверсифікацію ризиків та гнучкість у прийнятті фінансових рішень. Сучасні тенденції також включають застосування інноваційних технологій, таких як токенізація, цифрові облігації та системи на основі блокчейну, що підвищують прозорість та швидкість транзакцій.

Динаміку операцій на фондовому ринку України за 2020–2024 роки продемонстровано у табл. 1.

Таблиця 1 - Стан фондового ринку України за 2020–2024 рр.

Рік	Обсяг зареєстрованих НКЦПФР випусків ЦП, млрд грн	ВВП, млрд грн	Співвідношення обсягу випущених корпоративних ЦП до ВВП, %	Обсяг торгів на ринках капіталів, млрд грн	Частка ОВДП у торгах на ринках капіталів, %
2020	162,88	4222,03	3,86	1000,99	81,85
2021	111,29	5450,85	2,04	1100,19	87,48
2022	57,45	5239,11	1,10	624,62	89,38
2023	76,08	6627,96	1,15	1366,86	89,73
2024	411,84	7658,66	5,38	1784,03	86,43

Розроблено авторами на основі: [1],[2],[3]

Можна побачити, що співвідношення обсягу зареєстрованих НКЦПФР випусків цінних паперів до ВВП у 2021 - 2024 роках становить 2,04%, 1,10%, 1,15% та 5,38% відповідно. Серед фінансових інструментів ключова позиція у

2024 році залишалась за акціями – 364,56 млрд грн (88,5% від загального обсягу зареєстрованих емісій), друге місце займали акції КІФ, третє – інвестиційні сертифікати ПІФ, четверте – корпоративні облігації. У 2024 р. спостерігалось значне збільшення зареєстрованих випусків акцій, що відбулося завдяки їх випуску АТ «Національна атомна енергогенеруюча компанія «ЕНЕРГОАТОМ»» [1].

Водночас у 2024 році для фінансування державного бюджету від продажу ОВДП на аукціонах уряд залучив майже 640 млрд грн в еквіваленті (що становить 8,4% від ВВП); а загалом упродовж воєнного стану було розміщено ОВДП на суму 1 458 млрд в еквіваленті [2]. Отже, як до повномасштабного вторгнення так і наразі фондовий ринок функціонує переважно як механізм обслуговування державного боргу. Це підкреслює нагальну потребу в структурних реформах, спрямованих на підвищення привабливості ринку для приватного бізнесу. Варто зазначити, що понад 80% загального обсягу торгів на ринках капіталів також припадає на ОВДП, тоді як сегмент акцій залишається незначним і з початку війни скоротився з 2,0% до 0,4%, торгівля корпоративними облігаціями також скоротилася з 3,64% до 1,92%.

Досвід АТ «Укрзалізниця» у залученні боргового капіталу шляхом випуску корпоративних облігацій ілюструє практичний потенціал фондового ринку для фінансування великих інфраструктурних проєктів. Так, АТ «Укрзалізниця» успішно залучила $500 млн у 2021 році шляхом розміщення єврооблігацій зі строком погашення у 2026 р. під ставку 7,875 % річних. У 2018 році компанія також розмістила єврооблігації на $594,9 млн. [4]. Успішне розміщення єврооблігацій у 2018 та 2021 роках підтверджує важливість прозорості й фінансової дисципліни для забезпечення довіри інвесторів. Незважаючи на виклики воєнного часу, компанії вдалося зберегти фінансову стабільність і репутацію на міжнародних ринках.

Основні проблеми, що стримують розвиток українського фондового ринку, включають низьку ліквідність, обмежену капіталізацію, невелику кількість емітентів, слабкий захист інвесторів, політичну нестабільність та слабку інфраструктуру.

Ефективне функціонування фондового ринку стане важливою умовою післявоєнного економічного відновлення України. Для повноцінної реалізації його ролі в інвестиційному процесі потрібні реформи спрямовані на активізацію корпоративного сектору, розширення доступу малого та середнього бізнесу до ринку капіталу, проведення приватизації через IPO, запровадження другого рівня пенсійного забезпечення, підвищення прозорості ринку та сприяння його цифровізації, а також інтеграція вітчизняного ринку у міжнародні фінансові ринки.

Список використаних джерел:

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Звіт про роботу комісії у 2024 році. URL: https://www.nssmc.gov.ua/

2. Національний банк України. Статистика щодо продажу та погашення ОВДП. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2024-rotsi-uryad-zaluchiv-vid-prodaju-ovdp-na-auktsionah-mayje-640-mlrd-grn-v-ekvivalenti-a-zagalom-uprodovj-voyennogo-stanu--mayje-1-458-mlrd-grn-v-ekvivalenti

3. Державна служба статистики України. Національні рахунки (ВВП) URL: https://ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_u.htm

4. Укрзалізниця. Для інвесторів. URL: https://uz.gov.ua/about/f_investors/

УДК 336.71:338.22

Красовська А.О.
здобувачка магістерського рівня вищої освіти
ОП «Інвестиційний менеджмент»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Майорова Т.В.
д.е.н., професор кафедри корпоративний фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ДІЯЛЬНІСТЬ ЄБРР ТА ЇЇ ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ ДЛЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Сучасна українська економіка переживає глибокі виклики, спричинені воєнною агресією РФ, руйнуванням інфраструктури та ризиками для приватного сектору. У цих умовах важливу роль відіграє Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), який з 1993 року інвестував понад 18 млрд євро у 550+ проєктів, більшість — у приватний сектор [1, 3]. Після 2022 року Банк переорієнтувався на антикризові інструменти, ставши найбільшим інституційним інвестором в Україну у 2023-2024 роках, залучивши понад 4 млрд євро на енергетичну безпеку, логістику та підтримку експортоорієнтованих підприємств [1, 2, 3].

ЄБРР активно кредитує малий і середній бізнес через партнерські банки (ОТП, Райффайзен, Укргазбанк), реалізуючи програми «Women in Business» і «Green Economy Financing Facility». Вони сприяють відновленню виробництва, енергоефективності, цифровізації та інклюзії бізнесу, підвищуючи його конкурентоспроможність і наближаючи стандарти до європейських [1, 4]. Поряд із фінансовою підтримкою Банк надає технічну допомогу через програми «Resilience and Livelihoods Framework» та «Business Advisory Services», допомагаючи підприємствам упроваджувати антикорупційні процедури, ESG-стратегії та підвищувати стійкість [1, 3, 4].

Інвестиції ЄБРР мають значний мультиплікаційний ефект: кожен євро у приватний сектор генерує 1,5-2,3 євро доданої вартості у суміжних галузях [2]. Банк також реформує корпоративне управління у держкомпаніях («Укрзалізниця», «Нафтогаз», «Укренерго»), розвиває ринок «зелених» облігацій і підвищує довіру міжнародних інвесторів [1, 3, 4].

У повоєнний період ЄБРР фокусується на проєктах із соціальним ефектом: відновленні логістики, енергетичній незалежності, підтримці бізнесу у прифронтових регіонах [2, 5]. Співпраця з міжнародними партнерами (Світовим банком, ЄІБ, МФК) у межах «Ukraine Recovery Platform» дозволяє збільшити інвестиції та компенсувати воєнні втрати через кредитні гарантії [1, 3, 5].

Діяльність ЄБРР має фінансовий, структурний, інституційний та соціальний ефекти: залучення капіталу, реформування ринків, розвиток прозорості, гендерної рівності, створення робочих місць та відновлення інфраструктури [1–5]. Банк виступає системним партнером у формуванні нової моделі корпоративного сектору — стійкої, інноваційної й інтегрованої у європейський простір.

Окремо важливими є внесок ЄБРР у «зелену» трансформацію, підвищення фінансової стійкості банківської системи та реформу корпоративного управління. Це формує довіру, знижує корупційні ризики та стимулює залучення іноземних інвесторів. Участь Банку у відновленні регіонів створює робочі місця, підтримує місцевий бізнес і людський капітал [2, 3].

Для підвищення ефективності інвестиційних програм необхідна тісніша координація держави, бізнесу й міжнародних партнерів, розвиток державно-приватного партнерства та регіональних проєктів. Партнерство з ЄБРР має стратегічне значення для інтеграції України в європейський фінансовий простір, зміцнення корпоративного сектору та сталого зростання [1–5].

Список використаних джерел:

1. European Bank for Reconstruction and Development. Annual Review 2024. London: EBRD, 2024.

2. Міністерство економіки України. Звіт про інвестиційну діяльність 2024 року. Київ, 2025.

3. Діяльність ЄБРР в Україні: URL: https://www.ebrd.com/ukraine (Дата звернення: 01.11.2025)

4. Терещенко О.О. Корпоративні фінанси: сучасні інструменти управління. Київ: КНЕУ, 2023.

5. IMF Country Report: Ukraine — Post-War Recovery and Financing Framework, Washington, 2024.

УДК 336.71: 658.152 (477:061)

Суркова А.С.
здобувачка 4 курсу ЦЗФН
Науковий керівник**: **Домбровська С.О.
к.е.н., ст. викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку
Одеський національний економічний університет

СТРУКТУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Структурне фінансування є одним із ключових інструментів реалізації масштабних інфраструктурних проєктів в Україні, що потребують значних інвестицій та мають тривалий термін окупності. Його сутність полягає у використанні спеціальних фінансових схем, за яких повернення коштів інвестору забезпечується за рахунок майбутніх грошових потоків від реалізації проєкту, а не від загальних активів підприємства-ініціатора [2, с. 45].

Основними учасниками структурного фінансування є банки, інституційні інвестори, міжнародні фінансові організації, державні установи та приватні компанії. Однією з найбільш розповсюджених форм є проєктне фінансування, яке

передбачає створення спеціальної проєктної компанії (SPV), що виступає юридичною особою, відповідальною за залучення та управління фінансовими ресурсами [3, с. 61].

В Україні розвиток структурного фінансування у сфері інфраструктури є одним із пріоритетних напрямів економічної політики. Зокрема, згідно з даними Міністерства економіки, з 2020 по 2024 роки частка інвестицій у транспортну та енергетичну інфраструктуру зросла на 28%, що свідчить про активізацію державного та приватного партнерства [1].

Основними проблемами розвитку структурного фінансування є: недосконала законодавча база, обмежений доступ до довгострокового капіталу, високі ризики реалізації інфраструктурних проєктів, а також недостатній рівень участі міжнародних фінансових інститутів [4, с. 72].

Крім того, існує потреба у створенні більш гнучких механізмів державно-приватного партнерства (ДПП) та вдосконаленні процедур оцінки ризиків і моніторингу ефективності проєктів [2, с. 98].

Перспективи розвитку структурного фінансування в Україні пов’язані із розширенням інструментів зеленого фінансування, випуском інфраструктурних облігацій, участю міжнародних банків розвитку (зокрема ЄБРР та ЄІБ), а також із цифровізацією процесів управління фінансовими потоками. Запровадження європейських стандартів оцінки ризиків і підвищення прозорості інвестиційних проєктів дозволить залучити додаткові ресурси для модернізації транспортної, енергетичної та комунальної інфраструктури України [3, с. 105].

Таким чином, структурне фінансування виступає важливим інструментом сталого економічного розвитку, що поєднує інтереси держави, бізнесу та суспільства. Для підвищення ефективності цього механізму необхідно посилити нормативне регулювання, розвивати ринок капіталу та стимулювати участь міжнародних партнерів [4, с. 80].

Таблиця1. Основні показники розвитку інфраструктурних інвестицій в Україні (2020-2024 рр.) [5]

Рік	Обсяг інвестицій, млрд грн	Частка приватного фінансування, %	Частка ДПП, %
2020	68,4	34	12
2021	79,1	36	15
2022	82,5	38	17
2023	91,2	40	20
2024	97,6	42	22

Як видно з таблиці, динаміка демонструє поступове збільшення участі приватного сектору у фінансуванні інфраструктурних проєктів, що свідчить про підвищення довіри до структурних механізмів та ефективність державних ініціатив.

Структурне фінансування інфраструктурних проєктів є перспективним напрямом залучення інвестицій в Україні. Подальший розвиток цього інструменту можливий за умови стабільності макроекономічного середовища, вдосконалення законодавства та активної участі міжнародних партнерів у реалізації інфраструктурних програм.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економіки України. Офіційні статистичні дані (2020-2024 рр.). URL: https://me.gov.ua/?lang=uk-UA (дата звернення 25.10.2025)

2. Шевченко А. Л. Стратегічне управління фінансами підприємства. Київ: ЦУЛ, 2020 – с. 45-98.

3. Ковальчук І. М. Фінансові ресурси і механізми стабілізації. Львів: ЛНУ, 2021 – 236 с. – с. 61-105.

4. Петренко О. П. Фінансова стійкість підприємства: сучасні методи. Харків: ХНЕУ, 2023 – 198 с. – с. 72-80.

5. Державна служба статистики України. Інвестиції в основний капітал (2020-2024 рр.). URL: https://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 25.10.2025)

УДК 336.2:338.2

Чернуха Д. В.
аспірант, ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Державний податковий університет
Науковий керівник - Мартиненко В. В.
д.е.н., професор, професор кафедри публічних фінансів,
Державний податковий університет

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Триваюча війна в Україні завдала колосальних збитків національній економіці, призвівши до негативного впливу на трудовий ресурс, знищення об’єктів інфраструктури та матеріальних активів та. Ці чинники створюють безпрецедентні виклики для функціонування та розвитку держави і суспільства у повоєнний час. Відновлення матеріально-технічної бази, підтримка бізнес-сфери та інститутів суспільства вимагають концентрованої уваги на трансформації фінансово-економічної системи. Ключовим стержнем цього процесу є реструктуризація податкової політики, яка повинна забезпечити баланс між фіскальною стабільністю та стимулюванням економічного зростання [3, с.17-19; 4, с.14-18].

На наш погляд, податкова політика у повоєнний період має бути розроблена на основі кількох стратегічно важливих, взаємопов'язаних принципів:

1. Стимулювання розвитку підприємництва та залучення інвестицій. Це передбачає не лише загальне зменшення податкового навантаження на бізнес, але й впровадження спеціальних інструментів, таких як податкові канікули для інноваційних та пріоритетних галузей економіки, що відповідають довгостроковій стратегії відновлення [2, с.8-10];

2. Нарощення податкової бази. Ефективне повоєнне відновлення неможливе без збільшення внутрішніх джерел фінансування. Основними шляхами є детінізація

економіки, цифровізація обліку та звітності та удосконалення системи адміністрування податків [1, с.214-219];

3. Справедливий розподіл податкового навантаження. Соціальна справедливість у повоєнний час має важливе значення. Це вимагає забезпечення прогресивності оподаткування доходів фізичних осіб, а також посилення заходів для боротьби з ухиленням від сплати податків та офшоризацією капіталів [6, с.45-47] ;

4. Фіскальна децентралізація. Збільшення ролі муніципальних податків у формуванні бюджетів територіальних громад є критично важливим для їхньої фінансової стійкості та незалежності. [4, с.11-12; 2, с.15-17].

Для розвитку України у післявоєнні роки має бути реалізована ефективна загальнодержавна стратегія відновлення, що враховуватиме рекомендації міжнародних фінансових інституцій (МВФ, Світовий банк, ЄС) та інтереси суспільства і бізнесу [6, с.58-60] Ми вважаємо, що ефективна податкова політика – це важливий засіб для соціально-економічної стабілізації, створення бізнес-клімату та довіри до державних і суспільних інституцій.

Актуальним буде запозичення досвіду реструктуризації податкової політики країн, які пройшли етапи післявоєнного або кризового відновлення, таких як Німеччина (акцент на підготовку висококваліфікованих кадрів, що сприяло підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності економіки, податкові пільги на науково-дослідні розробки, енергоефективність та екологічні проєкти), Південна Корея (стимулювалося створення господарських зон та промислових парків, яким надавалися спеціальні пільги та знижені податки для іноземних інвесторів), Сінгапур (створення сприятливого інвестиційного середовища шляхом зниження податків, доступних умов для створення підприємств та спрощення бюрократичних процедур), Японія (зниження податків, спрощення бюрократичних процедур, розвиток промисловості та розширення експорту) [5, 12-16].

Реструктуризація податкової політики допоможе зміцнити фінансову інфраструктуру лише на умовах прозорості, прогнозованості та цифровізації

податкового адміністрування. Це створить міцну платформу для залучення іноземних інвестицій, розвитку внутрішньо-національного виробництва та зниженню рівня корупційних ризиків [2, с.18-20].

Можемо зробити висновок, що ефективне повоєнне відновлення України має базуватися на принципах справедливості, відкритості, стабільності, стимулювання та прозорості, що і є ключовими чинниками реструктуризації податкової політики. Такі зміни сприятимуть наповненню бюджетів різних рівнів, створенню умов для сталого розвитку бізнесу, підвищенню добробуту суспільства та інтеграції України до спільного економічного простору Європейського союзу.

Список використаних джерел:

1. Податкова система : навчальний посібник / за ред. В. Г. Баранової. Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2019. 344 с.

2. Податкова політика в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення : аналітична записка. Київ : НІСД, 2024.

3. Дука А. П., Старченко Г. В. Світовий досвід повоєнного відновлення економіки: уроки для України / Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління. 2022. № 6. С. 17–19.

4. Луніна І. О. Потенціал публічних фінансів у післявоєнному відновленні України / Фінанси України. 2022. № 8. С. 7–26.

5. Private Sector Opportunities for a Green and Resilient Reconstruction in Ukraine : Synthesis Report / Світовий банк. Washington DC : World Bank Group / IFC, 2023. 55 p. URL: https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/2023/synthesis-report-private-sector-opportunities-for-a-green-resilient-reconstruction-ukraine.pdf (дата звернення: 08.11.2025).

6. Національна стратегія доходів до 2030 року / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (дата звернення: 08.11.2025).

УДК 320.3

Данелюк І.Ю.
бакалавр
Одеський національний економічний університет
***Науковий керівник**: **Бондаренко П.В**.*
ст.викладач
Одеський національний економічний університет

РОЛЬ ЕФЕКТИВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Повномасштабна війна, розв'язана росією проти України, спричинила безпрецедентні економічні втрати, руйнування промислових об'єктів, інфраструктури, житлового фонду, а також призвела до масштабних міграційних процесів. В умовах післявоєнного відновлення саме ефективна фінансова інфраструктура відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку економіки, залученні інвестицій та відновленні довіри до фінансової системи держави.

Фінансова інфраструктура — це сукупність інститутів, організацій, механізмів і технологій, які забезпечують рух фінансових ресурсів у національній економіці. До її елементів належать банківська система, страхові компанії, фондовий ринок, кредитні спілки, інститути спільного інвестування, платіжні системи, а також державні та приватні фінансові інститути, які регулюють фінансові потоки.

Таблиця 1. Основні складові фінансової інфраструктури України

Елемент інфраструктури	Роль у відновленні
Банківський сектор	Кредитування бізнесу, інвестиційна підтримка
Страхові компанії	Захист від ризиків, формування інвестиційних резервів
Фондовий ринок	Мобілізація капіталу, залучення інвесторів

Розвиток фінансової інфраструктури є не лише питанням економічної політики, а й елементом національної безпеки. Від її стійкості залежить здатність держави швидко реагувати на виклики, забезпечувати ефективний розподіл ресурсів і гарантувати фінансову стабільність. Саме тому побудова сучасної, прозорої та технологічно розвиненої фінансової системи є основою економічного відродження України та її інтеграції до європейського фінансового простору.

Післявоєнне відновлення України потребує комплексного підходу до зміцнення фінансової інфраструктури. Передусім це стосується банківського сектору, який має забезпечити ефективне кредитування малого та середнього бізнесу, підтримку інвестиційних проектів, пов'язаних із реконструкцією інфраструктури. Важливою складовою є страховий ринок, який повинен відігравати роль механізму фінансового захисту підприємств та громадян від ризиків, пов'язаних із воєнними наслідками, а також стимулювати розвиток інвестиційних інструментів.

Рис. 1. Структура джерел фінансування післявоєнного відновлення України:

Державні кошти – 40%, Міжнародна допомога – 35%, Приватні інвестиції – 25%.

Невід’ємним елементом фінансової інфраструктури є страхові компанії, адже вони забезпечують фінансовий захист бізнесу та населення від ризиків, спричинених воєнними діями. Вони формують інвестиційні резерви, які можуть бути спрямовані на розвиток інфраструктурних проєктів.

За даними Національного банку України, у 2024 році загальні страхові премії становили 77,2 млрд грн, що на 18 % більше, ніж у 2023 році. Найбільше зросло страхування майна та життя, а також страхування ризиків, пов’язаних із будівництвом і транспортом.

Рис. 2. Динаміка страхових премій в Україні у 2023–2024 рр.

Активізація страхового ринку сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості країни, оскільки наявність ефективної системи страхового захисту зменшує ризики іноземних інвесторів та створює умови для сталого розвитку економіки.

Отже, ефективна фінансова інфраструктура — це фундамент післявоєнного економічного зростання України. Вона забезпечує стабільність грошового обігу, сприяє залученню інвестицій і відновленню довіри до фінансової системи.

Особливо важливо розвивати банківський і страховий сектори, удосконалювати законодавство відповідно до європейських стандартів та активно впроваджувати фінансові інновації.

Саме поєднання прозорості, технологічності та стійкості фінансової системи стане запорукою економічного відродження України та її інтеграції до єдиного європейського фінансового простору.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року.
2. Національний банк України. Щорічний звіт НБУ 2024 року.
3. Світовий банк. Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment 2023.
4. Міністерство економіки України. План післявоєнного відновлення економіки України, 2024.
5. Гуменюк Л.Р. Фінансова інфраструктура як основа економічного розвитку України // Економічний вісник. – 2023. – №2. – С. 34–41.

УДК: 336.7

Глушко М.П.
здобувач вищої освіти магістерського рівня
ОП «Фінансовий менеджмент і контролінг»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник*: *Свідерська І.М.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНСТРУМЕНТИ ФОНДОВОГО РИНКУ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ВІДБУДОВИ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну на початку 2022 року спричинило значні пошкодження, а подекуди й повне руйнування критичної

інфраструктури. Світовий Банк та Уряд України оцінюють загальні потреби у відновленні в розмірі від 480 до 500 млрд. дол. доларів США (звіт RDNA3, 2024 р.) [1]. Очевидно, що цей фінансовий дефіцит не може бути повністю покритий за рахунок державного бюджету та міжнародної фінансової допомоги. Як результат, головним завданням є залучення приватних інвестицій, особливо через механізми фондового ринку, які можуть виявитися корисним джерелом фінансування проєктів відновлення.

Незважаючи на свою відносну слабкість, фондовий ринок України має інституційні вимоги, необхідні для реалізації значних інвестиційних ініціатив. Одним з основних напрямків є використання цільових боргових інструментів, які дають змогу залучати кошти для конкретних проєктів відновлення. До них належать цільові, інфраструктурні та облігації місцевих позик [2]. Останні є корисним інструментом для фінансування місцевої інфраструктури: енергозабезпечення, водопостачання та водовідведення, транспортного забезпечення тощо. Їх перевага полягає у відкритості використання коштів та прямому зв'язку між результатами інвестицій та громадою. Успішним прикладом ефективності використання облігацій місцевих позик є довоєнний досвід міст Києва, Львова та Харкова. Однак для зростання необхідна державна підтримка, зокрема можливість отримання державних гарантій для зниження ризиків, спрощення процедур емісії та підвищення фінансової грамотності місцевих органів влади.

Основним напрямком інфраструктурних облігацій є великомасштабні національні проєкти в секторах енергетики, транспорту та комунікацій. Все більшою популярністю користуються «зелені» облігації, доходи від яких спрямовуються на розвиток відновлюваної енергетики, підвищення енергоефективності та декарбонізацію. Окрім дотримання сучасних принципів ESG, ці інструменти дозволяють залучати інституційних інвесторів з ЄС та інших країн, зацікавлених у відновлені та подальшому сталому розвитку України [3].

Для реалізації великих стратегічних проєктів рекомендується механізм проєктного фінансування у формі публічно-приватного партнерства [5]. Відокремлення ризиків конкретного проєкту від загальних ризиків держави або інвестора стає можливим завдяки створенню спеціальних проєктних компаній (SPV), які випускають цільові проєктні облігації. Для глобальних фінансових інституцій, які можуть виступати «опорними» інвесторами, таких як ЄБРР, IFR або DFC, це підвищує рівень довіри та інвестиційної привабливості.

Для повного запуску ринку необхідно одночасно усунути кілька перешкод. Варто вдосконалити законодавчу базу. Зокрема, слід спростити процеси випуску облігацій на реконструкцію та надати інвесторам податкові пільги. Оскільки ризики, спричинені військовою агресією росії, є найбільшим стримуючим фактором для приватних інвесторів, надзвичайно важливо створити систему страхування. Проблему можна вирішити шляхом створення спеціального державного страхового фонду або залучення допомоги іноземних організацій, наприклад, MIGA або експортних кредитних агентств G7. Також необхідна подальша модернізація ринкової інфраструктури, включно з інтеграцією з глобальними депозитарними системами, підвищенням операційної прозорості та захистом прав власності інвесторів [4].

Підсумовуючи, інструменти фондового ринку можуть бути корисними для залучення коштів на відновлення критичної інфраструктури України. Окрім залучення капіталу, їх ефективне використання гарантуватиме розвиток сучасної моделі партнерства між бізнесом і державою, підвищить привабливість країни для інвесторів і зміцнить її фінансову систему. Ключем до швидкого, відкритого і тривалого економічного відновлення в Україні може стати поєднання державної підтримки, міжнародної допомоги та ринкових сил.

Список використаних джерел:

1. Ukraine - Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): february 2022 - december 2023. *World Bank*. URL: https://documents.worldbank.org/

en/publication/documents-reports/documentdetail/099021324115085807 (дата звернення: 15.11.2025).

2. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text (дата звернення: 15.11.2025).

3. Бур'янов В., Куліш Г. Корпоративні облігації у повоєнному відновленні україни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-27 (дата звернення: 15.11.2025).

4. Геєць В. Повоєнне відновлення економіки України. *Economy of Ukraine*. 2025. Т. 68, № 3 (760). С. 98–102. URL: https://doi.org/10.15407/econo-myukr.2025.03.098 (дата звернення: 15.11.2025).

5. Про публічно-приватне партнерство. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text (дата звернення: 15.11.2025).

УДК 657.6

Гриненко А.О.,
студентка 4 курсу, спеціальність «Фінанси, банківська справа та срахування»,
Державний податковий університет;;
Мартиненко В. В.,
д.е.н., професор, професор кафедри публічних фінансів
Державний податковий університет

ІНСТРУМЕНТИ ВІДНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабної війни фінансова система країни опинилася під безпрецедентним тиском: руйнування інфраструктури, вимушена міграція населення, зростання воєнних ризиків та необхідність швидкого реагування на економічні виклики поставили перед державою та фінансовими установами

завдання оперативно адаптуватися та забезпечити стійкість. Сучасні інструменти відновлення включають цифровізацію банківських сервісів, використання альтернативних каналів платежів, розширення можливостей дистанційної ідентифікації, посилення кіберзахисту, міжнародну фінансову підтримку та впровадження регуляторних механізмів, які здатні швидко реагувати на форс-мажорні ситуації. Усе це дозволяє зменшити вразливість системи, прискорити відновлення економічних процесів і водночас забезпечити людей доступними та безпечними фінансовими послугами, навіть у кризових умовах.

У відповідь на посилення обстрілів та загострення бойових дій фінансова система України була змушена оперативно адаптуватися та ефективніше розподіляти ресурси. У серпні - на початку вересня 2025 року її стійкість підтримували міжнародна допомога, своєчасні рішення НБУ та гнучка бюджетна політика з пріоритетом оборонних витрат [1,с.624].

Інфляція поступово сповільнювалася: у серпні річний показник знизився до 13,2 %, а місячна інфляція була від'ємною. Основний тиск на ціни формують товари першої необхідності, передусім продукти харчування. За таких умов поступове зниження облікової ставки можливе лише після стійкого зниження інфляції.

Державний бюджет за вісім місяців 2025 року демонстрував зростання доходів, передусім завдяки військовому збору, імпорту та перерахуванню прибутку НБУ. Водночас збільшилися й видатки, головно на оборону та соціальну підтримку, що дозволило зберегти стабільність виплат населенню. Уряд активно залучав пільгове фінансування від міжнародних партнерів і розвивав внутрішній ринок державних запозичень.

Експерти відзначають, що ключовими ризиками залишаються підвищена інфляція, залежність від зовнішньої допомоги, високі оборонні витрати та необхідність ефективного податково-митного адміністрування. Переговори з МВФ завершилися домовленостями щодо нової програми, а ЄС розглядає додаткові

механізми підтримки, зокрема фінансування виробництва дронів та можливість використання заморожених російських активів.

Національний банк продовжує зміцнювати банківську систему: більшість банків зберігають достатність капіталу, а стрес-тести підтверджують їхню стійкість. Паралельно триває розбудова ринків капіталу - створюється інтегрована інфраструктура для торгівлі, клірингу й розрахунків, що має підвищити довіру інвесторів[2,с.540].

Важливою частиною фінансової стратегії стала робота над підвищенням фінансової грамотності. З 2025 року учні 8–9 класів вивчають новий предмет, а НБУ забезпечує сучасні навчальні матеріали та цифрові ресурси. Це має закласти основу для відповідального фінансового мислення майбутніх поколінь.

Відновлення фінансової інфраструктури в умовах війни - це не тільки про технічні рішення чи нормативні акти. Насамперед це про здатність системи працювати для людей тоді, коли її постійно перевіряють на міцність. Війна змусила Україну не просто ремонтувати зруйноване, а переосмислити самі принципи функціонування фінансового сектору. Тому сьогодні інструменти відновлення охоплюють значно ширший спектр заходів, ніж раніше.

Окремий виклик - підтримка банківської системи. Щоб банки могли кредитувати економіку, їм потрібні і ліквідність, і довіра вкладників. Тому НБУ створює спеціальні механізми фінансування, проводить регулярні оцінки стійкості та чітко комунікує свої рішення. І це працює - навіть під час війни банківський сектор не лише вижив, а й зберіг стабільність.

У підсумку можна сказати, що фінансова система України, незважаючи на колосальні воєнні виклики, продовжує демонструвати помітну стійкість і здатність адаптуватися до нових умов. Уряд, Національний банк та міжнародні партнери фактично працюють як єдина команда, що дозволяє втримувати макрофінансову стабільність навіть у періоди інтенсивних бойових дій. Сповільнення інфляції, рекордний рівень міжнародних резервів, а також

стабільність банківського сектору свідчать про те, що основа фінансової системи залишається міцною[3, с. 472].

Водночас ситуація далека від безризикової. Економіка й надалі залежить від зовнішнього фінансування, а бюджет - від здатності держави підтримувати достатній рівень податкових надходжень. На ці процеси суттєво впливають воєнні дії, зростання витрат і потреба в безперебійному фінансуванні оборони. Тому зважена монетарна політика та обережність у рішенні щодо облікової ставки є не просто технічними питаннями, а елементами загальної безпеки країни.

Отже, попри складні обставини, Україна не лише реагує на кризу, а й закладає фундамент для післявоєнного відновлення. Системна підтримка партнерів, виважена політика уряду та НБУ, а також здатність фінансового сектору працювати в умовах постійного стресу створюють реальні передумови для поступового економічного зміцнення. Головний виклик - зберегти цю сталість, водночас продовжуючи модернізацію та вибудовуючи фінансову інфраструктуру, яка відповідатиме потребам країни в умовах майбутньої реконструкції й розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бюджетна система України : підручник / за ред. В. І. Кравченка. Київ, 2021. С. 624.
2. Фінансова система України: підручник / Л. О. Примостка, С. В. Науменкова, М. І. Савлук та ін. Київ: КНЕУ 2020. С. 540.
3. Макроекономіка : підручник / за ред. Т. І. Осташко, І. Ю. Єгорової. Київ: КНЕУ, 2022. С. 472.

УДК 338.2:336.1:351.86(477)

Липкань А. Ю.,
аспірант
Державний податковий університет, м. Ірпінь
Науковий керівник**: **Мартиненко В. В.,
д. е. н., професор
Державний податковий університет, м. Ірпінь

ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Проблема зміцнення економічної безпеки держави через розвиток фінансової інфраструктури у повоєнний період набуває сьогодні виняткової актуальності. В умовах безпрецедентних викликів, спричинених воєнним станом, руйнуванням промислового потенціалу та критичної інфраструктури, саме фінансова система стає тим фундаментом, на якому має будуватися майбутня відбудова та забезпечення сталого розвитку України. Досвід повномасштабної агресії довів, що традиційні підходи до розуміння економічної безпеки, які фокусувалися переважно на виробничих чи енергетичних аспектах, є недостатніми. Фінансова складова, що в умовах війни проявилася через критичну залежність від зовнішньої допомоги, спричиненої рекордним дефіцитом державного бюджету та зростанням державного боргу, виходить на перший план. Відповідно, повоєнний розвиток вимагає не просто відновлення, а докорінної перебудови фінансової інфраструктури, здатної нейтралізувати наявні та потенційні загрози.

Аналіз сучасних викликів показує, що фінансова система України перебуває під постійним тиском. Як слушно зазначають С. М. Ганзюк та О. О. Драй, перелік загроз фінансовій безпеці є надзвичайно широким і в умовах війни лише загострився [1]. До них належать не лише прямі наслідки бойових дій, але й структурні дисбаланси, такі як високий рівень доларизації економіки, вразливість банківського сектору та значна частка тіньової економіки. Ці фактори створюють

перманентну напругу, що обмежує здатність держави ефективно мобілізовувати та розподіляти ресурси. У повоєнний період, коли потреба у фінансуванні відбудови буде вимірюватися сотнями мільярдів доларів, ці загрози можуть стати критичною перешкодою, якщо не буде створено надійної та прозорої фінансової інфраструктури.

Ключовою проблемою, що визначатиме контури цієї нової інфраструктури, є управління державним боргом. Війна призвела до рекордного зростання обсягу державного та гарантованого державою боргу, який перевищив безпечні порогові значення. У цьому контексті надзвичайно важливою є наукова позиція Н. Давиденко та ін., які наголошують на необхідності інтеграції ефективного управління зовнішнім боргом безпосередньо в систему забезпечення фінансової безпеки держави [2]. Це означає, що нова фінансова інфраструктура не може бути просто пасивним механізмом для отримання та розподілу коштів. Вона має включати проактивні інструменти для реструктуризації існуючих боргів, диверсифікації джерел запозичень та забезпечення того, щоб нові кредити спрямовувалися на проєкти, що генерують достатню додану вартість для їхнього обслуговування. Без цього Україна ризикує потрапити у боргову пастку, що унеможливить сталий економічний розвиток і підірве її суверенітет.

Водночас, жодна фінансова інфраструктура не буде дієвою, якщо вона не захищена від корупційних ризиків. Залучення масштабних міжнародних коштів на відбудову неминуче створить нові корупційні виклики. А. Мазаракі та ін. чітко демонструють прямий деструктивний вплив корупції на економічну безпеку держави [3]. Корупція викривлює ринкові механізми, знижує ефективність державних інвестицій та, що найважливіше, підриває довіру міжнародних партнерів та інвесторів. Саме тому невід’ємною частиною нової фінансової інфраструктури має стати розбудова комплексної системи антикорупційного моніторингу та фінансового контролю. Йдеться про забезпечення повної прозорості

використання коштів на відбудову, цифровізацію процесів та забезпечення реальної незалежності та ефективності антикорупційних органів.

Отже, зміцнення економічної безпеки у повоєнний період вимагає системного підходу до розбудови нової фінансової інфраструктури. Цей процес має бути спрямований на вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення фінансової та економічної безпеки, як це пропонують І. Драган та ін. [4]. Така інфраструктура повинна базуватися на чіткій правовій базі, що гармонізує національне законодавство з європейськими стандартами, зокрема у сферах регулювання ринків капіталу, банківського нагляду та захисту прав інвесторів. Створення сприятливого правового середовища та ефективних інституцій є ключовою передумовою для залучення прямих іноземних інвестицій, які стануть головним рушієм повоєнного економічного зростання.

Підсумовуючи, слід наголосити, що фінансова інфраструктура є не просто технічним елементом, а ядром усієї системи економічної безпеки держави у повоєнний період. Як показує бібліометричний аналіз наукових векторів, проведений С. Чорною, дослідження фінансової безпеки дедалі більше зміщуються у площину комплексних, міждисциплінарних моделей [5]. Наш підхід повністю відповідає цій тенденції. Ми розглядаємо фінансову інфраструктуру як комплексну систему, що інтегрує механізми управління державним боргом [2], інструменти протидії корупції [3], надійне адміністративно-правове забезпечення [4] та здатність нейтралізувати специфічні фінансові загрози [1]. Лише такий системний підхід дозволить Україні не просто відновитися після війни, але й збудувати стійку, конкурентоспроможну та безпечну економіку, здатну забезпечити добробут своїх громадян та зайняти гідне місце у світовому економічному просторі.

Список використаних джерел:

1. Ганзюк С. М., Драй О. О. Загрози фінансовій безпеці України. *Modern Economics*. 2023. № 38. С. 28–33. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-04

2. Davydenko N., Mykhaylichenko M., Titenko Z., Tsiukalo L. External debt management in the system of financial security of the state. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2023. No. 20. P. 144–153. DOI: https://doi.org/10.37394/23207.2023.20.15
3. Mazaraki A., Melnyk T., Serova L. The impact of corruption on the economic security of the state. *Theoretical and Practical Research in Economic Fields*. 2023. Vol. 14. No. 2. P. 269–282. DOI: https://doi.org/10.14505/tpref.v14.2(28).07
4. Dragan I., Nestoryshen I., Ostapenko L., Terletska V., Munko A. Improving the mechanism of administrative and legal ensuring of the financial and economic security of the state. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 5(52). P. 461–470. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4168
5. Чорна С. Аналіз векторів досліджень фінансової безпеки: бібліометричний аналіз та візуалізація. *Світ фінансів*. 2023. № 2(75). С. 125–139. DOI: https://doi.org/10.35774/sf2023.02.125

УДК 336.76:338.49

Зелінська Г.О.
д.е.н., професор, професор кафедри прикладної економіки
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Возборська А. П.
здобувач групи ФН-24-1
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ІНФРАСТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО РИНКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ключовим елементом економічної системи, що визначає його конкурентоспроможність та стійкість є інфраструктура фінансового ринку в Україні. На її стан та розвиток впливають різні чинники як-то регулююча політика,

технологічні інновації, стабільність фінансових установ, а також рівень доступності та ефективності фінансових послуг.

На сучасному етапі розвитку українського фінансового ринку актуальність його дослідження є важливим завданням. Це зумовлено наступним: по-перше, відбувається зміна у способах здійснення фінансових операцій, що вимагає постійного аналізу та оновлення фінансової інфраструктури; по-друге розвиток глобальних фінансових ринків призводить до того, що Україна потребує вдосконалення своєї фінансової інфраструктури для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності та залучення інвестицій. Необхідність дослідження стану та напрямків розвитку інфраструктури фінансового ринку в Україні складає передумову для подальшого вдосконалення та модернізації фінансової системи, зокрема в період відбудови країни. Це також дає можливість виявляти потенційні перешкоди та проблеми, що стоять на шляху стабільного функціонування ринку та розвитку національної економіки в цілому. Наявна велика кількість наукових досліджень і публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців у розвитку фінансового ринку в Україні актуалізує цю проблему. Заслуговують на увагу праці П. Бєлєнького, О. Васильєва, У. Грудзевич, О. Іваницької, Д. Кларка, Ю. Коваленко, А. Маршалла та інших. Не дивлячись на численні публікації щодо фінансового сектору України все ж таки існує ряд завдань, що потребують поглибленого вивчення та досліджень в царині фінансової сфери.

У світовій економічній науці і навіть вітчизняній практиці не існує єдиного трактування сутності, змісту та ролі інфраструктури фінансового ринку. У вітчизняній літературі фінансовий ринок розглядається як ключова складова фінансової системи, відіграючи роль забезпечувальної сфери для фінансових операцій. У цьому контексті, фінансові посередники, такі як банки, страхові компанії, приватні пенсійні фонди, кредитні спілки, інвестиційні фонди, лізингові компанії, сприяють розвитку та забезпеченню функціонування інфраструктури

фінансового ринку [1, с. 63]. Інфраструктура фінансового ринку, з іншого боку, складається з різноманітних інститутів та систем, які створюють умови для максимально швидкого та ефективного здійснення операцій фінансовими посередниками. Сюди входять біржі, клірингові центри, системи розрахунків, регуляторні органи та інші установи. Інфраструктура забезпечує безперебійну та безпечну торгівлю фінансовими інструментами, а також встановлює спільні правила та процедури для всіх учасників ринку [2].

Інфраструктура фінансового ринку, така як фондові біржі та електронні торговельні системи, забезпечує механізми для зустрічі попиту та пропозиції активів, що сприяє підтримці ліквідності. Клірингові та розрахункові системи, що входять до складу інфраструктури, допомагають у вирішенні фінансових зобов'язань між учасниками ринку, що також сприяє підтримці ліквідності та зменшенню ризиків. Інфраструктура фінансового ринку сприяє стабільності через регуляцію та нагляд, що встановлюють правила гри на ринку та забезпечують дотримання норм та стандартів. Підтримка інвестиційного процесу є однією з ключових ролей інфраструктури фінансового ринку в національній економіці, а інвестиції – важливим джерелом капіталу для розвитку підприємств, інфраструктури та інших галузей економіки. Інфраструктура фінансового ринку створює необхідні умови для ефективного та зручного здійснення інвестиційного процесу [3, с. 132].

Отже, інфраструктура фінансового ринку є надзвичайно важливим елементом для національної економіки. Вона забезпечує ефективне функціонування різних ринків, інститутів та процесів, що сприяє розвитку фінансової системи країни. Завдяки своїй ролі у забезпеченні ліквідності, підтримці інвестиційного процесу, функціонуванні платіжних систем, захисті інвесторів, інфраструктура фінансового ринку сприяє стабільному економічному зростанню та розвитку національної економіки, що вкрай важливо у період відбудови держави.

Нині фінансовий сектор України стоїть перед викликами, що вимагають не тільки реструктуризації, але й суворого встановлення правил гри. Ця галузь економіки повинна стати авангардом інновацій та забезпечувати підтримку всім учасникам ринку. На жаль, розвиток фінансового сектору України гальмується значним відставанням законодавства від міжнародних стандартів. Він стикається з новими викликами, особливо внаслідок повномасштабного вторгнення росії. Незважаючи на військову агресію, регуляторам фінансового ринку вдається досягати значних позитивних результатів у реалізації Стратегії розвитку фінансового сектора. Це свідчить про високий рівень адаптивності та вміння ефективно реагувати на складні ситуації в кризових умовах.

Отже, забезпечення стабільності та надійності фінансового сектора, дозволить досягти визначеної мети зараз та у повоєнному відновленні України, де інфраструктурі фінансового ринку має свою нішу.

Список використаних джерел

1. Благун І.І. Інфраструктура фінансового ринку України: стан та перспективи розвитку. *Облік і фінанси*. 2019. № 4 (86).С. 63-68.

2. Машлій Г., Галюк М. стан та перспективи розвитку фінансового ринку України. Наукові конференції. Наукові конференції. URL: http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3776/ (дата звернення: 044.11.2025).

3. Сіренко Н. М.,Боднар О. А.,Шишпанова Н. О.Інституціональна інфраструктура фінансового ринку: теоретико-практичний аспект. *Сучасна економіка.* 2021. №25. С. 130-135.

УДК 338.24:336(477)

Алексін Г.О.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Рибун Н.О.
здобувач 2-го рівня вищої освіти факультету фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ДЬЮ ДІЛІДЖЕНС ІНВЕСТИЦІЙ В ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Війна зробила оборонно-промисловий сектор однією з ключових точок економічної і технологічної трансформації України. У 2025 р. на сектор безпеки й оборони планується спрямувати близько 2,6-3,0 трлн грн, що за різними оцінками становить понад 30% прогнозного ВВП та понад 65 млрд дол. США у перерахунку, що є одним із найвищих показників у світі за часткою оборонних витрат у ВВП [1]. Це формує високий внутрішній попит на озброєння, боєприпаси, безпілотні системи, засоби зв'язку, кіберзахист та логістику. Водночас залучення приватного національного та іноземного капіталу в таке чутливе середовище можливе лише за умови якісного, структурованого Дью Ділідженсу, який виходить далеко за межі стандартного фінансового аналізу транзакції.

За останні роки оборонно-промисловий комплекс України пройшов глибоку інституційну перебудову. У 2023 р. ліквідовано державний концерн «Укроборонпром» і на його базі створено АТ «Українська оборонна промисловість», на 100% належне державі, з переходом до сучасної моделі корпоративного управління й можливістю точкового залучення приватного капіталу в дочірні структури [2]. У 2025 р. ухвалено законопроєкт №13420, який вводить режим «Defence City» та спеціальні умови для створення промислових парків і кластерів оборонних технологій, орієнтованих у тому числі на іноземних

інвесторів [3]. Відповідно, Дью Діліджснс у секторі повинен враховувати саме рухому регуляторну рамку, а не лише статичний стан на момент угоди.

Паралельно формується екосистема оборонних інновацій, де ключову роль відіграє платформа Brave1 – державний Defence-Tech хаб, запущений у 2023 р. для інтеграції розробників, виробників, військових замовників і донорів. Станом на кінець 2024 р. - початок 2025 р. на платформі зареєстровано понад 3,2-3,6 тис. технологічних рішень, а маркетплейс Brave1 Market акумулював понад тисячу розробок для війська; платформа надає грантову підтримку до 150 млн грн на окремі напрями, зокрема дрони, робототехніку, системи радіоелектронної боротьби [4, 5, 6]. У 2025 р. Brave1 активно просуває рішення в сегменті високотехнологічних БПЛА, наземних роботизованих систем, рішень на основі штучного інтелекту для розвідки. Це означає, що інвестор часто працює не з класичною «оборонкою», а з портфелем стартапів подвійного призначення, де оборонно-промисловий і цивільний ринки перебувають у стані дифузії.

Специфіка сектору зумовлює те, що Дью Діліджснс інвестицій у сектор набуває багатовимірного характеру. Перший вимір – регуляторно-правовий. Україна формально гарантує захист іноземних інвестицій незалежно від форми власності, включно з гарантіями від націоналізації без компенсації та можливістю міжнародного арбітражу [7, 8]. Однак для оборонно-промислових активів цього недостатньо: потрібна окрема оцінка режимів допуску іноземного капіталу в підприємства, що працюють із державною таємницею, аналіз обмежень на експорт і транскордонну передачу технологій (у т.ч. у контексті режимів контролю за товарами подвійного призначення ЄС та НАТО) і перевірка відповідності локальним вимогам до ліцензування виробництва озброєнь. Для інвестора критично важливо розуміти, чи не потрапляє об’єкт угоди в «сіру зону» між цивільним і військовим призначенням, що може ускладнити міжнародні поставки.

Другий вимір – техніко-операційний. Український оборонний сектор демонструє унікальну швидкість циклу «розробка – бойове випробування –

масштабування», зокрема в сегменті дронів та електроніки. У І кв. 2024 р. на озброєння було прийнято 46 типів української техніки, а уряд прямо декларує курс на максимальне заміщення імпорту українськими зразками та створення спільних виробництв із західними партнерами, такими як Rheinmetall [9, 10]. Це створює для інвестора як можливості (швидкий вихід на реальний попит, доступ до фронтових даних про ефективність продукту), так і ризики (залежність від одного замовника – Міноборони; висока технологічна невизначеність щодо «перегони» з противником). Технічний Дью Діліджденс у такому середовищі має включати оцінку рівня технологічної готовності (TRL), наявність реальних бойових тестів, відповідність стандартам НАТО та потенціал конверсії в цивільні (або подвійного призначення) ринки після війни.

Третій вимір – фінансовий. Структура доходів оборонно-промислових компаній в Україні суттєво відрізняється від класичних бізнес-моделей у секторі. Частка державних контрактів є домінуючою; водночас посилюється роль експортних замовлень і донорських програм, які фінансують окремі технологічні напрями. Інвестор має оцінювати не лише звичні показники рентабельності, а й стійкість до змін бюджетних пріоритетів, сценарії зниження зовнішньої військової допомоги, часові лаги між поданням розробки на комісію й фактичним фінансуванням серійного виробництва [11, 12, 13]. З точки зору Дью Діліджденс доцільно моделювати декілька сценаріїв: «висока інтенсивність бойових дій», «заморожений конфлікт», «післявоєнний спад оборонних закупівель із збереженням попиту на рішення подвійного призначення». Це дозволяє завчасно відсіяти бізнес-моделі, які є життєздатними лише в умовах пікового військового попиту.

Нарешті, окремого виміру набуває корпоративне управління. Трансформація державних оборонних підприємств у формат акціонерних товариств, участь незалежних директорів, запровадження в структурі наглядової ради комітетів з аудиту та ризиків – в сукупності це знижує інституційні ризики для інвестора, але

потребує «обкатки» в реальних умовах. В процесі Дью Діліджексу доцільно оцінювати не лише структуру органів управління підприємством, а й реальну роль незалежних членів, доступ до інформації для міноритарних акціонерів, історію виконання контрактів, наявність конфліктів інтересів у минулому. У випадку стартапів і середніх Defence-Tech компаній важливою стає також якість таблиці капіталізації, прозорість опціонних програм і готовність засновників до спільного управління з інституційним інвестором.

В підсумку, Дью Діліджекс інвестицій в оборонно-промисловий сектор України вимагає поєднання класичного фінансового аналізу з глибоким розумінням правового режиму, воєнно-політичного контексту та технологічної динаміки. Від якості такого попереднього аналізу залежить не лише успіх окремої транзакції, а й здатність України масштабувати залучення приватного капіталу в оборонно-промисловий комплекс, зменшуючи залежність від зовнішньої допомоги та одночасно інтегруючись у виробничі ланцюги НАТО. Для дослідницької та експертної спільноти завдання полягає в тому, щоб перетворити ці практики на стандартизований методичний інструментарій, придатний і для міжнародних інвесторів, і для українських виробників, які виходять на новий рівень відповідальності й прозорості.

Список використаних джерел:

1. Укрінформ. Україна цьогоріч планує витратити на оборону ₴2,6 трильйона – понад 30% свого ВВП. 2025. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4017192-ukraina-cogoric-planue-vitratiti-na-oboronu-26-triljona-ponad-30-svogo-vvp.html

2. Верховна рада України. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки підприємств оборонно-промислового комплексу. 2025. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56673

3. The Kyiv Independent. Ukraine state-owned enterprises weekly – Issue 114. 2023. URL: https://kyivindependent.com/ukraine-state-owned-enterprises-weekly-issue-114

4. Кабінет міністрів України. Мінцифри: До 150 млн грн на розробку – Brave1 запускає грантові конкурси та оновлену грантову програму. 2024. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/mintsyfry-do-150-mln-hrn-na-rozrobku-brave1-zapuskaie-hrantovi-konkursy-ta-onovlenu-hrantovu-prohramu

5. Reuters. Ukraine offers its front line as test bed for foreign weapons. 2025. URL: https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/ukraine-offers-its-front-line-test-bed-foreign-weapons-2025-07-17

6. Укрінформ. More than 1,600 developments registered on Brave1 platform – Digital Transformation Ministry. 2025. URL: https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3865868-more-than-1600-developments-registered-on-brave1-platform-digital-transformation-ministry.html

7. GOLAW. Guarantees and insurance of foreign investments in Ukraine in 2024. URL: https://golaw.ua/insights/publication/garantiyi-ta-strahuvannya-inozemnih-investiczij-v-ukrayinu-v-2024-roczi/

8. URC. Dual Use: Building EU–Ukraine Industrial Partnerships for Resilience and Defence. 2025. URL: https://www.urc-international.com/urc25/side-events/dual-use-building-eu-ukraine-industrial-partnerships-for-resilience-and-defence-urc-2025

9. Укрінформ. За два місяці у ЗСУ прийняли 46 зразків озброєння, розроблених і виготовлених в Україні. 2024. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3834067-za-dva-misaci-u-zsu-prijnali-46-zrazkiv-ozbroenna-rozroblenih-i-vigotovlenih-v-ukraini.html

10. Reuters. Ukraine increases use of domestic-made military equipment, official says. 2024. URL: https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-increases-use-domestic-made-military-equipment-official-says-2024-02-29

11. SIPRI. The transformation of Ukraine's arms industry amid war with Russia. 2025. URL: https://www.sipri.org/commentary/topical-backgrounder/2025/transformation-ukraines-arms-industry-amid-war-russia

12. CES. Ukraine's needs and funding sources: budget review of the general government sector – 2023. URL: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/budget-2023.pdf

13. Кабінет міністрів України. Уряд схвалив звіт про виконання Державного бюджету на 2024 рік: видатки на оборону та безпеку становили 2,97 трлн грн. 2025. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-zvit-pro-vykonannia-derzhavnoho-biudzhetu-na-2024-rik-vydatky-na-oboronu-ta-bezpeku-stanovyly-297-trln-hrn

***УДК* 330.322:336**

Нагорна О.В.,
к.е.н, доцентка кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сьогодні громади конкурують між собою за інвестиції, людські інтелектуальні та кадрові ресурси, міжнародну допомогу, інновації, бізнес, також державну підтримку. В цих умовах важливо створити сприятливе інвестиційне середовище, яке дозволить громаді бути фінансово стійкою та конкурентоспроможною, особливо в умовах соціально-економічних викликів. На жаль, місцеві бюджети не можуть повністю покрити усі потреби та запити щодо життєдіяльності. Війна та загальна невизначеність внесли корективи щодо розвитку та відбудови громад, що змусило їх переглянути власні стратегічні підходи. Дієвим способом залучення інвестицій та зміцнення своїх позицій для громади

залишається високий рівень інвестиційної привабливості, демонстрація її спроможності реагувати на будь-які зміни та ефективна комунікація.

В умовах сьогодення інвестиційна привабливість громад має унікальні особливості, що визначаються територіальними, економічними, інфраструктурними, соціальними, екологічними та управлінськими умовами. Поєднання цих факторів формує індивідуальний інвестиційний «портрет» громади, який є реальним індикатором, що з громадою варто працювати.

Для оцінки інвестиційної привабливості громади необхідно врахувати широкий набір факторів, які можуть впливати на результати управління інвестиціями в різних напрямах: одні – позитивно, інші – негативно (рис.1).

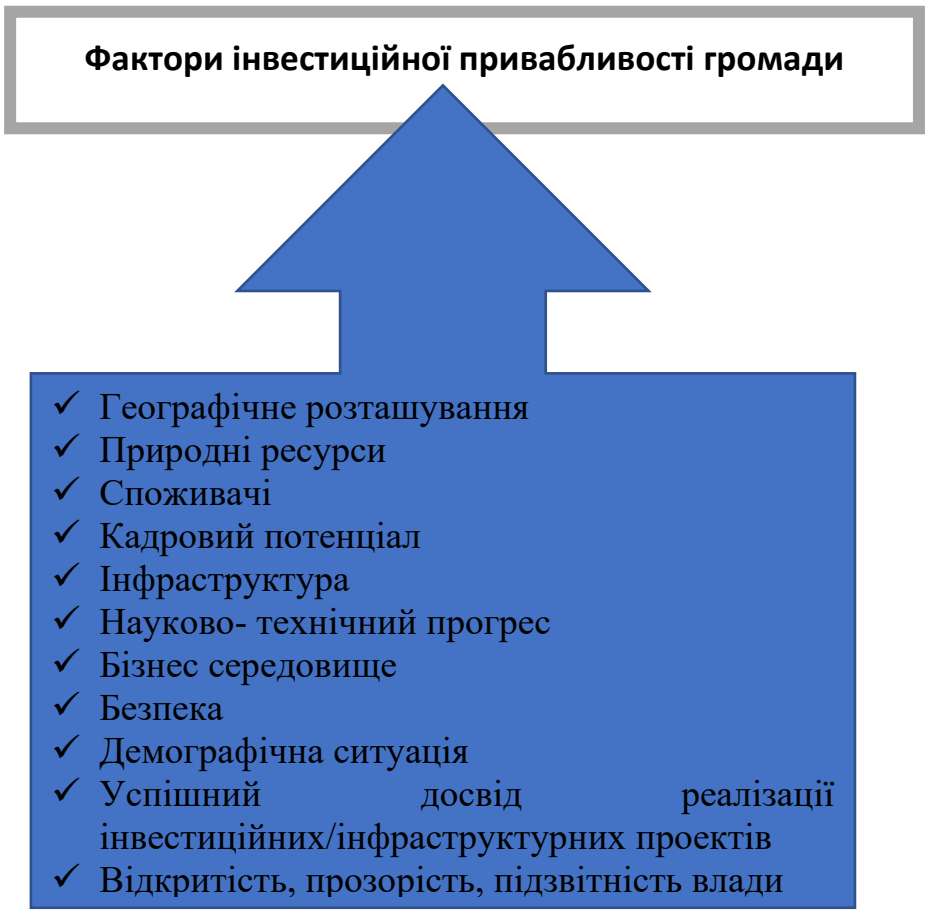

Рис. 1. Фактори впливу на інвестиційну привабливість громади**.**

Факторна оцінка інвестиційної привабливості громади дуже вагома і її треба постійно посилювати, адже інвестор першочергово оцінює поточну економічну та

безпекову ситуацію, кількість та якість ресурсів, рівень розвитку інфраструктури, показники безробіття та якість кадрів. Способи ж реагування інвесторів на дію тих чи інших факторів різні, але їх реалізація базується на визначенні інвестиційних цілей розвитку в майбутньому та шляхів їх досягнення, а також потенційних інвестиційних вкладень.

Список використаних джерел:

1.Нагорна О.В. Специфіка та інструментарій інвестиційного менеджменту територіальної громади. Актуальні проблеми економіки, №8 (278), 2024. https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/08/8.24._topic_Olha-Nahorna-243-249.pdf

2. Галан, Л., Бєлова, Г. (2022). Удосконалення системи управління інвестиційною діяльністю в територіальних громадах. Економіка та суспільство, (38). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-53

УДК 657.6:35.08

Сторожук Т. М.
к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту
Купріянова А. О.
студентка першого (бакалаврського) рівня освіти
Державний податковий університет

КОШТОРИС ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Повоєнне відновлення України вимагає не лише значних фінансових ресурсів, а й ефективних механізмів їх планування, розподілу та контролю. У цей період особливого значення набуває прозорість і підзвітність у використанні бюджетних коштів, адже довіра суспільства та міжнародних партнерів є ключовою умовою стабільного фінансування відбудови. У цьому контексті кошторис виступає

основним фінансово-плановим документом, що визначає обсяги та напрями використання бюджетних ресурсів установи. Його правильне складання забезпечує фінансову дисципліну й прозорість, дозволяючи контролювати ефективність кожної бюджетної гривні.

Кошторис – це основний плановий документ, який надає право бюджетній установі на отримання асигнувань і визначає межі її фінансових зобов'язань [2, с. 121-122]. Його економічна сутність полягає у конкретизації бюджетних призначень за структурою, обсягами і термінами використання.

Формування кошторису базується на дотриманні ключових принципів, які забезпечують раціональне та цільове використання бюджетних ресурсів. Основою є цільовий принцип, відповідно до якого видатки спрямовуються виключно на затверджені напрями діяльності. Програмно-цільовий підхід передбачає планування витрат із орієнтацією на досягнення конкретних результатів і показників ефективності. Важливе значення має прозорість, що забезпечує відкритість і доступність фінансової інформації для громадськості та контролюючих органів. Ефективність полягає у досягненні максимального результату при мінімальних витратах ресурсів, а принцип підзвітності та відповідальності гарантує суворе дотримання фінансової дисципліни та контроль за законністю використання бюджетних коштів.

У системі управління бюджетними ресурсами кошторис виконує планувальну, контрольну, аналітичну та інформаційну функції. Він забезпечує чітке визначення граничних обсягів витрат, унеможливлює нецільове використання коштів і створює підґрунтя для аналізу ефективності виконання програм. Структурно кошторис поділяється на дві частини: загальний фонд, який охоплює видатки, що фінансуються за рахунок надходжень із бюджету, та спеціальний фонд, який включає кошти від власних надходжень установи, грантів, благодійних внесків тощо [1, с. 111; 2, с. 122].

Ефективне використання коштів забезпечується через програмно-цільовий метод (ПЦМ) бюджетування, який поєднує фінансові ресурси з досягненням

конкретних результатів. Для цього кожна бюджетна програма має результативні показники, за якими оцінюється її ефективність. Кошторис у цьому випадку є первинною формою деталізації витрат у межах бюджетної програми [2, с. 122].

Роль головних розпорядників коштів полягає у затвердженні кошторисів підвідомчих установ, контролі за їх виконанням та проведенні внутрішнього аудиту. Це створює багаторівневу систему контролю, що зменшує ризики зловживань та підвищує рівень підзвітності.

У післявоєнний період Україна потребує значних фінансових ресурсів для відновлення зруйнованої інфраструктури, житлового фонду, об'єктів освіти, охорони здоров'я та соціальної сфери. За оцінками експертів, станом на 31 грудня 2024 року загальний обсяг коштів, необхідних для реалізації програми відбудови впродовж наступних десяти років, становить близько 524 млрд доларів США. Ця сума майже у 2,8 раза перевищує номінальний ВВП України за 2024 рік, при цьому основними джерелами фінансування виступатимуть державні кошти та міжнародна фінансова підтримка [3].

За таких умов ефективність і прозорість бюджетних видатків набувають стратегічного значення. Однією з головних проблем залишається неефективне використання коштів – дублювання фінансування між відомствами, затримки з освоєнням бюджетів, низький рівень обґрунтованості видатків. Ключовим інструментом боротьби з цими проблемами є відкритий кошторис. Публікація кошторисів на порталах «E-data» та «ProZorro», де відображаються всі транзакції розпорядників бюджетних коштів, створює можливість громадського моніторингу. Це підвищує довіру до державних фінансів і знижує ризики корупції. Підвищення прозорості кошторисів, посилення аудиту, запровадження програмно-цільового методу та цифрових інструментів сприятимуть створенню відкритої, ефективної системи управління бюджетними коштами, яка забезпечить відновлення України на засадах фінансової стабільності, довіри та відповідальності [1, с. 112-113]. У відновленні України кошторис, як основний фінансовий документ, виступає

головним інструментом забезпечення ефективності та прозорості використання бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. Семенець І. В., Шевченко С. О., Григорів О. О. Ефективність бухгалтерського обліку в державному секторі України в умовах цифровізації. *Modern Economics*. 2024. № 47. С. 109-115. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-16 (дата звернення: 10.11.2025).
2. Шелест О.Л., Гузенко А.Л. Удосконалення механізму складання кошторису бюджетної установи. *Економічні студії*. 2018. № 4 (22). С. 120-124. URL: https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/623894 (дата звернення: 10.11.2025).
3. 524 млрд доларів на відновлення та реконструкцію потребуватиме Україна у найближчі 10 років – оприлюднено нову оцінку RDNA4. *Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України:* веб-сайт. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/984642e7-f971-4aa7-8cc0 (дата звернення: 11.11.2025).

УДК 658.15:336.7:004(477)

Ушеренко С. В.
к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Алексін Г.О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ФІНАНСАМИ

Військові дії РФ проти України здійснили негативний вплив на розвиток національної економіки, зокрема, на її сферу підприємництва, що виступає драйвером розвитку. Значна кількість підприємств розміщених на Сході України на

окупованих територіях зупинили свою роботу, а частина підприємств, що за програмою релокації змінили своє розташування, але так і не змогли відновити свою роботу. Діяльність підприємницької сфери України ще блокується внаслідок руйнації енергетичної інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, скорочення виробничого персоналу, зменшення інвестицій в основний капітал, корупційних впливів на підприємництво тощо. Незадовільний стан підприємницької сфери України, що проявляється в її зменшенні як за кількісним складом підприємств, так і за обсягом продукції та її якості стає одним з визначальних факторів рецесії національної економіки, критичного дефіциту державного бюджету, негативного балансу експорт/імпорт. Звідси постає завдання активізації підприємницького сектору з погляду як у воєнний період, так і у повоєнні часи в Україні. При цьому, якщо у воєнні часи пріоритетом стає відновлення виробництв, оптимізації логістичних ланцюгів і розширення ринків збуту продукції то у повоєнні часи постає ще завдання інноваційної модернізації виробництв [1].

Враховуючи, що переважну частку сфери підприємництва в Україні складає корпоративний сектор, то найбільшу увагу має привертати саме корпоративний сектор, зокрема визначальні ресурси його діяльності та розвитку - корпоративні фінанси. Розглядаємо корпоративні фінанси як сукупність економічних (фінансових) відносин, пов’язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, капіталу, грошових коштів, їх обігом з метою забезпечення максимізації вартості корпоративного підприємства. Враховуючи обсяг корпоративного сектору і відповідно корпоративних фінансів це визначає значущість їх ролі у фінансовій системі держави для обслуговування сфери матеріального виробництва, формуванні національного багатства та ВВП. Таким чином корпоративні фінанси виступають індикатором стану як окремого корпоративного підприємства, так і через їх множину в корпоративному секторі загалом стану національної економіки. Особливості кожного корпоративного

підприємства знаходять відображення у специфіці формування фінансових ресурсів та функціонального призначення у вирішенні завдань діяльності підприємства.

З позиції значущості корпоративних фінансів у національній економіці актуалізується проблема системного аналізу корпоративних фінансів в контексті ефективності управління ними, зокрема в умовах підвищеної ризиковості; забезпечення інвестиційної діяльності підприємств, появи та поширення новітніх фінансових технологій (далі – ФінТех), а також розбудови інституціонального середовища для розвитку і поширення новітніх фінансових технологій. Разом це має стати одним із визначальних факторів розвитку підприємницької сфери національної економіки. Водночас, ефективність управління фінансами корпоративного підприємства визначає його стійкість, інвестиційну привабливість, а також потенціал розвитку.

У цьому плані виникає проблема дослідження підходів до забезпечення ефективного управління корпоративними фінансами шляхом застосування ефективних механізмів та інструментів управління на практиці. Окреслимо основні напрями наукових розвідок за напрямами зазначених проблем. Теоретико-методологічною базою управління корпоративними фінансами прийнято вважати концепцію вартісно-орієнтованого управління (англ. value based management, VBM), яка пов’язується із підпорядкуванням всіх процесів, які відбуваються в корпоративному підприємстві єдиній меті – створенню доданої вартості для інвесторів. При цьому інвестори відчувають факт створення доданої вартості у разі отримання дивідендів чи зростання ринкового курсу корпоративних прав. В рамках цієї концепції розроблені різні моделі, серед яких найбільшого поширення внаслідок їх практичного значення такі : максимізації вартості (доходів) власників корпоративних прав організації (англ. Shareholders Value Added – SVA); нарощування акціонерного капіталу (SVA); економічної доданої вартості (EVA); управління грошовою доходністю (CVA); скоригованих грошових надходжень і витрат (CFROI); управління на основі очікувань (EBM); управління ринковою

доданою вартістю (MVA); модель Едварда Белла-Ольсона (EBO); управління грошовою доданою вартістю (RCF); доданого грошового потоку (CFA); об'єднання фінансової та економічної моделей доданої вартості (FEVA); застосування EVA до не фінансових аспектів діяльності (RAVE) та інші. До цих моделей додаються моделі оцінки застосування фінансових інструментів, як-то: оцінки доходності фінансових активів, диверсифікованого портфеля акцій; оцінки деривативів; моделі оцінки акцій на основі їх доходності; оцінки облігацій на основі їх доходності; оцінки векселів; модель оцінки фінансових активів з урахуванням систематичного ризику та ін.

Застосування зазначених моделей і фінансових інструментів залежить від організаційно-правової форми корпоративного підприємства, його розмірів, обсягу і структури капіталу та скерованих фінансів, а також в залежності від часового періоду, наприклад, в короткостроковому періоді з використанням економічної доданої вартості (EVA), в довгостроковому періоді – ринкової доданої вартості (MVA). Основними перевагами використання моделей оцінювання економічної та ринкової доданої вартості та управління нею є можливість комплексного оцінювання діяльності підприємства в поточному та перспективних періодах, врахування вартості капіталу, можливість створення системи стимулювання персоналу з урахуванням його компетентностей та внеску у вартість підприємства.

Розгляд питання пошуку фінансово-аналітичних показників, орієнтованих на розкриття стратегічних перспектив збільшення вартості фінансових ресурсів, змушує звернути увагу на той факт, що на сьогоднішній день у практиці управління фінансами та контролінгу провідних корпорацій світу спостерігається поступова відмова від використання традиційних критеріїв ефективності, які ґрунтуються на бухгалтерській звітності. Такі традиційні показники як прибуток, рентабельність власного капіталу, рентабельність продажів своєчасно не відображають ризики зменшення вартості підприємства, а також вони не виявляють зв'язок курсом корпоративних прав та вартістю бізнесу, які формуються ринком капіталів.

Недостатність врахування тільки показників прибутку та рентабельності для визначення вартісних параметрів підприємства пояснюється також такими основними чинниками: використанням підприємствами різних систем бухгалтерського обліку та методів визначення показників, що наводяться у звітності; неврахуванням поточних потреб інвестування коштів в оборотні та необоротні активи підприємства; ігнорування фактору зміни вартості грошей у часі; неврахуванням змін вартості інтелектуального капіталу (включає об'єкти інтелектуальної власності, компетентності персоналу, гудвіл) в умовах технологічних змін. Звідси випливає доцільність здійснення оцінки та управління вартістю фінансових ресурсів і підприємства в цілому в залежності від часового періоду: в короткостроковому періоді з використанням економічної доданої вартості (EVA), в довгостроковому – ринкової доданої вартості (MVA). Основними перевагами використання економічної та ринкової доданої вартості визначено комплексне оцінювання діяльності підприємства в поточному та перспективних періодах, врахування вартості капіталу (включаючи вартість інтелектуального капіталу), можливість створення системи стимулювання персоналу з урахуванням їх компетентностей і внеску у вартість підприємства.

Для управління корпоративним фінансами (як і взагалі фінансовими ресурсами) підприємства і підприємством у цілому перспективним є використання методології Системи Збалансованих Показників (далі – СЗП), запропонованої Нортоном і Капланом, яка включала показники діяльності підприємства за позиціями в секторах фінанси, ринок, внутрішні бізнес-процеси і клієнти з метою управління цими взаємопов'язаними показниками з метою досягнення стратегічних цілей підприємства. За концепцію вартісно-орієнтованого управління підприємством для повноти підходу до управління підприємством доцільно здійснювати оцінку й управління показниками в шести взаємопов'язаних площинах діяльності підприємства : інвестиційна, корпоративні фінанси, клієнти, бізнес-процеси, персонал, інституціональне середовище. Якщо є публічно-приватне

партнерство або на перспективу, то додається ще така площина діяльності підприємства, як публічно-приватне партнерство. Поєднання ієрархічної корпоративної та особистісної збалансованих систем показників дозволяє стимулювати внесок бізнес-сегментів, центрів відповідальності, управлінського персоналу підприємства і окремого його працівника у зростанні вартості підприємства.

Зараз спостерігається помітна тенденція застосування фінансових технологій (ФінТех) і штучного інтелекту в підходах до управління корпоративними фінансами [2]. Сучасні ФінТех технології штучного інтелекту, що надають спеціалізовані ФінТех-компанії, забезпечують як високу продуктивність, адаптивність до змін зовнішнього середовища і характеризується гнучкістю, оперативністю, аналізом великого масиву даних і це особливо добре підходить для використання процесів прийняття раціональних рішень на основі масиву даних та використовуючи Big Data, машинне навчання та предикативну аналітику, Запровадження ФінТех можуть отримати новітні знання про поведінку клієнтів, ринкові тенденції та операційну ефективність. Такий підхід дозволяє підприємству адаптувати свої послуги, оптимізувати свою діяльність і зрештою перевершити конкурентів, які покладаються на традиційні методи прийняття рішень. ФінТех-компанії при формуванні клієнт орієнтованого підходу використовують дані для розуміння та прогнозування потреб та переваг клієнтів. Аналізуючи моделі витрат, ФінТех-додаток може пропонувати персоналізовані поради щодо складання бюджету або рекомендувати інвестиційні можливості.

Аналізуючи ретроспективні дані та тенденції ринку, ФінТех допоможуть виявляти потенційні ризики та розробити запобіжні заходи, зокрема, на базі моделей кредитного скорингу.

Операційна ефективність - ще одна область, де дані, засновані на інсайтах, можуть мати істотний вплив. Оптимізація процесів на базі аналізу даних транзакцій дозволяє скоротити витрати та покращити надання послуг. Наприклад, платформи

кредитування між приватними особами (P2P) використовують дані для ефективного зіставлення кредиторів та позичальників. Аналітика даних може допомогти відстежувати транзакції щодо підозрілої діяльності, тим самим сприяючи зусиллям боротьби з відмиванням грошей (AML). Дані, отримані за допомогою такого аналізу, є дуже цінними при розробці нових продуктів та послуг. Розуміючи потреби та прогалини ринку, ФінТех можуть впроваджувати інноваційні рішення, які відповідають потребам їх цільової аудиторії, наприклад, це продукти мікрострахування.

При розгляді питання про вихід на нові ринки дані ФінТех можуть розкрити інформацію про місцеву фінансову поведінку та переваги, дозволяючи підприємству налаштовувати свої пропозиції, наприклад, якщо мобільний платіжний сервіс адаптує свою платформу для різних регіонів, проаналізувавши дані про локальні транзакції.

Список використаних джерел:

1. Лієв О.С. Суспільна інноваційна модернізація як імператив оновлення сучасної України / в кн. Moderní aspekty vědy: XL. Díl mezinárodní kolektivní monografie [Modern aspects of science: 40-th volume of the international monograf] /Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. str. 126 – 152.

2. Aleksin G., Usherenko S., Kaminska I. FinTech in Ukraine’s post-war recovery: governance and managerial reflections. *Green Blue and Digital Economy Journal*. 2025. №6(2). P. 55–62. https://doi.org/10.30525/2661-5169/2025-2-7

ПЛАТФОРМА VIII
ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

УДК 336.7:368

Ваховська А.А.
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
кафедра фінансів та цифрових технологій
Державний податковий університет, Україна
Болдова А.А.
к.п.н., доцент кафедри фінансових ринків та технологій,
Державний податковий університет, Україна

ESG-СТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

ESG-страхування (абревіатура від Environmental, Social, Governance) означає врахування екологічних, соціальних і управлінських чинників у страховій діяльності. Це перехід від традиційного оцінювання ризиків, що фокусується лише на фінансових та операційних небезпеках, до ширшої перспективи, яка враховує вплив бізнесу на довкілля та суспільство. Іншими словами, страхові компанії починають оцінювати не лише ймовірність фінансових втрат, а й екологічні ризики (наприклад, кліматичні зміни та стихійні лиха), соціальні ризики (праця, права людини, безпека співробітників) та прозорість управління. Як зазначає PwC, «у своїй основі страхування — це механізм спільного розподілу та управління ризиками, принципи якого нерозривно пов’язані з ESG-критеріями» [2].

Таким чином, ESG-страхування допомагає компаніям краще передбачати довгострокові загрози і трансформувати їх у дії, що підтримують сталий розвиток.

Інтеграція ESG у страхування також розглядає інвестиції страховика: інвестиційні портфелі крупних страховиків дедалі більше враховують екологічні та соціальні критерії, щоб сприяти сталому економічному зростанню і мінімізувати

кліматичні ризики. У короткостроковій перспективі ESG-страхування також може приносити вигоди бізнесу: наприклад, брендинг сталих практик та краща репутація на ринку залучають клієнтів і інвесторів.

У США, ЄС та Великій Британії страхова галузь активно адаптує ESG-орієнтовані підходи. Регулятори вводять обов'язкові розкриття кліматичних ризиків (наприклад, за стандартами TCFD в США та майбутньою європейською звітністю), через які страховики вимушені «у різних аспектах бізнесу обговорювати, як вони вирішують питання кліматичних змін». У багатьох країнах страхові компанії добровільно приєднуються до глобальних ініціатив: так, в 2012 р. було ухвалено UNEP-FI Principles for Sustainable Insurance, які слугують рамками для інтеграції ESG-факторів у страхування. Крім того, існують альянси типу Net-Zero Insurance Alliance, де учасники зобов'язуються досягти нульових викидів у страхових портфелях до 2050 р. (проте частина компаній оголосила про вихід під тиском політичних подій) [1].

Провідні світові страховики почали публічно звітувати про ESG-ініціативи та впроваджувати спеціальні продукти. Наприклад, Allianz заявляє, що «врахування принципів сталості у страховому бізнесі дає нам змогу керувати ризиками й використовувати можливості для підтримки сталого розвитку». AXA наголошує на ролі страхування в допомозі клієнтам перейти на екологічно безпечні моделі: страховики стають «довгостроковими партнерами» бізнесу у трансформації, і хоч поки що «добре ESG може відображатися у ціноутворенні», основне завдання — разом з клієнтами визначати й управляти новими ризиками перехідного періоду. Swiss Re підкреслює, що страхова галузь є «каталізатором трансформаційного прогресу»: за оцінками, понад 40% глобальних ризиків залишаються незастрахованими, а розширене страхування (наприклад, для аграріїв, які потерпають від кліматичних шоків, чи розробки страхування здоров'я для забезпечення доступності медичної допомоги) здатне значно підвищити стійкість суспільства [4].

Багато страховиків також впроваджують цільові «зелені» продукти. Наприклад, Generali виділяє в еко-сфері окремі пакети: страхування екологічної мобільності (для електромобілів, велосипедів, з винагородами за низький пробіг чи відповідальну їзду), покриття для реалізації сертифікованих заходів з енергоефективності будівель, страхування обладнання відновлюваної енергетики (сонячних панелей тощо) та покриття за ризиками кліматичних подій із орієнтом на зменшення збитків. Аналогічні продукти є в інших країнах: поліси знижують тарифи для екодружніх клієнтів (зелений офіс, безпечне виробництво), страхують переробку відходів, компенсацію витрат на ліквідацію забруднень тощо. Спільним для міжнародного досвіду є розуміння, що ESG-орієнтація приносить довгострокову цінність і це не модна тенденція, а фундаментальна зміна, що демонструє «цінність довгострокової перспективи» і показує: фінансова стійкість і сталий розвиток «не виключають один одного, а взаємопов'язані» [3].

ESG-страхування спрямоване на системний аналіз загроз і превентивні заходи. Якщо класичне страхування часто зосереджене на компенсації втрат, то ESG-підхід означає також стимулювання профілактичних дій і зміни бізнес-моделі клієнтів. Наприклад, страхові продукти з елементами ESG можуть включати бонуси чи знижки за безпечний та екосвідомий стиль управління, за інвестиції у безпечні технології або за соціальну відповідальність компанії. Як зазначають експерти, інтеграція ESG дає страховикам змогу «виходити за межі того, що ми не будемо покривати», і фокусуватися на тому, як можна підтримати клієнтів у переході (наведення нових технологій, адаптація бізнесу) [4].

У контексті управління ризиками ESG-страхування пропонує більш комплексний підхід: воно враховує можливість загальносистемних ризиків (наприклад, глобальних кліматичних змін) і ризиків, пов'язаних із соціальними чинниками (нерівністю, безпекою праці, регуляторними нормами), що зазвичай виходять за межі поточних полісів. Багато страховиків визнають, що без врахування екологічних і соціальних факторів традиційні моделі нездатні адекватно оцінити

майбутні втрати. Водночас ESG-орієнтація відкриває нові можливості: розвиток «зелених» страхових продуктів для відновлюваної енергетики чи енергоефективності, укладання партнерських договорів із клієнтами на довгострокову підтримку безпечних технологій тощо. За оцінками галузевих дослідників, інтеграція ESG-факторів у страхування показує потенціал створення довгострокової вартості: зростаючі акцент на кліматичних ризиках та соціальній відповідальності спонукають страховиків змінювати свої політики перестрахування та інвестиції, що в перспективі має знизити їхні збитки від стихійних лих і підвищити репутацію бізнесу. Таким чином, ESG-страхування допомагає бізнесу не лише захиститися від негараздів, але й активніше впроваджувати стійкі практики, підвищуючи довіру інвесторів і громадськості.

В Україні ESG-страхування поки що перебуває на початковій стадії розвитку. Усі елементи ESG активно обговорюються в контексті відбудови економіки після війни: страховий ринок зазнає «тиску світових трендів сталого розвитку» та демонструє обережну адаптацію до них. Водночас характерні для України фактори – триваюча війна, недостатня регуляція та низька обізнаність клієнтів – створюють бар'єри для швидкого впровадження ESG-підходів. З одного боку, світові фінансові установи (ЄБРР, МБРР, IFC тощо) уже вимагають від проєктів явного виконання ESG-критеріїв; за цією логікою українські страховики, що підтримують проєкти відновлення енергетики чи інфраструктури, повинні враховувати «зелені» умови. З іншого боку, ринок в Україні історично був менш підготовленим до екологічних страхових продуктів (зелених полісів), і сьогодні на державному рівні відсутня чітка стратегія сталого страхування [1].

Незважаючи на це, спостерігаються окремі ініціативи. Так, Україна в рамках євроінтеграції поступово імплементує вимоги екологічної звітності: банки та корпорації готуються до нових стандартів (ESRS), що стимулюють компанії валідувати власні «зелені» інвестиції. Страховики можуть долучатися до цих процесів через розробку спеціалізованих продуктів – наприклад, покриття для

відновлюваної енергетики, страхування енергоефективності будівель чи транспортних засобів з низьким викидом CO_2. Уже розпочинаються дискусії про параметричне страхування (індексне покриття кліматичних ризиків), яке часто використовує діджитал-інструменти – це приклад InsurTech-ініціатив, що можуть підтримати сталий розвиток. Деякі страхові компанії також вивчають можливість участі в державних гарантійних або кредитних програмах для «зелених» проєктів. Проте в цілому ринок «зеленої» пропозиції поки малий: експерти констатують «низький рівень інтеграції» українських страховиків до міжнародних платформ сталості, а окремі ініціативи зазвичай поодинокі й зосереджені на зовнішньому інвестиційному середовищі.

Важливими передумовами для розвитку ESG-страхування в Україні є загальне підвищення інвестпривабливості країни через сталий розвиток: відбудова енергосистеми, орієнтація бізнесу на європейські стандарти та зростання «зелених» інвестицій, що, за підрахунками, до 2026 року можуть сягнути $34 трильйони світових активів. Як підкреслює Аналітичний журнал «Економіка та суспільство», «страхові компанії адаптують бізнес-моделі, впроваджуючи принципи сталого розвитку», а розвиток ESG в страховій галузі зміцнює її стійкість і конкурентоспроможність на світовому ринку. Водночас основні бар’єри – це війна, регуляція та обізнаність клієнтів; крім того, досі не розроблено національної концепції «сталого» страхування і не створено єдиного реєстру таких ініціатив [1].

Для України потенціал ESG-страхування є значним. Страхові компанії можуть активніше залучатися до програм відновлення і підтримки екологічних проєктів, створюючи спеціалізовані полісі (зокрема з урахуванням енергоефективності та «зелених» технологій). Бізнесові слід рекомендувати впроваджувати комплексні ESG-стратегії: адже компанії з «зеленою» звітністю мають переваги (наприклад, пільгове кредитування), а також кращу репутацію на міжнародному ринку. Регулятору варто розробити чітку стратегію сталого страхування: наприклад, створити стимулювальні норми (податкові пільги, підтримка інноваційних рішень,

впровадження обов'язкової звітності за ESG-факторами та включення страхування до державних кліматичних планів). Необхідна співпраця з міжнародними ініціативами (UNEP FI PSI, Net-Zero Insurance Alliance тощо), а також навчання фахівців. Для повної інтеграції ESG-страхування потрібна «комплексна політика розвитку», що поєднуватиме державні ініціативи, міжнародну підтримку і потенціал страховиків [1].

Отже, ESG-страхування може стати ефективним інструментом підтримки сталого розвитку бізнесу в Україні. Воно дозволить підвищити адаптивність економіки до майбутніх викликів (екологічних, соціальних і управлінських), залучити інвестиції та зміцнити міжнародну конкурентоспроможність. Активна інтеграція ESG-принципів у страховій галузі сприятиме довгостроковій стійкості ринку та усвідомленому ризик-менеджменту, що у сукупності робить страховий сектор дієвим механізмом стимулювання стабільного зростання бізнесу

Список використаних джерел:

1. Будько О. В., Снімщіков А. О. Управління сталим розвитком банків. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки*. 2025. № 2 (78). С. 121–128. URL: https://doi.org/10.32689/2523-4536/78-18 (дата звернення: 19.10.2025).

2. Опальчук Р., Чорновол А., Поплюйко Я. Інтеграція esg-принципів у діяльність українських страхових компаній: глобальні тренди та місцеві особливості. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-113 (дата звернення: 19.10.2025).

3. Column in "ekonomichna pravda": ukraine on the path to the EU. how ESG is changing the rules of the game – impact force. *Impact Force*. URL: https://theimpactforce.org/column-in-ekonomichna-pravda-ukraine-on-the-path-to-the-eu-how-esg-is-changing-the-rules-of-the-game/#:~:text=The%20integration%20of%20ESG%20standards,9%20trillion – (дата звернення: 19.10.2025).

4. ESG: a growing sense of urgency. *PwC*. URL: https://www.pwc.com/us/en/industries/financial-services/library/esg-insurance-industry.html#:~:text=At%20its%20core,%20insurance%20is,as%20protective%20of%20company%20value (дата звернення: 19.10.2025).

УДК 004.8:336.7

Цапяк А.В.
здобувачка першого рівня вищої освіти
41 групи, факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник: Домбровська С.О.
к.е.н, старший викладач
Одеський національний економічний університет

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОЦЕСИ ОБРОБКИ ФІНАНСОВИХ ДАНИХ ЗІ СТРУКТУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ

У сучасних умовах глобальної цифровізації та посилення технологічної конкуренції штучний інтелект (ШІ) набуває статусу стратегічного чинника економічного розвитку та ключового інструменту трансформації фінансових систем. Провідні країни світу — США, Китай, держави Європейського Союзу, Японія — інвестують значні ресурси у розвиток інтелектуальних технологій, розглядаючи їх як засіб підвищення національної безпеки, продуктивності праці та інноваційної стійкості [1]. Україна також поступово формує власне інституційне середовище для розвитку ШІ: реалізуються програми цифровізації, створюються аналітичні центри, а вітчизняні стартапи активно інтегруються у світовий фінтех-простір.

Штучний інтелект уже довів свою ефективність у різних секторах — від медицини й промисловості до освіти та логістики. Однак найвідчутніший ефект його впровадження спостерігається саме у фінансовій сфері, де точність аналітики, швидкість обробки інформації та якість прогнозування визначають конкурентоспроможність компаній. Інтеграція ШІ у фінансові процеси сприяє

оптимізації управління капіталом, автоматизації операцій, вдосконаленню контролю за ризиками та формуванню адаптивних моделей фінансування.

В умовах динамічного розвитку корпоративного сектору та глобальної інтеграції ринків особливого значення набуває застосування штучного інтелекту у структурному фінансуванні — системі, яка забезпечує безперервність грошових потоків і підтримку ліквідності підприємств. Його використання дає змогу побудувати ефективну взаємодію між постачальниками, покупцями та фінансовими інститутами, знижуючи ризики і прискорюючи фінансові операції [2].

ШІ у структурному фінансуванні виконує не лише функцію автоматизації, а й виступає як аналітичний інструмент, що здатний виявляти закономірності у великих обсягах фінансових даних. Це дозволяє приймати управлінські рішення, засновані на доказовій базі, а не інтуїтивних припущеннях. У межах Supply Chain Finance (SCF) інтелектуальні алгоритми застосовуються для вдосконалення механізмів зворотного факторингу, динамічного дисконтування, управління запасами та дебіторською заборгованістю.

Алгоритми ШІ дають змогу:

1. Оцінювати фінансову стійкість контрагентів з урахуванням історичних і поведінкових даних, що мінімізує ризик неплатежів та підвищує надійність фінансових угод.

2. Оптимізувати управління ліквідністю завдяки прогнозуванню грошових потоків у реальному часі, автоматизації погодження інвойсів і підвищенню ефективності оборотного капіталу.

3. Інтегрувати ESG-критерії у процес прийняття фінансових рішень, забезпечуючи баланс між економічною вигодою, соціальною відповідальністю та екологічною стійкістю.

Застосування ШІ в SCF реалізується через спеціалізовані фінансові платформи — *Taulia*, *Kyriba*, *Tradeshift*, *C2FO* тощо, які дозволяють здійснювати моніторинг транзакцій, аналізувати ризики й оптимізувати фінансування у режимі

реального часу. Це значно підвищує прозорість фінансових операцій, зменшує трансакційні витрати й забезпечує стабільність ланцюгів постачання [2].

На міжнародному рівні спостерігається чітка тенденція до формування нової архітектури фінансових ринків**,** заснованої на аналітиці даних. США та Китай активно розробляють національні стратегії розвитку ШІ у фінансах; країни ЄС фокусуються на створенні етичних стандартів та регуляторних рамок, а Україна поступово розвиває власну фінтех-екосистему, залучаючи міжнародні гранти та інвесторів у сферу аналітичних технологій.

Застосування штучного інтелекту у структурному фінансуванні формує нову парадигму управління фінансовими потоками, що базується на аналітичних даних, швидкості обробки інформації та прогнозній оцінці ризиків. Використання ШІ підвищує ефективність та прозорість фінансових операцій, сприяє зниженню витрат і зміцнює фінансову стійкість підприємств.

Отже, поєднання штучного інтелекту та структурного фінансування створює інноваційну концепцію сталого фінансового розвитку. Інтелектуальні технології перетворюють фінансову систему на адаптивну й прогностичну структуру, де кожна транзакція супроводжується глибоким аналітичним аналізом. Перспективними напрямами подальших досліджень є оцінка ефективності впровадження ШІ у фінансову практику, формування етичних стандартів його використання та створення національних цифрових платформ структурного фінансування на основі інтелектуальних алгоритмів.

Список використаних джерел:

1. Ніколаєв Д., Цевух С. Modern understanding of supply chain finance. *"Scientific notes of the University"KROK"*. 2025. P. 99–106. URL: https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-79-99-106 (date of access: 01.11.2025).

2. Фокін О. В. Вплив використання штучного інтелекту на фінансовий сектор. *Академічні візії*. 2024. № 34. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/1322/1215 (дата звернення: 01.11.2025).

УДК 336.7:004.7

Павлюченко К.С.
здобувачка 5 курсу 8 групи ЦЗФН
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник: Домбровська С.О.
к.е.н., ст. викладач
Одеський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ФІНТЕХ-ТЕХНОЛОГІЙ НА КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ

Діджиталізація фінансового сектору є одним із ключових напрямів трансформації сучасної економіки. Застосування цифрових технологій змінює традиційні підходи до управління фінансовими потоками, організації платежів, оцінювання ризиків та взаємодії між суб'єктами ринку. В основі цих процесів знаходяться фінансово-технологічні інновації (FinTech), які поєднують фінанси, інформаційні технології та інтелектуальні алгоритми обробки даних. Отже, Fintech (фінансові технології) — технології, які допомагають фінансовим службам та компаніям керувати фінансовими аспектами бізнесу [2].

Фінтех-технології включають в себе: мобільний банкінг, системи штучного інтелекту, краудфандинг, блокчейн та криптовалюта, P2P-кредитування [1].

Використання штучного інтелекту в корпоративних фінансах дозволяє автоматизувати аналіз фінансової звітності, виявляти аномалії в операціях та прогнозувати майбутні грошові потоки з високою точністю. Мобільний банкінг забезпечує швидкий доступ до фінансових сервісів, що сприяє прискоренню операційної діяльності підприємств та підвищенню фінансової гнучкості. Краудфандинг та інші альтернативні моделі фінансування, зокрема P2P-кредитування, розширюють можливості залучення капіталу, зменшуючи залежність бізнесу від традиційних банківських установ. Технологія блокчейн, у свою чергу, забезпечує прозорість транзакцій, підвищує безпеку та дозволяє

знизити ризик шахрайства, а криптовалюти відкривають нові механізми транскордонних платежів та інвестиційної діяльності.

Таблиця 1. Особливості впливу традиційних та фінтех-рішень на корпоративні фінанси

Характеристика	Традиційні фінансові інструменти	Фінтех-рішення
Швидкість операцій	Залежить від банківських процедур	Миттєві або значно прискорені транзакції
Доступ до фінансування	Обмежений, суворі умови кредитування	Альтернативні джерела: краудфандинг, P2P, цифрові платформи
Управління даними	Ручна аналітика, високий ризик помилок	Big Data + AI забезпечують точний аналіз і прогноз
Прозорість розрахунків	Може бути обмежена, особливо при багатьох посередниках	Блокчейн забезпечує повну прозорість і простежуваність
Витрати на транзакції	Вищі через посередників	Нижчі завдяки автоматизації та технологіям
Ризики шахрайства	Вище, через централізованість систем	Зниження ризиків завдяки криптографії та смарт-контрактам
Гнучкість адаптації бізнесу	Низька, зміни впроваджуються повільно	Висока, системи можуть швидко масштабуватися і оновлюватися

Джерело: складено автором на основі [3,4,5]

Проведене порівняння засвідчує, що фінтех-технології суттєво змінюють підходи до управління корпоративними фінансами. На відміну від традиційних фінансових інструментів, FinTech-рішення забезпечують значно вищу швидкість обробки транзакцій, знижують операційні витрати та розширюють доступ бізнесу до фінансових ресурсів за рахунок альтернативних форм фінансування, таких як краудфандинг і P2P-кредитування. Використання штучного інтелекту та великих даних дозволяє підвищити точність фінансового аналізу та прогнозування, а технологія блокчейн забезпечує прозорість та безпеку обліку операцій. Таким чином, FinTech стає не просто інструментом оптимізації, а стратегічним фактором підвищення конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах цифрової економіки. Разом з тим упровадження фінтех-рішень вимагає від компаній адаптації бізнес-процесів та посилення заходів кібербезпеки.

Список використаних джерел:

1. Що вам варто знати про тенденції та можливості фінтеху. URL: https://pnn.com.ua/ua/blog/detail/what-you-should-know-about-fintech-trends-and-opportunities
2. Що таке FinTech? URL: https://finacademy.net/ua/materials/article/fintech
3. Національний банк України. Звіт про розвиток фінансових технологій в Україні 2023 р. URL: https://bank.gov.ua/
4. Шевченко М. М., Гаврилюк В. М., Рудич О. О. Криптовалюти і традиційні фінансові інструменти: порівняльний аналіз і перспективи. *Інвестиції: практика та досвід.* 2023. №7. С. 51-57.
5. Фінтех: виклики у розробці банківського програмного забезпечення. URL: https://pnn.com.ua/ua/blog/detail/fintech-challanges-in-banking-software-development-2

УДК 336.2

Десятко П.Р.
здобувач групи ІН-403,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Синицький Р.К.
асистент кафедри комп'ютерних наук,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасне підприємство не може ефективно функціонувати без впровадження цифрових технологій у фінансове управління та оподаткування. Цифровізація дозволяє підвищити ефективність контролю, забезпечити прозорість обліку та зменшити ризики, пов'язані з помилками або зловживаннями. Використання програмних рішень та автоматизованих систем обліку сприяє більш точному плануванню витрат та оцінці податкових зобов'язань підприємства.

Інтеграція сучасних цифрових технологій у фінансові процеси забезпечує швидку обробку великих обсягів даних, підвищує їх достовірність та оперативність. Завдяки автоматизації рутинних операцій фінансові фахівці можуть приділяти більше уваги стратегічному аналізу та плануванню. Цифрові інструменти також підвищують прозорість фінансових операцій і зменшують ризики людської помилки. Дослідження показують, що впровадження цифрових фінансових систем стимулює інноваційний розвиток підприємств, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та оптимізації управлінських рішень [1].

У сфері оподаткування цифрові технології дозволяють автоматизувати розрахунок податків, вести електронний облік доходів і витрат, формувати звітність у реальному часі та контролювати виконання податкових зобов'язань. Це зменшує адміністративне навантаження та скорочує витрати часу на підготовку документів. Сучасні системи також своєчасно оновлюють норми й ставки відповідно до змін

законодавства, що мінімізує ризик помилок і штрафів. Такий підхід є особливо важливим для малого та середнього бізнесу, де ресурси обмежені, а вимоги до точності залишаються високими [2].

Важливим аспектом цифрової трансформації є інтеграція виробничих і фінансових процесів у єдину інформаційну систему. Це дозволяє формувати точні розрахунки собівартості продукції, що впливає на податкове планування та визначення бази оподаткування. Завдяки автоматизованому збору даних щодо витрат на матеріали, енергію та амортизацію підприємства отримують інструменти для об'єктивної оцінки фінансових результатів і зниження ризику податкових донарахувань.

Цифрові системи також значно спрощують процес внутрішнього та зовнішнього аудиту, забезпечуючи доступ до структурованих даних у режимі реального часу. Автоматизація фінансових процесів мінімізує кількість ручних операцій і знижує ризик арифметичних помилок або навмисних спотворень інформації. Це підвищує якість фінансового контролю та сприяє більш прозорій взаємодії між бізнесом і контролюючими органами.

З економічної точки зору цифрові платформи допомагають оптимізувати структуру витрат, оскільки автоматизація зменшує потребу в додаткових працівниках і прискорює обробку фінансових операцій. Для підприємств, що створюють 3D моделі або прототипи, такі рішення забезпечують оперативні розрахунки матеріальних витрат, прогнозування використання ресурсів та оцінку фінансової доцільності технологічних процесів.

Прикладом практичного застосування цифрових технологій є вебплатформа для створення 3D об'єктів з пластику. Хоча її основна мета це моделювання та прототипування виробів, платформа дозволяє підприємству контролювати витрати, інтегрувати виробничі дані у фінансовий облік та враховувати податкові наслідки використаних матеріалів і технологій. Це демонструє, як цифрові інструменти

виробництва поєднуються із сучасними механізмами фінансового контролю та оподаткування, підвищуючи точність даних і прозорість фінансових потоків [3].

Отже, цифрові технології у фінансах та оподаткуванні підприємств є ефективним засобом підвищення прозорості та управлінської ефективності. Інтеграція спеціалізованих платформ, зокрема вебплатформ для 3D моделювання, поєднує інноваційне виробництво з сучасними підходами до обліку та податкового планування, сприяє оптимізації витрат і підтримує розвиток цифрової економіки України.

Список використаних джерел:

1. Obuobi B. Impact of Digital Finance on Manufacturing Technology Innovation: Fixed-Effects and Panel-Threshold Approaches. *ResearchGate*. URL: https://www.researchgate.net/publication/372591312_Impact_of_Digital_Finance_on_Manufacturing_Technology_Innovation_Fixed-Effects_and_Panel-Threshold_Approaches (дата звернення: 13.11.2025).
2. Opeyemi A. Digital Transformation in Corporate Finance: Implementing Cloud-Based Solutions for Enhanced Efficiency. *ResearchGate*. URL: https://www.researchgate.net/publication/385016423_Digital_Transformation_in_Corporate_Finance_Implementing_Cloud-Based_Solutions_for_Enhanced_Efficiency (дата звернення: 13.11.2025).
3. Digital technologies will deliver more efficient waste management in Europe. *European Environment Agency*. URL: https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/digital-technologies-will-deliver-more-efficient-waste-management-in-europe (дата звернення: 13.11.2025).

УДК 360

Крикунова А.К.
здобувач вищої освіти (бакалаврський рівень),
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Денісова О.О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри інформаційних систем в економіці
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ

Сучасний стан фінансової системи України характеризується високим рівнем невизначеності, зростанням кількості споживчих кредитів та посиленням вимог до управління ризиками з боку регулятора. Тому в умовах глобальної економічної нестабільності, спричиненої як глобальними економічними процесами, так і регіональними чинниками, зокрема воєнною агресією РФ проти України, питання ефективного оцінювання кредитоспроможності позичальників набуває особливої актуальності. У цих умовах традиційні підходи щодо оцінювання ризику, що базуються на ручному аналізі фінансових звітів і кредитних історій, стають малоефективними. З огляду на це, інформаційні технології (ІТ) виступають ключовим інструментом для сучасного ризик-менеджменту.[1] Вони дозволяють перейти від реактивного до проактивного та предиктивного управління ризиками.

Актуальною стає розробка інформаційних систем, які використовують великі обсяги даних (Big Data) для прогнозування, забезпечуючи автоматизацію розрахунків і мінімізуючи суб'єктивні помилки у процесі прийняття кредитних рішень. Отже, важливим напрямом розвитку фінансових технологій постає інтеграція методів машинного навчання, предиктивної аналітики та інформаційного моделювання у процесі прийняття рішень. Саме ці інструменти дають змогу підвищити точність прогнозування дефолтів, оцінювати ризики в реальному часі та створювати адаптивні моделі, що реагують на зміни економічного середовища.

Застосування принципів Basel III, які впроваджує Національний банк України, створює базу для формування більш прозорої, контрольованої та стійкої системи управління ризиками.[2] Водночас ці стандарти вимагають від фінансових установ технічної модернізації моделей з дотриманням таких ключових положень:

1. Stress testing (стрес-тестування): моделі кредитного ризику повинні показувати, що відбувається з кредитним портфелем за умови негативних макроекономічних сценаріїв (наприклад, значне падіння доходів, зростання безробіття, девальвація або різке підвищення ставок).[3]

2. Backtesting and calibration (валідація та калібрування): результати моделей зіставляються із фактичними показниками дефолтів через зміну поведінки позичальників або економічних умов для перевірки точності прогнозів. [4]

3. Model risk management (управління ризиком моделі): фінансові установи повинні контролювати окремий ризик, пов'язаний із самою моделлю, бо якщо модель некоректна, це призводить до неправильних кредитних рішень, і потенційно – до втрат капіталу. При цьому, моделі повинні бути не лише точними, але й контрольованими та прозорими. Тому важливого значення набуває система контролю за життєвим циклом моделей, що забезпечує їхню відповідність нормативним вимогам та реаліям.[5]

З огляду на вищевказані положення для оцінки кредитних ризиків в залежності від спеціалізації фінансової установи використовуються системи Moody’s Analytics[6], SAS Credit Risk Management [7] та FICO TRIAD[8]. Moody’s Analytics базується на поєднанні як традиційних статистичних моделей, так і Big Data, доповнених технологіями ML і NLP. SAS Credit Risk Management застосовує найширший спектр сучасних Big Data і ML. На відміну від вищевказаних систем, FICO TRIAD зосереджується не на регуляторних ризикових моделях, а на поведінковій аналітиці портфеля, використовуючи Big Data та ML-алгоритми. Таким чином, Moody’s і SAS орієнтовані переважно на регуляторне моделювання ризиків, тоді як FICO TRIAD — на поведінкове управління існуючим портфелем.

Висновки. Використання сучасних ІКТ, таких як Moody's Analytics, SAS Credit Risk Management та FICO TRIAD, надає фінансовим установам нові можливості у сфері кредитного ризик-менеджменту. Завдяки обробці Big Data та застосуванню ML-алгоритмів фінансові установи можуть підвищити точність прогнозування дефолтів і оперативно виявляти ризикових позичальників. Таким чином, упровадження принципів Basel III у поєднанні з сучасними IT-технологіями формує основу для створення гнучких та надійних інформаційних систем прийняття кредитних рішень, що є запорукою стабільності фінансового сектору України.

Список використаних джерел:

1. Далик В. П. Використання інформаційних технологій для мінімізації ризиків в управлінні бізнесом у світлі міжнародного досвіду. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 42/2024. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.14549327 (дата звернення: 28.10.2025).
2. Naumenkova S. Basel I, II, III: The development of approaches for strengthening of prudential framework. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Economics. 2015. No. 177. URL: https://doi.org/10.17721/1728-2667.2015/177-12/5 (дата звернення: 27.10.2025).
3. 2023 Stress Test Methodology. URL: https://www.federalreserve.gov/publications/files/2023-june-supervisory-stress-test-methodology.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.11.2025).
4. Basel III Monitoring Report September 2023. URL: https://www.bis.org/bcbs/publ/d554.pdf?utm_source (дата звернення: 27.10.2025).
5. Auditing Capital Adequacy and Stress Testing for Banks 3rd Edition Global Practice Guide. URL:

https://www.theiia.org/globalassets/site/content/guidance/recommended/supplemental/practice-guides/global-practice-guide-auditing-capital-adequacy-and-stress-testing-for-banks/gpg_auditing_capital_adequacy_and_stress_testing_for_banks_3rd_edition.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 27.10.2025).

6. SAS Credit Risk Management. URL: https://www.sas.com/en_us/solutions/risk-management/solution/credit-risk-management.html (дата звернення: 27.10.2025).
7. Moody's Analytics | Risk Management, Credit Ratings Research, Software. URL: https://www.moodysanalytics.com/ (дата звернення: 27.10.2025).
8. FICO TRIAD Customer Manager. URL: https://www.fico.com/en/products/fico-triad-customer-manager (дата звернення: 27.10.2025).

УДК 332.1:336 (477)

Осніговська Є.В.,
здобувач вищої освіти
Державний торговельно-економічний університет
Прокопова О.М.
к.е.н., доцент
Державний торговельно-економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Облік основних засобів, який на міжнародному рівні називається «Майно, установки та обладнання» (PP&E), є важливим аспектом фінансової звітності, що регулюється Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку (IAS) 16 «Основні засоби». Стандарт встановлює принципи визнання, оцінки та розкриття інформації про PP&E для розуміння інвестицій суб'єкта господарювання у ці довгострокові активи та змін у них [2; 4, с. 104]. Для українських підприємств, що звітують за

МСФЗ, застосування МСБО 16 вимагає врахування його вимог, оцінки відхилень від національних стандартів та розуміння складнощів міжнародної звітності [1; 3, с. 376].

Початковий етап обліку основних засобів передбачає їх визнання та оцінку. Основний засіб слід визнавати як актив лише за умови дотримання двох основних критеріїв: існує ймовірність, що майбутні економічні вигоди, пов'язані з цим активом, будуть отримані підприємством, та вартість активу може бути достовірно оцінена [4, с. 105]. Ця вимога вимагає ретельного професійного судження, особливо при визначенні того, чи слід капіталізувати подальші витрати, такі як капітальний ремонт або значна заміна, оскільки вони підвищують корисність активу, або просто віднести їх до витрат на поточне обслуговування [3, с. 377]. При первісному визнанні актив оцінюється за його вартістю, яка охоплює не лише ціну придбання (з урахуванням знижок і неповернених податків), а й усі витрати, безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця та приведенням його у стан, необхідний для використання за призначенням. До вартості також включаються початкові оціночні витрати на демонтаж об'єкта та відновлення місця, якщо суб'єкт господарювання має юридичне або конструктивне зобов'язання це зробити [2]. Крім того, якщо актив є кваліфікованим, витрати на запозичення, безпосередньо пов'язані зі створенням або придбанням такого активу, капіталізуються відповідно до МСБО 23 «Витрати на запозичення».

Після первісного визнання МСБО 16 надає гнучкість у подальшому оцінюванні, дозволяючи вибирати між двома моделями, які повинні застосовуватися послідовно до всієї категорії основних активів [4, с. 107]. Перша — модель собівартості, за якою актив відображається у звіті про фінансовий стан за первісною вартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та знецінення. [1]. Друга — модель переоцінки, за якою об'єкт обліковується за переоціненою (справедливою) вартістю на дату переоцінки мінус подальша амортизація і знецінення. Переоцінки мають проводитися достатньо часто, щоб балансова

вартість не відрізнялася істотно від справедливої вартості. Важливо, що збільшення вартості активу в результаті переоцінки визнається в інших сукупних доходах (OCI) і накопичується в капіталі як надлишок переоцінки, якщо тільки воно не скасовує раніше визнане зменшення переоцінки, яке було віднесено на витрати [3, с. 378; 4, с. 109].

Амортизація відображає систематичне споживання економічних вигод активу [2]. Її розрахунок базується на амортизованій вартості, строку корисного використання та методі амортизації (лінійному, зменшувального залишку чи виробничому). Дані параметри переглядаються щорічно [1]. МСБО 16 також вимагає компонентного підходу — істотні частини активу з різними строками використання амортизуються окремо, а при заміні — вилучаються з балансу [2; 4, с. 111].

Прийняття та обов’язкове застосування МСФЗ певними суб’єктами господарювання в Україні висунуло на перший план низку практичних та концептуальних проблем, пов’язаних з МСБО 16. Ці проблеми часто включають складність та витрати, пов’язані з оцінкою справедливої вартості, що вимагається моделлю переоцінки, яка потребує надійних та частих зовнішніх професійних оцінок, особливо для унікальних або спеціалізованих активів [3, с. 379]. Пов’язана з цим складність полягає у вимозі щодо тестування на знецінення згідно з МСБО 36, що є невід’ємною частиною процесу оцінки основних засобів. Суб’єкти господарювання повинні регулярно оцінювати будь-які ознаки того, що балансова вартість активу може бути більшою за його відшкодовувану вартість [2]. Крім того, сфера звітності щодо довгострокових активів була розширена МСФЗ 16 «Оренда», який, хоча і є окремим від МСБО 16, має значний вплив на загальну суму заявлених основних засобів, вимагаючи від орендарів визнавати майже всі орендовані активи в балансі як активи права користування (ROU) та відповідні зобов’язання з оренди [4, с. 112]. Незважаючи на ці складнощі, суворі вимоги МСБО 16 в кінцевому підсумку сприяють підвищенню якості, прозорості та міжнародної порівнянності фінансової звітності, забезпечуючи більш надійну основу для оцінки реального фінансового стану та операційних показників підприємства [2; 4, с. 112].

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення: 16.10.2025).
2. Облік основних засобів за Міжнародними стандартами фінансової звітності. *CREDO*. URL: https://www.credo.com.ua/press-center/consultations/date-2017-07-03/ (дата звернення: 17.10.2025).
3. Kryukova I., Potyshniak O. New requirements for accounting and financial reporting according to international standards. Ukrainian journal of applied economics and technology. 2025. Vol. 2025, no. 1. P. 375-379
4. Shkulipa L. V. Analysis of the methodology of fixed assets in accordance with IAS 16 «fixed assets» AND P(S)BU 7 «fixed assets»: theory and practice. Scientific bulletin of the national academy of statistics, accounting and audit. 2018. No. 4. P. 102-112

УДК 336.7

Черненко В.В.,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальність D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
Державний податковий університет
Мартиненко В.В.,
д.е.н., професор, професор кафедри публічних фінансів
Державний податковий університет

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Цифрова трансформація є ключовим чинником розвитку фінансового ринку України, оскільки сприяє підвищенню ефективності фінансових операцій, забезпечує прозорість процесів та стимулює активніше залучення інвестицій. Водночас диджиталізація створює ряд викликів — від кіберзагроз до зростання

цифрової нерівності, що обумовлює потребу в удосконаленні механізмів державного регулювання та адаптації інституційного середовища.

Питання диджиталізації та впровадження цифрових технологій у фінансовому ринку України досліджувалися в працях таких авторів, як Бірюк Д.О., Вергал К.Ю., Хаустова М.Г. та інших. Водночас сьогодні цифрова трансформація цього ринку залишається надзвичайно актуальною і є предметом численних дискусій, зокрема на розвиток та стабільність фінансової системи України.

При дослідженні сучасних тенденцій цифровізації фінансового ринку слід брати до уваги різні наукові підходи до тлумачення цього поняття. Часто поряд із терміном «цифровізація» вживається й «диджиталізація», який у межах даного дослідження розглядається як синонім.

Цифрова трансформація має подвійний ефект: поряд із позитивними результатами її масштабування виникають нові ризики — кіберзагрози, витік даних, зростання цифрової нерівності та скорочення робочих місць [1].

Сегменти фінансового ринку та складові його інфраструктури розвиваються нерівномірно, що зумовлює різні стартові умови цифровізації. Використання інституційного підходу дає змогу визначити основні переваги та ризики диджиталізації фінансового ринку [2].

Лідером цифрових перетворень в Україні залишається банківська система, що зумовлено її фінансовими ресурсами та орієнтацією на масового клієнта — фізичних осіб [4].

Яскравим прикладом розвитку небанківського сектору є інститути спільного інвестування: станом на середину 2024 року їх налічувалося 1795 із загальним обсягом активів 619,1 млрд грн. Хоча ІСІ відіграють значну роль у формуванні інвестиційних потоків, вони одночасно використовуються для податкової оптимізації шляхом створення корпоративних фондів.

Оцінюючи функціонування інститутів спільного інвестування в Україні, варто зазначити, що вони, з однієї сторони, сприяють акумулюванню капіталу та

формуванню інвестиційних потоків у національну економіку, а з іншого — часто слугують інструментом податкової оптимізації. Аналіз діяльності провідних компаній з управління активами показує, що значна їх частина пропонує послуги з «структуризації бізнесу», переважно шляхом створення корпоративних фондів, які користуються пільговим податковим режимом, передбаченим для ICI [3].

Можемо підсумувати, що диджиталізація фінансового ринку України виступає важливим чинником його зміцнення й інтеграції у світовий фінансовий простір. Банківська система залишається лідером цифрових змін, тоді як небанківські установи поступово адаптуються до нових умов. Раціональне поєднання технологічного розвитку та ефективне регулювання дозволить забезпечити стабільність та конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Бірюк Д.О. Диджиталізація як фактор посилення ролі фінансового ринку у фінансовій системі України. *Економіка та суспільство*. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5616 (дата звернення: 20.10.2025).

2. Вергал К. Ю. Загрози та ризики цифрової трансформації економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 4. Т. 3. 2020. С. 294–298. URL: https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/03/2020-4t3-53.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

3. Квартальні та річні огляди. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. URL: https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart (дата звернення: 20.10.2025).

4. Хаустова М.Г. Вигоди, ризики та проблеми цифровізації суспільства: загальнотеоретичний аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 753–759. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/291041 (дата звернення: 20.10.2025).

УДК 336.7:004.9

Горбунова А.О.
студентка 4 курсу
Державний податковий університет
Мартиненко В.В.
д.е.н.,професор
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Диджиталізація фінансового сектору стала однією з ключових тенденцій сучасного етапу розвитку глобальної економіки. Вона базується на широкому впровадженні цифрових технологій, обробці великих масивів даних та цифровій комунікаційній інфраструктурі. Цей процес змінює функціонування фінансових установ, трансформує взаємодію між економічними агентами, впливає на структуру ринків капіталу та визначає перспективи розвитку національних фінансових систем [1, с.15-20]. В Україні актуальність цифрової трансформації фінансового сектору обумовлена суттєвими структурними проблемами: фрагментарним розвитком фінансового ринку, нерівномірністю його інституційних сегментів, низьким рівнем фінансового посередництва та недостатньою ефективністю механізмів перерозподілу капіталу. Саме тому диджиталізація розглядається як один із небагатьох інструментів здатних пришвидшити модернізацію фінансового сектору та посилити його роль у національній економіці [2].

Наукові інтерпретації поняття «диджиталізація» мають різні змістові акценти, однак більшість авторів визначають її як процес глибокого проникнення цифрових технологій у всі сфери суспільної та економічної діяльності. У цьому контексті фінансова система перетворюється на середовище, в якому інформація стає стратегічним ресурсом, а конкурентні переваги залежать від здатності економічних агентів обробляти дані, забезпечувати безпеку транзакцій та розробляти цифрові

продукти для клієнтів. Водночас диджиталізація має амбівалентний характер: поряд із новими можливостями зростає і кількість ризиків – від кіберзагроз до цифрової нерівності та соціально-економічних викривлень [9, с.753].

Український фінансовий ринок є прикладом нерівномірної цифрової трансформації його сегментів. Беззаперечним лідером є банківський сектор, який першим продемонстрував готовність до технічного оновлення, інвестицій у цифрові сервіси та переформатування взаємодії з клієнтами. Це пояснюється фінансовими можливостями банків, масштабною клієнтською базою та конкуренцією у сфері роздрібних послуг. На цьому тлі сформувався цифровий банкінг, включаючи необанки, що працюють без фізичної мережі відділень. Однак досвід показує, що ринок необанкінгу залишається нестабільним: відсутність ресурсів, проблеми із бізнес-моделями або регуляторними вимогами призводять до закриття окремих проєктів, що підкреслює необхідність комплексного державного контролю та захисту споживачів [6].

Ситуація в небанківській сфері є більш суперечливою. Інститути спільного інвестування мають значні активи, але їх цифрова трансформація не супроводжується розвитком масового інвестування. Переважна частина ICI використовується як інструмент податкової оптимізації, а не як механізм широкого перерозподілу заощаджень населення, що стримує потенціал цифрових сервісів у цьому сегменті [5].

Ринок страхових послуг також демонструє змішану динаміку. Хоча страховики пропонують цифрові способи укладення договорів та управління полісами, загальна низька довіра населення, слабка страхова культура, повільне впровадження нових продуктів і складна ситуація у галузі нівелюють ефект цифровізації. Подібна ситуація характерна і для недержавних пенсійних фондів, які залишаються чутливими до макроекономічної нестабільності та девальваційних процесів. За цих умов диджиталізація не здатна стати рушієм розвитку без глибших економічних змін [3, с.357].

Найбільш показовою є ситуація на ринку мікрокредитування, де саме цифрові технології забезпечили вибухове зростання. Автоматизовані сервіси, онлайн-скоринг та швидке надання позик привели до масштабного збільшення портфелів фінансових компаній. Проте ця «доступність» спричинила хвилю скандалів, пов'язаних із некоректною поведінкою кредиторів, непрозорими умовами, високими процентними ставками та зловживаннями щодо персональних даних. Виникнення таких проблем змусило державу посилити регулювання та встановити додаткові обмеження для мікрофінансових компаній. Саме цей приклад показує: цифрові інструменти можуть не лише модернізувати ринок, але й створювати нові загрози для суспільства [8].

Отже, диджиталізація фінансового ринку України може стати потужним драйвером економічного розвитку лише за умови комплексного підходу. Він має включати підвищення якості регулювання, захист прав споживачів, розвиток інфраструктури кібербезпеки, стимулювання цифрових інновацій та підвищення фінансової грамотності населення. Без цих елементів навіть найсучасніші технології здатні не посилити, а навпаки – загострити існуючі дисбаланси фінансового сектору, сформувати нові ризики і підірвати довіру споживачів до фінансових інституцій [4].

Список використаних джерел:

1. Базилевич В., Приказюк Н., Лобова О. Цифровізація у забезпеченні конкурентних переваг страхових компаній. Економіка та держава. 2020. № 2. С. 15–20.

2. Бірюк Д. О. Диджиталізація як фактор посилення ролі фінансового ринку у фінансовій системі України. Економіка та суспільство. 2025. Вип. 71. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-145

3. Брегеда О. Розвиток необанків у світі та в Україні. Бізнес Інформ. 2024. № 8. С. 357–364.

4. Гасій О., Скорба О., Рошко Н. Вплив інтернет-банкінгу та мобільних додатків на зручність та доступність банківських послуг для клієнтів в Україні.

Економіка та суспільство. 2024. № 59. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-100 (дата звернення: 11.11.2025).

5. Квартальні та річні огляди. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. URL: https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart (дата звернення: 11.11.2025).

6. Корицька О., Кухта І. Диджиталізація банків України: сучасні тренди та перспективи. Економіка та суспільство. 2024. № 67. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-89 (дата звернення: 11.11.2025).

7. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervisionstatist (дата звернення: 11.11.2025).

8. Ринок накопичувального пенсійного забезпечення. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/npf_3_kv-2024.pdf (дата звернення: 11.11.2025).

9. Хаустова М. Вигоди, ризики та проблеми цифровізації суспільства: загальнотеоретичний аспект. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 5. С. 753–759.

УДК 658.15:004.94

Коксюк О.В.
здобувач групи ІН-403,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Синицький Р.К.
асистент кафедри комп'ютерних наук,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ РОЗРОБКИ ТЕСТ-КЕЙСІВ ФІНАНСОВИХ МОДУЛІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЬКИМ ТРАНСПОРТОМ

Сучасні інформаційні системи управління міським транспортом (ІС УМТ) містять складні фінансові модулі, які відповідають за розрахунок вартості

перевезень, облік витрат на експлуатацію транспорту, формування фінансових звітів, бюджетування та фінансовий контролінг [1]. Коректність роботи фінансових модулів безпосередньо впливає на економічну ефективність транспортного підприємства, точність фінансової звітності та прийняття управлінських рішень.

Традиційні підходи до тестування фінансових модулів потребують глибокого розуміння бізнес-логіки, знання нормативно-правової бази та значних часових ресурсів для розробки тест-кейсів. Застосування систем штучного інтелекту (ШІ) для автоматичної генерації тест-кейсів фінансових модулів відкриває нові можливості для покращення якості тестування, зменшення часу розробки тестів та покриття складних фінансових сценаріїв, включаючи граничні випадки та різні комбінації фінансових операцій [2].

Можливості ШІ у розробці тест-кейсів фінансових модулів

Сучасні системи ШІ, зокрема великі мовні моделі (LLM), можуть ефективно аналізувати фінансові специфікації, бізнес-правила, нормативні вимоги та технічну документацію для автоматичної генерації тест-кейсів. Основні переваги застосування ШІ включають автоматизацію процесу генерації великої кількості тест-кейсів на основі опису фінансової функціональності, здатність виявляти та генерувати тести для граничних фінансових випадків (нульові суми, від'ємні значення, переповнення, округлення), аналіз взаємозв'язків між фінансовими модулями для створення інтеграційних тестів, швидку адаптацію до змін у фінансовому законодавстві та генерацію різних варіантів тестів з різними валютними курсами, податковими ставками та фінансовими умовами [3].

Приклади тест-кейсів для фінансових модулів ІС управління міським транспортом

Тест-кейс 1: Модуль розрахунку вартості перевезень – коректність фінансових розрахунків. Мета тесту: перевірити коректність розрахунку вартості перевезень з урахуванням тарифів, знижок, податків та додаткових послуг.

Передумови: в системі налаштовані тарифи на перевезення, визначені категорії пасажирів зі знижками, налаштовані податкові ставки, користувач має права на розрахунок вартості. Тестові сценарії, згенеровані ШІ: розрахунок для звичайного пасажира без знижок, розрахунок для пільгової категорії (50% знижка), розрахунок для дитини (безкоштовно), розрахунок з додатковою послугою (багаж), розрахунок з урахуванням ПДВ (20%), розрахунок з округленням до копійок, розрахунок при нульовій відстані, розрахунок при максимальній відстані. Очікуваний результат: система коректно розраховує вартість з урахуванням усіх факторів, податки розраховуються правильно, округлення виконується згідно з правилами, при нульовій відстані генерується помилка або попередження. ШІ згенерував додаткові варіанти тестування для граничних випадків: переповнення при великих сумах, від'ємні значення, одночасний розрахунок для 1000+ пасажирів, тестування з різними валютними курсами.

Тест-кейс 2: Модуль обліку витрат – автоматичне розподілення витрат на транспортні засоби. Мета тесту: перевірити коректність автоматичного розподілення витрат (паливо, зарплата водіїв, амортизація, ремонти) між транспортними засобами та маршрутами. Передумови: в системі налаштовані методи розподілу витрат, визначені транспортні засоби та їх прив'язка до маршрутів, є дані про фактичні витрати за період. Тестові сценарії, згенеровані ШІ: розподіл витрат на паливо пропорційно пробігу, розподіл витрат на зарплату водіїв за кількістю рейсів, розподіл витрат на амортизацію за часом експлуатації, розподіл витрат на ремонти за конкретним транспортним засобом, розподіл при відсутності даних про пробіг, розподіл при нульових витратах, розподіл при перевищенні бюджету. Очікуваний результат: система коректно розподіляє витрати згідно з обраним методом, сума розподілених витрат дорівнює загальній сумі витрат, при відсутності даних система запитує додаткову інформацію або використовує резервний метод, генерується фінансовий звіт з деталізацією витрат. ШІ проаналізував типові методи розподілу витрат та згенерував реалістичні тестові

сценарії з урахуванням різних методів обліку, включаючи тести для перевірки математичної коректності розрахунків.

Тест-кейс 3: Модуль фінансової звітності – формування звіту про прибутки та збитки. Мета тесту: перевірити коректність формування фінансового звіту про прибутки та збитки з урахуванням доходів від перевезень та всіх категорій витрат. Передумови: в системі є дані про доходи за період, всі витрати зафіксовані та розподілені, налаштовані правила формування звіту, користувач має права на перегляд фінансової звітності. Тестові сценарії, згенеровані ШІ: формування звіту за місяць з позитивним фінансовим результатом, формування звіту за місяць з негативним фінансовим результатом (збитки), формування звіту за квартал з урахуванням накопичених даних, формування звіту при відсутності доходів, формування звіту при відсутності витрат, формування звіту з округленням до гривень, формування звіту з деталізацією по статтях витрат. Очікуваний результат: звіт формується коректно з усіма необхідними статтями, фінансовий результат (прибуток/збиток) розраховується правильно як різниця між доходами та витратами, всі суми відображаються з правильним форматуванням, звіт можна експортувати у формати Excel або PDF. ШІ згенерував комплексні тестові сценарії, що враховують різні фінансові ситуації та вимоги до фінансової звітності згідно з національними стандартами.

Тест-кейс 4: Модуль бюджетування – планування фінансових показників на наступний період. Мета тесту: перевірити коректність функцій планування бюджету на основі історичних даних та прогнозів. Передумови: в системі є історичні дані про доходи та витрати за попередні періоди, налаштовані методи прогнозування, визначені планові показники. Тестові дані, згенеровані ШІ: планування бюджету на місяць на основі середніх значень за попередні 3 місяці, планування бюджету на квартал з урахуванням сезонності, планування бюджету з корекцією на інфляцію, планування бюджету при відсутності історичних даних, планування бюджету з урахуванням планових змін тарифів, планування бюджету з

резервом на непередбачені витрати. Очікуваний результат: система генерує бюджет з реалістичними показниками, враховуються історичні тренди та сезонність, при відсутності даних система використовує альтернативні методи прогнозування, бюджет можна корегувати вручну, генерується звіт про відхилення фактичних показників від планових. ШІ згенерував тести, що враховують складні методи фінансового планування та прогнозування, включаючи тести для перевірки математичної коректності розрахунків та обробки помилок.

Тест-кейс 5: Інтеграційний тест – синхронізація фінансових даних з бухгалтерською системою. Мета тесту: перевірити коректність синхронізації фінансових даних між ІС управління транспортом та бухгалтерською системою (наприклад, 1С). Передумови: налаштована інтеграція між системами через API, визначені правила синхронізації, є тестові фінансові операції. Кроки виконання: в ІС УМТ створюється фінансова операція (наприклад, нарахування доходу від перевезень), перевірити передачу даних до бухгалтерської системи, перевірити коректність відображення операції в бухгалтерській системі, перевірити синхронізацію при зміні операції, перевірити синхронізацію при видаленні операції. Очікуваний результат: дані синхронізуються між системами не пізніше ніж за 5 хвилин, всі фінансові операції відображаються коректно в обох системах, при помилці синхронізації генерується сповіщення для адміністратора, є можливість ручної синхронізації. ШІ виявив критичні точки інтеграції та згенерував тести для різних сценаріїв: нормальна синхронізація, затримка даних, втрата з'єднання між системами, конфлікти даних, тестування з великим обсягом даних (1000+ операцій одночасно).

Переваги та обмеження застосування ШІ

Застосування ШІ для розробки тест-кейсів фінансових модулів має значні переваги, але також має певні обмеження. До переваг можна віднести швидкість генерації великої кількості тестів для складних фінансових сценаріїв, здатність виявляти неочевидні фінансові помилки (округлення, переповнення, помилки в

формулах), консистентність формату тест-кейсів та можливість адаптації до змін у фінансовому законодавстві [4]. Однак, ШІ потребує якісних вхідних даних (фінансові специфікації, бізнес-правила, нормативні вимоги) для генерації коректних тестів. Тести, згенеровані ШІ, потребують перевірки та валідації фінансовими експертами, оскільки ШІ може не врахувати специфічні бізнес-правила, нормативно-правові вимоги або контекст використання фінансової системи. Також важливо враховувати, що ШІ найкраще працює з чітко структурованими фінансовими вимогами та може мати труднощі з неоднозначними або конфліктними фінансовими правилами [5].

Висновки

Застосування систем штучного інтелекту для розробки тест-кейсів фінансових модулів інформаційної системи управління міським транспортом є перспективним напрямком, який дозволяє значно прискорити процес тестування та покращити якість покриття тестами фінансової функціональності. ШІ здатний генерувати комплексні тест-кейси, що враховують взаємодію між фінансовими модулями, граничні фінансові випадки та різноманітні фінансові сценарії. Наведені приклади тест-кейсів демонструють, що ШІ може ефективно працювати з різними фінансовими модулями: розрахунок вартості перевезень, облік витрат, фінансова звітність, бюджетування. Особливо цінним є здатність ШІ генерувати інтеграційні тести та тести для складних фінансових сценаріїв, що вимагають врахування множини фінансових факторів одночасно, включаючи податки, знижки, валютні курси та нормативні вимоги. Для максимальної ефективності застосування ШІ у розробці тест-кейсів фінансових модулів необхідно забезпечити якісну фінансову документацію, чіткі бізнес-правила та активну участь фінансових експертів у валідації згенерованих тестів. Комбінація автоматичної генерації тестів за допомогою ШІ та експертної перевірки дозволяє досягти оптимального балансу між швидкістю розробки та якістю тестування фінансових модулів, що є критично

важливим для забезпечення точності фінансових розрахунків та відповідності нормативним вимогам.

Список використаних джерел:

1. Коваленко О. В. Фінансовий менеджмент транспортних підприємств : навч. посіб. / О. В. Коваленко, І. М. Петренко. – К. : НТУУ "КПІ", 2021. – 287 с.
2. Цифрові технології у фінансовому управлінні підприємств : монографія / за ред. В. І. Сидоренка. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2022. – 324 с.
3. Білоус О. П. Застосування штучного інтелекту для автоматизації фінансових процесів / О. П. Білоус, М. К. Гриценко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Економіка та управління. – 2023. – № 18. – С. 67–75.
4. Мельник Р. С. Фінансовий контролінг у транспортній галузі : навч. посіб. / Р. С. Мельник, Т. В. Лисенко. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2022. – 198 с.
5. Automated Testing of Financial Software Systems : Best Practices / ed. by J. Smith. – London : Financial Technology Press, 2023. – 156 p.

УДК658.15:336.22:004

Коломієць О.В.
здобувач 4-ого курсу, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Кудик Т.О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТИГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ФІНАНСАМИ

Останнім часом цифрові технології стали невід’ємною частиною в системі стратегічного управління корпоративними фінансами, зокрема їх активно

використовують в якості інструментів для оптимізації оподаткування та зменшення податкових ризиків. Актуальність даної теми зумовлена цифровою трансформацією, постійними змінами в податковому законодавстві та підвищенням рівня державного регулювання.

В контексті корпоративних фінансів процес податкового планування є комплексом послідовних дій, що спрямовані на забезпечення ефективного управління податковими обов'язками компанії та мінімізацію витрат у межах чинного законодавства. Початковим етапом є глибокий аналіз податкового середовища, що передбачає вивчення нормативно-правової бази, оцінку можливих податкових ризиків, а також врахування специфічних галузевих характеристик і умов функціонування бізнесу. На основі отриманих даних розробляється стратегія податкового планування, що враховує унікальну специфіку діяльності підприємства, його довгострокові фінансові цілі та потенційні зміни законодавства. Наступним кроком є реалізація розробленої стратегії, яка включає впровадження низки заходів з оптимізації податкових витрат. Завершальний етап полягає у регулярному моніторингу та коригуванні обраної стратегії, основним завданням цього етапу є контроль за дотриманням норм чинного законодавства та гнучка адаптація до внутрішніх чи зовнішніх змін організаційного середовища[1]. Таким чином, корпорації системно підходять до податкового планування, що дозволяє їм оптимізувати податкове навантаження та своєчасно ідентифікувати та мінімізувати потенційні податкові ризики.

Варто зазначити, що важко уявити реалізацію комплексу податкового планування в масштабах корпоративних фінансів без затосування сучасних цифрових технологій. В сучасній податковій сфері особливу популярність здобули такі передові технології, як штучний інтелект (Artificial Intelligence, AI), блокчейн (Blockchain), машинне навчання (Machine Learning) та аналіз великих даних (Big Data) [2]. Застосування інноваційних технологічних рішень дозволяють компаніям автоматизувати податковий облік, що дає можливість аналізувати великі обсяги

податкових даних з метою оптимізації податкового планування, забезпечення дотримання податкового законодавства та виявлення податкових ризиків.

Невід'ємною частиною процесу управління корпоративними фінансами в контексті оподаткування є забезпечення їх прозорості та публічності, що є неможливим без застосування хмарних технологій та сервісів. Провідні платформи, такі як Amazon Web Services (AWS), Microsoft Azure та Google Cloud, відкрили компаніям широкі перспективи для масштабування та оптимізації їхньої IT-інфраструктури. Важливість хмарних рішень особливо помітна у сфері корпоративних фінансів, де вони сприяють підвищенню продуктивності й надійності процесів обліку та звітності. Централізоване зберігання фінансової інформації забезпечує підвищення фінансової прозорості, що дозволяє ключовим стейкхолдерам, включаючи керівництво, інвесторів, аудиторів і фінансових консультантів, одночасно аналізувати доступну інформацію[3].

Отже, податкове планування є невід'ємною частиною системи стратегічного управління корпоративними фінансами. Сьогодні корпорації активно залучають сучасні цифрові технології в процесі податкового планування з метою оптимізувати податкове навантаження, зменшити податкові ризики, дотримуватись вимог чинного законодавства та забезпечити прозорість фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. Заїка Є., Вікарій А., Сулько Є., Сисоєва І. Податкове планування: ключ до ефективного управління фінансами підприємства. VIII Міжнародна студентська наукова конференція «Модернізація та сучасні українські і світові наукові дослідження», м. Луцьк, 24 січня. 2025. С. 50–53. URL: https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/1575 (дата звернення: 12.11.2025)

2. Пристемський О. С., Чернега К. М. Цифрові рішення оптимізації оподаткування та зменшення податкових ризиків. VI Міжнародна науково-

практична конференція «Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти», м. Одеса, 28-29 вересня. 2023. С. 308–310. URL**:** http://hdl.handle.net/123456789/8244 (дата звернення: 12.11.2025)

3. Л.С. Захаркіна, П.М. Рубанов, І.О. Школьник, В.М. Олійник, О.С. Квілінський, О.О. Захаркін, Л.Л. Гриценко, І.Й. Плікус, А.О. Бойко, І.В. Тютюник, А.Ю. Семеног, О.М. Пахненко, Л.Б. Рябушка, С.В. Миненко, Є.І. Охрімчук, В.М. Новіков, Є.С. Козьменко, В.В. Дзюба, С.В. Чорна, Р.Ю. Чухно, Є.О. Масюк, Л.В. Сокол, А.О. Голик, В.В. Бардакова, В.А. Білошапка, Д.С. Геніна. Цифровізація та транспарентність публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на інноваційний розвиток та національну безпеку : звіт про НДР (остаточний) / кер. Л. Захаркіна. Сумський державний університет, 2024. 198 с. № 0122U000774. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/100776 (дата звернення: 12.11.2025)

УДК 336.7

***Кузьмак А. В.*,**
здобувач 4 курсу, спеціальність
«Фінанси, банківська справа та срахування»,
Державний податковий університет;;
***Мартиненко В. В.*,**
д.е.н., професор, професор кафедри публічних фінансів
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні цифрові технології дедалі активніше впливають на розвиток фінансового сектору. Для компаній, які прагнуть підвищити ефективність управління фінансами, впроваджують блокчейн, і стає не просто новим

інструментом, а необхідною умовою конкурентоспроможності. Завдяки своїй децентралізованій природі, блокчейн може суттєво змінити фінансову інфраструктуру, забезпечивши швидший обмін інформацією, зменшення витрат та зростання довіри між партнерами.

Технологія блокчейн (blockchain — 'ланцюг блоків') забезпечує зберігання та передачу інформації серед користувачів у вигляді ланцюга блоків даних [1].

Упровадження блокчейн-технологій у діяльність підприємства захищає інформацію від змін в системі, адже змінити данні непомітно фактично неможливо. Також багато операцій виконуються автоматично, це допомагає підприємству виконувати роботу в короткі проміжки часу, зменшити витрати ресурсів, зробит роботу зручнішою.

Але не зважаючи на зручність використання, його не так багато в нашому житті. Посилаючись на дослідження, яке вказує на негативний досвід впровадження блокчейн: 49% компаній на стадії розвитку технології, 54% на етапі впровадження, 38% на стадії використання та 55% на етапі призупинення проекту зазначають, що їхні очікування не збіглися з одержаним результатом [3].

Основними проблемами впровадження технології блокчейн на фінансових ринках є: недостатня окупність інвестицій в технологію, відсутність чітко нагляду і стандартизації, єдине ставлення регулюючих органів фінансового ринку до технології блокчейн, гарантія конфіденційності даних, проблеми з шифруванням [4].

Однією з головних проблем залишається те, що для блокчейну досі немає зрозумілої та чіткої правової бази. Багато країн, зокрема й Україна, ще не визначилися з єдиним підходом до того, як саме можна використовувати децентралізовані реєстри у фінансовому обліку. Через це у підприємств виникає багато питань: як правильно відображати операції, проведені через блокчейн, які можуть бути податкові або бухгалтерські наслідки таких дій і чи взагалі це відповідає чинним правилам. У результаті компанії ставляться до впровадження

таких технологій обережно, а масштабні проєкти часто відкладають «на потім».

Незважаючи на труднощі, блокчейн стає важливою частиною фінансового світу та забезпечує його діджиталізацію. Саме тому багато країн стоїть на шляху стандартизації блокчейну. Його застосовують в міжнародних платежах, для відстеження ланцюгів постачання, і навіть для ведення фінансової документації показуєвелику ефективність, надійність і захищеність.

У цілому блокчейн справді може суттєво покращити фінансові процеси в компаніях, але його впровадження є важким процесом, до якого потрібно бути готовим. Потрібні і час, і кошти, і спеціалісти, які добре розуміють, як працює ця технологія. Комплексний підхід як з сторони компаній, так і з сторони держави перетворить блокчейн з ідеї на інструмент дій. Тільки тоді блокчейн має шанс стати реальною частиною фінансової інфраструктури компанії, а не залишитися черговим «трендовим» терміном.

Список використаних джерел:

1. Дія.Освіта. Курс «Криптограмостість та блокчейн. Модуль 1». URL: https://osvita.diia.gov.ua/

2. І. Манчур. Рівень використання блокчейн-технології підприємствами України в сфері бухгалтерського обліку та аудиту. Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 3. С. 183-189.

3. Г. М. Мутерко, С. С. Кучерівська, М. В. Яцко, В. В. Малець. Впровадження блокчейн-технологій в економіці України: переваги та виклики. Академічні візії. 2023. Вип. 26. С. 1-12.

УДК: 339.7

Малновецька Є. О.
здобувач 4 курсу
Державний податковий університет;;
Мартиненко В. В.,
д.е.н., професор, професор кафедри публічних фінансів
Державний податковий університет

КРАУДФАНДИНГ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННЮ БІЗНЕСУ

У сучасному світі, де традиційне банківське кредитування часто супроводжується жорсткими вимогами та забюрократизованими процедурами, бізнес активно шукає гнучкі та доступні альтернативи для фінансування. Саме краудфандинг є однією з таких альтернатив.

Краудфандингова платформа (англ. crowdfunding platform) - веб-сайти, які дозволяють взаємодію між збирачами коштів та особами, зацікавленими у вкладенні коштів в проекти[1]. Тобто, це практика фінансування різних проєктів через спеціальну платформу за рахунок збору фінансових ресурсів від зацікавлених у його реалізації людей.

Краудфандинг – це звичайне явище для закордону та нове явище в Україні, яке стрімко починає розвиватися. Його часто називають «спільним фінансування», «фінансуванням натовпу», «спільнокошт» тощо. Під час використання такого способу залучення коштів отримувачі коштів (зазвичай це малий бізнес) залучають кошти не однієї особи, а отримує багато порівняно невеликих сум від різних спонсорів. Бізнес подає заявки на фінансування, а інвестори можуть вибирати ідеї, які хочуть допомогти реалізувати.

Серед ключових гравців, які формують світовий ринок краудфандингу, є Kickstarter, AngelList, Indiegogo, Fundable, Crowdcube, GoFundMe, Crowdfunder, GoGetFunding, CircleUp, Patreon, Campfire, Crowdo, Milaap, RocketHub, FundRazr, Crowdfunder UK, Modian, Companisto, DonorsChoose, CrowdHousa та Suning.

Суцільно, за підрахунками Світового банку, у 2023 році в 100 країнах світу працювало понад 1500 краудфандингових платформ [2].

Глобальний ринок краудфандингу у 2024 році оцінюється в 24,05 млрд доларів США, очікується, що розмір світового ринку зростатиме зі середньорічним темпом зростання на рівні 18,24% з 2025 по 2033 рік і становитиме 108,64 млрд доларів США з 28,44 у 2025 р. [2].

Декілька років тому в Україні малий бізнес отримав можливість одержувати допомогу у фінансуванні проєктів за допомогою платформи MO CASH. За допомогою цієї платформи малий бізнес отримав доступ до кредитів на суму до 500 тис. грн до 18 місяців без застави. На той час ставки відсотків були в межах 25-35% річних.

Отже можна стверджувати, що краудфандинг може мати боргову природу, як у випадку з MO CASH (краудлендинг). Фундаментальні переваги співфінансування перед традиційним банківським кредитуванням, такі як доступність, маркетинговий потенціал та гнучкість, роблять його привабливою альтернативою (див. табл. 1).

Табл. 1. Порівняльна характеристика краудфандингу та кредитування

Критерій порівняння	Краудфандинг	Банківське кредитування
Джерело фінансування	Велика кількість приватних осіб, інвесторів через платформу.	Одна фінансова установа – банк.
Ризиковість для бізнесу	Залежить від типу, але часто відсутній прямий борг(крім краудлендингу).	Створює борогове зобов’язання та ризик банкрутства у разі непогашення.
Вимоги до застави	Зазвичай не вимагається, весь фокус на ідеї та потенціалі.	Обов’язкова вимога: застава, порука, високий кредитний рейтинг.
Ступінь доступності	Високий для стартапів, інноваційних та ризикових проектів.	Низька для проєктів без історії, стабільного доходу чи забезпечення.
Гнучкість умов	Висока. Умови часто встановлює сам автор: винагорода, відстоки.	Низька. Стандартизовані ставки, графіки погашення та штрафи, встановлені банком.

Створено автором за [3.4]

Отже, є люди, які мають ідеї та є люди, які мають гроші, їхня зустріч відбувається на онлайн-платформі – це і краудфандинг. Цей механізм дозволяє залучати значні кошти від широкої спільноти інвесторів та спонсорів, про що свідчить стрімке зростання глобального ринку до мільярдних показників.

Список використаних джерел:

1. Краудфандингова платформа // Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. Київ : Ваіте, 2018. С. 374. URL: https://finmonitoring.in.ua/wp-content/uploads/2018/12/terminologichnij-slovnik_finmonitoring.pdf
2. Crowdfunding Market Report. Market Data Forecast: веб-сайт. URL: https://www.marketdataforecast.com/market-reports/crowdfunding-market (дата звернення: 10.11.2025).
3. Переваги та Недоліки Краудфандингових Платформ. Whydonate: веб-сайт. URL: https://whydonate.com/uk/blog/perevahy-ta-nedoliky-kraudfandynhu/ (дата звернення 10.11.2025).
4. Кредитування для бізнесу: можливості та переваги. Думка: веб-сайт. URL: https://dumka.media/ukr/specproject/1759165339-kredituvannya-dlya-biznesu-mozhlivosti-ta-perevagi (дата звернення 10.11.2025).

УДК: 336:1:352

Охай В.В.
здобувачка 4 курсу
Державний податковий університет
Мартиненко В. В.,
д.е.н., професор, професор кафедри публічних фінансів
Державний податковий університет

ВПРОВАДЖЕННЯ FINTECH РІШЕНЬ У НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ ГРОМАДИ

Протягом останніх років відбувається стрімка цифровізація багатьох процесів у різних сферах, в тому числі, трансформації відбуваються з залученням фінансових технологій (FinTech). В цілому, «термін «фінансові технології» (скорочено – фінтех,

англ. fintech) є сукупністю інноваційних сервісних технологій, спрямованих на покращення надання фінансових послуг» [1].

Компанії, що займаються фінтехом працюють з такими інструментами: штучний інтелект, чат-боти, роботизована автоматизація процесів, блокчейн-технологія тощо. Якщо розглядати публічний сектор економіки, то фінтех в ньому проявляється трьома напрямками. Під час першого напрямку формуються вимоги до функціонування фінтеху (продуктів, послуг, компаній) та здійснюється забезпечення захисту прав учасників ринку (споживачів, інвесторів, самих компаній). Другий – запровадження фінтеху в наданні державних послуг, проведенні фінансового моніторингу, адмініструванні податків. Третій напрямок називають «проактивне регулювання», тобто діяти на випередження, тобто фінтех використовують для стимулювання економіки. «Наприклад, використання пірингового або краудфандингового фінансування як додаткового джерела формування інвестиційних ресурсів підприємств і створення для них відповідних пільгових умов функціонування.» [2].

Тобто цифровізація та впровадження фінтеху у публічний сектор є вагомим кроком у наданні публічних послуг та підтриманні контролю. Одним з успішних прикладів такої цифрової трансформації та відповідно забезпеченні економічної прозорості в Україні є реформа стосовно публічних закупівлі. Саме ця реформа є частиною змін, що включає поетапне приведення українського законодавства до норм Європейського Союзу.

Регулятивним органом у сфері публічних закупівель в Україні виступає Міністерство економіки України. А самі електронні державні закупівлі здійснюються за допомогою електронного сервісу «Prozorro».

«Електронна система публічних закупівель Prozorro це онлайн-платформа, де державні та комунальні замовники оголошують тендери на закупівлю товарів, робіт і послуг, а представники бізнесу змагаються на торгах за можливість поставити це державі.»[3].

Робота сервісу відбувається так: замовники надсилають оголошення про тендери, а постачальники пропонують свої пропозиції. Після цього етапу відбувається електронний аукціон, участь в якому беруть всі постачальники, що надали свої пропозиції.

До класифікації предметів державних закупівель відносять: товари, послуги та роботи. (див. табл.1.)

Таблиця 1. Класифікація предметів державних закупівель.

Предмет	***Характеристика***
Товари	продукти праці; природні блага; матеріальні та нематеріальні блага; цінності; інтелектуальна власність; технології тощо.
Послуги	не мають матеріального вираження: консультації, освітні, медичні, транспортні послуги; послуги зв'язку тощо.
Роботи	втручання в ключові елементи конструкції та зміна балансової вартості об'єкта: будівництво, реконструкція, ремонт об'єкта.

Створено автором за [1].

В залежності від розміру бюджету, закупівлі поділяються на допорогові та надпорогові. Допорогові – ті, загальна вартість яких менше 200 тис. грн на рік для товарів і послуг та до 1,5 млн грн для робіт. Закупівлі стають надпогроговими, якщо їх вартість стає більшою за порогове значення. Для допорогових закупівель було розроблено інтернет-магазин Prozorro-Market.

Через Prozorro-Market державні замовники можуть купувати товари широкого вжитку (наприклад, паливо, ліки) на суму до 200 тис. грн на рік. Закупівлі відбуваються в форматі звичайного інтернет-магазину: обрав товар – натиснув «купити» – підписав договір – отримав товар. При цьому дається 7 днів на поставку товару, а 14 днів на сплату. Тобто система Prozorro-Market економить ресурс, адже до цього замовник витрачав набагато більше часу, чим 7 робочих днів.

Також в умовах воєнного стану було визначено, що державні замовники у сфері оборони мають право здійснювати попередню оплату для закупівлі товарів, послуг, робіт, що мають обороне призначення.

Підсумовуючи можна сказати, що фінтех активно допомагає у загальній цифровізації публічного сектору та в цілому державного управління. В Україні таким прикладом є система публічних закупівель Prozorro, яка грунтує прозоре онлайн середовище для проведення тендерів. Система спрощує малі закупівлі за допомогою «Prozorro-Market» та продовжує адаптуватися в час цифрових змін та суспільних та політичних процесів.

Список використаних джерел:

1. Фінансові технології : навчальний посібник / В. В. Корнєєв, О. І. Береславська, А. І. Гулей та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. В. Корнєєва. Ірпінь. Державний податковий університет, 2024. 244 с.
2. Arner D.W. FinTech: Evolution and Regulation [Electronic resource] / D.W. Arner. 2016. URL: https://law.unimelb.edu.au/data/assets/pdf_file/0011/1978256/D-Arner-FinTech-Evolution-Melbourne-June-2016.pdf
3. Офіційний сайт «Prozorro». URL: https://prozorro.gov.ua/about

УДК 336.71:004

Петренко А. С.
здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Державний податковий університет
Козій Н. С.
к.е.н, доцент
Державний податковий університет

ВПЛИВ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ ТА КЛІЄНТАМИ

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та FinTech-інновацій спричинив докорінну трансформацію світового фінансового сектору.

Диджиталізація вийшла за межі простої автоматизації внутрішніх процесів, ставши ключовим фактором, що визначає характер взаємодії між фінансовими установами та їхніми клієнтами [1]. Ця трансформація охоплює всі етапи "життєвого циклу" клієнта: від першого контакту та верифікації (наприклад, через віддалену ідентифікацію, on-boarding) до щоденного обслуговування та вирішення проблем (через мобільні додатки, чат-боти та AI-асистентів). Цифрові технології — створюють новий рівень доступності, персоналізації та швидкості фінансових послуг.

Актуальність дослідження зумовлена кількома ключовими факторами: посиленням конкуренції з боку FinTech-компаній, що змушує традиційні фінансові установи інвестувати в диджиталізацію; кардинальною зміною споживчих очікувань, оскільки клієнт вимагає 24/7 доступності, персоналізації та інтуїтивно зрозумілого інтерфейсу; а також необхідністю мінімізації кіберзагроз та ризиків конфіденційності даних, що є невід'ємною частиною цифрового середовища. Врешті-решт, цифрові канали сприяють підвищенню фінансової інклюзії для соціально вразливих груп.

Метою дослідження є аналіз ключових каналів та інструментів диджиталізації, визначення їхнього впливу на якість, ефективність та характер взаємовідносин між фінансовими установами та клієнтами, а також обґрунтування напрямків оптимізації клієнтоцентричної стратегії в цифровому середовищі.

Диджиталізація впливає на взаємовідносини через три основні вектори: Канали взаємодії, Швидкість/Ефективність та Персоналізація. Впровадження мобільного банкінгу та омніканальних (всеканальних) платформ (Omni-channel) забезпечило клієнтам можливість самостійного та миттєвого керування більшістю фінансових операцій у режимі 24/7 [3]. Ця зміна не просто перевела послуги в онлайн, а й трансформувала модель обслуговування, створивши необхідність у безшовному переході між цифровими точками контакту (додаток, вебсайт, чат-бот) та фізичними (відділення, контакт-центр).

Ключову роль у поглибленні відносин відіграє аналіз даних. Інтеграція штучного інтелекту (AI) та машинного навчання (ML) дозволяє ФУ здійснювати високоточний аналіз великих даних (Big Data) про поведінку клієнтів [2]. Це дозволяє перейти від масового обслуговування до гіперперсоналізації, пропонуючи проактивні та індивідуалізовані фінансові рішення (наприклад, персоналізовані інвестиційні рекомендації, пропозиції мікрокредитів на основі аналізу транзакцій), що значно підвищує лояльність та Lifetime Value клієнта .

Водночас, ця трансформація породжує низку викликів. Найважливіший з них — збереження людського контакту та довіри. Надмірна автоматизація та залежність від алгоритмів, особливо у процесах кредитування чи вирішення складних спірних питань, можуть викликати фрустрацію у клієнтів. Тому успішна диджиталізація передбачає модель "Human-in-the-Loop" [1], де цифрові інструменти оптимізують рутинні процеси, але зберігається можливість швидкого переходу до кваліфікованого людського оператора для вирішення комплексних завдань. Крім того, надійність взаємовідносин стає прямо залежною від кіберзахисту та прозорості обробки персональних даних, оскільки будь-який витік інформації може миттєво зруйнувати довіру.

Отже, диджиталізація є незворотнім процесом, що кардинально перебудовує взаємовідносини між фінансовими установами та їхніми клієнтами, зміщуючи акцент на швидкість, зручність та персоналізацію. Установи, які успішно інтегрують цифрові канали та технології (AI, ML) для створення цілісного омніканального досвіду, отримують значну конкурентну перевагу, що виражається у підвищенні ефективності та зниженні операційних витрат. Головний висновок полягає в тому, що у цифрову епоху довіра будується не лише на фінансовій стійкості, а й на прозорості обробки даних, надійності кіберзахисту та здатності забезпечити швидкий та якісний людський контакт у разі потреби. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку універсальних метрик для

кількісної оцінки лояльності клієнтів у цифровому середовищі та вдосконалення механізмів ефективного регулювання нових технологічних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Демків І. І., Кудла М. В. Клієнтоцентричний підхід у діяльності банків в умовах цифровізації. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2020. Випуск 3. С. 115–122.

2. Коваленко В. В., Криворучко А. В. Вплив FinTech-технологій на трансформацію фінансового ринку України та якість банківських послуг. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. 2(37). С. 173–182.

3. Костюк О. М. Цифрова трансформація банківської діяльності як чинник підвищення конкурентоспроможності. *Економіка та суспільство.* 2020. (36)

УДК 336.226.1:339.543

Резнік А.П.
ОПП «Митне адміністрування та посередництво», 5 курс
Рудик Н.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. В. Федосова
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ФІСКАЛЬНІ НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ ЗАНИЖЕННЮ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ІМПОРТНИХ ТА ЕКСПОРТНИХ ПРОЦЕДУР

За час повномасштабного вторгнення гармонізація законодавства та реформа ключових секторів економіки стала рушійною силою розвитку для України. У сучасних умовах лібералізації імпортно-експортних процедур, коли митне оформлення товарів значно спрощується та автоматизується – перед

митними органами постає низка проблем. Через спрощення митних формальностей та відкриті форми торгівлі, гостро постало питання заниження митної вартості як ключового способу ухилення від сплати митних платежів (податків).

Заниження митної вартості — це навмисне зменшення ціни товару, зазначеної в митній декларації, з метою скорочення обсягу митних платежів, податку на додану вартість чи інших сум, що підлягають до сплати під час процедур імпорту чи експорту. Така практика призводить до суттєвих фіскальних втрат, спотворення конкуренції на ринку, зростання тіньових потоків товарів та ускладнення бюджетного планування.

Запобіжні заходи, в свою чергу, мають здійснювати саме митні органи. Заниження митної вартості товарів при оформленні - є адміністративним правопорушенням згідно статті 485 Митного кодексу України. Дана махінація може призвести до відмови у митному оформленні через застосування органами картки відмови у прийнятті митної декларації або митному оформленні, або до коригування вартості (стаття 55 МКУ) [1].

За даними Державної митної служби України (ДМСУ), у 2023 році митними оформленнями імпорту та експорту було перераховано до Державного бюджету України 459,8 млрд грн, що на 52,9 % більше ніж у відповідному періоді попереднього року. При цьому лише за 2023 рік митні органи виявили 11 935 порушень митних правил на суму 8,9 млрд грн, що є утричі більше ніж у 2022 році. Така статистика свідчить про масштаб проблеми та її вплив на бюджет [2,3].

Фіскальні наслідки від заниження митної вартості можна охарактеризувати таким чином. По-перше, прямі втрати надходжень: навіть незначне заниження вартості значних партій імпорту призводить до недоплати митних зборів і ПДВ, що зменшує можливості наповнення бюджету. По-друге, викривлення ринку та конкуренції: імпортери, які занизили митну вартість, отримують конкурентну перевагу за рахунок заниження своїх витрат, що шкідливо для добросовісних учасників ринку, які сплачують повні платежі. Як наслідок — ризик для

бюджетного планування і інвестиційного клімату: якщо значна частина зовнішньоторговельних операцій не відображається коректно, це ускладнює прогнозування наповнення бюджету та створює невизначеність для державної політики [4].

Причини зростання ризиків саме в умовах лібералізації процедур мають конкретне підґрунтя. По-перше — пришвидшення митного оформлення і збільшення обсягів торгівлі дають менше часу для ретельної перевірки митних декларацій. По-друге — недостатня аналітика митної вартості у деяких групах товарів: міжнародні дослідження наголошують, що багато митних адміністрацій не мають усіх інструментів для реалізації ефективного оцінювання вартості. По-третє — глобалізація торговельних ланцюгів: складні структури постачання, трансфертні ціни, й багатосторонні договори ускладнюють відстеження реальної вартості імпортованих/експортованих товарів [5].

Головним інструментом протидії такому виду шахрайства – є якісне, ефективне та пильне митне оформлення. Проте, як визначається це на практиці – це є не завжди ефективним. На противагу цьому, з 2025 року було запроваджено механізм пост-митного аудиту. Завдяки ньому митні органи можуть виявити порушення пов’язані з повнотою та правильністю нарахування митних платежів, застосування преференційого режиму та коректною митною вартістю. Здійснюється це шляхом перевірки (моніторингу) оформлених декларацій протягом останніх 3-5 років, що дозволяє виявляти заниження вартості вже після випуску товарів і застосовувати фінансові санкції. Внаслідок виявлення митними органами помилок – можуть бути донарахування митних платежів, скасування пільг та заміна недійсних документів [6].

Протидія заниженню митної вартості ґрунтується на поєднанні аналітичних, процедурних і технічних інструментів, спрямованих на підвищення точності оцінки товарів та мінімізацію можливостей для маніпуляцій. Насамперед ефективним є впровадження ризик-орієнтованих підходів: використання автоматизованих систем

аналізу ризиків, що дозволяють ідентифікувати підозрілі декларації за ціновими відхиленнями, а також порівняння заявленої вартості з еталонними ціновими базами й міжнародними бенчмарками. Крім того, формування відповідальної ділової культури шляхом сертифікації надійних підприємств (AEO), спрощення процедур для сумлінних імпортерів та підвищення прозорості правил стимулює бізнес декларувати реальні показники. У комплексі ці заходи зменшують простір для маніпуляцій та забезпечують стабільність бюджетних надходжень [7,8].

Таким чином, проблема заниження митної вартості в умовах лібералізованої митної процедури має широку фіскальну, регуляторну та економічну складову. Усвідомлюючи масштаби втрат та механізми їх виникнення, держава може успішно впровадити комбінацію аналітично-технологічних, процесуально-правових і міжнародно-координованих заходів, що сприятимуть відновленню справедливості у митно-торговельній сфері, підвищенню бюджетних надходжень та конкурентоспроможності добросовісного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text

2. Державна митна служба України. У 2023 році Держмитслужба перерахувала до бюджету 459,8 млрд грн. URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/u-2023-rotsi-derzhmitsluzhba-pererakhuvala-do-biudzhetu-4598-mlrd-grn-1438

3. Державна митна служба України. За 2023 рік митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 8,9 млрд грн. URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2023-rik-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-sumu-89-mlrd-grn-1444

4. Жучков А. Analysis of current problems on customs valuation in Ukraine and possible measures combat fraud by customs valuation in the context of GATT and WTO Agreement on customs // Modern Economics. – 2021. – № 25. URL: https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-10

5. Choi Y. S. Identifying trade mis-invoicing through customs data analysis // World Customs Journal. – 2019. URL: https://www.worldcustomsjournal.org/api/v1/articles/116214-identifying-trade-mis-invoicing-through-customs-data-analysis.pdf

6. Митні спори та перевірки: чого очікувати бізнесу | НТФ "Інтес". НТФ "Інтес". URL: https://qdpro.com.ua/uk/news/mitni-spori-ta-perevirki-chogo-ochikuvati-biznesu

7. Держмитслужба впровадила нову версію автоматизованої системи аналізу ризиків, до якої додано елементи штучного інтелекту. Державна Митна Служба. URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/derzhmitsluzhba-vprovadila-novu-versiiu-avtomatizovanoyi-sistemi-analizu-rizikiv-do-iakoyi-dodano-elementi-shtuchnogo-intelektu-1626

8. Державна митна служба України. Деякі питання функціонування авторизованих економічних операторів. URL: https://customs.gov.ua/deiaki-pitannia-funktsionuvannia-avtorizovanikh-ekonomichnikh-operatoriv

УДК 336.22:004.738.5

Середюк В.Д.
студентка факультету фінансів ОПП «Корпоративні фінанси», 4 курс,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Рудик Н.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ І ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ

У сучасних умовах цифровізації економіки дедалі більшого значення набувають доходи, отримані від діяльності на онлайн-платформах та наданні цифрових послуг. В Україні активно функціонує широкий спектр цифрових

платформ і маркетплейсів, які створюють нові можливості для отримання доходів фізичними особами.

Через такі онлайн-майданчики, як OLX, Prom, Rozetka, Bolt, Glovo, користувачі можуть реалізовувати товари власного вжитку, здійснювати торгівлю електронікою, побутовою технікою, а також надавати послуги з навчання, ремонту, доставки чи перевезень. Подібні платформи виступають посередниками між споживачем і постачальником, формуючи цифровий ринок, який уже став невід'ємною частиною сучасної економіки. Проте швидкий розвиток цієї сфери виявив низку проблем у системі податкового регулювання, оскільки чинні норми були сформовані переважно для традиційних форм зайнятості та офлайн операцій [1].

Нині доходи, отримані користувачами таких сервісів, підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб (далі ПДФО) за базовою ставкою 18%, однак механізм адміністрування цих доходів залишається неефективним і фрагментарним. Маркетплейси не виконують функції податкових агентів, а обов'язок декларування покладається безпосередньо на фізичних осіб. Це означає, що продавці на OLX або водії сервісів таксі, як-от Bolt чи Uber, мають самостійно звітувати до Державної податкової служби до 1 травня року, що настає за звітним. Відсутність автоматизованого контролю призводить до високої частки неформальних операцій, ухилення від сплати податків і заниження фактичних доходів. Така ситуація суперечить сучасним тенденціям прозорості цифрової економіки, які вже впроваджуються у країнах Європейського Союзу та в межах ініціативи OECP BEPS 2.0.

У відповідь на ці виклики 27 серпня 2025 року Кабінет Міністрів України підтримав законопроєкт, спрямований на імплементацію Директиви ЄС 2021/514 (DAC7) та модельних правил OECP щодо звітності операторів цифрових платформ [2]. Запропоновані зміни передбачають створення механізму автоматичного міжнародного обміну податковими даними про доходи, отримані через цифрові платформи. Після ухвалення закону в Україні податкові органи отримуватимуть інформацію безпосередньо від операторів платформ або через міжнародну систему

обміну даними, що дозволить значно зменшити рівень тінізації доходів і зняти з фізичних осіб частину обов'язків із подання декларацій. У більшості випадків роль податкового агента виконуватиме сама платформа, що відповідає практиці країн ЄС і стандартам прозорості, визначеним ОЕСР.

Законопроєкт передбачає диференційоване оподаткування доходів з цифрових платформ: для користувачів без найманих працівників, які відкрили спеціальний рахунок, встановлюється пільгова ставка ПДФО до 5%, тоді як загальна ставка залишається 18%. Не оподатковуються одноразові продажі на суму до 12 прожиткових мінімумів на рік. Такий підхід покликаний поєднати фіскальні інтереси держави з підтримкою мікропідприємництва та сприяти інтеграції України до європейського податкового простору.

Міжнародна практика свідчить, що більшість розвинених країн уже запровадили або тестують спеціальні механізми оподаткування цифрових доходів [3]. У ЄС діють податки на цифрові послуги (DST), запроваджені у Франції, Італії, Іспанії, Австрії та інших країнах. Вони стягуються з валового доходу великих технологічних компаній за ставкою близько 2–3% і є тимчасовим механізмом до впровадження глобальної податкової реформи ОЕСР BEPS 2.0, спрямованої на справедливий розподіл податкових надходжень.

Поза ЄС власні моделі оподаткування цифрових послуг запровадили Канада, Індія, Індонезія, Нігерія та В'єтнам, поширюючи податки на іноземні компанії без фізичної присутності. Водночас США виступають проти односторонніх DST, вважаючи їх дискримінаційними. Це посилює ризики подвійного оподаткування та торговельних суперечок, тому ОЕСР працює над узгодженням єдиних правил для забезпечення прозорості й справедливого розподілу податкових надходжень.

Отже, оподаткування доходів, отриманих через онлайн-платформи, стає одним із ключових напрямів модернізації податкової системи України в умовах цифровізації економіки. Запровадження механізмів автоматичного обміну податковими даними відповідно до стандартів ЄС і ОЕСР сприятиме підвищенню

прозорості, детінізації доходів та узгодженню національного законодавства з міжнародною практикою. Реформа дозволить створити справедливі умови оподаткування для користувачів цифрових платформ і забезпечити стабільне надходження коштів до бюджету.

Список використаних джерел:

1. До 18% ПДФО з кожного онлайн-продажу та доступ ДПС до банківської таємниці: як зміняться умови для продавців на маркетплейсах. URL: https://mind.ua/publications/20294761-do-18-pdfo-z-kozhnogo-onlajn-prodazhu-ta-dostup-dps-do-bankivskoyi-taemnici-yak-zminyatsya-umovi-dlya-p (Дата звернення: 29.10.2025)

2. Кабмін підтримав законопроєкт щодо оподаткування доходів, отриманих через цифрові платформи. URL: https://minfin.com.ua/ua/2025/08/27/157441710/ (Дата звернення: 29.10.2025)

3. How taxation of digital services is again a concern for businesses. URL: https://www.ey.com/en_gl/insights/tax/how-taxation-of-digital-services-is-again-a-concern-for-businesses (Accessed: 31.10.2025)

УДК 336.64

Вакалюк А.М.
здобувачка освітнього ступеню магістр,
ОПП «Фінансовий менеджмент і контролінг»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Круш В.В*.*
Старший викладач, кафедра корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВОМУ ПРОГНОЗУВАННІ

У сучасних умовах динамічного розвитку економіки, високої волатильності фінансових ринків і швидкого технологічного прогресу питання удосконалення методів фінансового прогнозування набуває особливої актуальності. Фінансове

прогнозування є ключовим інструментом стратегічного управління, що дозволяє підприємствам приймати обґрунтовані рішення, оцінювати ризики та формувати ефективну фінансову політику.

Традиційно фінансове прогнозування спирається на кількісні методи - аналіз трендів, регресійні моделі, кореляційний аналіз та екстраполяцію показників минулих періодів. Поряд із ними застосовуються якісні підходи, зокрема експертні оцінки, метод Делфі, сценарний аналіз і SWOT-аналіз, які доповнюють статистичні розрахунки професійним досвідом аналітиків. Проте розвиток цифрових технологій, зростання обсягів даних та ускладнення бізнес-процесів суттєво трансформували традиційні підходи до прогнозування.

Сучасна фінансова аналітика активно інтегрує технології штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання, що значно підвищує точність прогнозування. Вони здатні оперативно обробляти великі обсяги даних, виявляти закономірності та формувати адаптивні прогнози [1]. Алгоритми ШІ стають основою нової фінансової системи, поєднуючи автоматизацію, прогнозну аналітику та управління ризиками. Зокрема, нейронні мережі ефективно прогнозують грошові потоки, курсові коливання та кредитні ризики.

Серед найбільш ефективних і поширених рішень для фінансового прогнозування з використанням ШІ у 2025 році можна виділити такі [2]:

- Datarails. Це одна з перших платформ FP&A, яка впровадила штучний інтелект для автоматизації процесів консолідації даних, звітності та аналізу. Вона інтегрується з Excel, що забезпечує зручність для фінансових аналітиків. Особливою перевагою є генеративний помічник Genius, який відповідає на запитання щодо фінансових показників компанії, формує звіти та графіки на запит, а також виявляє аномалії у даних.
- Vena. Це програмне забезпечення для планування та аналізу даних, яке також тісно взаємодіє з Excel. У 2025 році компанія представила інтелектуального помічника Vena Copilot, що автоматизує аналіз, прогнозування та формування

аналітичних висновків. Завдяки інтеграції Copilot платформа підтримує спільне бюджетування, сценарне моделювання та надання рекомендацій природною мовою.

- Planful. Хмарна платформа фінансового планування та аналізу, яка використовує модуль Planful Predict для машинного навчання. Цей інструмент підвищує точність прогнозів, автоматично виявляє відхилення чи тенденції у фінансових даних і пропонує коригування прогнозів відповідно до зміни факторів впливу.

Використання ШІ у фінансовому прогнозуванні має низку суттєвих переваг:

По-перше, це вища точність результатів завдяки усуненню людського фактора - дослідження показують, що близько 88% традиційних моделей містять похибки, тоді як автоматизовані системи значно зменшують їхню кількість [2].

По-друге, економія часу та підвищення ефективності: рутинні завдання, як-от консолідація бюджетів або оновлення прогнозів, виконуються автоматично, що дає змогу аналітикам зосередитися на стратегічних аспектах.

По-третє, ШІ забезпечує аналітику в реальному часі — моделі оновлюють прогнози автоматично, реагуючи на будь-які зміни ринку.

Нарешті, системи штучного інтелекту покращують управління ризиками, виявляючи аномалії, формуючи попередження та виконуючи сценарне моделювання можливих кризових ситуацій.

Разом із перевагами існують і певні виклики та ризики [2,3]:

- Надмірна автоматизація може призвести до втрати критичного мислення фахівців і надмірної довіри до алгоритмів.
- Ефект «чорної скриньки» — складність пояснення, як саме система дійшла до певного рішення.
- Алгоритми ШІ не враховують етичних або емоційних факторів, тому потребують людського контролю.
- Кіберзагрози та витоки даних, адже великі обсяги фінансової інформації потребують надійного захисту.

Таким чином, сучасне фінансове прогнозування базується на синергії традиційних і новітніх методів, де аналітична інтуїція фахівця поєднується з потужністю алгоритмів штучного інтелекту. Цифровізація відкриває перед фінансовими аналітиками нові можливості щодо точності прогнозів, швидкості обробки інформації та формування стратегічних рішень. У майбутньому можна очікувати подальшу інтеграцію інтелектуальних систем у фінансове управління, що сприятиме підвищенню ефективності та стійкості бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Nadeem, Sara. "Financial Forecasting and Planning: Techniques for Enhancing Accuracy and Reliability." Frontiers in Business and Finance, 1(2), 2024, pp. 139–156. URL: https://sprcopen.org/index.php/FBF/article/view/59/59 (дата звернення: 11.11.2025).

2. Freeman, D. "The Rise of AI Financial Modeling." DataRails Blog, August 2, 2025. URL: https://www.datarails.com/ai-financial-modeling/ (дата звернення: 11.11.2025).

3. Swain, K. R., & Mallick, S. "Artificial Intelligence in Finance: Challenges and Opportunities." Scope Journal, 13(2), 2023, pp. 902–908. URL: https://scope-journal.com/assets/uploads/doc/e4b7c-901-910.202317309.pdf (дата звернення: 11.11.2025).

УДК 336.22:004.9

Ольшанецький О. В.;
здобувач вищої освіти магістерського рівня
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
Крихівська Н. О.
к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

РОЗВИТОК ТАХТЕСН В УКРАЇНІ: ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Цифровізація фінансових процесів зумовила появу нового напряму – TaxTech, який поєднує технологічні рішення у сфері податкового

адміністрування з метою автоматизації обліку, зниження транзакційних витрат та забезпечення податкової прозорості. Світова практика підтверджує, що широке застосування аналітики даних, штучного інтелекту, блокчейну та хмарних сервісів суттєво підвищує ефективність податкових систем [1]. Для України, яка функціонує в умовах воєнної економіки, цифрові інструменти податкового адміністрування є ключовими чинниками стабілізації корпоративних фінансів та підтримки бізнесу.

Варто зауважити, що TaxTech розглядається як складова ширшої системи RegTech і FinTech, спрямованої на автоматизацію регуляторних та фінансових процесів. Основною метою TaxTech є інтеграція цифрових технологій у процеси нарахування, декларування, контролю та сплати податків, що включає автоматизацію підготовки та подання звітності, використання API-сервісів для обміну даними, цифрову ідентифікацію платників, застосування алгоритмів ризик-орієнтованого моніторингу.

В Україні елементи TaxTech поступово формуються на базі електронного кабінету платника податків, системи електронного адміністрування податку на додану вартість та акцизного податку, автоматизованих інструментів контролю трансакцій.

Серед ключових цифрових рішень, що сприяють оптимізації податкового адміністрування в Україні, варто виокремити:

- електронні сервіси взаємодії з Державною податковою службою;
- системи електронного адміністрування;
- аналітика даних, алгоритми машинного навчання та штучного інтелекту;
- інтеграція ERP-систем із сервісами податкового адміністрування;
- технологія блокчейн у сфері податкового контролю.

Разом із тим рівень цифрової зрілості податкової інфраструктури все ще не відповідає вимогам швидкозмінного економічного середовища.

Впровадження TaxTech здатне забезпечити низку переваг, зокрема:

- зниження адміністративного навантаження завдяки автоматизації бухгалтерських та податкових операцій;

- зменшення витрат на податкове планування та підготовку звітності;

- підвищення точності розрахунків та мінімізацію помилок;

- зростання рівня прозорості фінансової звітності;

- формування високих стандартів податкового комплаєнсу, які сприяють зміцненню репутації суб'єкта господарювання перед інвесторами та партнерами.

Особливого значення TaxTech набуває в умовах повоєнного відновлення економіки, коли бізнес потребує зниження регуляторних бар'єрів та підвищення рівня передбачуваності податкової політики.

Однак, подальшу цифровізацію податкового адміністрування обмежує низка чинників, серед яких низький рівень цифрової грамотності персоналу підприємств, недостатня інтеграція державних реєстрів, високі кіберризики та фрагментарність нормативного забезпечення.

Підсумовуючи, зауважимо, що розвиток TaxTech є вагомим чинником модернізації податкової системи України. Цифрові інструменти сприяють скороченню витрат бізнесу, підвищують прозорість податкових процесів, мінімізують ризики та формують якісно нову модель взаємодії між підприємницькими структурами та державою. Упровадження сучасних технологій у сферу оподаткування має стати пріоритетом державної політики у контексті економічного відновлення та інтеграції до європейського цифрового простору.

Список використаних джерел

1. OECD (2023), Tax Administration 2023: Comparative Information on OECD and other Advanced and Emerging Economies, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/900b6382-en

УДК 368:004.9

Тропініна Є.І.,
здобувачка 41 гр .ФФБС
Науковий керівник*:*Бондаренко П.В.,
к.е.н., ст. викладач кафедри ФМФР
Одеський національний економічний університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ: INSURTECH, ОНЛАЙН-ПОЛІСИ ТА ІА-ВРЕГУЛЮВАННЯ

Цифровізація страхового ринку України у 2024-2025 роках стала фундаментальним процесом, що визначає подальший розвиток національної страхової системи. В умовах воєнних дій, дестабілізації традиційних бізнес-процесів та зміни поведінки споживачів саме цифрові технології забезпечили безперервність надання страхових послуг, підвищили ефективність операційних процедур і заклали основу нового рівня прозорості та довіри між страховиком і клієнтом.

Одним із ключових проявів цифровізації стали онлайн-поліси – електронні договори, що мають повну юридичну силу та повністю замінюють паперові носії. Найбільш динамічно цей процес відбувається у сфері автострахування. За даними Національної асоціації страховиків України, у першому півріччі 2025 року електронні договори ОСЦПВ фактично витіснили традиційні: 99,3 % полісів укладено онлайн [1]. Це свідчить про майже повну адаптацію населення до цифрових сервісів та високий рівень довіри до електронного документообігу. Варто зазначити, що ще декілька років тому на ринку домінували паперові поліси, а оформлення через агента вважалося основним каналом продажу.

Цифрова трансформація охопила і інші види страхування. Страхові компанії активно впроваджують онлайн-оформлення договорів страхування майна, здоров’я та відповідальності, що суттєво розширює доступ до страхових послуг. Паралельно

зростає роль цифрових агрегаторів, які дозволяють не тільки порівнювати пропозиції, а й приймати більш обґрунтовані рішення на основі прозорих тарифів і відкритих умов страхування. У І кварталі 2025 року 10,5 % моторних договорів було укладено через онлайн-платформи, що демонструє стале збільшення частки цифрових каналів і поступовий перегляд ролі традиційних посередників на ринку [1].

Важливою складовою цифровізації став розвиток InsurTech-рішень. Використання програмного забезпечення, мобільних застосунків та автоматизованих платформ дозволило страховим компаніям оптимізувати основні бізнес-процеси, спростити документообіг і зменшити навантаження на персонал. У 2024-2025 роках мобільні застосунки фактично стали головним інструментом взаємодії: клієнти можуть оформити договір, подати заяву на виплату чи отримати консультацію у кілька кліків. Широке впровадження персоналізованих сервісів, які використовують клієнтські дані для формування індивідуальних пропозицій, створює передумови для підвищення рівня задоволеності та довіри споживачів.

Одним із найперспективніших напрямів цифрової трансформації є AI-врегулювання. Технології штучного інтелекту дозволяють автоматично аналізувати фото пошкоджених автомобілів після ДТП, визначати масштаб збитків та формувати попередню оцінку компенсації. Такі інструменти значно скорочують час обробки звернень та підвищують точність оцінки випадків. Крім того, системи машинного навчання здатні виявляти аномалії, нетипові дії чи ознаки потенційного страхового шахрайства. За даними KPMG, автоматизація за допомогою AI розглядається провідними страховими компаніями як стратегічний напрям, а ціль автоматизувати до 80 % процесів врегулювання у найближчі роки є загальносвітовою тенденцією [2]. Враховуючи це, українські страхові компанії, які вже впроваджують перші цифрові рішення у врегулюванні, рухаються у напрямку міжнародних стандартів.

Разом із перевагами цифровізація створює і низку викликів. Зростання цифрових каналів підвищує ризики кіберзагроз, спроб несанкціонованого доступу до даних, підроблення електронних документів. Також важливо враховувати ризики, пов'язані з технічними збоями, залежністю від стабільного інтернет-з'єднання та потребою у системному оновленні цифрової інфраструктури. У відповідь регулятор посилює вимоги до інформаційної безпеки, впроваджує стандарти багаторівневої електронної ідентифікації та удосконалює інтеграцію страхових компаній із державними реєстрами. У 2025 році цифрова стійкість стала однією з ключових ознак надійності страховика, поряд із фінансовою стабільністю та дотриманням нормативних вимог.

Отже, цифрова трансформація страхового ринку України є системним і стратегічним процесом, що визначатиме його розвиток у найближчі роки. Онлайн-поліси сформували нову модель доступності страхових послуг, InsurTech-рішення стали основою клієнтоорієнтованості, а використання штучного інтелекту – сучасним стандартом швидкості та якості врегулювання збитків. Україна розвивається у напрямі, що відповідає світовим трендам, і цифровізація стає визначальним чинником конкурентоспроможності страховиків у післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Огляд страхового ринку України за І квартал 2025 року. *Національна асоціація страховиків України (НАСУ)*. URL: https://nasu.com.ua/oglyad-strahovogo-rynku-ukrayiny-za-i-kvartal-2025-roku/ (дата звернення: 13.11.2025).

2. KPMG. Intelligent insurance: a blueprint for creating value through AI-driven transformation. 2025. 38 p. URL: https://kpmg.com/kpmg-us/content/dam/kpmg/pdf/2025/us-insurance-report.pdf (date of access: 13.11.2025).

УДК 338.43:336.77(477)

Мацедонський С. О.
здобувач вищої освіти факультету фінансів
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК В УКРАЇНІ

Кредитні відносини підприємств агропромислового комплексу з комерційними банками мають свою особливість, зумовлену специфікою учасників цих відносин. З одного боку, участь комерційного банку як кредитора визначає ключові риси банківського кредиту, що суттєво відрізняють його від інших форм кредитування: об'єктом таких відносин є виключно грошова вартість; особливості форми власності на кредитні ресурси надають банку можливість одночасно виступати і позичальником, і кредитором; характерною є підвищена ризикованість, жорсткіші умови та принципи надання кредитів; плата здійснюється у вигляді кредитного відсотка або інших типових для банківської практики форм оплати; кредит має договірний характер, обов'язково оформлюється письмово та перебуває під суворим державним регулюванням.

Об'єктивна потреба у використанні кредитних відносин в аграрній сфері економіки зумовлена насамперед необхідністю забезпечення безперервності процесів розширеного відтворення. Проте, на відміну від інших секторів, аграрна галузь як основа агропромислового комплексу має низку специфічних рис, що визначають особливості інвестиційного кредитування АПК:

1. Природно-кліматичні фактори, які обумовлюють:

- наявність сезонного розриву між моментом вкладення коштів і отриманням виручки від реалізації продукції;
- безперервність виробничих процесів, які неможливо зупинити, а отже — потребують стабільного та своєчасного фінансування і кредитного забезпечення;

- необхідність утримання значних запасів сировини та матеріалів, що сповільнює обіг коштів;
- використання частини виробленої продукції як сировини для подальшого виробництва, що вимагає спеціальних кредитних форм і термінів;
- потребу в швидкій переробці чи реалізації продукції, яка не підлягає тривалому зберіганню, що вимагає гарантованих механізмів оплати.

2. Економічні фактори, серед яких:

- істотне відставання агропромислового виробництва від інших галузей за рівнем технічної оснащеності праці, що зумовлює необхідність значних інвестицій;
- високий рівень морального та фізичного зносу основних засобів виробництва, який потребує масштабних довгострокових вкладень;
- випереджаюче зростання витрат виробництва порівняно зі зростанням цін реалізації продукції, що спричиняє ціновий диспаритет і потребує державної фінансової підтримки;
- специфічний характер застави та можливість зміни її вартості;
- невідповідність рівня ризику та прибутковості: у порівнянні з іншими галузями економіки аграрний сектор характеризується підвищеним ризиком і відносно низькою рентабельністю [1].

Також відзначимо, що в умовах воєнного стану ситуація у сфері кредитування аграрного сектору значно ускладнилася. Воєнні дії призвели до руйнування виробничих потужностей, втрати посівних площ, логістичних обмежень та зростання собівартості виробництва. Це, своєю чергою, підвищило ризики для банків і зменшило їхню готовність кредитувати аграрні підприємства. Багато господарств втратили можливість забезпечити належну заставу, що є обов’язковою умовою отримання кредиту. Додатковим бар’єром стала нестабільність фінансової системи та обмеженість ресурсів у банківському секторі. У цих умовах особливого значення набувають програми державного гарантування кредитів, пільгові позики та міжнародна фінансова підтримка, які покликані

забезпечити відновлення аграрного виробництва та зберегти продовольчу безпеку країни [2].

Представлені у табл. 1дані відображають динаміку капітальних інвестицій сільськогосподарських підприємств України за останні п’ять років та структуру їх фінансування за основними джерелами.

Таблиця 1. - Капітальні інвестиції за джерелами фінансування сільськогосподарських підприємств України у 2020-2024 рр., млн грн

Джерела фінансування	**2020 р.**	**2021 р.**	**2022 р.**	**2023 р.**	**2024 р.**
Обсяг капітальних інвестицій, у т.ч.	36442,1	49127,4	32604,0	31641,9	42885,1
- коштів державного бюджету	103,7	96,8	к	к	к
- коштів місцевих бюджетів	31,1	67,5	24,9	к	к
- власних коштів підприємств та організацій	33033,9	44627,3	30345,2	30203,0	40221,0
- кредитів банків та інших позик	***3138,9***	***4310,7***	***2224,3***	***1420,1***	***2572,3***
- коштів інвестиційних компаній, фондів тощо	20,5	0,2	-	-	44,5
- коштів інвесторів-нерезидентів	**-**	-	-	-	-
- коштів населення на будівництво житла	-	-	-	-	-
- інших джерел фінансування	**-**	25,0	к	8,1	-

Джерело: складено автором на основі даних [3]

Аналіз динаміки капітальних інвестицій сільськогосподарських підприємств України у 2020–2024 роках свідчить про коливання їх обсягів під впливом економічних і політичних факторів, зокрема воєнних подій. Після зростання у 2021 році до 49,1 млрд грн спостерігалося різке скорочення у 2022–2023 роках, що відображає спад інвестиційної активності внаслідок підвищених ризиків та нестабільності. Водночас у 2024 році намітилася тенденція до відновлення, коли обсяг капітальних інвестицій зріс до 42,9 млрд грн. Основну частку фінансування стабільно формують власні кошти підприємств, тоді як частка банківських кредитів та інших позик залишається незначною, що свідчить про обмежений доступ

аграрного сектору до зовнішніх джерел фінансування та потребу у посиленні кредитної підтримки галузі.

Основними напрямами удосконалення інвестиційного кредитування підприємств агропромислового комплексу в Україні є формування сприятливих фінансових умов для залучення довгострокових ресурсів і зниження кредитних ризиків. Необхідно розширювати державні програми підтримки, зокрема систему часткових гарантій і компенсації відсоткових ставок, що дозволить підвищити доступність кредитів для малих і середніх господарств. Важливим є також розвиток спеціалізованих фінансових інструментів — аграрних розписок, лізингу, страхування врожаю та інвестиційних фондів, орієнтованих на аграрний сектор.

Крім того, доцільно стимулювати банківські установи до активнішої участі у фінансуванні агропідприємств через створення механізмів розподілу ризиків між державою, банками та позичальниками. Важливим напрямом є підвищення фінансової грамотності аграріїв, удосконалення їх проєктної документації та впровадження сучасних інструментів оцінки ефективності інвестицій. У комплексі ці заходи сприятимуть формуванню стійкої системи інвестиційного кредитування, здатної забезпечити відновлення і стабільний розвиток аграрного сектору України.

Список використаних джерел:

1. Томашук, І., Томашук, І. Кредитування аграрних підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності. *Управління змінами та інновації*. 2023. № 7. С. 74-84.

2. Негода, Ю., & Конюхов, Д. Оцінка фінансового забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*, 2025. № 78.

3. Капітальні інвестиції. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kin/kin_df_ved/arh_kin_df_ved_21_u.htm (дата звернення: 22.10.2025)

УДК 336.22:004.7

Крук О.В.
студентка факультету управління та адміністрування,
ВСП «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»
Нестерук Г.В.
викладач,
ВСП «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність даного дослідження полягає у тому, що на сьогоднішній день цифровізація активно впливає на сучасний розвиток економіки й державного управління, особливо на системи оподаткування. Україна цілеспрямовано розвивається у сфері оподаткування: створення прозорої, зручної та ефективної податкової системи, яка буде базуватися на цифрових рішеннях.

Мета статті полягає у аналіз процесу цифровізації системи оподаткування в Україні, оцінка впливу цифрових технологій на ефективність податкового адміністрування, визначення її переваг та недоліків, та розробка напрямків вдосконалення цифровізації для підвищення прозорості та ефективності системи оподаткування.

На сьогоднішній день в умовах глобальної цифрової трансформації цифровізація значно змінює глобальну економіку. В Україні основним напрямом діяльності податкової служби є вдосконалення податкового адміністрування [1, с. 7]. Впровадження цифрових технологій у систему оподаткування сприяє прощенню взаємодії між платниками податків та контролюючими органами, прозорість фінансових потоків та зниженню рівня тіньової економіки.

Упродовж останніх десятиріч розвиток та упровадження інформаційних технологій у сфері діяльності фіскальних органів України відбувалися за децентралізованим принципом, який мав вирішити локальні завдання окремих підрозділів щодо автоматизації бізнес-процесів [2, с. 50]. За даний період держава

реалізувала: електронні сервіси, автоматизацію податкових процедур та електронні взаємодії між платниками податків і контролюючими органами. Державна податкова служба України реалізувала низку цифрових проєктів, такі як: впровадження електронного документообігу, Електронний кабінет платника податків, система e-Receipt, електронне адміністрування ПДВ. Також на теперішній час ряд послуг сфери адміністрування податків платники податків можуть отримати за допомогою порталу «Дія»: отримання електронних платіжних документів; перегляд раніше поданих декларацій; сплата податків та ЄСВ; отримання довідок про доходи; подання запитів та звернень до податкових органів онлайн [3, с. 147].

Є ряд переваг для економіки від цифровізації податкової сфери, які сприяють економічному зростанню: прискорення бізнес-процесів із одночасним зниженням витрат [1, с. 31]; швидке опрацювання звітів, розрахунів та запитів, зменшуючи людський фактор; зменшення корупційних ризиків; створення систем обробки великих обсягів даних [1, с. 31]; аналіз податкових надходжень та прогнозувати та зручність для платників податків.

Однак, не зважаючи на переваги від цифровізації системи оподаткування, також є і недоліки, які можуть створити проблеми у економіці держави: існує загроза витоку персональних даних та несанкціонованого доступу у цифрових систем; відсутність нормативно-правових актів для регулювання нових об'єктів та процесів, які властиві цифровій економіці [1, с. 32]; оновлення та створення цифрових систем потребує значних фінансових ті технічних ресурсів; технічні складнощі для користувачів; збої в роботі системи або відключення Інтернету можуть блокувати податкові операції.

Цифрові технології є потужним інструментом управління, з яким податкові сфери часто стикаються із труднощами. Задля того, аби зменшити проблеми та покращити систему, є кілька напрямків вдосконалення цифровізації системи оподаткування: впровадження штучного інтелекту та роботизація; кібербезпека та захист даних; підвищення доступності, зручності та ефективності сервісів для

платників; підвищення кваліфікації працівників податкової сфери; використання інструментів великих даних; забезпечити взаємодії цифрових платформ податкових органів з іншими державними інформаційними системами (банками, митними сервісами, реєстрами підприємств тощо).

Таким чином, цифровізація системи оподаткування є важливим фактором модернізації державного управління та є ключовим чинником підвищення ефективності податкової політики. За допомогою автоматизації податкової сфери значно спрощено процес подання звітності, підвищено прозорість та зменшено корупційні ризики. Подальший розвиток цифрових технологій у даній сфері сприятимуть створенню прозорої, зручної та ефективної системи оподаткування в Україні.

Список використаних джерел:

1. Мельниченко Д. В. Цифровізація податкової системи України: проблеми та перспективи: кваліфікаційна (магістерська) робота. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2022. – 74 с. – URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/Melnychenko-D.pdf (дата звернення: 12.11.2025);

2. Цюцяк А. М., Цюцяк І. М., Цюцяк В. А. Цифровізація податкової системи: сучасний стан, проблеми та перспективи // *Галицький економічний вісник*. – 2023. – Т. 83, № 4. – С. 48–56. URL: https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/83/1188.pdf (дата звернення: 12.11.2025);

3. Павлютін Ю. М. Цифровізація системи податкового адміністрування: національний та іноземний досвід // *Правова позиція*. – 2023. – № 3 (40). – С. 145–155. – URL: https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2023/3/28.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

УДК: 336.64:336.71:004.738.5:339.7

Штундер О.О.
аспірант PhD
Київський національний економічний університети імені Вадима Гетьмана

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМ МІЖНАРОДНИХ КОРПОРАТИВНИХ РОЗРАХУНКІВ ПІД ВПЛИВОМ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасних умовах безпрецедентної глобальної цифровізації фінансового сектору платіжні системи зазнають глибокої трансформації, перестаючи бути лише технічними інструментами переказу коштів і перетворюючись на ключовий елемент міжнародних корпоративних фінансів.

Стрімке впровадження інноваційних технологій та миттєвих транскордонних мереж, цифрових валют центральних банків, блокчейну та смарт-контрактів - докорінно змінює механізми фінансової взаємодії корпорацій у глобальному середовищі. У таких умовах особливої актуальності набуває проблема відсутності єдиного підходу до визначення міжнародних корпоративних розрахунків, оскільки їхня сутність і функції динамічно трансформуються під впливом цифрових рішень, що породжує теоретичні суперечності та практичні виклики для компаній, банків та фінтех-провайдерів.

Незважаючи на значний масив досліджень, присвячених розвитку платіжних систем та цифрових фінансових технологій, їхній інтегрований вплив на систему управління грошовими потоками транснаціональних корпорацій досі вивчено недостатньо.

З огляду на це, метою дослідження є систематизація еволюційних підходів до трактування міжнародних корпоративних розрахунків та аналіз того, як цифрові платіжні системи й нові фінансові інструменти трансформують ліквідність, операційні процеси та фінансову стійкість корпорацій у глобальному середовищі.

Міжнародні корпоративні розрахунки як категорія не мають єдиного

універсального визначення, але їх можна класифікувати за трьома основними підходами, що відображають еволюцію фінансової думки під впливом технологій.

Традиційний підхід визначає розрахунки як сукупність формалізованих процедур та правил, що регулюють переведення коштів через банківські системи (кореспондентські рахунки, SWIFT) для виконання міжнародних комерційних та фінансових зобов'язань. Акцент тут робиться на комплаєнсі, документації та ролі банків-посередників. Функціональний підхід розглядає розрахунки як частину системи управління грошовими потоками транснаціональної корпорації (ТНК). Головна мета - мінімізація трансакційних витрат, оптимізація ліквідності та зниження валютного ризику, незалежно від конкретної технології.

Інноваційний підхід визначає розрахунки як будь-який обмін вартістю між юридичними особами різних юрисдикцій, включаючи не лише фіатні кошти, а й цифрові активи, токенізовані зобов'язання та миттєві перекази через децентралізовані або приватні фінтех-мережі [1].

Впровадження передових фінансових технологій забезпечує багатоаспектну оптимізацію корпоративних фінансових процесів. Цифрові платіжні системи, на відміну від традиційних кореспондентських мереж, здатні здійснювати транскордонні розрахунки майже в режимі реального часу, що різко скорочує операційні цикли, пришвидшує обіг капіталу та знижує потребу у великих обсягах ліквідності.

Завдяки децентралізованим технологіям та інноваційним платформам, корпорації отримують нові, більш прямі та ефективні канали для залучення капіталу, мінімізуючи залежність від класичних фінансових посередників.

Крім того, впровадження ініціатив відкритого банкінгу (Open Banking) та потенційне використання цифрових валют центральних банків (CBDC) сприяє органічній інтеграції національних платіжних інфраструктур, створюючи єдиний, більш прозорий та функціонально сумісний глобальний фінансовий простір.

Використання смарт-контрактів, що базуються на технології блокчейн, дозволяє автоматизувати виконання комерційних угод, управління забезпечувальними депозитами та здійснення платежів, що мінімізує операційні витрати та вплив людського фактора.

Разом з тим, цифровізація вимагає не лише оновлення IT-систем, але й фундаментального перегляду інституційної бази корпоративних фінансів: відбувається перехід від централізованої системи до більш гнучкої та розподіленої (на базі DLT-технологій), що підвищує стійкість системи.

У сфері корпоративного управління зростає потреба у спеціалізованих навичках управління цифровими активами та технологічними платформами, а також у нових механізмах забезпечення прозорості.

Традиційні фінансові ризики сьогодні доповнюються зростанням кіберзагроз, регуляторною невизначеністю у сфері цифрових активів та потребою у постійному комплаєнсі в умовах активних транскордонних операцій. Дослідження цих процесів є важливим науково-практичним завданням, оскільки дозволяє визначити закономірності розвитку інноваційних платіжних систем, оцінити їхній вплив на ринкову вартість підприємств та сформувати ефективні стратегії мінімізації ризиків і забезпечення регуляторної відповідності.

Сучасна інфраструктура платежів перебуває у стані стрімкої трансформації, спричиненої глобальною цифровізацією [2]. Ключовими напрямами розвитку, що формують майбутнє фінансових розрахунків, є впровадження інноваційних технологій та адаптація до динамічних умов світового ринку.

Однією з найбільш значущих інновацій є Цифрові валюти центральних банків (CBDC), що потенційно здатні радикально змінити існуючу фінансову архітектуру та зменшити залежність від традиційного банківського посередництва [3].

Станом на 2024 рік, понад 130 країн, що охоплюють 98% світового ВВП, активно досліджують або розробляють CBDC. Зокрема, Багамські Острови, Ямайка та Нігерія вже повністю інтегрували їх у свої фінансові системи, тоді як великі

економіки, включно з Китаєм, Бразилією та ЄС, перебувають на етапі активного пілотного тестування. Очікується, що впровадження CBDC забезпечить значне підвищення фінансової інклюзії, зниження операційних витрат та загальне вдосконалення платіжних інструментів [4].

Іншою критично важливою тенденцією є посилення ролі блокчейну та криптовалют. Технологія блокчейн стала наріжним каменем сучасної платіжної інфраструктури, надаючи їй необхідні атрибути: прозорість, високу швидкість та безпеку транзакцій. Це зробило блокчейн незамінним інструментом, особливо у сфері криптовалют, таких як Bitcoin та Ethereum, які дедалі частіше використовуються для фінансових розрахунків і інвестицій. Крім того, відбувається активний розвиток мобільних платежів та електронних гаманців, що є впровадженням цифрових технологій для надання максимально зручних споживчих рішень [8].

Ця тенденція виявляється у масовому використанні мобільних додатків (Apple Pay, Google Pay, Samsung Pay) та електронних гаманців, як-от PayPal, який інтегрується з платформами електронної комерції. Такі системи створюють умови для швидких і менш вартісних транзакцій, одночасно забезпечуючи підвищений рівень безпеки, оскільки продавець отримує оплату без доступу до конфіденційних даних банківських рахунків покупця[5,6,7].

Висновки. Проведений аналіз трансформації платіжних систем у контексті глобальної цифровізації свідчить про кардинальну зміну підходів до організації міжнародних корпоративних фінансів. Встановлено, що традиційна модель міжнародних розрахунків, заснована на банківському посередництві та кореспондентських рахунках, поступово поступається місцем інноваційним фінтех-рішенням, які забезпечують миттєвість транзакцій, зниження трансакційних витрат і підвищення прозорості фінансових потоків. Еволюція від традиційного та функціонального до інноваційного підходу демонструє переорієнтацію корпоративного сектору на використання цифрових активів, блокчейн-технологій,

смарт-контрактів і CBDC, що суттєво підвищує ефективність управління ліквідністю та робочим капіталом.

Показано, що цифрові валютні ініціативи центральних банків, розвиток мобільних платіжних рішень та інтеграція відкритого банкінгу формують нову глобальну платіжну інфраструктуру, де швидкість, автоматизація та взаємна сумісність систем стають ключовими характеристиками. Разом із тим цифровізація зумовлює потребу в оновленні корпоративного управління, посиленні кібербезпеки та вдосконаленні регуляторної відповідності, оскільки технологічний прогрес супроводжується новими ризиками та викликами.

Отже, трансформація платіжних систем є системним інституційним зрушенням, що визначає подальший розвиток міжнародних корпоративних фінансів і відкриває перспективи для підвищення ефективності, стійкості та конкурентоспроможності сучасних корпорацій.

Список використаних джерел:

1. Александрова Н. М., Александрова М. В., Давиденко Т. В. Сучасні моделі та механізми корпоративного менеджменту у міжнародних фінансових корпораціях. *Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології.* 2023. Т. 2, № 1. DOI: https://doi.org/10.56197/2786-5827/2023-2-1-5.
2. Бабіченко В. В. Корпоративні фінанси в інформаційній економіці: детермінанти і пріоритети розвитку в Україні : дис. … докт. екон. наук : 08.00.08 «Фінанси, гроші і кредит». Київ, 2016. 405 с.
3. Бажал Ю. М. Інституційна економіка: підручник. Київ: КНЕУ, 2021. 284 с.
4. Блакита Г., Ситник Г. Корпоративні фінанси: детермінанти успішного управління. *Вісник КНТЕУ.* 2019. № 4. URL: http://visnik.knute.edu.ua/files/2019/04/4.pdf (дата звернення: 17.11.2025).

5. Болдуєва О., Горбунова А., Кусакова Ю. Цифрова трансформація платіжних систем і роль банків у глобалізації фінансової інфраструктури. *Економіка та суспільство.* 2024. Вип. 69. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-59.
6. Гайдуцький П. І. Інституційні чинники економічного розвитку. Київ : КНЕУ, 2019. 368 с.
7. Горбач Л. М., Плотніков О. В. Міжнародні фінанси : підручник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 528 с.
8. Козир Ю. Р. Функціональна роль блокчейн-технологій у трансформації платіжних систем. *Інвестиції: практика та досвід.* 2023. № 20. С. 112–116.

УДК 658.15:336.7:004(477)

Грищук А.С.
аспірант PhD
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Косько О.В.
аспірант PhD
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник**: **Ушеренко С.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІННОВАЦІЇ КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ НА БАЗІ ФІНТЕХ В УМОВАХ ВОЄННОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ УКРАЇНИ

Подальше відновлення економіки України вимагає не стільки оновлення фінансових підходів, скільки переосмислення того, як компанії приймають і реалізують рішення про фінансування. У середовищі з високою воєнною та макроекономічною турбулентністю традиційна логіка не витримає напруги цього контексту: цільові пропорції боргу й власного капіталу швидко втрачають

релевантність, універсальні ковенанти перестають відбивати реальний ризик, а розрив між появою потреби у ресурсі та фактичним його залученням стає критичним [1]. У цьому ключі фінансові технології (далі – ФінТех) доцільно сприймати не як перелік інновацій, а як операційний контекст корпоративних фінансів, тобто як рішення для пришвидшення перевірки контрагентів і походження угод, відтворюваності процедур, «здешевлення» прозорості в частині премії за ризик інформаційної асиметрії в структурі ціни капіталу [2, 3].

Український пласт викликів і можливостей додає ваги таким рішенням. Повоєнне відновлення потребує фінансування з різною строковістю й ризик-профілем: від факторингу інвойсів до мезанінного фінансування під інфраструктурні проєкти. З точки зору концепції цифрової держави, до класичних кредитних ліній і банківських гарантій додаються вбудовані фінанси в ланцюгах постачання, токенізовані кредитні ноти, а також моделі фінансування, що спираються на майбутню виручку. З огляду на це користь від ФінТех не стільки в «екзотичності» інструмента, скільки у стандартизації контролю та моніторингу: якщо кредитор бачить підтверджені подіями потоки в реальному часі, відпадає потріба в завищених преміях на випадок реалізації гіпотетичного ризику [4].

Водночас є питання, які ФінТех сам по собі не здатен розв’язати. Слабке правозастосування, нерівномірна якість корпоративного управління, низька культура внутрішнього контролю й кіберризики не зникнуть завдяки застосуванню ФінТех [5]. Відповідно технологічні рішення мають супроводжуватися процесуальними: від стандартизації цифрових доказів і зрозумілих для суду форматів даних до прозорих правил вирішення спорів і відповідальності за порушення. Лише тоді прозорість за рахунок ФінТех перетворюється на реальне здешевлення капіталу, а не на формальну звітність.

Інституційно держава здатна прискорити рух у належному напрямі кількома прагматичними кроками. Пілотні режими для альтернативних каналів залучення

боргу, факторингових платформ і токенізованих інструментів з чіткими вимогами до розкриття та захисту інвестора скорочують невизначеність і дають ринку безпечний простір для формування дієвих рішень [6]. Масовий eKYC-eID (Electronic Know Your Customer, Electronic Identification – електронна процедура встановлення особи та перевірки клієнта) та інтегровані реєстри знімають структурні обмеження для малого та середнього бізнесу (МСБ), уніфіковуючи доступ до процедур, які були доступні лише для великих гравців [1]. Гарантійні інструменти «розширюють» системний ризик і підтягують приватний капітал у складні інвестиційні кейси, де одиночним інвесторам бракує апетиту до ризику [6]. За цих умов ФінТех стає способом повернути контроль над ризиком і часом запуску проєктів відновлення. Для повоєнної України це означає нижчу середньозважену вартість капіталу, швидший старт інвестицій у критичних секторах і ширшу участь приватних інвесторів у відновленні.

Подальший розвиток ФінТех у корпоративному секторі неминуче підштовхує бізнес до переосмислення власних внутрішніх процесів. Якщо раніше цифрові рішення часто сприймалися як «сервісна надбудова» над традиційними фінансами, то тепер вони визначають логіку управління ризиками й грошовими потоками. Компанії, що працюють у секторах із високим операційним навантаженням (від виробництва й логістики до агробізнесу та енергетики) дедалі частіше інтегрують алгоритми моніторингу, автоматичні тригери для кредитних лімітів та сценарні моделі навантаження на оборотний капітал. У воєнній економіці ця гнучкість перетворюється на конкурентну перевагу: можливість коригувати фінансові рішення буквально щодня дозволяє уникати касових розривів, управляти ризиком незакритих зобов’язань і швидше реагувати на зміни у ланцюгах постачання.

Іншим важливим аспектом є якість фінансової звітності та даних. Інвестори, особливо іноземні, дедалі прискіпливіше ставляться до прозорості компаній, які працюють у регіоні з підвищеним ризиком. В силу цього цифрові

інструменти, що забезпечують безперервний аудит, автоматичне підтягування документів і гарантію незмінності даних (зокрема через блокчейн), поступово стають новим стандартом. У практичному вимірі це означає, що інформаційна асиметрія, яка традиційно була однією з головних причин високої вартості капіталу в Україні, може істотно зменшитися. Коли інвестор бачить не лише історичні дані, а й «живу» картину бізнес-процесів, його апетит до ризику природно зростає.

Окремої уваги потребує сегмент МСБ, який був і залишається найбільш вразливим до воєнної невизначеності. Для середнього бізнесу зменшення вартості трансакцій та скорочення часу на перевірки є питанням не лише ефективності, а й виживання. В цій площині ФінТех, по суті, зрівнює правила гри: платформи для автоматизованої оцінки ризикового профілю, швидкі кредитні рішення, моделі на основі майбутніх надходжень і цифрові гарантії дають можливість отримувати фінансування тим компаніям, яким традиційна банківська система часто відмовляла через обмежену кредитну історію. Повоєнне відновлення значною мірою залежатиме від того, наскільки швидко ці рішення будуть масштабовані.

Втім, справжній ефект від упровадження ФінТех проявиться лише за наявності якісної інституційної рамки. Йдеться не тільки про нормативи та регулювання, а й про здатність держави забезпечити стабільні правила гри на роки вперед. Якщо бізнес розумітиме, що регуляторні «пісочниці», цифрова ідентифікація, стандарти фінансових даних та механізми захисту інвестора не є тимчасовими «пілотами», а перетворюються на системну політику, це створить для інвестицій зовсім інше середовище. В умовах воєнної невизначеності та подальшого відновлення економіки така передбачуваність має не меншу вагу, ніж доступ до капіталу. Загалом ФінТех формує можливість не тільки пришвидшити фінансові рішення, а й перебудувати корпоративні фінанси так, щоб вони працювали в умовах постійного ризику й нестабільності. Для України це відкриває

шанс на формування нового типу фінансової екосистеми – більш динамічної, менш бюрократизованої й здатної підтримувати інвестиційний імпульс навіть під час невизначеності. В цьому сенсі ФінТех стає не лише інструментом, а й ґрунтом стійкості економіки в період відновлення.

Список використаних джерел:

1. OECD. Financing SMEs and Entrepreneurs 2024. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/03/financing-smes-and-entrepreneurs-2024_015c0c26/fa521246-en.pdf

2. Aleksin G., Usherenko S., Kaminska I. FinTech in Ukraine's post-war recovery: governance and managerial reflections. *Green Blue and Digital Economy Journal*. 2025. №6(2). P. 55–62. https://doi.org/10.30525/2661-5169/2025-2-7

3. Алексін Г., Ушеренко С., Грищук А., Косько О. Фінтех-рішення у формуванні структури капіталу в умовах інтенсифікації невизначеності мікро- та макрорівня. *Бізнес Інформ*. 2025. №4. С. 395–404. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-395-404

4. The World Bank Group. The Use of Alternative Data in Credit Risk Assessment: Opportunities, Risks, and Challenges. 2024. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099031325132018527/pdf/P179614-3e01b947-cbae-41e4-85dd-2905b6187932.pdf

5. BIS. Digitalisation of finance. 2024. URL: https://www.bis.org/bcbs/publ/d575.pdf

6. OECD DAC Blended Finance Guidance 2025. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/09/oecd-dac-blended-finance-guidance-2025_8ea42fde/e4a13d2c-en.pdf

УДК 336.22:330.341.1

Садовий Д.Ю.,
аспірант PhD
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Ляхова О.О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕНЦІЙНИХ НАПРЯМІВ АДАПТАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ У ВІТЧИЗНЯНУ СИСТЕМУ ОПОДАТКУВАННЯ

В умовах євроінтеграційного курсу України питання адаптації зарубіжного досвіду у сфері оподаткування набуває особливої актуальності. Податкова система є не лише інструментом фіскальної політики, а й важелем стимулювання підприємництва, інноваційної активності та інвестиційної привабливості країни. Післявоєнна трансформація економіки України вимагає глибокого оновлення принципів податкового регулювання, що базуватимуться на прозорості, передбачуваності та цифровій ефективності, які довели свою дієвість у провідних країнах світу. Саме тому вивчення і адаптація кращих міжнародних практик є ключем до підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу, зростання бюджетних надходжень і формування довгострокових умов для сталого розвитку.

Одним із потенційних напрямів адаптації є впровадження елементів естонської моделі оподаткування розподіленого прибутку, згідно з якою податок сплачується лише у разі розподілу дивідендів. Такий підхід дозволяє підприємствам спрямовувати більшу частину прибутку на розвиток виробництва, модернізацію основних фондів та створення робочих місць [1]. Для України це могло б стати інструментом стимулювання реінвестування прибутку, зменшення тіньового обороту коштів і покращення ліквідності бізнесу.

Іншим перспективним напрямом є запровадження податкових стимулів для інноваційної діяльності, подібних до американської системи R&D Tax Credit.

Дослідження доводять, що податкові кредити на науково-дослідні розробки є одним із найефективніших механізмів активізації інвестицій у технологічні галузі, оскільки дозволяють підприємствам зменшити податкове навантаження в обмін на інноваційну активність [2]. Для України це може стати ключовим чинником розвитку секторів з високою доданою вартістю, таких як IT, біотехнології та відновлювана енергетика.

Не менш важливим напрямом є використання досвіду цифровізації податкового адміністрування, успішно реалізованого у Сінгапурі, Естонії та Фінляндії. Електронне подання звітності, автоматизована перевірка декларацій і ризик-орієнтовані системи контролю забезпечують значне скорочення адміністративних витрат і підвищують довіру між бізнесом і державою [3]. В Україні вже створено передумови для цифрової трансформації податкової системи — функціонує електронний кабінет платника податків, запроваджено е-акциз і систему електронного документообігу, проте рівень автоматизації процесів потребує подальшого розвитку та інтеграції з фінансовими установами.

Ще одним напрямом є посилення податкової стабільності та передбачуваності фіскальної політики. У більшості країн ЄС ставки основних податків залишаються незмінними протягом тривалого періоду, що створює передумови для довгострокового планування бізнесу. Для України важливо закріпити принцип податкової стабільності у законодавстві, передбачивши мінімальний термін незмінності ставок — не менше трьох років. Це сприятиме відновленню довіри інвесторів, формуванню позитивного інвестиційного клімату та покращенню міжнародних позицій держави в рейтингах економічної свободи.

Також доцільним є використання досвіду децентралізації податкових надходжень, характерного для Німеччини, Польщі та Канади. Передача частини податкових ресурсів до місцевих бюджетів забезпечує підвищення фінансової автономії територій і стимулює органи місцевої влади до підтримки бізнесу [3]. Для України це відкриває можливості зміцнення регіональної економіки, підвищення

ефективності використання податкових надходжень і зниження рівня фіскальної централізації.

Таким чином, основними напрямами адаптації зарубіжного досвіду у вітчизняну систему оподаткування є впровадження моделі розподіленого прибутку, стимулювання інновацій через податкові кредити, цифровізація адміністрування, забезпечення податкової стабільності та децентралізація фіскальної системи. Інтеграційні процеси з ЄС, що передбачають адаптацію українського податкового законодавства до європейських стандартів, також ставлять важливі завдання для реформування податкової системи. Це потребує удосконалення національного законодавства, підвищення прозорості податкових органів та ефективності адміністрування [4].

Список використаних джерел:

1. Aaro Hazak (2009). Companies' Financial Decisions Under the Distributed Profit Taxation Regime of Estonia, Emerging Markets Finance and Trade 45(4):4-12. DOI:10.2753/REE1540-496X450401.
2. Bloom, N., Van Reenen, J., & Williams, H. (2019). A Toolkit of Policies to Promote Innovation. *Journal of Economic Perspectives*. 33(3). P. 163-184.
3. Г. Джегур. Зарубіжний досвід розвитку громад в умовах децентралізації влади. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. Випуск 1 (77). 2025. С.58-66.
4. Н. Пойда-Носик, Г. Лоскоріх. Податкова безпека держави: механізми забезпечення та напрями зміцнення в умовах глобальної нестабільності. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. Випуск 9. Volume 9. 2025. С.113-124.

УДК 658.14.17:004.8

Сердовін К.О.
магістрант ОП "Фінансовий менеджмент і контролінг"
Науковий керівник: Бабяк Н.Д.
к.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВІД EXCEL ДО AI: ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Сучасне бізнес-середовище характеризується стрімким зростанням обсягів даних, підвищенням динаміки ринкових змін та посиленням конкуренції, що вимагає від підприємств швидкого прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Фінансовий контролінг як система інформаційно-аналітичної підтримки менеджменту зазнає значних трансформацій під впливом цифровізації економіки. Традиційні інструменти, що ґрунтувалися переважно на використанні електронних таблиць, вже не забезпечують необхідної швидкості обробки інформації, точності прогнозування та якості аналітичних висновків. Водночас активний розвиток технологій штучного інтелекту, машинного навчання та великих даних відкриває нові можливості для вдосконалення систем фінансового контролінгу. Метою дослідження є аналіз еволюції інструментів фінансового контролінгу від традиційних табличних процесорів до технологій штучного інтелекту та обґрунтування переваг цифрової трансформації контролінгових систем на підприємствах.

Традиційно основним інструментом фінансового контролінгу виступав Microsoft Excel та аналогічні табличні процесори. Ця технологія забезпечувала базові можливості для ведення управлінського обліку, розрахунку ключових показників ефективності, бюджетування та фінансового аналізу. Проте з розширенням масштабів діяльності підприємств та ускладненням бізнес-процесів

виявилися суттєві обмеження електронних таблиць. Серед основних недоліків слід виділити високу ймовірність помилок при ручному введенні даних, складність консолідації інформації з різних джерел, відсутність автоматичного оновлення показників у режимі реального часу, обмежені можливості візуалізації багатовимірних даних та ускладнену співпрацю між користувачами [1]. Крім того, використання Excel вимагає значних витрат часу фахівців з контролінгу на рутинні операції зі збору та обробки даних замість зосередження на аналітичній роботі та підготовці рекомендацій для менеджменту.

Проміжним етапом еволюції інструментів фінансового контролінгу стало впровадження спеціалізованих корпоративних інформаційних систем класу ERP та рішень бізнес-аналітики. Системи планування ресурсів підприємства забезпечили інтеграцію фінансових та операційних даних, автоматизацію процесів бюджетування, можливість формування управлінської звітності на основі єдиної бази даних. BI-платформи надали інструменти для візуалізації показників через інтерактивні дашборди, багатовимірного аналізу даних та створення аналітичних звітів. Хмарні технології дозволили забезпечити доступ до контролінгової інформації з будь-якої точки світу та скоротити витрати на IT-інфраструктуру [1]. Водночас ці рішення все ще характеризуються переважно ретроспективним характером аналізу, обмеженими можливостями прогнозування та потребують значного часу на налаштування і підтримку.

Сучасний етап цифровізації фінансового контролінгу пов'язаний з впровадженням технологій штучного інтелекту та машинного навчання. AI-рішення дозволяють автоматизувати не лише збір та обробку даних, але й аналітичні процеси, що традиційно вимагали участі кваліфікованих фахівців [2]. Алгоритми машинного навчання здатні виявляти приховані закономірності у фінансових даних, ідентифікувати аномалії та відхилення від планових показників, прогнозувати майбутні тенденції з високою точністю. Предиктивна аналітика на основі AI дозволяє не просто фіксувати поточний стан, а передбачати можливі

сценарії розвитку подій та їх вплив на фінансові результати підприємства. Технології обробки природної мови забезпечують можливість формування звітів та отримання відповідей на запити менеджменту в автоматичному режимі [3]. Роботизована автоматизація процесів звільняє контролерів від рутинних операцій, дозволяючи зосередитися на стратегічних аспектах управління.

Порівняльний аналіз інструментів фінансового контролінгу свідчить про якісні зміни у можливостях управлінської аналітики. Якщо Excel забезпечував базовий рівень обробки даних з високою часткою ручної праці, ERP та BI-системи автоматизували процеси збору та візуалізації інформації, то AI-рішення виводять контролінг на рівень інтелектуальної аналітики з можливостями самонавчання системи. Час на підготовку управлінської звітності скорочується з днів до хвилин, точність прогнозів зростає завдяки аналізу великих масивів даних, а якість управлінських рішень підвищується через доступ до глибокої аналітики в режимі реального часу [2]. Водночас слід враховувати, що впровадження AI-технологій вимагає суттєвих інвестицій, наявності якісних структурованих даних та відповідних компетенцій персоналу.

Еволюція інструментів фінансового контролінгу відображає загальні тенденції цифрової трансформації бізнесу та демонструє перехід від реактивного до проактивного управління фінансами підприємства. Технології штучного інтелекту не заміщують повністю попередні рішення, а доповнюють їх, створюючи інтегровану екосистему інструментів контролінгу [1]. Подальший розвиток систем фінансового контролінгу пов'язаний з поглибленням використання AI для автоматизації прогнозування, розширенням застосування технологій великих даних для аналізу зовнішнього середовища та інтеграцією контролінгових систем з іншими цифровими платформами управління підприємством. Українським компаніям доцільно поступово впроваджувати цифрові технології у фінансовий контролінг, починаючи з автоматизації базових процесів та поступово переходячи до більш складних AI-рішень з урахуванням специфіки бізнесу та наявних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Quattrone P. Digitalization in management accounting and control: an editorial. Journal of Management Control. 2020. Vol. 31. P. 1-8.

2. Gong C., Ribiere V. Management accounting and artificial intelligence: A comprehensive literature review and recommendations for future research. Advances in Accounting. 2025. Vol. 68. Article 100737.

3. Liu S. Artificial intelligence in Finance: a comprehensive review through bibliometric and content analysis. SN Business & Economics. 2024. Vol. 4. Article 26.

УДК 338.43:336.7:330.322(477)

Черненко В.С.,
здобувач освітнього ступеню магістр,
ОПП «Фінансовий менеджмент і контролінг»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник**: к. е. н., доцент **Кудик Т.О.,
кафедра корпоративних фінансів і контролінгу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс (АПК) є стратегічною галуззю економіки України, критично важливою для забезпечення продовольчої безпеки та формування значної частки експортних надходжень. Повномасштабна військова агресія спричинила масштабні руйнування, пов'язані з логістичними обмеженнями (блокування портів), втратою активів на окупованих територіях та зниженням

купівельної спроможності населення. Фінансова криза в секторі пов'язана зі скороченням внутрішніх фінансових ресурсів, зростанням вартості енергоносіїв та порушенням ланцюгів постачання, що призвело до дефіциту оборотного капіталу.

Фінансові механізми повоєнного відновлення АПК повинні бути сфокусовані на відновленні інвестиційної привабливості та залученні довгострокового капіталу.

Хоча АПК не зазнав таких прямих руйнувань, як інфраструктура, його функціонування було суттєво ускладнене. Криза призвела до скорочення кількості діючих підприємств загалом в економіці: з понад 31 тис. од. у 2021 році до 21,6 тис. од. у 2022 році. Ця загальна тенденція вплинула і на АПК, де затримки оплат, зростання боргових зобов’язань та зниження рентабельності створили серйозні ризики. Зниження інвестиційної активності проявилося у скороченні обсягу капітальних інвестицій та зменшенні кількості зайнятих працівників.

Рік	2021	2022	2023	2024
Кількостях діючих підприємств,тис. од.	31.0	21.6	24.8	26.0

Джерело: розроблено автором на основі [2, 3]

Наведені дані ілюструють системний характер фінансової кризи та необхідність активізації інвестиційної підтримки для відновлення ділової активності.

Розгляньмо ключові фінансові інструменти повоєнного відновлення агропромислового комплексу України. Для забезпечення фінансової стійкості корпоративного сектору в умовах відбудови особливо важливо поєднання державних програм підтримки та сучасних підходів корпоративного фінансового менеджменту.

Основні державні інструменти пільгового кредитування включають:

• Програму «5–7–9%», яку нині розширено й адаптовано для покриття витрат, пов'язаних із розмінуванням, придбанням обладнання та відновленням пошкоджених виробничих потужностей.

• Механізм компенсації процентних ставок, що забезпечує часткове покриття відсотків за кредитами, спрямованими на модернізацію та інноваційний розвиток підприємств.

Важливими інструментами управління ризиками та стимулювання інвестицій є:

• Страхування воєнних ризиків — запровадження державних або міжнародних гарантій для страхування врожаю та майна від воєнних загроз. Такий механізм підвищує привабливість українського АПК для закордонних інвесторів.

• Державні гранти та дотації — надання цільової підтримки малим і середнім агропідприємствам для відновлення логістичної інфраструктури, зокрема елеваторних потужностей, а також для розвитку деокупованих територій.

Залучення міжнародного фінансування також відіграє ключову роль. Йдеться передусім про використання інструментів ЄБРР, Світового банку та інших міжнародних фінансових організацій, що підтримують проєкти сталого розвитку, енергоефективності та «зеленого» відновлення у виробничих процесах.

Висновки. Фінансова стійкість та інвестиційна активність агропромислового сектору є запорукою успіху загального економічного відновлення України. Механізми фінансового забезпечення повинні бути комплексними: від пільгових кредитів і компенсацій до страхування ризиків. Подальший розвиток АПК залежатиме від ефективності державної політики відновлення та здатності підприємств адаптуватися до нових умов, що дозволить галузі стати одним із провідних драйверів економічного зростання України у післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Kolisnichenko Vadim. Direct damage to Ukraine's infrastructure from the war reached $170 billion. KSE. GMK Center. 18 February 2025. URL: https://kse.ua/about-the-school/news/damages-to-ukraine-s-infrastructure-due-to-the-war-have-risen-to-170-billion-kse-institute-estimate-as-of-november-2024/ (дата звернення 10.11.2025).
2. Державна служба статистики України. Показники діяльності підприємств. URL: https://stat.gov.ua/uk/publications/pokaznyky-diyalnosti-pidpryyemstv (дата звернення 09.11.2025).
3. Державна служба статистики України. Основні показники діяльності підприємств за 2021–2024 рр. URL: https://ukrstat.gov.ua/ (дата звернення 10.11.2025).

Наукове видання

Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами

Збірник матеріалів
IX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених

17 листопада 2025 р.

Видано в авторській редакції

Підписано до друку 03.12.25. Формат 60×84/8
Друк. арк. 21,29. Зам. № 25-5959

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03680, м. Київ, проспект Берестейський, 54/1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

E-mail: litera@kneu.edu.ua